savaş romanları serisi: 17

KADER KÖPRÜSÜ: REMAGEN

Paul Berben ve Bernard Iselin

KADER KÖPRÜSÜ: REMAGEN
17

KADER KÖPRÜSÜ: REMAGEN

Paul Berben ve Bernard Iselin

BASKAN YAYINLARI

Yazan : **PAUL BERBEN İLE BERNARD ISELIN**
Çeviren : SÂMİH TİRYAKİOĞLU

«Remagen Le Pont De La Chance»

Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş. tesislerinde dizilmiş ve basılmıştır.
Baskan Yayınları A.Ş.
İktibas hakkı mahfuzdur.
İstanbul - 1976

ÖNSÖZ

Bu kitaba, iki ünlü askerin sözlerini en başa alarak başlayacağız. Bunlardan birisi, İsviçre'li bir general ve askerî yazar olan Baron Henri Jomini'dir (1779-1869). 1812'de Napoléon I'in ordularında general rütbesiyle görev yapmış; 1813'te Rus Çarı Aleksandr I'in emir subayı, 1828'de Çar Nikola I'in askerî danışmanı olmuş ve «Savaş Sanatı» başlıklı bir kitap yazmıştır. Baron Henri Jomini birçok vesileyle:

«Savaş her zaman çok metodlu, çok ölçülü bir tarzda yapılır. Oysa onu canlı ve atakça bir tempoyla yürütmek; ona coşkun hattâ kimi zaman atılgan bir nitelik vermek gerektir.» demiştir.

Remagen (Remagın) Köprüsü'nü aşan Amerikan birliklerine komuta etmiş olan General Warlimont ise bu konuda şöyle demektedir:

«Amerika'lıların Remagen'daki havaya uçurulmamış köprüye yaptıkları baskın biçimindeki saldırı ve bunun sonucu olarak Hitler'in aldığı (kurulan köprübaşının yokedilmesi için eldeki bütün birlikleri Alman «B» Ordular Grubu'ndan çekmek, harp divanları kurarak ölüm cezaları vermek, Batı'daki Başkomutanı yine değiştirmek gibi) tedbirler, Ren Nehri'nin - öngörüldüğünden daha çabuk olarak - 23 Mart 1945'te aşılmasını sağlamıştır.»

P.B. ve B.I.

ARDENNE'LERDEN REN NEHRİ'NE

«Tanrım, şuna bakın hele!»

Renanya Bölgesinin ormanlarında birçok tür çam ağaçları, yaprak döken başka ağaçlarla karışık olarak bulunur. Bu yüzden bu ormanların sık, karanlık, hüzünlü bir hâlleri vardır. Gerçi Ardenne'lerin doğal uzantısı olan Eifel (Ayfel) dağlarının kuzey yamaçları tâ Ren Nehri'nin kıyılarına dek ulaşır ama, büyük nehire Bonn Nehri'nin kuzeyinde yaklaşınca, kuşkusuz bu asık yüzlülük biraz eksilir. O zaman, yöredeki tepeleri az-çok geniş bir orman şeridi kaplar. Bu tepelerin bazıları da nehrin yukarılarındaki romantik yerlerin belirleyici niteliği olan, manzaranın yüksekten seyredildiği noktalar görünüşünü muhafaza ederler.

Şurada burada, dar ve kıvrıntılı yollar bu ormanların içinden geçerek birdenbire ovanın yukarısına ulaşırlar; sonra yamaçlardan aşağıya, bu dik bayırların dibine sokulmuş küçük kasabalara doğru inerler. Bu orman yollarından geçerek içerilerden gelen bir insan, gözlerinin önüne birdenbire serilen ve bağlarla meyve bahçelerinden oluşan şâirâne manzara arasındaki çelişkiyi görünce şaşırmaktan kendini alamaz. 9'uncu Amerikan Zırhlı Tümeni'nin öncü birliğinden hiçbir asker, hele Çavuş Carmine Sabia, o 7 Mart 1945 Çarşamba gününün sabahında, böyle bir manzarayı hiçbir zaman unutamayacaktı!

27'nci Piyade Taburu'nun «A» bölüğünden bir ön-

cü birliğinin yayılmış olarak ilerlediği dar yol, Birresdorf'tan Remagen'e gitmekteydi. Savaş denildi mi Çavuş Sabia ile askerlerinin aklına hemen soğuk, çamur, yağmur, sulu kar, sinsi birer tuzak olan mayınlar ve toprağı adım adım savunan bir düşmanın inatçı direnişi geliyordu: Piyadeler her gün bu bir sürü tuzaktan ve engelden nasiplerini almaktaydılar.

Bu sık ormanın içinde oldukça yavaş ilerlemişlerdi. Bununla birlikte nihayet ormanın bitiş noktasına ulaşmışlardı. Burası da yolun bir dönemecinden, daha açık renk bir leke hâlinde seziliyordu. Sabia tırtıl tekerlekli, zırhlı arabasını durdurdu. Verdiği komut üzerine askerlerinden dokuzu, son birkaç yüz metrelik ilerleyişi korumak için yere atladılar. Silâhlarını ormanın sık yerlerine doğrultmuşlardı, açılacak ateşe karşılık vermeye hazırdılar. Çünkü bu sık ağaçlıklar, fundalıklar, bir pusuya çok elverişlidir. Küçük grup tetikte olduğu hâlde dönemece yaklaşıyordu. Hava kapalıydı ama orman birdenbire aydınlanıyordu sanki. En yüksek ağaçların oluşturdukları kubbe birden açılıyor ve yerini meyve bahçelerine bırakıyordu. Çayır kaplı bir düzlükte barakalar görünüyordu, terkedilmiş bir kamp olması muhtemeldi. Sonra yol sağa kıvrılıyor, aşağıya doğru inerek bağlar, bahçeler arasında kayboluyordu.

Ormandaki bu uzun, bitmez tükenmez yürüyüşten sonra askerlerin gözleri önüne geniş bir panorama seriliyordu. İnanılmaz bir şeydi âdeta. Birkaç kilometre ilerisi görülüyordu. Mavimsi dik yarların arasında gümüşî bir şerit uzanıyordu...

Çavuş Sabia bağırıyordu: *«Tanrım, şuna bakın hele!»*

Çevresindeki askerler susuyorlardı. Sonunda sessizliği yine çavuş bozuyor, kendisine en yakın askere dönerek soruyordu: *«Bu nehri biliyor musun, sen?»*

Adam «*hayır*» anlamına gelen bir hareket yapıyordu. İnişin altbaşında, meyve bahçelerinin ilerisinde, küçük bir köy seçiliyordu. Gruptan hiç kimse oranın adını bilmiyordu. Adı: Remagen'dı. Nehrin üzerinde onu bir kıyıdan öbürüne kesen madenî bir köprünün kurşunimtrak yığını görülüyordu. Ortasındaki kemer de onun heybetli büyüklüğünü gösteriyordu. Şaşılacak bir şey daha vardı: Köprü sağlama benziyordu. Çünkü karayolunda arabaların gidip gelişleri açık-seçik görülüyordu. Askerler, arabalar, hattâ atlar geçiyordu...

Saat 12,56'ydı. 9'uncu Zırhlı Tümen'in bu öncü kıtasındaki askerler hem -o gün için birliklerinin hedefi olan- Ren Nehri'nin sol kıyısını, hem de karşı kıyısını görmekteydiler. Müttefik Başkomutanlığı'nın plânları uyarınca o kıyı, daha sonra Almanya'nın içlerine doğru kesin ilerleyişin yapılmasını sağlayacaktı. General Eisenhower bir buçuk ay önce, Batı Cephesi'ndeki nihaî saldırı plânını hazırlamıştı. Plânda üç ana hedef saptanmış bulunuyordu ki bu piyadeler, farkında olmaksızın, bunlardan ikisini seyretmekteydiler...

Berlin'e doğru ilerleyiş

Günlerden 20 Ocaktı. Eisenhower Versailles'da (Versay), Trianon Palace'daki geniş bürosunda yeni bir muharebenin hazırlığı içindeydi, Ardenne'lerdeki Alman saldırısı (*) sırasında genel karargâh olarak burayı kullanmıştı. Kuzey Afrika'-

---

(*) Yenilginin eşiğine gelen Hitler'in Ardenne'lerde son bir çaba ile yaptığı kanlı saldırının heyecanlı ve sürükleyici öyküsünü yine Savaş Romanları dizisinde çıkmış olan «Tankların Hücumu» başlıklı ciltte okuyabilirsiniz.

da, Sicilya'da, Güney İtalya'da Batılı Müttefiklerin ordularını yönetip Normandiya çıkarmasını da başarmış olan adam için bu, Almanya'nın bağrında biten son harekât olacaktı.

Bununla birlikte o sırada bu, az-çok uzun süreli bir tasarıydı. Müttefik Seferî Kuvvetleri Yüksek Genel Karargâhı'nın arşivlerinde S-75 871 (SCA F 180) referansıyla gösteriliyorduki bu, aynı gün Washington'daki Kurmay Başkanları Müttefiklerarası Komitesi'ne gönderilen yazının üzerindeki sayı idi. Her zamanki gibi ihtiyatlı olan Eisenhower, kısa ve özlü bir davranışla üç seçeneği ileri sürmekle yetiniyordu: Önce bütün Renanya Cephesi boyunca bir dizi saldırıya girişerek Ren'in batısındaki olasıya büyük sayıda Alman kuvvetlerini savaşdışı etmek; sonra Ren Nehri'ni geçmek ve nihayet nehrin öbür kıyısında kuvvetli bir harekâta girişerek Wehrmacht'ın (Vermaht), yâni Alman Ordusu'nun gücünü yoketmek: İşte hepsi bu kadardı!..

Fakat işin doğrusu şu ki, Ocak ayının o ikinci yarısında bu sonuncu varsayımın gerçekleşmesi oldukça uzak görünüyordu. Nitekim koskoca Ren Nehri'nin aşılması için yapılan tasarılar da, yazın Normandiya çıkarmasından sonra Almanları kovalarken duyulan o ferahlık ve dinçlik duygusu içinde hazırlanmıştı. 21'inci İngiliz - Kanada Ordular Grubu'nun başında bulunan Montgomery de o sıralarda Hollanda'ya bu muzaffer geçişi, meselâ eski Nijmegen kenti dolaylarında, başarmayı tasarlıyordu. Müttefik kuvvetlerin oluşturdukları düzenin merkezinde bulunan General Omar Bradley daha 10 Eylülde, 12'nci Ordular Grubu'nun Tümen komutanlarına Köln, Bonn ve Koblenz dolaylarından sözeden bir direktif göndermişti. Büyük olaylar arifesinde görülmesi âdet

olan o hummalı hava içinde, bütün kurmay heyetlerinde harıl-harıl tasarılar ve manevralar için çalışılmaktaydı. Herkes coşku içinde olduğundan bu, güçlükleri giderivermiyordu.

Derken 17 Eylül günü Almanya'nın kapısı, Hollanda'daki Arnhem'de birdenbire kapanıverdi. Almanlar **Westwall** (Batı Duvarı) diye adlandırdıkları **Siegfried Hattı**'nın beton istihkâmlarını 1940'-ta terketmişler, fakat Normandiya çıkarmasını izleyen Müttefik ilerleyişi karşısında çabucak yeniden işgal etmişlerdi. Bunu yaparken General Courtney Hodges (Kortniy Hociz) komutasındaki 1'inci Ordu'nun tümenlerini durdurmuşlardı.

Kabına sığmaz bir komutan olan Patton'un zırhlı birlikleri de ulaşım yollarının uzaması ve yakıt kıtlığı yüzünden Lüksemburg'da ve Metz önünde, Moselle Nehri üzerinde mıhlanıp kalmışlardı. Normandiya'dan ve Provence'dan kopup gelen iki müttefik dalgası, sonbaharla birlikte durgunlaşmıştı. Ekim, düşkırıklığı dönemi olmuştu. Kış yeni yeni hayâl kırıklıkları getirmeden «Ren» in dosyaları da dürülmüştü.

Yere serilmesi gereken bu Alman ordusu hâlâ dokuz canlıydı. Ardenne'lerdeki son Alman saldırısı da bunun böyle olduğunu yakıcı bir biçimde göstermişti. 1918'de 200 km. lik bir gerileme ve Alman Ordusu'nda yedeklerin tükenmesi, Hindenburg'u savaşa devamın yarasız olacağına inanmıştı. Fakat 1945 yılının başında yaşlı Alman Mareşali'nin gerçekçiliği geçer akçe değildi. Bu sefer karar yetkisi bir çılgının elindeydi...

Bombardımanlarla boyuna havadan dövülen yaralı Almanya, iki korkunç koalisyonun - Ruslarla Müttefiklerin - ateşi arasında kalmıştı. Buna rağmen hâlâ azimle doğrulup dikiliyor, her yanda istilânın önüne son bir duvar çekmeye uğraşıyor-

du. Bu hâl ise Batı'da şaşkınlıkla olduğu kadar düşkırıklığı ile de görülmekteydi. Çünkü Nazi Propaganda Bakanı Göbbels'in boyuna diline dolamaktan hoşlandığı **«Avrupa Kalesi»** gerçi, savaşın bu altıncı kışında, **Heimatland**'ın (Alman Anavatanı'nın) sınırlarından ibaret kalmıştı ama Alman egemenliği Norveç'in tümünde, Danimarka'da ve Hollanda'da hâlâ olduğu gibi duruyordu (Üstelik Hollanda'dan Londra'ya ve Anvers'e boyuna V 1 ve V 2 füzeleri fırlatılmaktaydı); İtalya'da Pô vâdisi, Hırvatistan, Macaristan'ın Batı yarısı, dağlık Slovakya ve Vistül Nehri'nin yatağını izleyen Polonya ovası hâlâ Almanların elindeydi.

Hattâ önemli Alman garnizonları da Letonya kıyılarına yapışıp kalmışlardı: Sertliğiyle ün yapmış olan General Schörner (Şörner), Kurmeze (Kurland)daki bu uzak birliklerini şevke getirmeye çalışıyordu. Korkunçluktan yana ondan aşağı kalmayan General Rendulic de Finlândiya'da, Kutup dairesinin kuzeyinde kalarak bir önceki yılın Eylülünde yapılan Rus-Fin mütarekesinin hükümlerini hiçe saymıştı.

Gece-gündüz bombalanan kentlerinin yıkıntıları içinde Alman halkı açlık ve korkuyla kıvranarak bekliyordu. Bu davranışın yalnız taassuptan mı, aşırı yurtseverlikten mi, kadere boyun eğişten mi, Müttefikler arasında çıkabilecek bir anlaşmazlık sonucu askerî durumun değişmesine beslenen umuttan mı; ya da Goebbels'le (Göbbels) emrindeki servislerin överek göklere çıkardıkları mûcize silâhların kullanılışına beslenen güvenden mi ileri geldiğini söylemek güçtür. Fakat bunların hepsinin de bu davranışta etkisi olduğu muhakkaktı.

Yazın iyimserlik içinde olanlar; Batı'da çarpış-

maların Noel'de biteceğini falcı gibi gerine gerine söyleyenler bu inat karşısında en derin karamsarlığa gömülmüş bulunuyorlardı. Gerçeği olduğu gibi görmek gerekti: Alman askeri her karış toprağı delice bir kuduruklukla savunuyordu.

Silâhlanma Bakanı olan akıllı ve dinamik Albert Speer, bombardımanlara ve bunların ulaşım yollarında neden olduğu engellere rağmen, fabrikalardan en yüksek verimi elde ediyordu. Bu yeni silâhlar hemen yeniden kurulan ya da Volkssturm elemanlarından veya onaltı ya da daha küçük yaştaki yeni yetme delikanlılardan oluşturulan birliklere dağıtılıyordu. Bu çocuklarda savaş tecrübesi yoktu ama çoğu zaman Rusya'da çarpışan kurt savaşçılarınkine eşit bir fedakârlık ruhu göstermekteydiler.

Eli silâh tutan herkese bir üniforma giydirilmişti. Bu sayede de 200'den fazla tümen çeşitli cepheleri tutmaktaydılar! Bununla birlikte o 20 Ocak günü Eisenhower'ın varsayımı sağlam verilere dayanmaktaydı. Fakat Rusların başlattığı kış saldırısı, bir haftadan beri, görünürde yekpâre olan bu duvarda ilk gediği açmış bulunmaktaydı.

Ocak: Jukov yumruğu indiriyor

Churchill hâlâ Ardenne'lerdeki başarısız mâceranın etkisi altındaydı. Yaptığı ısrarlı girişimler üzerine Stalin saldırının başlangıcını 20 yerine 12 Ocak olarak saptadı. Alman Kara Ordusu Kurmay Başkanı Guderian'ın uyarılarına rağmen, Hitler Normandiya'da, Finlandiya'nın kuzeyinde ve hele Baltık illerinde dağınık bulunan tümenleri çağırmak istemedi. Oysa Vistül'ün o önemli kesimini sağlamlaştırmak için bunu yapmak çok gerekliydi.

Daha kötüsü şuydu ki Hitler, Generalin uyarılarına kulak asmadı, Sovyetlerin güçlü bir saldırı yapabileceklerine inanmadı. Haber alma servislerinin verdikleri bilgilere de öfkeyle olduğu kadar küçümserlikle de aldırmadı: Bu servisler Doğu Prusya ile Karpatlar arasında 192 düşman tümeniyle 16 zırhlı kolordunun bulunduğunu haber vermişlerdi.

12 Ocak sabahı şafak sökerken Varşova'nın güneyindeki 4'üncü Alman Zırhlı Ordusu'nun ileri mevzilerine bir ateş tûfanı yağmaya başladı. Sovyet topçusunun yoğunluğu yer yer her beş metrede bir top bulunacak kadar büyüktü! Alman savunma tesisleri üç sıra korugandan oluşmaktaydı ama hepsi param parça olup ezildi, tuzla buz oldu. Sovyet Mareşali Jukov açılan gedikten içeriye binlerce tank ve motorlu aracın çektiği topları soktu. Onun sol kanadında bulunan Mareşal Koniev bu fırsattan yararlandı. Geçen Ağustos ayında yukarı Vistül'deki ileri hareketi sırasında kurmuş olduğu Baranov köprübaşını genişletti. 1'inci Ukrayna Cephesi'nin tümenlerini de Batı Galiçya'nın içlerine yaydı.

Varşova'nın kuzeyinde Rokosovski, Orta Vistül'ün sağ kolu olan Narew Irmağı'nı aştı. Orta Vistül'ün kıyısı boyunca Almanlar nehir kesimini Doğu Prusya kesimine bağlamışlardı. Yaptığı ilerleyişle Rokosovski eski Danzig koridoruna ulaşmak ve bu eski Hansa kentini güney-doğudan tehdit etmek olanağını buldu. Sağ kanadındaki ele avuca sığmaz Çerniakovski de Töton şövalyelerinin asırlık kalesi olan Königsberg'e doğru ileriye atıldı.

Bu sefer Niemen Nehri'nden Slovakya'nın tâ öbür ucuna dek bütün cephe hareket hâlindeydi. Bu büyük, derin, homurtulu ve önündeki herşeyi

silip süpüren dalgayı artık hiçbir şey durduramıyordu. 4'üncü Zırhlı Alman Ordusu'nun kalıntıları bu dalganın patlamaları arasında yok oldu, 9'uncu Alman Ordusu'nun gerileyişi de bozguna dönüştü.

Varşova'nın 17 Ocakta düşmesi Führer'in artık klâsik hâle gelen öfke nöbetlerinden birini daha geçirmesine yol açtı. Bazılarını korkaklıkla, bazılarını da kalleşlikle suçladı. Guderian, Vistül Ordular Grubu'nun başına usta bir komutanı, meselâ Mareşal Von Weichs'ı atamasını Hitler'e önerdi.

Weichs 1943'te, Stalingrad felâketinin ertesinde Don Nehri üzerinde parlak bir sınav vermişti. Ama Hitler bu öneriye kulak asmadı. Bu görev için Himmler'i seçti. Hep kalleşliğe uğramış olmanın saplantısı altında olduğundan, bu «bileği güçlü» adamı, bir strateji uzmanından üstün tutmuştu. Fakat bu da para etmedi. S.S. kıtalarının herkesi yıldırmış olan şefi, seferdeki orduları yönetebilecek yeteneğe sâhip değildi. Beceriksizliği, gerçekleri bilmeyişi yüzünden, zaten allak-bullak olmuş bir durumu daha çabuk berbat etti. Rus saldırganlar her gün daha çok büyüyen mesafeler aşmak zorundaydılar. Yer donmuştu, karla kaplıydı. Çekilmekte olan kimi Alman birlikleri büyük fedakârlık gösteriyorlardı ama, bütün bunlara rağmen «Rus silindiri», kendisine verilen bu adı her gün haklı çıkarıyordu.

Böylece Ruslar iki haftada Warta Irmağı'na ve eski bir Polonya ili olup 1939 Eylülünde Almanya'ya katılmış olan Poznanya'ya ulaştılar. Ajans telgrafları beş yıl önceki Alman - Polonya seferi sırasında, savaş bildirilerinde sık sık anılan Lodz, Kutno, Kalisz, Kulm, Torun ve - tabii - Danzig gibi adları herkese yeniden anımsatıyordu. Hele

Danzig'de Rokosovski, Baltık Denizi kıyılarına yaklaşmaktaydı.

Güneyde, Galiçya'da Koniev, Krakovi kentinin üzerine çullanmaktaydı. Orada Auschwitz adlı bir ölüm kampının varlığını ortaya koyarak bütün dünyaya şaşkınlıktan parmak ısırtıyordu: Burası 27 Ocak akşamı, alaca - karanlıkta keşfedilmişti. Koniev, Yukarı-Silezya endüstri bölgesini de ele geçirdi, Almanya'nın savaştan önceki sınırlarını aştı ve nihayet Yukarı Oder kıyılarına ulaştı.

Beri yandan Jukov da sivri bir uç hâlinde ilerleyerek Ortaçağ'ın tahkimli bir kenti olan ve Berlin'in yüz kilometre kadar doğusunda bulunan Kustrin'e ulaşmıştı. Önleri sıra Sibirya'nınkine taş çıkartan bir soğukta ve zorlu bir fırtına altında erkeklerden kadınlardan, çocuklardan, arabalardan, hayvanlardan oluşan bitmez tükenmez tabana kuvvet kaçışıyorlardı. Bu sefer o yekpâre taş adamakıllı parçalanmış bulunmaktaydı.

Şubat: Eisenhower de Jukov gibi yapıyor

Batı'da da «Siegfried Hattı»nın savunucularına buna benzer zorlu bir saldırıda bulunmak için Eisenhower kadar sabırsızlık gösteren bir başka kimse daha yoktu. Görünürde soğukkanlıydı ama, Başkomutan da Kızılordu'nun yıldırım hızıyla ilerleyişini dikkatle izlemekteydi. Özellikle İngilizler, Ardenne'lerdeki başarısızlık sırasında onunla alay etmekten çekinmemişlerdi. Şimdi de Eisenhower'in askerleri hâlâ Renanya'daki Alman siperleri önünde yerlerinde sayarlarken Ruslar Berlin'e, hattâ Elbe ve Weser nehirlerine ulaşırlarsa kim bilir herkes kendisiyle ne kadar alay edecekti? Onun için Eisenhower silâhlarını temizleyip parlatmakla meşguldü.

Bunu da âdeti olduğu gibi, metodla yapıyordu.

Aralık Ayında Ardenne'lerde olup biten kötü mâcera, Genelkurmay Başkanı Marshall'ı sonbahardan beri boyuna istenilen takviyeleri alelâcele Atlantik'in öbür kıyısına göndermek zorunda bırakmıştı. Birçok birlikler baştan aşağı yeniden kuruluş hâlindeydi.

Ardenne'lerdeki o çetin çarpışmadan sonra öcalmak için yanıp tutuşan General Omar Bradley, ordularının Noel'den beri başlattıkları yavaş karşı-saldırıyı hızlandırmaya başladı. Hodges'in Amblève vâdisinden yola çıkan öncüleri 16 Ocakta Bastogne'un 16 km. kuzeyindeki Houffalize'de Patton'un öncüleriyle birleştiler. Ay sonunda da Rundstedt, birliklerinin sonuncularını, hareket üssü olan Batı Duvarı'nın istihkâmlarına dek geri çekti.

Eisenhower, ilk yumruğu nerede indirebileceğini henüz tam anlamıyla kararlaştırmış değildi. Bradley'in biraz soluk almaya ihtiyacı vardı. Onun için bu yumruk, Montgomery'ye hoş görünmek üzere, Hollanda'da yahut kuzey Renanya'da mı, yoksa Patton'un sabırsızlıktan yerinde duramadığı, Moselle Nehri'nin Lüksemburg'dan geçen bölümü üzerinde mi inecekti? Hayır! En uygunu bu işin Alsace'da olmasıydı. Orada Brooks komutasındaki 6'ncı Amerikan Kolordosu'yla yanyana savaşan 1'inci Fransız Ordusu **«Nordwind Harekâtı»**nı püskürtmüştü: Bu da Alman Ordusu'nun Strasbourg kentinin iki yanından yaptığı son ileri hareketti. General Wiese komutasındaki 19'uncu Alman Ordusu'nun Alsace ovasında oluşturduğu çıkıntıya **«Colmar Cebi»** adı verilmişti. Kış boyunca ve özellikle Ardenne'lerdeki saldırı sırasında bu cep, Eisenhower için sürekli bir endişe kaynağı olmuştu. Bu, rahatsılık veren bir «kıymık»tı.

O da ilk olarak onu ortadan kaldırmaya karar verdi. Sonradan bu konuda şunları yazmıştı:

«Hatlarımızın hassas bir noktasındaki bu Alman mevziinin böylece kalması beni her zaman rahatsız etmişti. Onun için vakit geçirmeden ortadan kaldırmanın yerinde olacağına karar verdim. 1'inci Fransız Ordusu buraya 20 Ocakta saldırmaya başladı ama, ben bu tasa kaynağını çabucak ve kesin olarak başımdan defetmek istediğim için, General Jacob L. Devers'in komutasındaki kuvvetleri arttırdım. Böylece o, dört tümenden oluşan tam mevcutlu bir Amerikan Kolordusu'yla Fransız birliklerini destekleyebilecekti (General Devers, General Patch komutasındaki 7'inci Amerikan Ordusu'yla General de Lattre de Tassigny komutasındaki 1'inci Fransız Ordusu'nun oluşturdukları 6'ncı Ordular Grubuna komuta ediyordu). General Jacob L. Devers, bu görevi General Frank W. Milburn'ün Komutasındaki 21'inci Kolorduya verdi. Bu kolordu 3'üncü, 28'inci ve 75'inci Piyade Tümenleri'yle Fransızların 5'inci Zırhlı Tümeniyle birlikte iş görecekti. Daha sonra 21'inci Kolordunun kesiminde 12'nci Amerikan Zırhlı Tümeni'yle Fransızların 2'nci Zırhlı Tümeni de bu işte kullanıldı. İki Fransız kolordusuyla Amerikan kolordusu aynı anda saldırıya geçti...»

Bu yardım sayesinde Afrika'da, İtalya'da, Korsika'nın ve Provence'ın kırsal bölgelerinde, Burgogne ile Franche - Comté (Franşkonte) deki yaz saldırısında çarpışmış olan tecrübeli Fransız askerleri, geçen 19 Kasımda gerçekleştiğini görür gibi oldukları bir düşü nihayet gerçek hâle sokabileceklerdi: Evet, o 19 Kasım günü General Vigier komutasındaki 1'inci Zırhlı Tümen'in tankları Mulhouse'un güney-doğusunda, Kembs yakınında, Ren Nehri üzerinde birden meydana çıkı-

vermişlerdi ama Colmar cebi yine yerli yerinde kalmıştı.

Soğuğa, sise, kar tipisine, sayısız mayınların gömülü olduğu donmuş toprağa ve herbiri çetin savaşlara yol açan birçok derelerin geçmekte olduğu bir ovaya rağmen güneyde General Béthouart'ın kuzeyde de General Monsabert'le Milburn'un kolordularındaki tümenler cebin kıyılarını kemirmeye başlamışlardı. Çarpışmaların onikinci günü 28'inci Amerikan Tümeni'yle 5'inci Fransız Zırhlı Tümeni'nin yaptıkları baskı sonucu, Colmar'ın kuzeyindeki bir kesim çöktü. Müttefikler 2 Şubat sabahı kentin kapılarına dayanınca bir olay geçti. General De Lattre de Tassigny bunu sonradan şöyle anlatıyor: «Şövalyelik çağının geleneklerini tekrar canlandıran bir nezaketle Albay James E. Rudder, kendi komutasındaki 109'uncu Amerikan Piyade Alayı'nı durdurarak Fransız Komutanı Schlesser'in birliklerine ait tanklarının Colmar'a ilk olarak girme şerefini kazanmalarını sağladı.»

Bu da cebin tümüyle «delinmesinin» başlangıcı oldu. 9 Şubatta Almanların 19'uncu Ordusu, ya da hiç değilse bu ordunun kalıntıları Ren Nehri'ni Chalampé köprüsünden gerisin geriye tekrar geçti, sonra da köprüyü havaya uçurdu. «Çetin ceviz» olan Ordu Komutanı General Rasp, ardında 20.000 tutsak hemen hemen bir o kadar ölü ve yaralıyla tahrip edilen önemli miktarda malzemenin kalıntılarını bıraktı ki bu da aralıksız tam üç hafta süren çarpışmaların ne denli kıyasıya olduğunu göstermekteydi.

Artık ok yaydan çıkmıştı. General De Lattre de Tassigny'nin askerlerine ve onların silâh arkadaşlarına hitaben yayınladığı heyecanlı bildirinin yankıları henüz dinmişti ki Eisenhower, Fransız

Mareşali Foch'un da yirmialtı yıl önce yaptığı gibi, cephesinin tâ öbür ucunda düşmana bir yumruk daha indirdi. Yalta'da öbür iki Büyük'le konuştuğu sırada Chuchill şunları öğrendi: Bu kez zafer kazanma sırası Montgomery'nin ve komutasındaki İngiliz-Kanada 21'inci Ordular Grubu'nundu. Onlara general William H. Simpson komutasındaki 9'uncu Amerikan Ordusu da katılmıştı.

«Monty» bu ânı ne zamandır bekliyordu. Onun görüşünce bu karar, hakkın gecikerek yerini bulmasıydı. Normandiya'ya yapılan çıkarmadan beri O, kendi Ordular Grubu'nu, Batı koalisyonunun uc noktası sayıyordu. Nitekim Mareşal Alexander komutasındaki İngiliz kuvvetleri de ne Napoli'yi, ne Roma'yı kurtarmışlar; Floransa'ya sembolik bir girişle yetinmek zorunda kalmışlardı. Montgomery de onun gibi çok zahmet çektiği, fakat pek az şeref kazandığı düşüncesindeydi.

Normandiya Muharebesi (*) sırasında Rommel'in zırhlı kuvvetlerinin büyük bölümünü Caen ovasına o çekmişti. Fakat Fransa'nın kuzeyini şimşek hızıyla aştıkları için savaş bildirilerinde ön sırayı Bradley, Hodges ve Patton almışlardı. Gerçi Brüksel halkı onu kurtarıcı diye alkışlamıştı ama Ruhr yönünde indirilecek ve Monty'nin fikrince kesin sonuç verecek olan darbeyi vurmak, ondan esirgenmişti. Eisenhower'e göre kurtarıcı ileri hareketi Kuzey Denizi'nden Fransa'daki Jura'ya dek uzanan bölge içinde, üç Müttefik ordular grubu arasında bölünmesi gerekti.

(*) Normandiya çıkarmasını Almanlar açısından heyecanlı ve ayrıntılı öyküsü, yine Savaş Romanları dizisinde «Normandiya Çıkarmasının Perde Arkası» başlığı altında yayınlanmıştır.

Mareşal Montgomery'de bütün bu olup bitenlerden oldukça acı bir izlenim kalmıştı. Ardenne'ler Muharebesinde, cebin kuzey kesimindeki Müttefik kuvvetleri arasında koordinasyonu Monty kurmuştu. Fakat harekât sona erince bazı Amerikan birliklerinin davranışlarını eleştirerek ve Alman saldırısını durdurma şerefini kendine mâlederek, büyük bir olayın patlak vermesine de yol açmıştı. Bu yüzden ortaya çıkan rahatsızlık havasını Eisenhower, diplomatça tutumuyla giderebilmişti.

Görüldüğü gibi «**Veritable Harekâtı**»nı uygulama görevinin Montgomery'ye verilmesi hem işlerin yatıştığını, hem de kendisine saygı duyulduğunu belirtiyordu. «Veritable» terimi şifreli olarak Ruhr Havzası'nın kuzey-batısında, Nijmegen'le Wesel arasında, aşağı Ren'in sol kıyısının ele geçirilmesi anlamına geliyordu. İngiliz Mareşalinin elinde üç ordu tutarında, çok yeterli kuvvet vardı. Nitekim o da General Simond komutasındaki 2'nci Kanada Kolordusu'yla El Alemeyn'den beri aralıksız çarpışmakta olan General Horrocks komutasındaki 30'uncu İngiliz Kolordusunu vargücüyle Kleve'ye doğru ileri sürerek bunun böyle olduğunu ispatladı.

Meuse ve Ren nehirleri arasında Nijmegen bölgesinden yola çıkan İngiliz-Kanada birlikleri, hedef olarak Xanten ve Geldern kentlerini seçmişlerdi. Fakat Ruhr havzasının yakınlığı dolayısiyle Alman Mareşali Rundstedt buraya 1'inci Paraşütçü Ordusu'nu yerleştirmişti. Batı Cephesi'nin en iyilerinden olan bu büyük birliği ayrıca Aachen'ın (Âhın) kuzeyinden ardarda çektiği kıtalarla da güçlendiriyordu. Bu yüzden ilerleyiş yavaş oluyor, sürekli yağmurlar yüzünden ayrıca engelleniyordu.

İSVEÇ
Bagraunyan
Memel
LİTVANYA
BALTIK DENİZİ
Königsberg
Gdynia
Danzig
BEYAZ RUSYA
3 CEPHESİ
ÇERMİAKOVSKİ
DOĞU
PRUSYA
ALMANYA
Stettin
Oder
Schneidemühl
Graudenz
BEYAZ RUSYA
2'nci CEPHESİ
ROKOSSOVSKİ (Rus)
Netze
Torun
Vistül
BERLİN
Kustrin
Frankfurt
POZNANYA
VARŞOVA
Posnan
Kutno
Warthe
Guben
Kalisz
Glogau
Lodz
BEYAZ RUSYA
2'nci CEPHESİ
JUKOV (RUS)
Radom
Görlitz
Dresden
Breslau
SİLEZYA
kielce
Neisse
UKRANYA
1'nci CEPHESİ
KONİEV (RUS)
Baranov
Katowice
Krakovi
BOHEMYA
MORAVYA
Moravska
Ostava
Petrov
SLOVAKYA
KARPATLAR
12 OCAKTA CEPHE
23 ŞUBATTA
DAİMİ TAHKİMAT
0
100 km

Çamur ve her yana bol bol yerleştirilen mayınlar, savunmacılar için ayrı birer kozdu. Bunlar da tıpkı Alsace ovasındaki silâh arkadaşlarınınkine eşit bir inatla, araziye sımsıkı yapışmış bulunuyorlardı. Kazançlar az ve yavaştı. Bununla birlikte Kanada'lılar 21 Şubatta Kleve yakınlarına geldiklerinde, **«Veritable Harekâtı»** hedefine ulaşmış bulunuyordu. Karşılarında da en azından 11 Alman tümeni vardı.

Montgomery de iki gün sonra **«Grenade Harekâtı»**nı başlatmak için bu fırsatı bekliyordu. Bu seferki harekâta Roer'ün batısında ve Aachen'ın kuzeyinde yığınak yapmış olan 9'uncu Amerikan Ordusu'nun da katılması gerekmekteydi. Bu Ordu çok kötü hava koşulları altında yola çıktı: Sulu kar ve yağmur yağıyordu, dehşetli ayaz vardı, üstelik yollar delik-deşikti ve mayın döşeliydi. Almanlar Roer Irmağı'nın geçilmesini önlemek için yukarı Roer'deki barajları havaya uçurmuşlar, su düzeyinin yükselmesine yol açmışlardı. 1'inci Ordunun sol kanadı da Aache'ın doğusunda bu barajları ele geçirmek için işe karışmak zorunda kaldı. Peşpeşe indirilen bu darbeler. General William H. Simpson'un karşısına dikilen savunma tesislerini nihayet çökertti. Elinde Kanada'lıların hücumuna karşı koyacak kadar askeri bulunmayan Alman cephesi geriledi; Julich kenti düştü. Şubat sonunda Müttefikler büyük endüstri kenti München-Gladbach'a ulaştılar. 9'uncu Amerikan Ordusu'nun öncüleri 3 Martta Venlo'nun doğusunda İngiliz-Kanada'lılarla birleştiler. Mareşal Montgomery, Düsseldorf'un karşısında, Neuss yakınında Erft Irmağı'nın kavşağından Nijmegen'in ötesine dek Ren Nehri'nin sol kıyısının kontrolünü ele geçirmişti artık.

Mart: Rundstedt umutsuz durumda

Ardenne'ler ve Alsace'daki başarısızlıkları Renanya'nın kaybının izlemesi, Mareşal Von Rundstedt için büyük bir sürpriz olmadı. Kısa bir süre için gözden düşmüştü. Fakat Hitler 5 Eylül 1944'te bu duruma son verip ondan Batı Cephesindeki iki ordular grubunun komutasını tekrar ele almasını isteyeliberi, yaşlı asker aldığı direktiflerin tümünü onaylamaktan çok uzaktı. Meselâ Lüksemburg Cephesi'nden tâ Zeeland'a dek yayılmış bulunan Walter Model komutasındaki «B» Ordular Grubu'nun durumuyla, Moselle Nehri ve Alsace ovası arasında bulunan General Blaskowitz komutasındaki «G» Ordular Grubu'nun durumu için her zaman endişe duymuştu.

Onun fikrince **Batı Duvarı** istihkâmlarının aşırı derecede savunulması, eğer Müttefikler Ren doğrultusunda bir yarma hareketi yaparlarsa, bu istihkâmlarda bulunan Alman birliklerini çok kötü sürprizler karşısında bırakabilecekti. O hâlde bu yol seçilirse Almanya için yüzyıllar boyu bir engel, Roma lejyonları için de değişmez bir sınır olan bu büyük nehrin oluşturduğu doğal hendek en iyi biçimde kullanılarak derinlemesine, sağlam bir savunma perdesi kurmak gerekecekti. Ren Nehri haşin görünüşlüydü, korkunç bir akışı vardı, Mainz'a dek hemen hemen sel gibi akıyor, yatağını Koblenz'e dek iki yar arasından delerek geçiyor, Köln'ün aşağılarında da genişleyip heybetli bir hâl alıyordu.

Bununla birlikte Hitler, sınırların hemen yakınındaki Alman topraklarının korunması dışında bütün öbür savunma plânlarını gözönüne almamaya kararlıydı. Onun fikrince her türlü gerileme tasarısı askerin ve halkın maneviyatı üzerinde

yıkıcı psikolojik etkiler yaratacak; üstelik Müttefikler kuzey Renanya'da Ruhr havzasına böylelikle çok yaklaşmış olacaklardı. Onun için Hitler hep ulusal toprakların her karışını savunmak yolundaki temel düşüncesine bağlı bulunuyordu. Bunun üzerine Rundstedt, Ardenne'leri aşarak yapacağı bir saldırının kötü etkiler doğuracağını düşünerek korkuya kapıldı: Bunu yaparsa elindeki olanaklarla orantısız bir asker ve malzeme israfını göze almış olacaktı. Bu yüzden de **Batı Duvarı**'nı savunma işini elinden geldiğince iyi düzenlemeye çalıştı.

Mart başında da olaylar onu haklı çıkardı: Artık Strasbourg'un kuzeyinden Düsseldorf hizalarına dek ortalama derinliği yaklaşık olarak 70 km.yi bulan, uzun çizgi hâlindeki bir cebi yönetiyordu. Çeyrek yüzyıl önce az-çok değer taşıyan bu mesafe ,motorlaşmış ordular ve uçak çağında gerçekten gülünçtü. Üstelik bu cepheyi tutmak için asker mevcudu şimdi asgariye indirilmiş, birlikler de malzemeleri gibi yıpranmış bitkinleşmişti.

Rommel ya da Walter durmadan denetimler yaparlardı ama Mareşal Von Rundstedt o tür askerlerden değildi. O, hem kişisel eğilimi, hem yaşı dolayısiyle bir «masabaşı» askeriydi. Bununla birlikte bürosuna gelen raporlar, kendi kurmayındaki subayların verdikleri bilgilerle raporları doğruluyordu. Herkes aynı düşüncedeydi. Tümenler sıfırı tüketmişti...

Zaten başka türlü de olamazdı: Bu birliklerin çoğu takviye alamıyor, eksikleri tamamlanmıyordu. Ellerinde yakıt ve cephane kalmamıştı. Taşıma işlerini atlarla yaptırıyorlardı. Kendilerini destekleyen tanklarla topçular ise gülünç denecek nitelikteydi. Şu da vardı ki Ardenne'lerdeki

muharebe, Ordular Grubu'na pahalıya oturmuş, 103.000 asker savaşdışı olmuş; 600'ü aşkın tank kaybedilmişti. Buna karşılık hiçbir toprak kazancı elde edilememişti. Şubatta Alsace'da 40.000 savaşçı bırakılmıştı. Kuzey Renanya'da uğranılan kayıplar ise bu sayının iki katıydı.

Beri yandan, Sovyetlerin Vistül ve Oder üzerinde giriştikleri saldırı Führer'i Batı Cephesi'nden ayrıca 4 zırhlı tümeni, on kadar piyade tümenini, 2 kolordunun topçusunu, üç havan ve mayın atıcı tugayını ve üç kolordunun kurmay heyetlerini oluşturan elemanlarını çekmek zorunda bırakmıştı! Bununla birlikte bütün bunlar Hitler'i Palatinat'da, Moselle Nehri üzerinde, Eifel'de olduğu kadar Aachen'ın doğusunda da savunmada bulunmak yolunda verdiği katı direktifleri hep yürürlükte tutmaktan alıkoymamıştı. **Batı Duvarı'**nın istihkâmlarını, gerilemeyi akıldan dahi geçirmeksizin, her yerde elde tutmak gerekiyordu. Kara Ordusu Başkomutanlığı'nın kesinemri olmadıkça tek bir piyade erinin, tek bir aracın, tek bir silâhın dahi Ren Nehri'ni aşması yasaktı.

Durum yerinde incelenince sonuç anlaşılıyordu: Bazı birliklerin yalnız adı tümendi. Fakat Hitler, Ocak ayında Vistül Cephesi için nasıl kısa görüşlü davranmışsa, Batı Cephesi için de aynı kısa görüşlülüğü gösteriyordu. Bu koşullar altında ona gerçeği kim anlatabilecekti? Bir sürü örnek arasında bir tanesi gösterilmek istense, 272'nci Piyade Tümeni'nin durumu yeter de artardı bile: Bu birlik, General Von Zangen komutasındaki 15'inci Ordu'nun 67'nci kolordusuna bağlıydı. Urft, Kesternich ve Schwammenaul (Şvamenaul) barajlarının çevresinde çarpışıp bir taburunu tümüyle yitirdikten sonra Roer Irmağı'nın yu-

karı havzasında adım adım gerileyerek çarpışıyordu.

Şubatta 272'nci Piyade Tümeni Köln'ün kırk kilimetre kadar güney-batısında bulunan Euskirchen'e (Oyskirhen) doğru gerilemek zorunda kaldı. Bir topçu subayı bu konuda şunları yazıyordu:

«O sırada birliklerimiz tümüyle bitkin bir hâldeydiler. Taburların mevcutları teorik olarak 500 kişiydi ama her taburda topu topu 200 kişi, hattâ çoğu zaman bundan da daha azı vardı. Tanksavar savunması çok güçsüzdü, tek-tük topların ise atlarla çekilmesi gerekiyordu.

Bununla birlikte askerin 10-15 km.'lik kesimleri tutması gerekmekteydi. Önümüzde baştan aşağı motorlaşmış, bol yakıta, bol cephaneye ve zırhlı araca sâhip Amerikan birlikleri boyuna ilerliyorlardı. Kurmay heyetinin hesabına göre karşılıklı kuvvetler arasındaki orantı şöyle olmak gerekti: Her bir Alman tankına karşı Amerikalılar on tanka, her Alman taburuna karşı da Amerikalılar bir tümene sâhiptiler!..

Onbeşinci Ordu'nun öteki birliklerinin çoğu için de gerçek böyleydi. Ordu, Bonn'un batısından Nürburgring'in güneyine dek yayılmış bulunmaktaydı. Mareşal Von Rundstedt de bunu biliyordu. Bütün bu askerlerin bitkin hâlde olduklarını, kadere boyun eğdiklerini biliyordu ama onlar yine de yüreklerini sağlam tutuyorlar, savaşma istemini olduğu gibi koruyorlardı. Bununla birlikte bu istem, Ren Nehri'nin sağ kıyısında daha iyi kullanılamaz mıydı acaba?

Kuzey Renanya'da askerin olduğu yerde direnmesi için verilen emirler, taburların, hattâ alayların uzun parçalar halinde bölünmelerine yol açmıştı. Düşmanla son dakikada teması kesmek için yapılan çabalar, asker ve malzeme bakımın-

dan çok ağır kayıplara yol açmıştı. 15'inci Ordu kesiminde olasıya daha Batı'da direnmede bulunmak için verilen kesin emirler, cephe hattıyla Ren Nehri arasında tehlikeli bir boşluk yaratıyordu. Ara yerde hemen hemen hiçbir şey yoktu. Bu yüzden çeşitli köprülerin savunması çok güçsüzdü. Bu savunma işi yaşlı yedek askerlerden, **Volkssturm**'dan ve birkaç istihkâmcıdan oluşan küçük köprübaşlarından ibaretti. Gerçi bu teşkillerin herbiri, başına bir yüzbaşı ya da bir binbaşı getirilerek «savaş birliği» hâline sokulmuştu. Fakat silâhlar çok hafifti, tüfeklerle birkaç otomatik silâhtan ibaretti. Zırhlı birliklerin bir akını karşısında bunlarla ne yapılabilirdi?

General von Zangen sol kanadının Köln dolaylarında kuşatılmasından korkuyordu ama, kafasını kurcalayan şeylerden biri de köprülerin savunma işiydi. Tam o sırada da 1'inci Amerikan Ordusu o yönde ilerliyordu. General William H. Simpson'un İngiliz-Kanada birlikleriyle birleşmesinden sonra da mantığın gereği buydu zaten. Hodges'in sol kanadı, yâni Cherbourg'u fetheden Lawton Collins'in komutasındaki 7'nci Kolordu, Simpson'un sağ kanadını korumuştu. Önündeki bir ölçüde düzlük arazi, zırhlı birliklerin hareketlerine elverişliydi. Bu arazi elli kilometre kadar ötede bulunan Ren Nehri'ne dek uzanıyordu. Tek engel, Roer Irmağı idi, Düren'de Köln'e giden yolu kesiyordu. Sonra da Erft Irmağı geliyordu. Onun yatağı da Köln'ün oniki kilometre kadar batısında, ovayı zar-zor inişli çıkışlı hâle sokuyordu.

General Omar Bradley sabırsızlıkla beklediği fırsatın çıktığını hemen gördü. Sol kanadı korumakta olan General Collins'in bu görevini düpedüz bir saldırıya dönüştürmesini Hodges'den is-

tedi. Seçim iyi yapılmıştı. 7'nci Kolorduya komuta etmekte olan General Collins, saldırıya bir başladı mı onu kimse tutamazdı. Kendisine takılmış olan «Lightning Joe» (Yıldırım Joe» adını da tam anlamıyla haketmişti. Askerlerinin başına geçti mi sürükleyip götürürdü. 1944 Haziranında Cotentin (Kotanten) de, sonra da Cherbourg (Şerburg)'a doğru yaptığı güçlü ilerleyiş ona ün sağlamıştı. Düren'den Köln'e doğru atıldı ve 5 Martta kente girdi. Bunu yaparken sağ kanadındaki iki komşusunun ilerleyişini de hızlandırdı. Bunlardan biri, Euskirchen ve Bonn üzerine ilerlemekte olan Millikin'in komutasındaki 3'üncü Kolordu idi Öteki de Adenau ve Nürburgring'e doğru yola çıkmış olan Gerow'un komutasındaki 5'inci Kolordu idi ki daha sonra Koblenz'e de ulaşacaktı.

Köln ve Koblenz yönündeki ilerleme ekseninin arasında yer almış olan General John Millikin'in 3'üncü Kolordusu'nun görevi, görünüşe göre, en az önemli olanıydı. Bonn'un yukarısında Ren Nehri, ovalık olan aşağı bölgeye göre çok daha sarp kıyılar arasından geçiyordu. Görünüşe göre savunma işi burada daha rahat, dolayısiyle saldırı tehlikesi de daha küçüktü. General Millikin'in emrindeki üç tümen şunlardı: General Andrus komutasındaki 1'inci Piyade Tümeni'yle General Craig komutasındaki 9'uncu Piyade Tümeni (eski savaşçılardan oluşan her iki tümen de daha 8 Kasım 1942'de Kuzey Afrika'da çarpışmışlardı) ve General Leonard komutasındaki 9'uncu Zırhlı Tümen.

Bu duruma göre Millikin güney-doğu yönüne doğru kıvrılmakla yetinecek, Bonn'un güneyinde Ren kıyısınca ilerleyecek, nehrin solundaki küçük kolu olan Ahr Irmağı'na ulaşacak, belki de Pat-

ton'un sol kanadıyla bağlantı kuracaktı: O sırada Patton, Koblenz yönünde, Moselle Nehri vâdisine doğru saldırmakla meşguldü.

Euskirchen'den itibaren 3'üncü Kolordunun ilerleyiş ekseni bazen ekili bölgelerden, bazen de ormanlık ve tepecikli yerlerden geçerek Remagen dolaylarında Ren Nehri'ne ve güneyde Ahr'ın bağlık ovasına ulaşıyordu. Özelliği olmayan, beylik bir görevdi bu. General Millikin de bunu sol kanadındaki Collins'in göreviyle değişmeye seve seve razıydı. Gerçekten, o da, Kurmay Başkanı Albay James H. Philips'le Harekât Şubesi Başkanı Albay Harry Mewshaw (Myuşov) da süvari sınıfındandılar. Ardenne'ler Savaşı'nda, Bastogne'a doğru yapılan karşı-saldırı sırasında Millikin, Patton'un emrinde iş görmüş, ikisi de çok iyi anlaşmışlardı. Sonra 3'üncü Kolordu Şubatta yine 1'inci Ordu'nun emrine geçmiş, Millikin de Aachen'ın güneyinde Ridgway (Ricvey)in havadan taşınan 18'inci Kolordusuyla nöbet değiştirmişti. Daha sonra Hodges ona görevinin Bonn doğrultusunda Ren Nehri'ne dek ilerlemek olduğunu söyleyince 3'üncü Kolordu'nun Komutanı hem hayâl gücünü, hem ataklığını dile getirerek, o sırada büyük heyecan yaratan şu soruyu sormaktan çekinmemişti:

— «Pek, Ren üzerindeki köprüler ne olacak?»

Buna General Hodges'in kurmayından bir subay cevap vererek:

— «Siz onu hiç merak etmeyin, nasıl olsa Almanlar köprüleri havaya uçuracaklar.» demişti.

Ren'in köprüleri... 1'inci Ordu kesiminde, Köln'dekilerin dışında olarak, en önemlisi hiç kuşkusuz Bonn'daki köprüydü. Bu eski üniversite kenti, 1'inci Piyade Tümeni'nin ele geçirmesi

gereken hedefti. Tümen Komutanı General Clift Andrus da köprüyü düşünüyordu, aynı şeyi o da Millikin'e daha önce sormuştu. Millikin de 4 Martta Hodges, Zülpich'teki komuta postasını ziyarete geldiğinde, Andrus'la aralarında geçen konuşmayı ona anlatmıştı. Ancak, Andrus'un öncü birlikleri henüz otuz km. kadar daha yol almak zorundaydılar, onun için de Hodges kesin bir şey söylemekten kaçınmıştı.

Ertesi gün nehiri olasıya yakından sıkıştırmak için emir geldi. Bu kez artık köprülerden sözetmek gerekiyordu. 3'üncü Kolordu'nun komuta postasında Albay Mewshaw, yardımcılarından biriyle, Yarbay Norman E. Edwards'la birlikte tümen komutanlarına verilecek direktifleri hazırlıyordu. Her ikisi de nehire son yaklaşma evresini incelemekteydiler. Edwards haritada Bonn ve Remagen köprülerini gösteren iki kara çizgiyi işaret etti. O da hayâl gücünü işleterek paraşütçülerle bir saldırı yapılmasını önerdi.

Harekât Şubesi Başkanı, kapalı ve yağmurlu havayı göstererek:

— «Bu havada mı?» dedi. «Öyleyse bir ranger birliği gönderelim daha iyi...»

Ha öyle olmuş ha böyle, bütün bunlar birer düşten ibaretti. Çünkü bu çeşit tasarılar, uygulanmakta olan plânları fazlasıyla altüst edeceklerdi: Plânlar da sadece Amerikan kıtalarının gelip nehrin sol kıyısında saf tutmalarını öngörüyordu. Fakat çok geçmeden topçular tartışmayı yeniden canlandırdılar:

— «Bütün köprüleri topa tutalım. Böylece de Almanların birliklerini, tanklarını, malzemelerini sağ kıyıya geçirmelerini önlemeye çalışalım,» dediler!

Hodges'in kurmay başkanına danışıldı, fakat o:

— «Belki de bir köprü sonradan işe yarayabilir,» diyerek böyle bir tehlikeyi göze almaktan kaçındı. Topçular:

— «İyi ama o zaman da bu, savunmanın işine yarar,» dediler.

Sonunda ikisinin ortası bir çözüm yolu bulundu: **Gerekirse köprüler topa tutulacaktı ama bu iş, havada patlayan obüslerle yapılacaktı. Böylece personele kayıp verdirilecekti ama köprüler az hasar görecekti.**

Bununla birlikte 3'üncü Kolordu'nun kurmay heyetinde kaç kişi böyle bir olasılığa inanıyordu acaba?..

*

Alman generali von Zangen de düşmanlarınınkine eşit bir gerçekçilikle tam o sırada köprüleri düşünüyordu: Bonn bölgesi tehdit altına gireliberi köprüleri savunma görevi, emrindeki 15'inci Ordu'ya düşmekteydi. 1 Mart gününe dek büyük birlik komutanlarının bu geçit noktalarıyla ilgilenmeleri kesin olarak yasaklanmıştı. Daha önceleri köprülerin gözetimiyle askerî bölgelerin komutanları görevliydiler ve bu konuda yerel istihkâm kıtalarıyla işbirliği yapıyorlardı. Ancak Montgomery'nin kuvvetleri Ren Nehri'nin sol kıyısına, Wesel ve Düsseldorf'un karşısına ulaştıktan sonradır ki, çabucak özel kurmay heyetleri kuruldu. Köln-Bonn Bölgesi Kurmay Heyeti, General Von Kortzfleisch (Kortzflâyş)ın emrindeydi. Elinin altında da topu topu yedeklerden oluşan birkaç müfrezeyle **Volksturm**'un dağınık birliklerinden, çok az sayıda da istihkâmcılarla uçaksavarcılardan başka kuvvet yoktu.

15'inci Ordu Komutanını özellikle kaygılandıran da buydu işte. Sağındaki tümenler Köln üzerine çekileliberi bu kanat kendisine çok dayanıksız görünüyordu. Özellikle şu nedenle ki, savaşan birlikleri aldıkları emre uyarak otuz-kırk km. batıda, Eifel tepeleri üzerinde düşmanla kapışmışlardı. General Von Zangen bağlı bulunduğu «B» Ordular Grubu komutanına bu tehlikeyi bildirdi ve Komutan Walter Model'den Bonn' Remagen ve Sinzig yönünde geri çekilmek için izin istedi. Fakat «B» Grubu Komutanı Hitler'in: **«Bir karış toprak bile bırakılmayacaktır,»** yolundaki direktifi uyarınca, onun bu dileğine **«olmaz»** diye cevap verdi.

Sonra da şunları ekledi: «Böyle bir gerilemeyi Başkomutanlığa nasıl haklı gösterebiliriz?»

Fakat emrindeki bu generalin yürekliliğini ve azmini iyi bildiğinden, onun bu sıkıntılı hâli karşısında sarsılmaktan da kendini alamamıştı. Birliklerinin içinde bulundukları yoksunlukları düşünen Von Zangen: «Bu boşluk beni kaygılandırıyor da...» Diye cevap verdi...

Altı ay süren aralıksız çarpışmalarla bitkinleşen bir ordunun durumunu bu konuşma da açıklığa kavuşturmaktadır: Bu ordunun komutanları gerçekçi olmadıkları için uygulamaları olanaksız emirleri yerine getirmek zorundaydılar. O Mart ayının başında «gerçekçilik» teriminin de anlamı zaten kalmamıştı. Hiyerarşinin başından aşağısına kadar her sorumlu, aldığı direktifi kendisinden bir basamak aşağıda olana aktarmakla yetiniyordu. Böyle yapınca da vicdanını rahata kavuşturuyordu. Duruma uymak, emri son olarak uygulayana düşen bir işti. Hiyerarşinin en alt basamağında kim varsa işi o idare edecekti. Cephe

hattındaki bu kargaşalıktan en son zarar gören de, piyade eriydi tabii. Bir terslik oldu mu harp divanının ya da sıkıyönetimin yıldırımları onun ve birlikte savaştığı yakın şeflerinin başına yağacaktı oysa...

Komutanlar için ceza, gözden düşmekti. Rundstedt de bunu biliyordu. Yakında kendisine üçüncü kez işten el çektirilecekti. Birincisi Rusya'da olmuştu. 1941 sonunda: **«Kış düşmanın işine yarayacaktır. Onun için Doğu Ukrayna'nın ötesine, aşağı Don yönüne ilerlemek mâceralı ve tehlikeli bir iş olur,»** demişti ama Hitler onun bu uzağı görürlülüğünü bağışlamamıştı.

İkinci kez de 1944 Temmuzunda, Normandiya Savaşı'nın en civcivli zamanında işten el çektirilmişti. Oysa o bu savaşı malzeme bakımından sürekli olarak aşağı durumda yürütmüştü. Bu kez işten el çektirileceğine işaret de Keitel'in yaptığı çağrıydı. Mareşal: «Batı Cephesi Genel Karargâhı'ndan yetkili bir temsilci 6 Martta Berlin'e gelsin de bu sephede uğranılan sürekli başarısızlıklar konusunda açıklamalarda bulunsun,» demişti.

Mareşal Von Rundstedt bu işle Rommel'in Libya'dan silâh arkadaşı olan Kurmay Başkanı General Westphal'i görevlendirmişti: **«Ancak onun yeteneği ve itibarı, Führer'e gerçeğin ne olduğunu anlatabilir,»** diye düşünüyordu. General Westphal, Berlin'e gitti; yıkıntılarla çevrili Alman Başbakanlık binasının altında, yeryüzünden 16 metre derinlikte demirlemiş olan o beton ve çelik denizaltının içine girdi. Doğu Prusya'dan döndüğünden beri Hitler bu koruganı aynı zamanda çalışma odası, toplantı salonu, yemek odası, misafir odası, yatak odası ve nöbet karakolu olarak kullanıyordu. İçeride elektrikler sürekli olarak yan-

maktaydı. Vantilâtörler boyuna işliyordu ama hava nemliydi.

Hitler yaşlanmış, kamburu çıkmış, saçlarına ak düşmüştü. 20 Temmuzda uğradığı suikastten sonra sol eli çırpıntılı bir tarzda titriyor, bir kulağı işitmiyordu. Almanya'nın hâkimi olan bu adam her türlü mantık ve en ilkel gerçekçilik karşısında kulaklarını her zamankinden daha çok tıkıyordu.

General Westphal, Renanya'daki tümenlerin sayı ve malzeme bakımından düşmandan çok zayıf bir durumda olduklarını, güzden ve kıştan bu yana sürekli yıpranma hâlinde bulunduklarını uzun uzun anlattı ama boşuna. Aralarındaki söyleşi, bir sağırlar konuşması hâlini aldı. Mareşal Von Rundstedt'in Kurmay Başkanı bu konuda daha sonra şunları yazacaktı:

«Hitler'in her şeyden önce kabul etmediği şey şuydu: 'Ortalama 5.000 mevcutlu piyade tümenlerinin herbiri nasıl olur da 15 km.'lik bir cepheyi tutamaz, üstelik de yedek kuvvet veremez?' diyordu. Fakat asıl Mareşal Von Rundstedt'in Batı Duvarı*'nın gerçek değeri için söylediği, kendisine de birkaç kez hatırlatılan sözleri duyunca öfkeden köpürdü. Bu sözleri 'utanç verici' diye niteledi. Ona bakılırsa düşman, Alman tekniğinin bu şaheseri karşısında tir tir titriyordu!..»*

General Westphal bu konuda şöyle devam ediyordu:

Bunun üzerine Führer'e: 'Asker mevcudunun azlığı dolayısıyle olasıya kısa bir cephe kurma zorunluğu var,' *dedim.* 'Onun için Mareşal çok ileride bulunan elemanları gerektiğinde geri çekmek ve korunmaları için çok büyük sayıda birliklere ihtiyaç gösteren istihkâmları veya kesimleri yerine ve icabına göre terkedebilmek için izin istiyor,' *diye ekledim.*

O zaman: 'Böyle yaparsak ne kadar kuvvet tasarruf etmiş oluruz,' *diye sordu.* 'Zaten çeşitli kesimlerdeki birlikler öylesine yayılmış durumdalar ki bir tasarruf söz konusu olamaz, cephe hattı da bu yüzden her an çökebilir,' *diye karşılık verdim. Hitler'in her söze verilecek bir cevabı, ileri sürecek bir kanıtı vardı. Hemen:* 'Bundan sonra cepheyi kısaltırsak düşman da aynı şeyi yapar, kısaltılmış bir cephede de üstünlüğü elde ederek kendine birçok yararlar sağlar,' *dedi.»*

Mareşal Von Rundstedt'in Kurmay Başkanı General Westphal daha sonra şöyle devam ediyordu:

«Ayrıca Hitler sivil halkın çektiği acılara ilişkin olarak kendisine söylediğim düşünceleri hiç mi hiç hoş bulmadı: Gerçekten de halk öylesine umutsuz hâldeydi ki, Alman birliklerini koruyucu birer eleman değil de, tam tersine, cephe hattının yakınlığı dolayısiyle, bir ek tehlike saymaya başlıyordu...

... Renanya Bölgesi'nin kentlerindeki garnizonların durumuyla ilgili olarak yaptığı takazalardan birine: 'Oralarda öyle bir sefalet hüküm sürüyor ki, o garnizonlar için rahatlık ve iyi yaşam gibi bir şey söz konusu olamaz,' *diye cevap verdim. Bununla birlikte Hitler bu konu üzerinde uzun boylu durmadı. Sözlerimi bağlamak için de:* Zaten bu sefaletin ve bu yoksunluğun büyüklüğü üzerinde bir fikir edinmek için insanın gidip durumu yerinde görmesi gerek!..' *Diye ekledim.»*

Brauchitsch, Guderian, Rommel, Manstein ve daha birçok general gibi, Westphal de bu güç görevi başarıya ulaştıramayacaktı. Bu hırçın, inatçı adamla yapılan görüşmeden hiçbir olumlu sonuç çıkmayacaktı. Onunla ikili konuşma yapmak, inatçılıkla ve... Onun konuşup karşısındakinin dinlenmesiyle eş anlama gelmekteydi!

İşin doğrusu şuydu ki, Kurmay Başkanı'nın çağırılışı herşeyden önce Mareşal Rundstedt'in işten el çektirilmesine başlangıç olacaktı. Ardenne'de girişilen işin sonunda başarısızlığa uğraması ve yaşlı Mareşalin, Alman Orduları Başkomutanlığı'nın - dolayısiyle Hitler'in kendisinin - stratejisine ilişkin olarak yaptığı sürekli eleştiriler, onu artık çekilmez hâle getirmişti. Görevinden alınarak Kuzey İtalya Orduları Başkomutanı Mareşal Kesselring'in onun yerine atanması kesinlikle kararlaştırılmış bulunuyordu.

Saatler boyu savrulan bu palavralardan sonra General Westphal nihayet Renanya'daki durumu imgelerle dolu bir formülle en iyi şekilde yansıttığı yolunda bir izlenim edinmişti:

«Birliklerimizin içinde bulundukları maddî yetersizlikler dolayısiyle, incecik savunma perdesi kuvvetle çekilen bir kauçuk şerit gibi her an kopabilir...»

Fakat Hitler'i bir yana bırakalım, çevresinde bulunanlardan kaçı dikkat etmişti buna? Oysa bu sadece bir gözlem değil, bir kehanetti de...

KÖPRÜ

Önce malzeme, sonra asker

Dokuzuncu Zırhlı Tümen'in Komutanı olan Amerikan Generali John W. Leonard için, ilke olarak, o 7 Mart gününün, giriştiği ileri hareketin son evresi olmak gerekti. Ren Nehri artık yakınlardaydı. General, haritaları bürosundaki masanın üzerine yaymıştı. Bunlardan anlaşıldığına göre Meckenheim'a yerleşen öncü kuvvetleriyle, büyük nehrin sol kıyısındaki kentler olan Remagen ve Sinzig arasında topu topu yirmi kilometre kadar uzaklık vardı.

3'üncü Kolordu Komutanı General Millikin'in de kendisine bir akşam önce bildirildiği gibi, Leonard'ın görevi herşeyden önce vâdinin batısında olasıya çok sayıda Alman askeri ele geçirmek; sonra da, bütün kuvvetlerle nehri geçme harekâtının başlatılmasını bekleyerek kıyı boyunca yerleşmekti. Fakat takviyelerin ve gerekli maddî araçların yardımıyla inceden inceye bir hazırlık yapılmadan bu işe girişilemezdi. Sonra, hiç değilse ilk evrede, bu kuşkusuz kendisi olmaksızın da yapılamazdı.

Gerçekten, General John W. Leonard kendisine ayrılan kesimde yapılacak böyle bir girişim üzerinde hiç de hayâle kapılmıyordu. Solunda Köln'le Bonn, sağında Ahr vâdisi ve Koblenz olduğu hâlde 9'uncu Tümen ikinci derece bir bölgede yer almış bulunuyordu ve geniş ölçüde bir saldırı başlayınca, sözünü ettiğimiz büyük kentler Hod-

ges'in ve Patton'un emrindeki kuvvetlerin önemli bölümünü kuşkusuz kendi üzerlerine çekeceklerdi.

Tümeni, Zülpich ve Euskirchen'e doğru yola çıkmak üzere Aachen'in güney-doğusunda Roer Irmağı'nı aşalıberi Generalin yaptığı gözlemleri, haritaların tarama çizgili kurşunimsi bölümleri de doğruluyordu. Oradan itibaren de Eifel Dağı'nın kuzey tepeleri başlamaktaydı. Bunlardan az-çok tatlı meyiller hâlindeki kolları Ren vâdisine dek uzanıyor ve Koblenz'e yaklaşıldıkça bu vâdiye romantik ve sarp bir görünüş veriyordu. Bazen daralıp bazen genişleyen bir orman şeridi de nehre yukarıdan bakan tepeleri yer yer kaplamış bulunmaktaydı. Bu tepelerin yamaçlarındaki meyve bahçeleri ve bağlarla nehrin kıyısı arasında daracık bir geçit vardı. Bonn'dan Koblenz'e giden demir ve kara yolları buradan geçiyordu.

Remagen'in Romalılar çağındaki adı Ricomagnus'du. M.S. 79 yılında İtalya'da din uğruna can veren Santo Apollinarius'un yüzyıllar boyu ziyaret yeri olmuştu. İşte, o gün varılması gereken hedeflerden biri olan bu kasaba, böyle bir yerde kurulmuş bulunmaktaydı. İçerilerden oraya giden yollar sayıca azdı, dardı ve eğri-büğrüydü.

Karşıdaki sağ kıyı üzerinde, Honnef'den Linz'e kadar tarama çizgiler birbirine benziyordu. Erpeler Ley adını taşıyan gerçek bir yar'ın bulunuşu dolayısiyle bu tarama çizgiler, Remagen hizasında daha koyu bir hâl alıyordu. Haritayı yapan kişi buranın deniz yüzeyinden 191 metre yükseklikte olduğunu iyice belirtmişti ki bu, orasını heybetli bir gözetleme yeri hâline soksa gerekti.

Kuzey-doğu yönünde dar ve kıvrıntılı bir yol, Erpel adlı küçük köyden başlayarak Orsberg'e doğru uzanıyor, sonra Westerwald'ın yamaçları içinde kayboluyordu.. Dağın kolları Lahn vâdisinden Bonn yakınlarına dek uzanıyordu, zaten Bonn'un kendisi de Taunus dağlarının doğal uzantısıydı. Burası Şiebengebirge (Yedi dağlar) bölgesiydi. En ünlü yeri olan kara yüzlü Drachenfels de, söylendiğine göre, Cermen efsane kahramanı Siegfried'in ejdarhayı öldürüşüne tanık olmuştu. Ren Nehri'nin romantik bölümünün bitiş yeri olan bu bölge, görülüyor ki, savunma için çok elverişliydi. John W. Leonard bundan kuşku etmiyordu ve bu gözlem bir ölçüde hoşuna gitmiyor da değildi: Çünkü bir kez Ren kıyısına ulaşınca kendi görevi de böyle bir savunma niteliği edinecekti.

Askerlerinin de bu duraklamayı sabırsızlıkla beklediklerini, General biliyordu. Daha yüksek kademeler de bunun farkındaydılar. General Millikin o sabah 1'inci Ordu'nun Komutanı olan General Hodges'in Belçika'da bir kaplıca kenti olan Spa'daki genel karargâhına telefon etti, şefine komutasındaki birliklerin **«Siegfried hattı»** üzerinde ve Roer Irmağı'nın yukarı yatağı boyunca aralıksız verdiği muharebeler yüzünden ne denli yorgun düştüklerini bildirdi: Almanlar buraları vargüçleriyle savunmuşlardı. Telefonda General Courtney Hodges ferahlatıcı sözler söyleyerek:

— «Yakında Koblenz dolaylarında Patton'la birleşeceğiz, o zaman hepimiz biraz dinlenebiliriz,» dedi ve ekledi: «Hele bir Ren Nehri'nin kıyısına ulaşalım, gözetleme işi için her tümen başı-

na bir Savaş Birliği (Combat Command) (*) bırakırız, öbür iki tanesi de daha geride konaklar...»

Bu duruma göre, kuzeyden güneye uzanan bir eksene göre haritanın üzerine çizilmiş olan, Ren Nehri'nin bu mavimsi çizgisi, 9'uncu Zırhlı Tümen Komutanı'na göre, askerleri için hoş bir mola yeri olacaktı. 1942 yılının Ekim ayında genç bir Tümgeneral olarak onların başına geçeliberi çabalarını da, dertlerini de paylaşmıştı. Birliği üç ay önce Kansas'taki Fort Riley'de kurulmuş bulunmaktaydı. Bu demekti ki herşey yeni baştan yapılacaktı. İyi bir teşkilâtçı olan, askerlerini şevke getirip peşinden sürüklemesini bilen John W. Leonard, 1918'de Fransa Cephesinde Hodges'le silâh arkadaşlığı etmişti. Şimdi de bütün bu dağınık elemanlara bir biçim verip yüksek değerde bir birlik kurmayı amaçlıyordu.

Eğitim işleri özellikle California'daki Camp Young'da yürütüldü. Burası çorak, çölü andıran bir bölgenin yanındaydı. Hakiki atışlarla tankların çetrefil manevraları burada yapıldı. 1943 sonunda Louisiana'da yapılan büyük harekât, Generalin gözetimi altında elde edilen ilerlemeleri ortaya koydu. Daha iyi sonuçlar almak için yapılan son çabalardan sonra 9'uncu Zırhlı Tümen'in adı da denizaşırı görevler yapabilecek birliklerin listesinde yer aldı.

Nihayet 20 Ağustos 1944'te o büyük gün geldi çattı. Tümen tam mevcutlu olarak Iskoçya'ya gitmek için New York'tan Queen Mary transatlan-

---

(*) Kısaca C.C. diye anılan her Combat Command, ilke olarak özerk bir taktik grup meydana getirir ve bir tank taburundan, bir motorlu piyade taburundan, bir tanksavar birliğinden, bir istihkâm bölüğünden ve çeşitli servislerden oluşur.

tiğine bindi. Tam o sırada Fransa, Belçika, Lüksemburg ve Meuse Nehri'nin güneyinde de Hollanda, yıldırım hızıyla kurtarılıyordu. O kadar ki Tümendeki askerler İngiltere'deki konaklama yerlerinde: «Biz de savaşacak mıyız acaba?» Diye sorunuyorlardı. İlerleyişin temposu o derece hızlıydı ki birçokları savaşın Noel'de sona ereceğinden sözediyorlar: «Belki daha önce olur bu iş,» diyorlardı. Bununla birlikte Eylül ayı eğitimi daha da iyileştirmek ve malzemeye, silâhlara alışmak için yapılan tâlimlerle geçti. Eratın özellikle kurallara göre zırhlı tümendeki üç Savaş Birliği'ni (Combat Command'ı) oluşturan Sherman tanklarına alışması gerekiyordu.

Yaşlı Avrupa kıtasıyla ilk temas 30 Eylül günü Fransa'nın Normandiya kıyısındaki Contentin'de, Utah Beach'te oldu. Burası tarihsel 6 Haziran çıkarmasında Amerikan birliklerinin karaya ayak bastıkları, ün ve şan kazanmış yerlerden biriydi. Sonra Sainte-Marie-du-Mont'dan (Sent-Mari-dü-Mon) yola çıkan uzun kamyon kolları tümenin eratını Lüksemburg'a dek götürdüler. Birlikler burada General Middleton'un 8'inci Kolordu'suna katılacaklardı. Bu kolordu geçen Ağustosta Fransa'daki Bretagne Bölgesi'nin kuzeyini kurtarmıştı.

9'uncu Zırhlı Tümen, henüz savaş tecrübesi edinmemiş olduğundan bir harekât birliği değil de özellikle bir takviye birliği sayılıyordu. Dolayısiyle askerler Siegfried Hattı'nın bitiminde cereyan eden mevzi savaşının katı gerçeklerine alışacaklar; beri yandan, dört aydır aralıksız savaşmakta olan kurt arkadaşlarının yerine geçme olanağını da yaratmış olacaklardı. Savaşa en fazla sayıda askeri sokmakla birlikte cephe hattının tutarlılığını da korumak isteyen General Leonard,

1945 Ocak başında
Batı Cephesi
HOLLANDA
Lek
Arnhem
Wael
Meuse
Nijmegen
Kleve
1 KANADA OR.
2 İNGİLİZ OR.
Wesel
Essen
Durtmund
Duisburg
Düsseldorf
Mönchen - Gladbach
Anvers
21 — OR. GRUBU
9 — ABD. OR.
Köln
Bonn
Liege
Namur
Meuse
Remagen
Ren
Koblenz
ARDENNE
12 CR. GRUBU
Eifel
1 — A.B.D. OR.
Frankfurt
Bastogne
Mezieres
Moselle
Mainz
Main
LUKSEMBURG
3 — A.B.D. OR.
Worms
Manheim
Verdun
Saarbrücken
Metz
7 — A.B.D. OR.
Stuttgart
Meuse
Nancy
6 — OR. GRUBU
(61. Devers)
Strasbourg
Fransa
I. F. R. OR.
Ren
Colmar
Karş Orman
Muphouse
Ren
İsvicre
40. km.

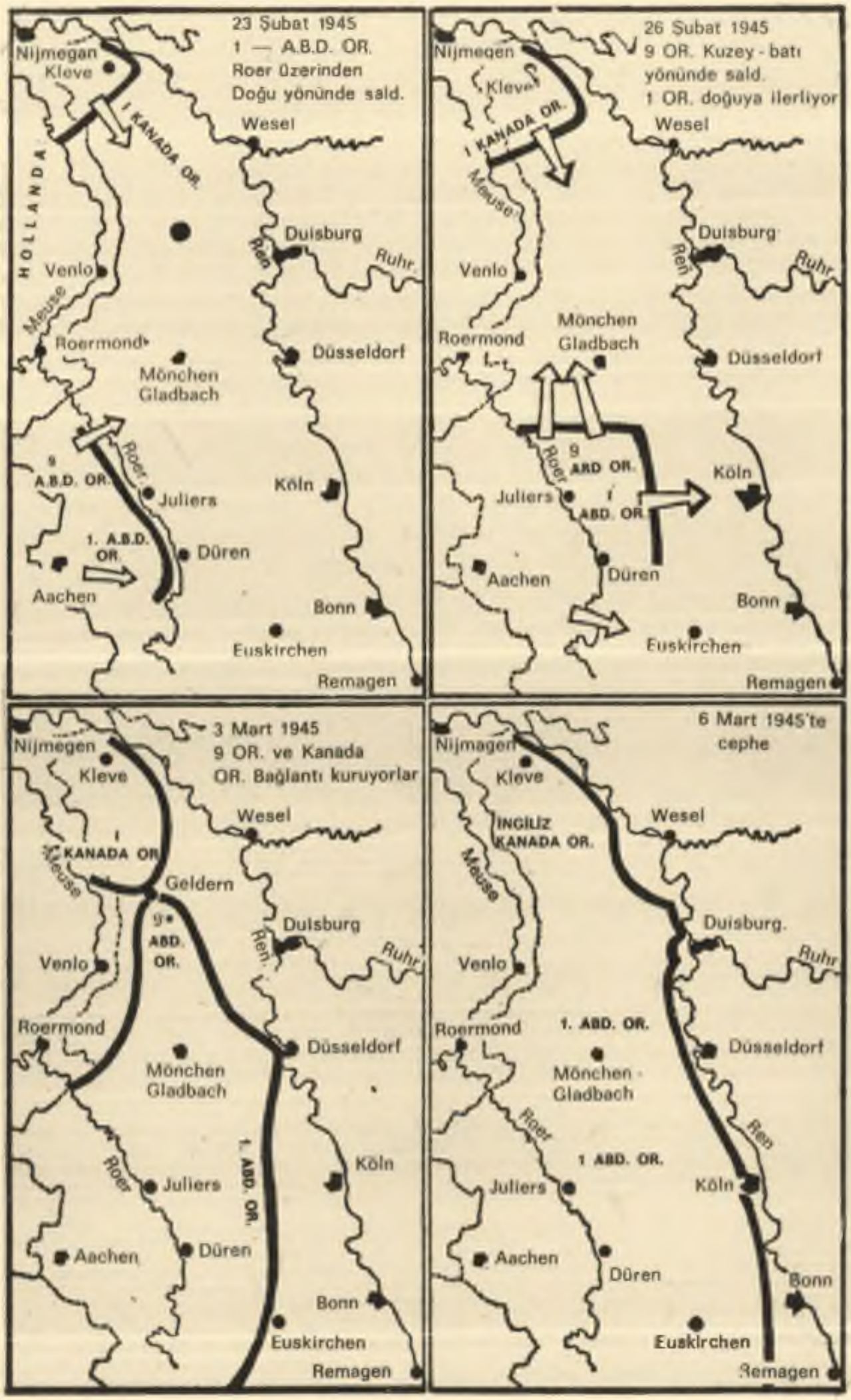
23 Şubat 1945
1 — A.B.D. OR.
Roer üzerinden
Doğu yönünde sald.
Nijmegan
Kleve
1 KANADA OR.
HOLLANDA
Wesel
Duisburg
Ren
Ruhr
Venlo
Meuse
Roermond
Mönchen
Gladbach
Düsseldorf
9
A.B.D. OR.
Roer
Juliers
Köln
1. A.B.D.
OR.
Düren
Aachen
Bonn
Euskirchen
Remagen
26 Şubat 1945
9 OR. Kuzey - batı
yönünde sald.
1 OR. doğuya ilerliyor
Nijmegen
Kleve
1 KANADA OR.
Meuse
Wesel
Duisburg
Ren
Ruhr
Venlo
Roermond
Mönchen
Gladbach
Düsseldorf
9
ABD OR.
Roer
Köln
Juliers
1
ABD. OR.
Aachen
Düren
Bonn
Euskirchen
Remagen
3 Mart 1945
9 OR. ve Kanada
OR. Bağlantı kuruyorlar
Nijmegen
Kleve
Wesel
1
KANADA OR
Meuse
Geldern
9.
ABD.
OR.
Duisburg
Ren
Ruhr
Venlo
Roermond
Düsseldorf
Mönchen
Gladbach
Roer
1. ABD. OR.
Köln
Juliers
Aachen
Düren
Bonn
Euskirchen
Remagen
6 Mart 1945'te
cephe
Nijmegen
Kleve
İNGİLİZ
KANADA OR.
Wesel
Meuse
Duisburg.
Ruhr
Venlo
Roermond
1. ABD. OR.
Düsseldorf
Mönchen -
Gladbach
Roer
Ren
1 ABD. OR.
Juliers
Köln
Aachen
Düren
Bonn
Euskirchen
Remagen

çeşitli birliklerini 8'inci Kolordunun üç tümeni arasında böldü ki bunlar 2'nci, 8'inci ve 83'üncü Piyade Tümenleriydi. İlk elemanlar Our vâdisinin kıyılarında cephe hattına girdiler. Our Irmağı Lüksemburg'la Almanya arasındaki sınırı oluşturuyordu. İlke olarak, birkaç hafta içindi bu. Gerçekte ise mâcera Ocak ayının sonuna dek uzayıp gidecekti!

Gerçekten, Ardenne'lerdeki Alman saldırısı çeşitli birlikleri böyle dağınık bir hâlde yakalamıştı. Nitekim «B» Savaş Birliğinin tankları, 16 Aralıktan beri Alman - Belçika sınırı yakınındaki Saint-Vith dolaylarını sıkı biçimde koruyorlardı. Karşılarında da 1'inci S.S. Zırhlı Tümeni'nin desteklediği Alman 62'nci Piyade Tümeni'nin ortaklaşa saldırıları vardı.

Buna karşılık «A» Savaş Birliği oradan 80 km.-yi aşkın bir uzaklıkta, Neufchâteau'nun (Nöfşato) batısında bulunuyordu. Son olarak, yedekte tutulan üçüncü Savaş Birliği de Middleton'dan, 101'inci Tümen'in havadan taşınan paraşütçülerini beklerken Bastogne'da çepeçevre bir direniş merkezi kurma emrini aldı. Bu çeşitli savaş birliklerinin askerlerinin birbirlerinden çok uzak yerlerde tutsak alınması, Alman Başkomutanlığını bildirilerinde iki kez 9'uncu Zırhlı Tümen'in yokedildiğini haber vermeye itti. Bununla birlikte 28 Aralıkta Bastogne'a girenler, yedekte tutulan Savaş Birliğinin müfrezeleri oldu. Öyle ki, önce kaybolan, sonra dirilen Leonard'ın tümenine çok geçmeden **«Hayâlet Tümen»** diye ad takıldı!

Ama bu Tümen yine de bu mâcerada ölü, yaralı, tutsak ve kayıp olarak 2.265 kişi yitirdi, bu da onun eksiklerinin ciddî biçimde tamamlanma-

sını gerektirdi. Bu iş Şubat başında yapıldı ve o ayın ikinci yarısından itibaren «Hayâlet Tümen» yine cephedeki yerini aldı ki burası, Middleton'un 3'üncü Kolordu'sunun yukarı Roer kesiminde tutmakta olduğu yerdi.

«Hayâlet Tümen»in bu gelişi Montgomery'nin Meuse ile Ren arasında giriştiği saldırının başarı kazanmasına ve Simpson'un da aşağı Ren'e doğru ilerlemeye başlamasına rastlıyordu. Hodges de kendi tümenlerini Aachen'ın doğusunda, Köln yolu üzerinde ileri sürdü. General John W. Leonard 3'üncü Kolordu'yla giriştiği ileri hareketi Zülpich'e doğru yöneltti. Renanya Cephesi'nin bu kesimindeki savunmacıların gösterdikleri çetin direniş yüzünden olduğu kadar, çok kötü hava koşulları yüzünden de ileri hareket yavaş ve zahmetli oluyordu. Sulu karın ardından dolu ve yağmur yağmaya başladı. Piyadeler çamurlara bata-çıka ilerliyorlardı. İnsan kendini, geçen güz mevsiminde olduğu gibi, yine Lüksemburg'un tâ öbür ucundaki sınır bölgelerine geri gelmiş sanırdı. Toprak kazançları çok sınırlıydı: Birkaç kilometrelik bir ilerleyiş gerçek bir kazanç hâlini alıyordu. Alman askeri her karış toprağa, her doğal engele sımsıkı yapışıyordu. Otların arasına gizlenmiş mayından tutun da, Rus partizanları gibi yaparak ormanlarda büzülüp gizlenen nişancıya varıncaya dek herşeyden çekinmek gerekiyordu. Bu yüzden de sinir gerginliği organizmalar üzerinde kötü hava kadar ağır etkiler yaratıyordu. Şurada burada dağınık bir hâlde yapılan çarpışmalar askerleri de, malzemeyi de sanki çok çetin muharebeler yapılmış gibi yıpratıyordu. Takviye gelmiyor, ya da o denli az geliyordu ki askerlerin hayâllerinde yaşattıkları kentlere - Londra'ya, özellikle Brük-

sel ve Paris'e - izinli gitmeleri söz konusu olamıyordu.

Siperler az ve elverişsizdi. Ele geçirilen köylerin çoğu yanmış, yıkılmıştı. Geceleri samanlıklarla, ya da soğuk ve nemli bodrumlarla yetinmek gerekiyordu. Sıcak yemekler çok geride kalmıştı artık Askere her gün seferdeki birliklere verilen «K» kumanyası kutular içinde veriliyordu. Ya da yine kutularla konserve veriliyor, bunları açıp kutulardan yemek gerekiyordu. İleri hareketa rağmen askerin morali düşüktü. Uyku yetersizdi, herkes yorgundu. Giysiler leke, çamur içindeydi. Yıkanıp temizlenme olanağı, hele öncü birliklerindeki askerler için hemen hemen yoktu. Kısa süren molalar hemen her zaman silâhların ve taşıtların onarım ve bakımına, cephane ve yakıt ikmaline harcanıyordu. Asker onlardan sonra geliyordu.

«B» Savaş Birliği ile beraber

Bununla birlikte General Leonard'ın elinde yorgun askerlerini canlandırmak için değerli bir «ast» vardı. «B» Savaş Birliğinin Komutanı olan Tuğgeneral William M. Hoge, Lexington'luydu. General Leonard onu tümenin en başına koymuştu .Hoge askerleri davrandırıyor, oraya buraya gidip geliyor, her zaman tehlikeli yerlerde bitiveriyor, her şeyi biliyor, herşeyi tatlıya bağlıyordu. Normandiya çıkarmasına katılan «eski»lerdendi, 6 Haziranda Amerikan birliklerinin çıktıkları noktalardan biri olan Omaha Beach'te başarı kazanmıştı. Daha sonra Tümenin emrine verilmiş, Aralık ayında Saint-Vith'te de yararlık göstermişti. Amerikan kurmaylarının öğrenim yaptıkları West-Point'u bitirdikten sonra 1918'de Fransa Cephesi'nde savaşmış, bu yüzden de her-

kes ona «Old Man» (İhtiyar) adını takmıştı. Oysa kısa kesilmiş kara saçları ve genç-dinç görünüşü bu takma adla çelişki hâlindeydi. Hoge herkesten saygı görüyordu. Kendisinin yapamayacağı bir işi başkalarından hiç istemediğini herkes biliyordu. Ün ve şan kazanma peşinde değildi de her şeyden önce yararlı ve etkili işler görme amacındaydı.

«B» Savaş Birliği'nin başında Tümenin sol kanadını o yönetiyordu. Bir gün önceki brifing'de General Leonard ona Ren Nehri'ne yaklaşmak ve sol kıyıyı işgal etmek için yapılacak harekât çerçevesinde kendisinin hedefi ne olacağını açıklamıştı: **«9'uncu Zırhlı Tümen güney-doğu yönünde ilerleyecektir. Görevi, nehrin batısındaki her türlü direnişi yoketmektir. 'B' Savaş Birliği Ahr Irmağı'na dek Remagen ve Sinzig bölgelerini denetim altında tutacak ve Sinzig'le Bad-Neuenahr arasında, ırmağın geçit noktalarını ele geçirecektir...»**

Buna göre Hoge, birliğinin hareketini Remagen'e doğru yöneltecek, onun sağ kanadında bulunan «A» Savaş Birliği ise asıl Ahr vâdisiyle meşgul olacaktı. Tuğgeneral için bu görev, daha önceki günlerde yaptığı ilerlemelerin mantıkî sonucuydu. Hattâ ayın 6'ncı günü çok memnunluk verici olmuştu: Çünkü o gün onbeş km. kadar bir ilerleyiş sağlanmıştı. Rekordu bu! «B» Savaş Birliği'nin Komutanı, Almanların birkaç gündür gevşediklerini hissediyordu. Birliğinin en önünde Yarbay Leonard Engeman komutasındaki 14'üncü Tank Taburu vardı. Bu Tabur akşamüstü nehirden yirmi km. kadar uzakta olan Meckenheim'a ulaşmıştı. Hoge: «Bir gayret daha edersek Ren Nehrini göreceğiz!» Diye düşünüyordu.

Bunu düşündükçe «İhtiyar», yerinde duramı-

yordu artık. Öylesine sabırsızdı ki daha şafak sökmeden Savaş Birliği'ni bölerek iki **Görev Gücü** (Task Forces) kurmaya karar verdi. Görev güçleri, kamyonlarla taşınan piyadelerden ve bir tanksavar bataryasıyla bir tank bölüğünün desteklediği küçük bir istihkâm grubundan oluşan bir çeşit taktik gruplardı. Sağdaki grup Sinzig'e, soldaki Remagen'e doğru gidecekti. Bu sonuncu gruptaki piyadeler Binbaşı Murray Deevers komutasındaki 27'nci Piyade Taburu'ndan, istihkâmcılar 9'uncu İstihkâm Taburu'nun B Bölüğü'nden, tanklar da 14'üncü Tank Taburu'nun bir mangasından gelmekteydiler. Bu taburun Komutanı olan Yarbay Engeman da grubun tümüne komuta edecekti.

Saat 5'te Yarbay, yapacağı görevi bütün ayrıntılarıyla biliyordu. Hoge onu kendi komuta postasına getirtmişti. Zaten her zaman çok çalışkan olan, âdeta yerinde duramayan Tuğgeneralde, başkalarına da bulaşan bir telâşlılık vardı. Engemen onu hiç böylesine coşkulu ve inandırıcı görmemişti. Emirleri her zamanki gibi açık, seçik ve kısaydı. Yapılacak iş şuydu: Tankların korumasında olasıya çabuk ilerlemek, köylerden geçerken gözleri dönmüş direniş gruplarıyla temas kurmaktan kaçınmak ve tersine, bulundukları yerlerin uzağından dolaşmak.

General birkaç gündür emrindekilere: «Birdirbir oynıyacaksınız yâni...» Diyordu hep. Yarbay Leonard Engeman'a da böyle dedi ve piyadeleri yeni **«Pershing M 26»** tanklarıyla destekletmesini istedi: Mangalarından birinde bu tanklar vardı. **«Sherman»** lara göre daha ağır, daha «tıknaz», 90 mm.'lik uzun topları sayesinde Alman **«Teiger»** tanklarından daha çok değilseler bile onlar kadar korkunçtular.

Hoge ekledi: «Eğer bir direniş başgösterirse yokedin onu. Köylerin çevresinden dolaşın. Elinizden geldiğince tankların yardımından yararlanmaya çalışın. Durumun gelişmesine göre yeni hedefler vereceğim size. Çabuk gitmek gerek!..»

Sonra Engeman komuta postasına döndü. Burası bir gün önce köyün işgaliyle sonuçlanan çarpışma sırasında yarı yarıya yıkılmış bir evin mutfağıydı. Bu kez de Engeman 14'üncü Tank Taburu'yla kamyonlarla taşınan 27'nci Piyade Taburu'ndaki ast'larını yanına çağırıp onlara şunları anlattı:

— «Ben, bir Görev Gücü'yle en önden gideceğim. Bu gücün çatısı Binbaşı Murray Deevers'in 27'nci Piyade Taburu'nun üç bölüğünden oluşacak.»

Sonra tank subayları arasından, Teğmen John Grimball'un mangasını seçti. İlerleme ekseni Arzdorf ve Birresdorf'tan geçerek Meckenheim'dan Remagen'e giden yol olacaktı. Hareket sağ kanatta Tümenin bir başka Görev Gücü tarafından korunacaktı. Yarbay William R. Prince komutasındaki bu birlik B Tank Bölüğü'nden ve 52'nci Piyade Taburu'ndan oluşacaktı. Birliğin Ahr'ın ve Ren'in koluna doğru sapmadan önceki hedefi, Gelsdorf köyü olacaktı.

Yarbay Leonard Engeman yola çıkış saatini 7 olarak saptadı. Hava kapalı, bulutlar alçaktı. Onun için herhangi bir hava desteği beklenemezdi. Soluk gün ışığında bölükler, buz gibi soğuk gece boyunca barındıkları bodrumların önünde takımlar hâlinde toplandılar. Bir gün önceki çarpışmalar yüzünden Meckenheim'ın iç karartıcı bir hâli vardı. Sağlam tek bir çatı kalmamıştı. Hattâ bazı duvarlar çatlak veya delikti: Bunlar,

son direnme noktalarını dize getirmek için atılan tank obüslerinin bıraktıkları izlerdi.

Her yanı öylesine yıkıntılarla doluydu ki, çiftlik evlerinin çöken duvarları'nın oluşturdukları yıkıntı yığınıyla tıka'nan Arzdorf yolu'nun çıkışını açmak için 9'uncu İstihkâm Birliği'nin buldozerlerinden yararlanmak gerekti. Yarbay Engeman bu tersliği duyunca sinirlendi. Hoge'un kendisi'nin arkasında bulunduğunu seziyordu. Hoge âdet edinmişti artık: «Siz ilerlerken ben de hemen arkanızdan geleceğim,» demişti. Görev Gücünün Komutanı da, Generalin sözünde duracağını seziyordu. Onun yürek'liliğini ve enerjisini olduğu kadar titiz mizacını da biliyordu. Sanki koku almış gibi, her zaman en kesin ve önemli noktada bitiverir; böylece ya birliklerine örnek olur, ya da bir karar verirdi.

Fakat Yarbay Leonard Engeman'ın daha çok korktuğu bir şey de, düşmanın Ren yakınlarında daha çetin bir direniş göstermesiydi: Çünkü, Ren, Almanya'nın sembolik nehriydi. Beklenmedik anda önüne çıkan bu engellerin karşısında bir saati aşkın zaman kaybedeceğini düşündükçe içerliyordu. Beri yandan tırtıl tekerlekli buldozerler, öfkeli motor gürültüleri arasında yıkıntıları yolun kıyısına doğru sürüp yığıyorlardı. Nihayet, saat 9'dan sonra, 9'uncu İstihkâm Birliği'nin askerleri son engelleri de kaldırdılar. Böylece Jeep'ler ve Halftraklar (yarı tırtıl tekerlekli, zırhlı ve çoğu zaman ağır makinelisi olan arabalar) da Arzdorf yolunda ileriye atılma olanağını buldular. Piyadeler beklememişler, yolu açmak için öncü birlikleri halinde ilerlemeye başlamışlardı. Motorlu araçlar da onlara yetişeceklerdi.

Bu keşif görevi Teğmen Karl H. Timmermann'-

ın komutasındaki «A» Bölüğü'ne verilmişti. Nebraska'nın West Point kentinden olan Teğmen Timmermann uzun boylu, sarışın, ciddî tavırlı, yirmiüç yaşında genç bir subaydı. Yarbay Engeman ona çok güveniyordu. Bu görev, Teğmen Timmermann'ın «A» Bölüğü'nün başında yapacağı görevlerin ilkiydi, çünkü birliğin başına bir akşam önce geçmişti. O, birkaç günden beri piyadelerin başına geçen üçüncü subaydı. Yukarı Roer'de ve daha ötede, önceki günler boyunca cereyan eden çarpışmaların ne denli çetin olduğunu bu da inkâr götürmez biçimde ispatlıyordu. Asıl komutan olan Teğmen Edwards 4 Mart günü Euskirchen yakınında savaşdışı olmuştu. Tümen Karargâhı onun yerine geçmek üzere Yüzbaşı Frederick F. Kriner'i göndermişti. Fakat o da bir önceki akşam Meckenheim'a girdikleri sırada yaralanmıştı. Onun yerine geçecek başka birinin, ya da takviyelerin gelmesini beklemek söz konusu olamayacağı için Binbaşı Murray Deevers, «A» Bölüğü'nün başına en kıdemli takım subayı olan Timmermann'ı komutan olarak atamıştı.

Bu, yerinde bir seçimdi; çünkü yaşına rağmen bu değerli subay, takımının başında her zaman yüreklilik ve girişim yeteneği göstermişti. Uzlaşmaz ve kapalı mizacı onu sokulgan olmayan, ters bir kimse gibi gösteriyordu ama, Teğmen ihtiyatlı ve akıllı bir şefti, askerlerini peşine takıp sürüklemeyi çok iyi biliyordu. 27'nci Tabur'un eskilerindendi de. Orduya girişinden üç yıl sonra 1943'te bu Tabur'a verilmişti. İliklerine dek asker olan Timmermann'ı, kendilerine gösterdiği yakınlık ve açık sözlülük dolayısiyle, erat da sevip sayıyordu.

Teğmen, «A» Bölüğü'nün takımlarından birine bir buçuk yıl komuta etmişti. İlk kez bir yıl önce,

Ekim ayında Lüksemburg sınırında düşman ateşiyle karşılaşmış, hattâ Ardenne'ler Savaşı sırasında Saint-Vith yakınında kolundan yaralanmıştı. Nihayet kendisinden önceki iki komutanın yaralanması yüzünden de bu sorumlu göreve gelmişti. Bunun üzerine Timmermann kendi takımının komutasını assubaylarından birine, Çavuş Mike Chinchar'a bırakmıştı. Onu, gözünü budaktan esirgemeyen bir asker olduğu için seviyordu. İleri hareketi Arzdorf yolunun sağında koruma görevini de ona vermişti. Bu yol Teğmen Burrows'un komuta ettiği takımın gözetimi altındaydı. Sol kanatta ise yancı görevini Çavuş Joe De Lisio komutasındaki 3'üncü Takım üstlenmişti. Çavuş, New York'un Bronx mahallesindendi.

Teğmen Timmermann Arzdorf'a doğru ilerlerken, belki kendisini Koblenz'in bu bölgesine götürecek olan talihin cilvesini düşünüyordu. Birinci Dünya Savaşı'na katılmış eski bir asker olan babası John da burada konaklamıştı! Sonradan kendine eş olarak seçeceği kadınla da, şimdi savaşın hallaç pamuğu gibi attığı, bu Renanya Bölgesi'nde tanışmıştı. Karl Timmermann'ın kendisi de Frankfurt'ta doğmuştu ve belki koşullar elverirse doğduğu kenti de görebilecekti: Oradan 1924'te, üç yaşındayken, Birleşik Amerika'ya gitmek üzere ayrılmıştı.

«Teğmenim, gelin de bakın!..»

Şimdiki hâlde bu olasılık oldukça uzak görünüyordu. Arzdorf yolu arazinin uzaktaki iniş-çıkışlarını silikleştiren yağmur çisentisi altında parlıyordu. Tetikte olmak gerekti; çünkü en ufak korulukta, en küçük hendekte gözleri dönmüş nişancılar gizlenmiş olabilirlerdi. Aachen'dan beri Müttefik'lerin ileri hareketini yavaşlatmak için ölümü

göze almış fedailerdi bunlar. Hedefin bu denli yakınına gelmişken, iyice hakedilmiş bir dinlenme döneminin ârifesinde insanın başına ters bir iş geldi mi bu, felâketlerin en büyüğü olacaktı!

Onun için Teğmen Karl H. Timmermann ast'larına tetikte olmalarını öğütlemişti. Arkasında Dave Gardner'in komutasındaki 57'nci Tanksavar Takımı'nın tırtıl tekerleklerinden çıkan şıkırtılarla Bölüğün halftraklarının şıkırtılarını ve hele Teğmen John Grimball'ın kendilerine eşlik eden takımındaki tankların homurtularını duymasa bayağı kaygılanacaktı.

Bununla birlikte, ileride Almanlar belki de teması kesmişlerdi. Saat 9,30'dan biraz sonra Arzdorf'a vardılar. Buraya yaklaşırken mayın barajlarıyla bile karşılaşmadılar. Düşmanın bir ardçı birliğiyle yapılan karşılıklı ateşten sonra, günün ilk tutsaklarını ele geçirmek mümkün olabildi. Köyde oturanların astıkları beyaz çarşaflar, bunların uyuşmak, anlaşmak niyetinde olduklarını gösteriyordu. Fakat bir sonraki Fritzdorf köyünde genç bir gözü dönmüşler grubu köyün giriş yerlerini öylesine azimli biçimde savunuyordu ki, bunları Gardner'in bataryasının yaptığı atışlarla dağıtmak gerekti. Bu sayede de Teğmen Burrows'un piyadeleri bir parti tutsak daha ele geçirdiler.

Biraz daha ileride, Overich önünde bir olay daha çıktı ama Teğmen John Grimball'un tankları hemen harekete geçerek işleri yoluna koydu. Birkaç savunmacı daha ele geçirildi. Düşmanla yapılan bu temaslara rağmen, ilerleyişin bir gün öncesine göre daha kolay yapılırmış gibi bir hâli vardı. Yarbay, Teğmen Engeman boyuna: «Elimizi çabuk tutalım,» dediği için, bu yüzden keyfi

pek yerindeydi. Şu da var ki, geçilen yerler ekili topraklardı ve bu küçük vâdilerde hiçbir doğal engele rastlanmamaktaydı. İnsan birkaç kilometre ilerisini görebiliyordu ve tahıl ekili bu topraklarla bu otlaklardaki en ufak direniş yuvası çabucak meydana çıkarılabilirdi. Baştaki birlik Niederich'ten geçti. Bir evden, elleri havada olduğu hâlde, bir grup Alman çıktı. Aralarında bir de subay vardı. Birdenbire gizli tuttuğu bir tabancayı doğrultarak Burrows'un askerlerine ateş etti ama kimseyi vuramadı. Mermilerle delik-deşik olduğu hâlde hemencecik yere yıkıldı. Tek olay da bu olacaktı. Her yanda, hafif rüzgârla sallanan beyaz çarşaflar asılıydı. Daha sonraki iki köy olan Leimersdorf'la Birresdorf'ta da bu çarşaflarla karşılaşıldı.

Bununla birlikte, Birresdorf'tan sonra ilerleyiş biraz yavaşladı. Yol birden sağa saptı ve tarlalar arasından geçerek yavaş yavaş yükselmeye başladı. Fakat güney-doğu yönünde iki kilometre kadar yol alınınca ekili bölgenin yerini önce bodur ağaçlar, sonra orman aldı ve ufku tümüyle kapadı. Bu sefer tetikte olmak gerekiyordu. Ardenne'lerde ve Roer kesiminde çarpışmış olanlar bu sık fundalıklarla ağaçlıkların, Almanlar buraya gizlenince, nasıl kalleşçe tuzaklarla dolu olduğunu bilirler. Asfaltı yer yer keleşleşmiş dar, küçük yol bu ağaçlıkların içine dalıyor, görüş alanını her yanda topu topu on metrelik bir mesafeyle sınırlıyordu.

Teğmen Burrows'un birliği yolun iki yanında iki ayrı dizi kolu hâlinde yayılmış bulunmaktaydı. Öncüler, ağaçların altına yatıp gizlendiklerini sandıkları bir düşmana karşılık vermeye hazır bir hâlde, tetikteydiler. Bununla birlikte o âna dek hiçbir şey olmamıştı. Yalnız rüzgâr meşelerin yaprakları dökülmüş dallarını hışırdatıyor, me-

şelerden sonra da koyu renkleriyle koni biçimindeki çam ağaçları geliyordu. Görünürdeki bu suskunluğu yalnız arasıra bir yaylım ateşinin takırdısı bozuyordu. Takırdılar en önde ilerleyen gruptan geliyordu. Bu birliği 1'inci Takım'dan Çavuş Carmine Sabia yönetmekteydi. New York'un Brooklyn mahallesinden olan Çavuş bu yaylım ateşleriyle hem sinirlerini yatıştırmış, hem de askerlerini yüreklendirmiş oluyordu.

Bu böyle daha ne kadar sürecekti? Ormanın içindeki bu yürüyüş bitmez tükenmez gibi görünüyordu. Hem sonra, ya Almanlar gerilerden saldırıya geçerlerse? Teğmen Timmermann, bu soruyu kendi kendine kaç kez sormuştu: Çünkü o, Aralık ayında Saint-Vith yakınında kuşatmanın sıkıntılarını tatmıştı. Jeep'iyle oraya buraya gidiyor, askerlerin kimini davrandırıyor, kimini yüreklendiriyordu. Geriden piyadeleri taşıyan halftarklarla tanksavar mangasının homurtuları geliyor; biraz ötede, 800 m. kadar ileride de Teğmen Grimball'un tanklarının motor gürültüleri sık ağaçlıklar arasında çın çın ötüyordu. Bütün bunların, düşmanı saldırmak için geriye dönmekten vazgeçirmeye yeter şeyler olması gerekti. Belki de bu yüzden, düşman gözden kaybolmuş, toz olmuştu sanki.

Birdenbire sağda, düz bir çizginin bitiminde küçük bir yapı ortaya çıkıverdi. Almanya'nın turistik bölgelerindeki birçok benzerleri gibi, burası da ormanın içinde kurulu, şirin bir lokantalı handı. Tüfekler, filintalar, makineli tabancalar hemen o yana doğruldu. Öncüler karşılık vermeye hazır,, ihtiyatla ilerliyorlardı. Bir kez daha korku boşuna çıktı. İçeride kimsecikler yoktu.

Teğmen Karl H. Timmermann kapının üstündeki tabelâda şunları okudu: «Waldschlösschen

(Ormanların küçük şatosu)». Burası tek katlı, sevimli bir yapıydı, eskiden hafta sonu gezmelerine çıkanların durak yeri olmalıydı. Herşey yerli yerindeydi, tertemiz ve pırıl-pırıldı, zarif ve şirindi. Saat bire yaklaşıyordu. «A» Bölüğü'nün Komutanı, komuta postasını oraya yerleştirmek, bu olmazsa orada mola vermek istiyordu: Çünkü piyadeler hiç durup dinlenmeden oniki kilometreyi aşkın yol yürümüşlerdi.

Teğmen bunları düşündüğü sırada birdenbire dışarıdan bağırışmaların geldiğini duydu. Onu çağırıyorlardı. Sesler yoldan geliyor, ona hitabediyordu:

— «Teğmenim!.. Teğmenim!..»

Hemen dışarıya fırladı, Burrows'un takımından iki asker gördü. Kollarını alabildiğine açarak sallıyorlar:

— «Gelin, Teğmenim... Gelin de görün!..» Diyorlardı.

Teğmen Burrows, Teğmen Timmermann'la birlikte hemen Jeep'ine atladı ve bulunduğu yerle ormanın kıyısı arasındaki birkaç yüz metreyi aştı. Çok geçmeden de yolun iki yanında kendi askerlerinden on kadarını gördü. Aralarında Çavuş De Lisio ile Çavuş Sabia da vardı. Pek telâşlıydılar. Teğmen Timmermann'a karşılarına çıkan geniş manzarayı göstererek:

— «Şuraya bakın hele!..» Dediler.

Bölük Komutanı da şâhâne manzarayı seyretti ama asıl dikkatini çeken, sapasağlam duran köprü oldu...

Teğmen Karl H. Timmermann'la Teğmen Burrows köprüyü dürbünle incelediler. Üzerinde karma-karışık bir hâlde geri çekilen birlikler, araba-

lar, hayvanlar, atlar, hattâ öküzler, inekler bile görünüyordu!

Bölük Komutanı Teğmen Timmermann: «Almanlar hâlâ nehrin sol kıyısındalar,» dedi.

Teğmen Burrows: «Üzerlerine ateş açalım mı?» Diye sordu. Havan toplarını getirtmeyi, ya da Grimball'un tanklarındaki 90 mm.'lik toplardan yararlanmayı düşünüyordu.

Bununla birlikte Teğmen Timmermann bir birliğin çok genç sorumlusuydu, komutanlığının ilk gününde yanlış bir iş yapmaktan çekiniyordu. Vakit kazanmayı ve Görev Gücü'nün Komutanına akıl danışmayı yeğ buldu:

— «Hayır hayır,» dedi. «Durumu Yarbay Engeman'a bildirelim daha iyi...»

Ludendorff Köprüsü'nün çevresinde

9'uncu Zırhlı Tümen'in öncü birliklerindeki askerler arasında böylesine şaşkınlık uyandıran köprünün adı, Ludendorff Köprüsü'ydü. Adından da anlaşılacağı gibi yapımı Birinci Dünya Savaşı'na, tam tamına 1916 yılına gelip dayanıyordu. O sırada Fransa Cephesi'ne artan miktarda ikmâl iaşe göndermek gerekmekteydi. Düsseldorf, Köln, Koblenz ve Mainz demiryolu köprülerinin sağladıkları akım, merkez cephesine gönderilen silâh ve malzemenin geçmesine zar-zor yetiyordu. Darlık Verdun Muharebesi sırasında özellikle kendini hissettirmişti. Onun için Başkomutanlık imkân olur olmaz Bonn'la Koblenz arasında çift hatlı bir köprü yaptırmayı kararlaştırmıştı. Nehrin bir dirsek yapması dolayısiyle Remagen adlı yer seçilmişti: Yapılacak köprünün kuzey-güney doğrultusunda olması, sağ kıyıdaki demiryoluyla bağlantı kurma işini kolaylaştırıyordu. Öteki kıyıda

ise Bonn'dan Koblenz'e giden demiryoluyla kolay bir bağlantı sağlanacak olduktan başka, Ahr Irmağı'nın kavşağı hizasında vâdinin genişlemesi, Eifel'e doğru giden şebekeyi güçlendirmek için bu yanda yolun ikiye ayrılmasının öngörülüşünü haklı gösteriyordu.

Bunun üzerine, Koblenz - Gustavdorff'taki M.A. N. bayındırlık işleri firması bu baştan başa madenî heybetli köprüyü kurdu. Köprünün toplam uzunluğu 325 m., ortasındaki yüksekliği 28 m. idi. Çift eklemli orta kemeri iki kârgir direk üzerine oturtulmuştu. Bunları da iki kıyıdaki temellere iki tane munzam kemer gözü bağlıyordu. Normal uzunlukta, direkler bu kemer gözlerini su yüzeyinin 16 m. üzerinde tutmaktaydı. Bu ise suların kabarık olduğu zamanlarda dahi nehirde sefer yapan mavnaların gidiş-gelişlerini engellememek için yeterli görülen bir normdu.

Bu üç kemerin eğrilikleri, madenî kitlenin görünürdeki asık yüzlülüğünü azaltıyor, köprünün tümüne bir hafiflik edası veriyordu: Bazı kimseler yapıyı kusursuz bir teknik başarı diye nitelemekten çekinmiyorlardı. Söz götürmeyen bir şey de şuydu: Remagen köprüsü kendisinden önceki ve sonraki iki komşu köprüye göre güzellik bakımından hemen göze çarpıyordu. Fakat bu izlenim belki de her kıyıda ikişer hesabıyle dört tane masif taş kuleden de ileri gelmekteydi. Bu kulelerin, nehrin geldiği yöndeki eski romantik hisarların mazgallı surları örnek tutularak yapılmış gibi bir hâlleri vardı. Tıpkı gözetleme yerleri misali birbirlerine bir çeşit üstü kapalı seğirdim yolu (*) ile bağlı olan bu kararmış taştan kulelerin

(*) Kale duvarının çıkıntısı üzerinde, mazgalların ardında bulunan yol.

üzerinde, tıpkı Ortaçağın tahkimli şatolarında olduğu gibi, mazgal delikleri vardı. Kulelerin içinde ayrıca birsürü iç galeri, sığınak-mahzen ve salon bulunuyordu. Helezon biçimindeki bir merdivenden çıkılınca bir üst sahanlığa ulaşılıyordu. Burası da bir çeşit seğirdim yoluydu ve buradan bakılınca gözlerin önüne geniş bir panorama seriliyordu. Demek oluyor ki bu kulelerin herbiri hem mükemmel bir gözetleme yeri, hem güvenilir bir sığınak, hem de en azından yüz kadar askeri barındırabilecek bir nöbet karakolu hâlindeydi.

Çift hatlı demiryolunu köprünün hizasına yükseltmek için Remagen'dan birkaç kilometre yukarıdaki komşu köy Kripp'e giden dar kıyı yolunun üzerinden toprağı bir miktar doldurmak yetmişti. Sağ kıyıda ise, tersine, yapımcılar Erpeler Ley'ın oluşturduğu kocaman yığınla karşılaşmışlardı. Düpedüz kayalık bir yar olan bu yığının içinden 383 m. lik bir tünel açmak gerekmişti. Sonra demiryolu Erpel köyü doğrultusunda tünelden çıkıp oldukça uzun bir yarmadan geçiyordu. O yanda köprü, kıyı yolu ile paralel demiryolunun üzerinden aşıyor; beri yandan da tüneldeki 60 derece eğrilik, yeni hattın tatlı bir meyilden küçük Erpel garına dek inmesini sağlıyordu. Bir kilometre kadar uzakta olan bu garda, yolun başka yöne sapmasını sağlayan bir kol da bulunmaktaydı.

O çağda başlıca taşıt aracı demiryolu olduğundan, yapım plânlarında da köprünün yalnız demiryolu için kullanılması öngörülmüştü. Yalnız iki yanda bulunan birer metre genişliğindeki geçitler yayaların da her iki yönde gidip gelmelerini sağlıyordu. Buna karşılık yapımcılar, köprünün savaşta havaya uçurulabileceğini gözönünde bu-

lundurarak, tahrip kalıpları için yer ayırmayı da unutmamışlardı.

O sıralarda böyle bir olasılığı akla getirmek kuşkusuz biraz cesaret işiydi. Belçika Flandre'ından Picardie'ye, Champagne'dan Vosge (Voj)'lara dek cephe, düşmanı Ren Nehri'nin uzağında tutuyordu. En yakın sınır, yâni bu durumda Aachen Bölgesi'nden geçen Belçika-Hollanda sınırı, yüz kilometreden daha uzaktaydı. Bununla birlikte, 1918'de silâhlar bırakılıp ateş kesildikten sonra, Amerikan birliklerinin yerini alan Fransız işgal kıtaları Remagen Bölgesi'ni de fiilen ele geçirmişler ve ilk iş olarak patlayıcı madde konulacak olan bu delikleri çimento ile sıvayıp kapamışlar; yalnız güney direğinin nehir akıntısı yönünde bulunanını olduğu gibi bırakmışlardı.

Bunun üzerine de, Renanya Bölgesi 1930'da boşaltılınca, Alman Ordusu'nun istihkâm servisleri yeni bir tahrip düzeni kurmak zorunda kalmışlardı. Ancak, bölgenin Hitler tarafından 7 Mart 1937'de askerleştirilmesi ve özellikle, üç buçuk yıl sonra da Fransa ve İngiltere'nin savaşa girmeleri üzerine bu düzen, gerçek anlamını edinmişti.

Bunun üzerine ilk Brückenmeister (köprü şefi), köprünün günün birinde havaya uçurulabileceğini gözönünde tutarak büroların gizliliği içinde yapılan çalışmaları ölçüp değerlendirme olanağını bulmuştu. Köprü şefi, o dolaylardan olan Jakob Kleebach adında bir dülgerdi, assubaydı. İstihkâmcıların kullandıkları yöntemleri bir önceki savaş sırasında öğrenmişti. Kırkbir yaşında, görmüş geçirmiş bir askerdi. Saptanan tedbirlerin kapsamı karşısında içten bir hayranlık duyuyordu.

Eskiden yapılarak sonradan doldurulmuş olan

mayın odalarının yerine bu kez büyük sayıda patlama noktaları öngörülmüştü ki bunlar tam tamına 24 taneydi. Patlayıcı madde miktarı tam tamına saptanmış; bunlar çinko kaplara yerleştirildikten sonra kendi boyutlarına tıpatıp uyan ve bu iş için özel olarak yapılmış bulunan su geçmez kutulara yerleştirilmişti. Tümü 400 kilo ağırlığında T.N.T. idi. Ayrıca güney direğine de 200 kiloluk yoğunlaştırılmış bir tahrip kalıbı yerleştirilmişti ki böylece patlayıcı madde toplamı 600 kiloyu buluyordu. Kalıplar üç kemeri tahrip edecek biçimde, eşit oranlarla yerleştirilmişti. Fakat patlayıcı madde uzmanlarının hesaplarına göre 157 m. uzunluğunda olan orta kemerin, uzunlamasına bir eksene göre bir yan dönüş sonucu, nehrin akışı yönünde düşmesi gerekiyordu.

Ateşleme çifte emniyet diye adlandırılan klâsik yönteme göre oluyordu: Yâni önce elektrikli bir sistem hemen harekete geçiyor; bunu da yardımcı bir tahrip kalıbına bağlı olan, belirli zamanda işleyecek bir ateşleme fitili tamamlıyordu. Birinci sistemde ayrı tahrip kalıpları gruplar hâline getirilip patlatıcılarla donatılmıştı. Siemens firması tarafından yapılıp verilmiş olan birkaç devreli özel bir kablo, aşağıdaki üstyapılar boyunca dolanıyor, kabloyu çelik bir boru koruyordu. Elektrikli ateşleme aygıtı tünelin girişinin yanındaydı. Böylelikle istihkâmcılar patlamadan ve bunun yaratacağı tehlikelerden, havaya fırladıktan sonra yere düşecek malzeme parçalarından ve muhtemel bir saldırganın açacağı ateşten korunmuş oluyorlardı.

Kleebach, tesisatın yapımındaki titizliğe, inceliğe hayrandı; köprü şefini sürekli olarak devreleri denetlemek zorunda bırakan güvenlik normlarını da pek beğeniyordu. Bu zorunluk yüzün-

dendir ki çok geçmeden ilk aksaklığı meydana çıkardı. Ardarda geçen büyük tren katarlarının yarattıkları sarsıntı, ateşleme aygıtının sağlamlığına zarar vermekteydi. 1939 yılı Eylül ayında da bir gün, bu yüzden bir borunun kopmuş olduğunu gördü. Eğer köprüyü o anda bu aygıtın yardımıyla havaya uçurmak gerekseydi, kuşkusuz ancak mahallî bir patlama olabilecekti: Çünkü belirli bir yerde bir kesinti ya da anormallik oldu mu„ bunun etkisi tahrip sisteminin geri kalanı üzerine de yansıyordu.

Köprü şefi bu olayı hiçbir zaman unutmadı, ondan sonra da köprünün en çok tehlikede olan bölümlerini elinden geldiğince koruyarak bu sarsıntının devreler üzerinde yaptığı zararlı etkileri gidermeye çalıştı. Ancak, bu ilk aksaklıklar o kadar önemli değildi. Polonya seferi kısa sürdü, 1940'ta Batı'da başlıyan savaş ise Alman Ordusu'nun denetimindeki toprakların sınırını tâ Kuzey Denizi'ne, Manş Denizi'ne ve Atlantik Okyanusu'na dek ilerletti. Remagen Köprüsü de komşuları olan öteki köprüler gibi uzun boylu tehlike altında bulunmadı. Olsa olsa bir hava bombardımanına uğrayabilir, ya da münferit bir sabotaj hareketine hedef olabilirdi. Bunun üzerine Wiesbaden'a yerleşmiş bulunan 12'nci Bölge Komutanlığı'na bağlı yerel komutanlığın emrindeki istihkâm bölüğü yerinde kaldı ama, silâhendazlardan oluşan güvenlik bölüğü gitti. Çok geçmeden patlayıcı madde kalıpları, ateşleme aygıtları ve yedek patlayıcı maddeler de Darmstadt'daki ilgili servislerin bir deposuna gönderilmek üzere yola çıkarıldı.

İlke olarak bunların o depodan çıkmamaları gerekiyordu. Fakat Normandiya çıkarmasından sonra, 1944 Haziranında Kleebach'ın istihkâmcı-

ları gelip de bunları geri almak istediklerinde, sandıklar orada değillerdi! Başka cephelerde ve özellikle Doğu cephesinde büyük miktarda patlayıcı maddeye ihtiyaç duyulmuş; Remagen Köprüsü için hazırlanan kalıplar da, ölçü üzerine yapılmış olmalarına rağmen, başka işlerde kullanılmıştı. Darmstadt'daki ilgili servisler: «Onların yerine 600 kilo âdi T.N.T. göndeririz size,» diye söz verdiler. Bu yüzden bütün tesisatın yeniden yapılması gerekiyordu ama bunun ne önemi vardı? Cephe uzaktı, bol bol vakit vardı. Ara yerde Kleebach yeni bir kişi, bir Brückenkommandant (Köprü Komutanı) tarafından denetlenmişti. Bu, Karl Friesenhahn adında, elli yaşında bir istihkâm yüzbaşısıydı; Birinci Dünya Savaşı'nda Verdun'de zehirli gazla zehirlenerek ölüm tehlikesi atlatmış, Fransa cephesinde üç kez yaralanmıştı. Kleebach becerikli bir kimse olduğunu bir kez daha kanıtladı: Daha önceki plânları aldı, kalıpların yerlerini yeniden saptadı ve o dolaylardaki bütün ustalarla inşaatçıları tanıdığından, madenî kutuları onlara yeniden yaptırdı.

Bunlardan yirmidört tanesi savaş öncesindeki düzenlemeye göre aşağıdaki üst yapılarda tekrar yerlerini aldılar. Patlayıcı madde kalıpları yeniden hesaplandı ve bunların miktarları, madenî parçaların gösterecekleri direnişin büyüklüğüne göre saptandı. Ateşleme aygıtları çifte harekete geçirme sistemiyle birlikte yeniden yerlerine kondu. Yalnız kalıplar yerlerine yerleştirilmemişti: Çünkü 12'nci Bölge Komutanlığı böyle bir tedbiri zamansız buluyordu. Gerçek de bu idi. 1944 yılının o nefis yazında Remagen'dan bakılınca savaş çok uzak görünüyordu. Güneş, vâdinin iki yamacını dolduran meyve bahçeleriyle bağlardaki ürünleri cömertçe olgunlaştırıyordu. Ren Nehri'n-

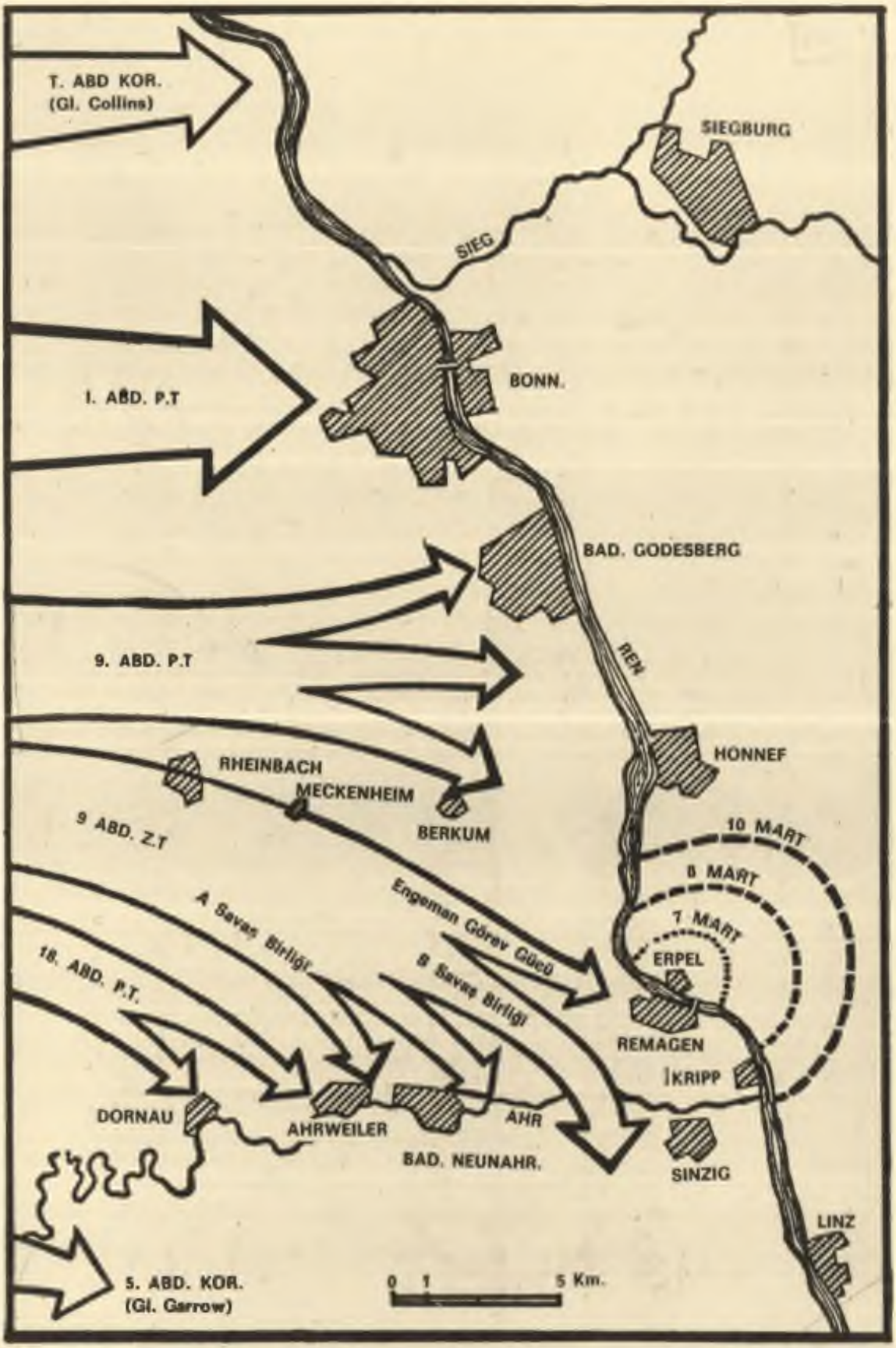

7 - 10 Mart 1945 arasında ABD. Ordularının Ren nehri üzerine ilerleyişlerini ve Remagen'da köprübaşı kuruşlarını gösteren harita.

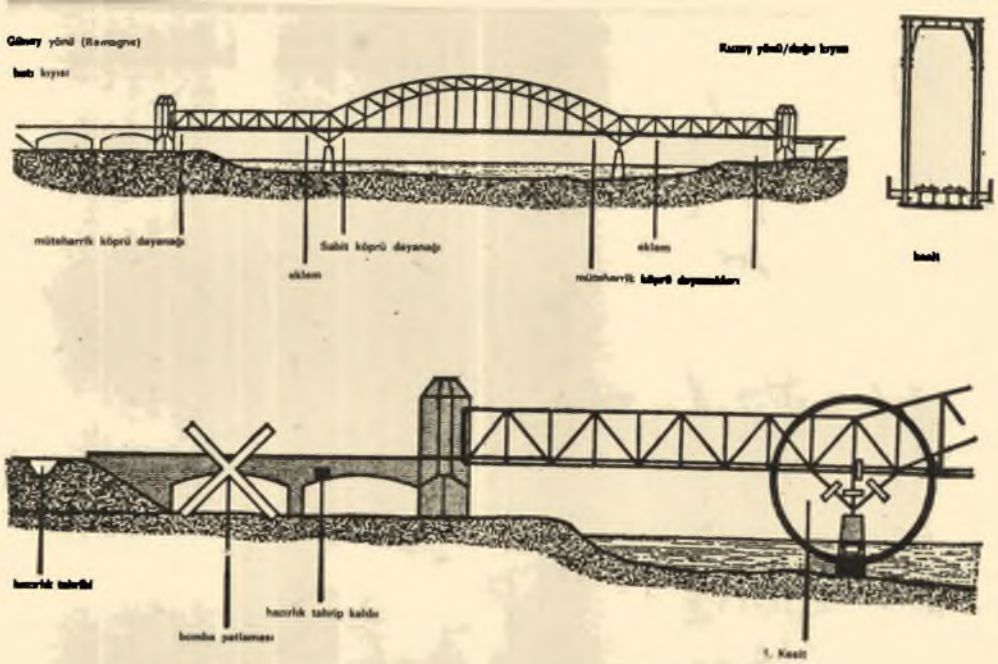

Remagen köprüsünün genel durumunu (üstte) kesitini (üste sağda) ve hazırlık tahribinin yapıldığı batı kıyısındaki durumu gösterir, harita.

de mavnalar durmadan gidip gelmekteydiler. Her iki kıyıda tren katarları vızır vızır işliyor, karayolunda ise trafik bir an bile durmuyordu.

Köprü üzerindeki gözetim tedbirleri güçlendirilmişti kuşkusuz. Yüzbaşı Friesenhahn komutasındaki istihkâm birliği, Koblenz'teki 80'inci Takviye ve İstihkâm Taburu'nun yolladığı bir güvenlik bölüğünce 8 Hazirandan beri takviye edilmiş bulunmaktaydı. Aslında bunlar cepheden dönen eski savaşçılardı. Hasta, yaralı ya da nekahetdeydiler. Yavaş yavaş eğitime yeniden başlıyorlardı. İçlerinden çoğu hemen her gün Linz'de nehrin sağ kıyısında, onbeş kilometre kadar yukarıdaki sağlık merkezine gitmek zorundaydılar. Silâhlı hizmete elverişli oldukları anlaşılır anlaşılmaz, bu askerler hemen yeni birliklerine gönderiliyor; bu yüzden de asker mevcudu boyuna değişiyordu. Haziran ayında 300 kadar asker vardı. Fakat Eylülde bu sayı yaklaşık olarak yüze kadar indi. Silâhlar da bu derme-çatma birliğe uygun hâldeydi. Nitekim demirbaş defterinde 2 İngiliz hafif makinelisine, üç tane çok büyük çapta Polonya ağır makinelisine, bir tane orta çapta Rus elbombası atıcısına, yine Rus yapısı iki tane hafif Rus elbombası atıcısına, 45'lik bir İtalyan tanksavar topuna ve bu arada da iki tane 08/15'lik Alman mitralyözüne rastlanıyordu!

Şu da var ki taktik bakımdan Koblenz'teki 12'nci Yurt Savunması İstihkâm Alayı'na bağlı olan bu güvenlik bölüğünün oldukça kısıtlı bir görevi vardı: Köprüye yakın yerleri gözetleyecek ve onu muhtemel bir sabotaja karşı koruyacaktı. Hattâ savaş Eylülde Alman-Belçika sınırına yaklaşıp cephe de **Batı Duvarı**'nın tahkimatı boyunca, yâni Batı doğrultusunda yüz km. kadar uzaklıkta is-

tikrara kavuşunca, aslında başlıca tehlike havadan gelebilirdi.

O zamana dek Müttefikler özellikle Köln dolaylarına bomba yağdırmışlardı. Remagen'da özellikle Eylül ayından sonra, hava akınları Renanya'nın tümü üzerinde sertleştiği zaman, bol bol alârm işareti verilmişti. Bu akını da 9'uncu Amerikan Hava Gücü'nün 36'ncı Taktik Grubu'nun 33 avcı-bombardıman uçağı yapmıştı. Roket atışları çok zorlu olduğundan bu, mürettebatta hedefe isabetler kaydedildiği, hattâ köprünün hizmetdışı kaldığı, belki de kısmen tahrip edildiği sanısını uyandırmıştı.

Aslında ise isabetler özellikle sol kıyıdaki giriş yollarına hasar vermiş, böylece de Eisenhower'ın düşüncesi doğru çıkmıştı. Nitekim o, daha sonra hava akınları üzerinde şunları yazmıştı: **«Belirli hedeflere büyük bir şaşmazlıkla isabet kaydedebilmek bakımından hava kuvvetleri topçuya göre daha az etkilidir. Ayrıca geniş hedefler üzerine yapılan hava bombardımanları hasara yol açmakta iseler de herşeyi yıkıp yok edememektedirler.»**

Yüzbaşı Karl Friesenhahn'ın istihkâmcıları hemen demiryoluna koştular, yolu Kasım başına dek onarmak için durup dinlenmeden çalışmaya başladılar. İşte köprünün yeni Komutanı Yüzbaşı Willi Bratge, Toussaint yortusu günü görevinin başına geldiğinde herkes böyle karınca gibi harıl harıl çalışmaktaydı...

Yüzbaşı Bratge'nin kaygıları

Kendisinden önce Remagen'de bulunan bütün güvenlik bölüğü mensupları gibi, Yüzbaşı Bratge de Koblenz'teki 80'inci Takviye ve Eğitim taburundan geliyordu. Rusya'da yakalandığı «intanî»

bir hastalık onu buraya getirmişti. Savaşan bir birlikte henüz yer alacak durumda değildi. Fakat bu arada nekahet döneminin önemli bölümünü geçirmiş olduğundan, 12'nci Ordu Bölge Komutanlığı, kadro elemanlarına büyük ihtiyaç duyulduğu o sırada, sicili çok iyi olan bir subayın hizmetinden yoksun kalmanın yararsız olacağını düşünmüştü. Bunun üzerine de, kesin ataması yapılana dek Bratge, Remagen kesiminin komutanlığına getirilmişti. O sırada, bu oldukça romantik kentin, yaşantısındaki en korkunç sınavlardan birini geçireceği yer olacağını düşünmekten çok uzaktı.

Yüzbaşı Willi Bratge henüz kırk yaşındaydı ama daha önce başından birçok şeyler geçmişti. Poznan'da doğmuş, doğduğu kenti onbeş yaşındayken terketmek zorunda kalmıştı: Çünkü Versailles'da imzalanan barış andlaşması o bölgeyi yeni kurulan Polonya Devleti'ne bağlamıştı.

Bunun üzerine Bratge ailesi Yukarı-Silezya'ya yerleşti. Orada yeni bir yaşantıya başlayacağını umuyordu. Bununla birlikte ikide bir çıkan sınır anlaşmazlıkları yüzünden, Alman-Polonya topraklarının birleştikleri bu yerlerde de kargaşalıklar eksik olmuyordu.

Bizim delikanlı yurtsever bir örgüte girmiş, bir Öz-savunma Birliği'ne üye olmuştu. Böylece askerlik sanatını öğrenmiş, daha sonra Oppeln Bölgesi'nde Alman Ordusu'nun gizli bir örgütünde çalışmıştı. Fakat öğretmen olmak istiyordu; bu yüzden de, seçtiği bu yolu beslemekte olduğu yurtseverlik duygularıyla bağdaştırmaya çalışmıştı.

1927'de diplomasını alan genç öğretmen, Silezyalı gençlerin kurdukları bir yarı-askeri örgütte

ücretsiz olarak eğitmenlik görevini sürdürmüştü. Almanya'da zorunlu askerlik hizmeti yeniden kurulunca o da Harp Okuluna girme olanağını elde etmişti. 1937'de Asteğmen olan Bratge, sonradan Tabur Komutan Yardımcısı olarak Polonya Seferi'ne katılmıştı. Batı'daki Savaş sırasında emir subaylığı yapmış, önce teğmenliğe, daha sonra Doğu'da yüzbaşılığa yükseltilmiş, Ukrayna'da bir bölüğe komuta etmiş, yaz seferini 1944'te Romanya'da tamamlamış, oradayken virüslü bir hastalığa tutulmuştu. Nekahet hâlindeki subay Almanya'da bir hastaneye gönderilmiş, sonra Koblenz'teki 80'inci Özel Tabur emrine verilmiş, oradan da 1 Kasımda Remagen'ın savunma yönetimine atanmıştı.

Bu kez Ren Vâdisi, büyük nehrin bu kesiminde kendine has olan o sâkin ve güzel görünüşlü yer olmaktan çok uzaktı. Nitekim son bombardıman da bunu doğrulamıştı. Alârm işaretleri sıklaşmıştı. Taşıt kollarının büyük sayıda ve önemli oluşları bu bölgenin, Renanya Cephesi'nin hemen ardında bulunduğunu göstermekteydi. Rusya Cephesi'nin bu eski savaşçısı da bu nedenle o göreve atanmış bulunuyordu. Bu atamanın kendisi de, harekâtın bu kademesinde, 12'nci Askerî Bölge Komutanlığı'nın yeniden örgütlenişinin bir sonucuydu. Bu bölge o zamana dek Mannheim, Mainz ve Koblenz kesimlerine ayrılmış bulunmaktaydı ve Remagen da bu sonuncu kesime bağlıydı.

Bu kez Koblenz kesiminde yeni bir komutanlık kuruldu ve 12'nci Kuzey Savaş Bölgesi Komutanlığı adını aldı. Görevi, harekâtla ilgili her türlü eylemi yerine getirmekti. Komutanlığa General Bodsch atanmıştı. General, savaş birliklerinin yaptıkları bütün müdahaleleri denetliyor; Koblenz kesimindeki Ren Nehri Komutanı olan Gene-

ral von Berg ise teknik ayrıcalıklarını, özellikle istihkâm ve ulaştırma birliklerinin yönetimini kendi elinde tutuyordu. Bu duruma göre Bratge, General Bodsch'un servislerinden emir alıyor, buna karşılık Friesenhahn'ın istihkâmcıları da General von Berg'in kurmayına bağlı bulunuyordu. Zaten karışık olan bu komuta ikiliğini büsbütün çetrefil hâle sokan bir şey de şuydu: Bu iki makamın arasına bir de Binbaşı Kraft komutasındaki 12'nci Yurtiçi Savunma İstihkâm Alayı'na bağlı 3'üncü Tabur'un kurmayı ile, Binbaşı Strobel komutasındaki 452'nci İstihkâm Alayı'nın kurmayları giriyordu.

Bratge bir savaş hâlinde çabuk karar vermek gerektiği zaman bu türlü karışıklıkların yaratacağı sakıncaları düşünerek hiç de memnun değildi. Bereket versin Friesenhahn'la çok iyi anlaşıyordu. Bu yüzden de köprü konusunda karar vermek için herhangi bir sorun söz konusu değildi. Buna karşılık nehrin sol kıyısındaki Orsberg yakınında ve Remagen'ın yukarısındaki Viktoriaberg'in çevresinde bulunan uçaksavar birlikleri üzerinde Bratge'nin hiçbir yetkisi yoktu. Çünkü, Goering'in (Göring) çok eskiden verdiği bir karar gereğince uçaksavar birlikleri Alman Hava Kuvvetleri'ne (Luftwaffe) bağlı bulunuyordu. Gerçi Bratge, Aralık ayı ortasında (tabii istihkâmcılar dışta kalmak üzere) Savaşan Kuvvetler Komutanlığı'na getirilmişti ama yine de görevli bulunduğu bölgenin savunma sınırlarını ve yetersizliklerini ölçecek durumdaydı.

O sırada yapılan çeşitli kuvvet çekmeleri, Güvenlik Bölüğü'nün mevcudunu kısmen azalttı. Zaten Bölükte topu topu kırk-elli kişi vardı, silâhları da hâlâ eskisi gibi derme-çatmaydı. Bu güçsüzlüğü gidermek için Volkssturm bölükleri, yâni

sol kıyıdaki Remagen'da ve Kripp'te 250 kişi; sağ kıyıdaki Erpel'de, Heister'de ve Linz'de de 350 kişi görev başına çağırılabilirdi ama bütün bu olanaklar lâfta kalıyordu: Bratge son anda yararlanılacak bu kimselerin çoğunun yaşlı, savaş yöntemleri bakımından hazırlıksız ve hemen hemen silâhsız olduklarını biliyordu: **«Amerikan kuvvetleri Batı Duvarı'nın güçlendirilmiş savunma tesislerini delerek 15'inci Alman Ordusu'nun birliklerini Eifel Dağları'nın üzerinden aşırarak söküp atarsa ne yaparım?»** Diye kendi kendine soruyordu.. Tabii pek az şey yapabilirdi.

Bütün bunlar, Yüzbaşı Bratge'yi sinirli, arasıra da bezgin bir hale getiriyordu. Emrindeki insanlar ve malzemenin sağladığı olanaklar, dolayısiyle karşılaştığı yetersizlikler de hesaba katılmak şartiyle, sorumluluğu gerçekten büyüktü.

Savaş ise boyuna yaklaşmaktaydı! Ardenne'lerden dönen birlikler soluk benizli ve bitkindiler. Her kafile geçtikçe bölük-pürçük duyulan haberler her yana yayılıyordu. Kayıplar ağırdı ve Amerika'lıların havada da, yerde de ateş güçleri eziciydi. Remagen'daki askerler bundan kuşku etseler bile, Uçankale'ler gelip cephenin bu yakınlığını onlara hatırlatıyorlardı. Noel'le Yılbaşı arasında şehir ve köprünün dolayları zorlu bombardımanlara uğradı ve askerî personelle sivil halk arasında o döneme **«6 gün yarışı»** diye ad takıldı.

Gerçekten de, başlangıçta Ardenne'lerdeki saldırıyı kolaylaştırmış olan sisle kötü hava koşulları şimdi artık yoktu. Solgun bir kış semasında Müttefik bombardıman birlikleri Ren'in bütün geçitlerini dövüyorlar, bu arada Remagen da seçkin bir hedef hâlini alıyordu.

28 Aralık günü uçaklar üç dalga halinde vâdiye

çullandılar. Remagen ve Erpel çok ağır hasara uğradı. Halk ormanlara kaçtı. Köprüye de dört bomba isabet etti, bunlardan biri sağ kıyıdaki direklerin yakınında patladı. Demiryolu ciddî hasar gördü. Ondan sonraki üç günle 1 ve 2 Ocak 1945 günlerinde başka akınlar da, daha ufak ölçüde olmakla birlikte, bu hasarları tamamladı. Bu arada sol kıyıdaki, yükselme zamanında nehirdeki fazla suların akmasına yarayan kemer, hemen tamamen haraboldu.

Bu kez halkın morali en aşağı düzeye inmişti. Birçok kimse hava koşullarının kötülüğüne aldırmadan evlerinden kaçtı; gidip Viktoriaberg'deki ormanlara kamp kurdu. Hemen hepsi;

— «Ah, şu Allah'ın belâsı köprü olmasaydı bütün bunlar başımıza gelmezdi!..» Diyorlardı.

Ardenne saldırısının başarısızlığa uğradığı besbelliydi. Bu durum karşısında halkın morali öylesine düştü ki bazı kimseler bu sayısız ve anlamsız ıstırapların sona ermesi için Amerika'lıların ülkeyi işgal etmesini gizliden gizliye dilemeye başladılar. Gerçekten de belirsiz nedenler ve talihsizlik işe karışmadığı zaman, şurada burada, düşen bombaların etkisiyle kader durmadan vuruyor, vuruyordu. Meselâ bu bombardımanlardan birinde, aralarında polis komiserinin de bulunduğu yirmi sivil, Eski Sokak'taki bir kahvenin bodrumunda ezilivermişti. Bir başka gün Ren kıyısındaki yerleşim bölgesinin bütün köşkleri yıkılmış ya da hasar görmüştü. Evlerin çoğu ve Belediye binası oturulmaz hâldeydi: Nitekim Başkan Dr. Hans Kemnig de binada oturmaktan vazgeçmişti.

Bir başka sefer, demiryolu üzerindeki 821'inci Uçaksavar 4'üncü Bataryası'nın bir mangasını, düşen bir bomba tümüyle yoketmiş, bir tek kişi bile sağ kalmamıştı.

Şubat ayının bir başka günü köprünün girişinde, 535'inci Uçaksavar Birliği'nin 1'inci Bataryası'nın bir vagonuna bomba isabet etmişti. Öteki demiryolu üzerinde de bir hastahane treni duruyordu. Yürüyebilecek hâlde olan yaralılar bomba düşünce onbeş cm. karla kaplı balâstın üzerinde çılgınlar gibi sürüklenmeye başlamışlardı! Alârm bittikten sonra yüzü aşkın kurbanın cesetleri toplanmıştı...

Öteki kıyıda bulunan Erpel köyü yıkıntı hâlindeydi. Bu kez savaş vâdide bütün korkunçluğuyla kendini göstermişti ve Tanrı'nın günü buraya ıstırap dolu yumruklar indiriyordu.

Bu yasların, bu yıkıntıların ve bu felâketlerin ortasında Bratge ile Friesenhahn, ellerindeki yetersiz olanaklarla yapabilecekleri tek şeyi yapıyorlardı: Demiryolu üzerinde gidiş-gelişi sağlayıp korumak. Eldeki araçlar kullanılarak, Assubay Kleebach'ın becerisi sayesinde her iki yakadaki kesiklikler onarılmıştı. Fakat 28 Ocak günü demiryolunun bir bölümü bir akında harap olduğundan, tünelden birkaç tane ray almak gerekti. O yanda trenler ancak tek yol üzerinden işleyebiliyorlardı. Tünelin tonozu altında da, kullanılamayan demiryolunun üzerinde, benzin yüklü üç vagon o günden beri beklemekteydi. Al sana bir dert daha. Ama, beterin beteri de vardı.

Üstünkörü savunma tesisleri

Gerçekten de, bombardımanların yol açtıkları sarsıntılar zamanla bir kemer gözünün üstyapılarını dayanıksız hâle getirmeye, hattâ bunun belki de zayıflamasına yol açabilirdi. Bu yüzden de istihkâmcılar orta kemeri yanlardaki kemer gözlerine daha az bağımlı hâle getirerek köprünün tü-

müne daha çok esneklik vermeye çalışıyorlardı. Fakat istihkâm bölüğündeki askerlerin ellerindeki maddî olanaklar öylesine kısıtlıydı ki, ancak 103'üncü Demiryolu İstihkâm Bölüğü'nün ve 1'inci Fen-Sanat Taburu'ndaki istihkâmcıların işe karışması sayesinde istediklerini yapabildiler. Bununla birlikte Komutan için başlıca endişe kaynağı yine de köprünün karadan savunmasıydı. Yüklendiği başlıca sorumluluklardan biri de buydu. O da bunu hiç unutmuyordu.

Ne var ki, Erpeler Ley yarı hem çok uygun bir engel, hem çok elverişli bir gözetleme noktasıydı ama sol kıyıda da - ki düşman oradan gelecekti - işe yarayacak birçok gözetleme noktası vardı. Remagen kasabası bu yarların eteğine büzülüp sığınmış durumdaydı. Yapılacak herhangi bir ciddî savunma, zorunlu olarak, bu tepelerin mutlak denetimini gerektiriyordu. Yoksa savunmacılar çabucak kapana kısılmış olurlar, önlerinde kendilerine hâkim bir düşman bulurlar, nehri de arkalarına alarak çarpışmak zorunda kalırlardı...

Yaptığı bu gözlem, Bratge'nin kafasını çok kurcalıyordu: Bu çevrenin korunması için askere ihtiyaç vardı... Ama onda da bu yoktu! Remagen «köprübaşı»na Komutan olarak atanışı Aralık ayının yarısından beri onaylanmış bulunuyordu ve Yüzbaşı'ya bir «Sahra Tahkimli Bölgesi» kurması için emir verilmişti. Bu bölgeye bir alayın mevcudu kadar asker yerleştirilecekti. Buna göre nehrin sol yakasında iki tabur bulundurulacak, üçüncüsü de destek göreviyle sağ yakada duracak, topçudan yardım görecekti. Gözetim altında tutulacak çevrenin genişliği dolayısiyle, bu sayılarda hiçbir aşırılık yoktu.

Bratge'den önce burada görevli olan Binbaşı

Höfel sonbaharda her iki kıyıda da toprak tesviyesi ve korugan yapımı için plânlar hazırlamış bulunuyordu. Bratge bu tasarıları ele almış ve tamamlamıştı. 12'nci Kuzey Savaş Bölgesi Komutanı General Bodsch «olur» deyince buraya 999'uncu İnşaat Taburu getirilmişti. İstihkâmcılar herşeyden önce sol kıyıdaki tepeleri ele almışlardı. Oradan gelebilecek bir saldırganı, köprüyü doğrudan görme olanağı sağlayan gözetleme noktalarından uzak tutmak gerekiyordu. İstihkâmcılar ayrıca savunma tesislerinden başka sol kıyıdaki köprü direklerinin yakınlarında bir tanksavar barajı; sağ kıyıda da Erpel'in ilerisinde ve Orsberg yolu üzerinde sahra topları için sahanlıklar yapmışlardı.

Böylece kurulan tesisler Remagen'in kuzey çıkışında, Bonn'a giden yolun solunda bulunan Heimann köşkünden başlayıp çiçek ve meyve bahçeleri, korular ve bağlar arasından geçerek Birresdorf yoluna doğru yükseliyordu. Burada da, ormanın çıkışında bir çalışma kampı kurulmuştu. Oradan yol güneye saparak Viktoriaberg yaylasından dolanıyor, sonra Ahr vâdisine inerek bu ırmağın Ren Nehri'yle birleştiği yerin yakınında, Sinzig ile Kripp arasında ona ulaşıyordu.

Böylece hazırlanan bu savunma çevresi en azından oniki kilometre kadardı. Bratge buna Reisberg'in de eklenmesini isteyince bu oniki kilometre daha da arttı.

Bratge'nin hakkı vardı: Reisberg'in en yüksek noktasının râkımı 192 metreydi ve bütün çevreye hâkim bulunmaktaydı. İşte, 999'uncu Tabur'un askerleri bu çevre üzerinde siperler kazmaya, ağır makineliler ve toplar için yuvalar açmaya başladılar. Koruganlar ve komuta postaları yaptı-

lar. Yapılacak iş çok büyüktü, kötü hava, çalışmaların ilerlemesini güçleştiriyordu.

İstihkâmcılar bir yandan da sürekli olarak kesilen demiryolunu onarmak için harıl harıl çalışıyorlardı. Hem bu hâli, hem de asker mevcudunun yetersizliğini gören Bratge, Güvenlik Bölüğünün kırk-elli askerini de çalıştırmak zorunda kaldı. Bunlar yeni komutanları · Teğmen Wickelmeyer'in yönetiminde ırgatlık yapıyorlar, taş-toprak taşıyorlardı. Teğmen de Koblenz'teki nekahet taburundan gelmiş bulunmaktaydı.

Fakat güçlükler bu kadarla kalmıyordu. Bu siperleri, hendekleri payandalarla destekleyip pekiştirmek de gerekiyordu. İşin burasında güçlükler sivil yönetimden geliyordu. Remagen, henüz Ordular Bölgesi'nin içinde değildi. Yerel daireler özel izin olmadıkça oradan malzeme alınmasını yasaklamışlardı. Bu yüzden ormanlardan ağaç kesilemiyor, bombardımanlarda yıkılan evlerden kalaslar, kirişler alınıp kullanılamıyordu. Bu iş için daha önce sivil makamlara başvurmak, bir araba lâf etmek, yazılar yazmak ve bol bol vakit kaybetmek gerekmekteydi.

Bununla birlikte Viktoriaberg'in çevresinde ve Kripp Bölgesi'nde mevziler biçimlenmeye başlıyor; Şubat ayında da bunlar az miktarda da olsa otomatik silâhlarla Rus yapısı elbombası atıcıları ile donatılıyordu. Viktoriaberg'e giden yol üzerindeki bir sığınakta bir tabur komuta postası kurulmuştu. Bir başkası da kasabanın güneyindeki kenar semtte kurulmuş, ayrıca havagazı fabrikasının yanında bir başkasının kurulması öngörülmüştü. Hattâ sağ kıyıda, Erpel'in ilerisinde, bir topçu teğmeni destek bataryalarının yerleştirileceği yerleri bile Koblenz'ten gelip saptamıştı.

Remagen'daki savunma köprübaşı bu hâliyle de, taslak halinde bile olsa, bir örgüt sayılabilirdi ama bu çevrede Bratge'nin elinde değerli elemanların bulunması şartiyle. Oysa Yüzbaşı, elindeki asker mevcudunun hesabını yapınca bu bakımdan ne denli yoksul olduğunu anlayabiliyordu. Kime güvenebilirdi ki? Birresdorf yolu üzerindeki çalışma kampının birliğine mi? Bu 150 askerin elinde yabancı yapısı topu topu altmış kadar tüfekle 2 tane Rus hafif makinelisi vardı. Her silâhın da kendine uygun cephaneye sâhip olduğu muhakkak değildi! Viktoriaberg'de konaklamakta olan 521'inci İkmâl Bölüğü'nde ancak yirmi kadar Alman vardı. Geri kalanı yüz kadar Sovyet eski savaş tutsağı idi. Bunlar az-çok Almanlardan yanaydılar, kendilerine de **«Doğu Gönüllüleri»** gibi cafcaflı bir ad takılmıştı. Silâhlar otuz-kırk kadar Rus tüfeğiyle yine Rus yapısı iki hafif makineliden ibaretti. Hepsi bir araya gelince fazla bir şey tutmuyordu. Bratge de bunun savaş gücünü yok sayıyordu. Bodendorf'un bölüğü herşeyden önce bir «Ulaşım Birliği» idi. Bunun elindeki «Diana» santrali de Komutanlığın «B» Ordular Grubu'yla bağlantısını sağlayan tek araçtı. Bunun yanısıra Alman Hava Kuvvetleri'nin bir ikmâl postasıyla bir de tutsakların kaçmamasına göz-kulak olan birlik vardı. Bölükte yine yabancı yapısı tabancalarla tüfekler bulunmaktaydı. Alârm verildi mi bölük Ahr vâdisinin ağzını gözetleyecekti. Kendisini destekleyecek tek birlik Bodendorf'un Volkssturm Müfrezesi'ydi. Onun işe yararlığı üzerinde de Yüzbaşı, uzun boylu hayâle kapılmıyordu. «B» Ordular Grubu'nun, Remagen'ın güneyindeki Kripp'e yerleşmiş olan Propaganda Bölüğü'ne gelince, onun eğitimi kuşkusuz daha iyi idi. Fakat elinde yalnız tüfeklerle

grup başına bir de hafif makineli vardı. Kripp'teki Volkssturm'dan silâh altına alınabilecek olanlarla bu bölük mevcudunun arttırılması öngörülmüştü. Fakat bu onun savaş gücünü arttırabilecek miydi acaba?

Doğrusu şuydu ki, Yüzbaşının köprüyü savunmak için güvenebileceği en iyi birlik, Güvenlik Bölüğü idi. Buna bölük de denemezdi zaten: Çünkü Şubat sonunda İngilizler aşağı Ren üzerine ulaştırdıkları ve Roer Irmağı için savaşlar yapıldığı sırada bu birliğin mevcudu nekahet hâlindeki 41 kişiden ibaretti! Silâhları, askerlerin üzerlerindeki portatif silâhlarla 2 mitralyözden ve 3 el bombası atıcısından ibaretti. Bütün bu arada tek olumlu etken, komuta kadrosunun değerindeydi. Gerçekten Bratge, Teğmen Wickelmeyer'den başka Assubay Gerhard Rothe'nin yeteneklerine de değer veriyordu. Remagen'daki bir otelcinin oğlu olan Rothe assubay olarak Polonya ve Batı cephelerindeki savaşlara katılmış, ayrıca Doğu Cephesi'nde üç yıl boyunca çetin çarpışmalar yapıp birkaç kez yaralandıktan sonra bu işte pişmiş, tecrübe kazanmıştı. Nekahet dönemi başlayınca Koblenz'deki 80'inci Tabura atanan Rothe, doğduğu kasabanın savunmasıyla görevlendirilmişti. Viktoriaberg'den başlayarak bu bölgenin bütün kıyı-bucağını biliyor; Viktoriaberg'deki mevziin kurulması için de harıl harıl çalışıyordu.

Bütün bunlar yine fazla bir şey değildi. Köprübaşının savunma değerini de uçaksavar birliklerinin zaten az olan mevcutları arttıramazdı. Uçaksavarcılar zaten Alman Hava Kuvvetleri'ne bağlıydılar ve Bölge Komutanı'nın bunların üzerinde hiçbir yetkisi yoktu. Olsa bile uçaksavar silâhının kara savaşında ancak en kötü koşullar altında başvurulabileceğini kabul etmesi gerekiyor-

du. Gerçekten de 764'üncü Grubun elinde olup nehrin iki yakasına yerleştirilmiş olan uçaksavar topları, meselâ sahra toplarıyla ya da 88'lik tanksavar toplarıyla bir tutulamazdı. Erpel'e yerleştirilmiş olan dört namlulu 2 topla kasabanın sınırına ve Erpeler Ley'ın doruğundaki grubun bulunduğu noktaya yerleştirilmiş olan yine dört namlulu 3 top 20'likti. Yalnız Teğmen Peters'in Viktoriaberg'deki roketatar bataryasında yeni mermiler, «Föhn» roketleri vardı. Fakat bunlar, herşeyden önce uçaklara ateş etmek için yapılmış bulunmaktaydılar.

Bu koşullar altında Bratge eldekilerin çok daha iyisine sâhip olmayı özlüyor, bunu da kendisine güven duygusu uyandırmak için istiyordu. Arasıra durumunu düşündüğü zaman bu yoksulluğu, yüzüstü bırakılmışlıkla bir tutuyordu. Yüksek kademelerde bu köprübaşının ikinci derecede bir yer sayıldığı kuşkusuzdu. Erpel'i savunan Ordu geri çekilirse herhalde buraya da büyük sayıda asker gönderilecekti. Bu arada Yüzbaşı, «Rutin» niteliğindeki görevleri yerine getiriyor, personelin ve malzemenin çizelgelerini yapıyor, toprak kazma işlerini denetliyor, köprünün kullanılabilir bir hâlde olmasını sağlıyor ve geçişleri denetliyordu.

Seferberlik yönergesinde onun yetkileriyle otoritesinin sınırları çizilmişti. Kendinden öncekiler gibi Yüzbaşının da çevresinde bulunan asker-sivil herkes üzerinde yetkisi vardı. Bunların yedirilip içirilmesi ve gerekirse adâletin uygulanması da onun görevleri arasındaydı. Hattâ bir «Harp Divanı» bile kurabilir ve görevinin gereğine göre sivil halkın oradan boşaltılması için her türlü tedbirin alınmasını emredebilirdi.

Bir dış tehlike karşısında önleyici tedbirler alabilirdi. İsterse **Alarmstufe I**'i uygulayarak askerlerin konak yerlerinde kalmalarını sağlar, ya da **Alarmstufe II**'yi uygulayarak onları savaş mevzilerine sokabilirdi. Çok sıkıştı da bir üst makamdan emir gelmedi mi, düşman da Remagen'da Bonn-Koblenz yolu hizasına geldi mi, komutan köprünün havaya uçurulması için bile emir verebilirdi. Fakat bu çok geniş, ancak lâfta kalan yetkilerle gerçekler arasında Yüzbaşı, durumundaki bütün güvenilmezliği seziyordu. Yanında yardımcı olarak Teğmen Siegel, Assubay Keilhöfer, bir yazıcı, birkaç da posta eri vardı. Hepsi bu kadar!.. Hiçbir kişisel taşıt aracından, hattâ bir bisikletten bile yararlanamıyordu!

Ulaşım işlerine gelince, onlar da bu derme-çatmalığa uygun hâldeydiler. İlke olarak köprünün telefonu Koblenz'teki 12'nci İstihkâm Alayı'nın komuta postasına ve 12'nci Kuzey Savaş Bölgesi'nin komuta postasına bağlıydı. Aslında hat, sivil şebekeden geçiyor ve kırk kilometre uzaktaki bir kentle konuşabilmek için yarım gün, hattâ daha fazla beklemek gerekiyordu. Telefon hatları bombardıman yüzünden kesilmediği zamanlarda da böyleydi bu...

Bu yüzden Komutan, çoğu zaman Koblenz'le veya Friesenhahn'la konuşabilmek için oradan geçen ve ellerinde - uçaksavar birlikleri gibi - radyo vericileri bulunan birliklerin aracılığından yararlanıyordu. Bununla birlikte Şubat sonunda Bratge'ye yine de 5 vatlık bir radyo vericisi gönderildi. Ancak, düşmanın konuşulanları dinlemesine engel olmak için boyuna dalga uzunluğunu ve şifreyi değiştirmek gerekiyordu. Bu ise ortaya yeni yeni güçlükler çıkarıyordu. Fakat Bratge asıl 26 Şubatta Koblenz'ten **«Lorelei»** şifresini al-

dığı gün durumunun çürüklüğünü ve Alman Ordusu içinde hüküm süren kargaşalığın büyüklüğünü de iyice anlamış oldu.

«Lorelei»

«Lorelei», tehlike yaklaşıyor anlamına gelmekteydi. Komutan bunu alır almaz komuta postasındaki kasada duran kapalı, mühürlü bir zarfı açması gerektiğini biliyordu. Komuta postası Sankta-Anna manastırındaydı. Burası Remagen'ın merkeziyle köprü arasında, gotik mimarî tarzında bir yapıydı. Bununla birlikte aldığı emrin şaşırtıcı bir hâli vardı: Gerçekten, emirde harekât bakımından 8'inci Ordu'nun emrine girmesi gerektiği belirtiliyordu. Bu Ordu sözde o bölgede, nehrin sol kıyısı boyunca yer almış bulunmaktaydı! Yüzbaşı gerçi dört duvar arasında dünyadan habersizdi ve ulaşım araçları da yetersizdi ama yine de kendi kesiminin batısında harekâtta bulunan birliğin artık 8'inci Ordu değil de, 5'inci Zırhlı Ordu olduğunu biliyordu. Bu yer değişikliği sırasında - ilke olarak gizli olan - bu zarfın içindekileri hiçbir kurmay heyeti bilmediğinden, değişikliği Koblenz'teki 12'nci Kuzey Savaş Komutanlığı'na bildirmek de kimsenin aklına gelmemişti...

Yalnız kalışı yüzünden çok kaygılanan Bratge, bunun üzerine 5'inci Zırhlı Ordu'nun karargâhıyla temasa geçmeye çalıştı. Bu işi telefonla yapmak imkânsız olduğundan, «B» Ordular Grubu'nun Bodendorf köyünde bulunan «Diana» telefon santraline başvurdu. 5'inci Zırhlı Ordu'nun cevabı kesindi: Remagen'daki köprübaşının hangi birliğin emrine gireceği hakkında verilmiş bir emir yoktu. Dolayısiyle alınacak herhangi bir direktif de yoktu! Komutan bu kez de Koblenz'teki 12'nci

Kuzey Savaş Komutanlığı'nı aradı. Burası kendisinden sorulan konuyu doğrudan doğruya «B» Ordular Grubu Karargâhına aktardı. Sonra da Karargâh, Remagen kesimini 5'inci Zırhlı Ordu'nun emrine verdi! Bu yüzden değerli iki gün kaybedilmiş bulunuyordu...

Bu 5'inci Ordu'nun kurmay heyeti nihayet ortaya çıktığında, Bratge, Remagen kesiminin Bonn-Remagen kesiminin savunmasını düzenlemekle görevli özel bir birliğin emrinde olduğunu öğrendi. Bu birliğin komutanı daha önce 26'ncı Piyade Tümeni'nin başında bulunmuş olan General Botsch'tu. Tümen geçen Aralık ayında Bastogne Kuşatması'na katılmıştı. General bu Birliğe Şubat ayında da komuta etmiş, sonra 27 Şubatta bu Tümenin ve 18'inci Piyade Tümeni'nin kalıntılarıyla kurulan bir savaş birliğinin komutasını ele almıştı. İki gün sonra «B» Ordular Grubu onu, kurmay heyetiyle birlikte, - 1 Marttan itibaren kurulmuş olan - Bonn-Remagen Savunma Kesimi'nin yönetimiyle görevlendirmişti. Bu seferki görevi Bonn'un batısında kuzeye ve kuzey-batıya yönelik mevzileri kurmaktı. Böylece Amerika'lıların Köln Bölgesi'nden gelebilecek muhtemel saldırıları önlenmiş olacaktı.

Komutan Bratge bundan böyle bu birlikle temas kuracaktı. Aynı zamanda Friesenhahn'ın İstihkâm Bölüğü'nün, 5'inci Zırhlı Ordu'nun fen-sanat servislerine bağlı olduğunu öğrendi. Tehlike ânında birbirleriyle anlaşarak iş görmek zorunda olan iki birlik arasındaki bu yersiz ayrılığa rağmen, Bratge yine de ferahladı. Bu kez yüksek makamların nihayet kendi durumuyla ilgilenir gibi bir hâlleri vardı. Nitekim yine o 1 Mart günü 5'inci Zırhlı Ordu'nun kurmay heyetine de çağrılmış değil miydi?

Gerçi Amerika'lıların Köln doğrultusunda yaptıkları baskı yüzünden Harekât Şubesi Başkanı onu kabul edememişti ama Yüzbaşı Bratge, İstihkâm Şubesi Başkanı Albay Bujard'ın bürosuna gönderilmişti. Albay mevziin durumunu, savunma tesisleri ve özellikle tanksavar aygıtları üzerinde kendisine birçok şeyler sormuştu. Bratge bu fırsattan yararlanarak elindeki asker mevcudunun azlığı ve ulaşım araçlarının yok denecek hâlde oluşu üzerine Albayın dikkatini çekmişti. Bunun üzerine Albay:

— «Ben bu işlerde uzman bir assubayı oraya gönderirim,» diye söz verdi. O da gerçekten ertesi gün geldi, ihtiyaçları saptadı, listesini yaptı:

— «Gider gitmez maddi bakımdan bir takviyenin hemen gerekli olduğunu belirten bir rapor veririm, merak etmeyin,» dedi.

Bratge 5'inci Zırhlı Ordu'nun karargâhındayken denetim için Remagen'a gelmiş olan, General Botsch'un (*) kurmayından bir subay da aynı sonuca ulaştı. Subayı, Teğmen Wickelmeyer karşıladı ve mevziin nasıl yoksulluklar içinde bocaladığını ona ayrıntılı biçimde anlattı. Subay giderken:

— «Buraya hemen takviye gönderilmesini Generalden rica edeceğim,» diye söz verdi. Fakat takviyeler gelmedi, çünkü ara yerde yeni bir değişiklik oldu. 12'nci Kuzey Savaş Komutanlığı «Lorelei» şifreli alârmının 2 Marttan başlayarak geçersiz olduğunu bildirdi: Çünkü şifre vaktinden önce gönderilmişti. Demek ki 5'inci Zırhlı Ordu'ya bağlılık da kaldırılmış bulunuyordu! Bununla birlikte Bratge bu Ordu'nun kurmayından, alınan

---

(*) Koblenz'teki 12'nci Kuzey Savaş Bölgesi Komutanı Genera Bodsch'la karıştırılmaması gerektir.

bu tedbirin doğrulanmasını istediğinde, nöbetçi subayı: «Şifrenin geçersiz sayıldığından hiç haberi olmadığını söyledi. Kendisine danışılan «B» Ordular Grubu, Bratge'nin kendi emrine girdiğini 4 Martta doğruladı. Bir sürü lâfla ve gidip gelen mesajlarla iki gün daha geçmiş, hiçbir takviye gelmemişti. Fakat «B» Ordular Grubu kurmay heyeti, bu bölgenin kendi emrine girişi dolayısiyle mevziin durumu üzerinde bilgi edinmek için Remagen'a yeni subaylar yolladı.

Önce 108'inci İstihkâm Alayı'nın kurmayından Binbaşı Hill, yanında 13'üncü Kale İstihkâm Alayı'ndan Yarbay Müller de olduğu halde çıka-geldi. İkisi de savunma sisteminin güçsüzlüğünü, asker mevcudunun azlığını kabul ettiler. Ayrıca 614'üncü Topçu Alayı'ndan Albay Janusch gelerek nehrin sağ kıyısında bataryaları yerleştirmek için en elverişli yerleri saptadı. Son olarak da 5 Mart günü öğleden sonra General Botsch'un kendisi çıka-geldi...

Bonn'daki kendi mevzii düşündürücü bir durumda olduğundan, General bu kesime özel bir ilgi gösteriyordu. 5'inci Zırhlı Ordu her yandan çökmüş durumdaydı. Amerika'lılar Köln'ü ele geçirmişler, bir bildiri Euskirchen'in kaybedildiğini haber vermişti. **Batı Duvarı** her yanda aşılmış bulunuyordu. Remagen'da savaşmayan kimselerin kasabadan ayrılmaları için verilen ilk emirler herkeste nehrin sağ kıyısına çekilmek için bir psikoz uyandırdı. Bu iş ilkin kasabanın kuzey çevresinde konaklamakta olan Hitler Gençliği Grubu'ndaki yeni yetme delikanlıların geri çağırılmasıyla başladı. Derken emir, Birresdorf yolundaki kampta bulunan işçileri de kapsamına aldı. Uçaksavarlar general Botsch'un emrinde olmadığından ve bazı söylentilerden de uçaksavar

toplarının nehrin sağ yakasına geçirildiği anlaşıldığından, Bratge duyduğu kaygılara Generalin de katılmasını sağlamak bakımından çok elverişli bir durumda bulunuyordu.

Son olarak, yapılan bir deneme de Volkssturm birliklerinin sadece lâfta kaldığını bir gün önce doğrulamış oldu. Bu örgütün silâh altına alınabilecek bütün mensupları o 4 Mart Pazar günü bir savunma denemesi yapmaya çağırılmışlardı. Gele gele sadece takım komutanları geldi!

Bu durum ve denetilecek kesimin genişliği karşısında General, Yüzbaşının görüşünü hemen kabul etti: Buna göre, tam anlamıyla bir savunma, eldeki mevcutlarla başarılamazdı. Çünkü son atamalar ve nakiller dolayısiyle Güvenlik Bölüğü'nün mevcudu 26 kişiye inmişti. General:

— «Söyleyeyim de buraya iki tabur piyade ile bir topçu grubu, bir de 88'lik, ağır uçaksavar bataryası göndersinler...» Dedi.

Bu, böylece kararlaştırıldıktan sonra Botsch istihkâmcılardan yana döndü. Köprünün, sol yakadaki birliklerin boşaltılmasını sağlaması gerekiyordu. Bunun için General, «B» Ordular Grubu Komutanlığı'nın, traverslerin üzerine ve rayların arasına tahtalar döşenerek demiryolunun karayolu hâline getirilmesi için verdiği emri çıkarıp gösterdi. Ordular Grubu bu işin 6 Mart Salı saat 24'e kadar bitirilmesini istiyordu. Friesenhahn bu işi istenen süre içinde başarabileceğini düşünüyordu ama iki şartla: Hızar makinelerini çalıştırabilmek için elinde yeterince benzin olmalıydı, bir. O dolaylardaki tezgâhlardan da gerekli keresteyi sağlıyabilmeliydi, iki. Botsch: «olur,» dedi.

Daha sonra General, tahrip aygıtının nasıl işle-

diğinin kendisine gösterilmesini. istedi. «B» Ordular Grubu'ndan, ya da 5'inci Zırhlı Ordu'dan emir gelmesi hâlinde Komutan, o yoksa İstihkâm Bölüğü Komutanı, düşman Koblenz yolu hizasına gelir gelmez çeşitli ateşlemeleri hemen yaptıracaktı. Bu yol nehrin iki km. kadar yakınından geçmekteydi.

Botsch patlayıcı maddelerin nerelerde olduklarını sorup öğrendi, bir ön-tahrip için köprünün girişindeki tahrip kalıbının yerinde olup olmadığını denetledi, kuzey direğinin yanındaki yardımcı tahrip kalıbı için de aynı şeyi yaptı ve bu işe ayrılan yeri inceledi. Herşey yerli yerinde görünüyordu. Fakat Friesenhahn en azından 600 kiloluk bir yardımcı kalıbı çok gerekli görüyordu. General not aldı ve bu patlayıcı maddeleri göndereceğine söz verdi.

Bunlar olup biterken 26'ncı Piyade Tümeni'nin eski Komutanı idi ya, Remagen, Kripp, Linz ve Orsberg'deki Volkssturm üyelerinin çağırılmaları sayesinde Güvenlik Bölüğü'ndeki boşlukların doldurulabileceğini düşünüyordu. Yalnız, şu da vardı: Bunlar, yarı-askerî nitelikte teşkillerdi ve gerçek savaş değerleri yoktu. Bratge bir gün önce yapılan deneyi gözönünde tutarak Generali hemen uyardı. Ne söylediğini bilen bir tavırla:

— «Hiç kimse gelmeyecektir,» dedi. Bu sözleriyle de Generali şaşırtıp öfkelendirdi.

Gerçekten de o zamanlar, ne denli doğru olursa olsun, hoşa gitmeyen düşünceleri ileri sürmek iyi karşılanmıyordu. Bratge üst'ünün kuşkulu bir bakışla kendisini süzdüğünü görür görmez bunu hemencecik farketti. General bunun üzerine bu tür teşkillerden birinin Komutanı olan Möllering'e döndü ve bu soruyu ona da sordu. Nazi Partisi'nin

bu sorumlusu da çağırılanların % 10'undan fazlasını toplayabilmenin gerçekten güç olacağını kabul edince durum, Botsch'un kafasına dank etti!

General, komuta postasına döndüğünde vâdinin bu bölgesinde hiç kimse yoktu ki Remagen Garnizonu'nun çabucak güçlendirilmesi zorunluğuna inanmış olmasın. General döner dönmez 5'inci Zırhlı Ordu'nun kurmay heyetine bir rapor göndererek bu tedbirin hemen alınmasını istedi. Bununla birlikte Botsch ileri sürdüğü bu isteğe ne cevap verildiğini hiçbir zaman bilemedi. Hemen o gece kurmay heyetiyle birlikte oradan 80 km. güneyde bulunan 53'üncü Kolordu'nun başına geçmek üzere palas pandıras yola çıkarıldı: Çünkü bu kolordu'nun kurmay heyeti Patton'un 3'üncü Ordusu'nun bir birliğince tümüyle tutsak edilmişti! Bonn kesiminde yeni bir örgüt daha kuruldu. Başına General Graf von Bothmer getirildi. Yüzbaşı Bratge'nin bu kez de bu değişiklikten haberi olmadı: Çünkü Generalin Kurmay Başkanı olan Yarbay von Poppelreuther de 6-7 Mart gecesi tam da Remagen'a giderken Amerika'lılarca tutsak edilmişti! (Nitekim Bratge de onunla 10 Mart günü Namur'deki tutsak kampında karşılaşacak ve general Botsch'un kurmay heyetinden niçin ses-seda çıkmadığını böylece öğrenmiş olacaktı).

«Korkuyorsunuz galiba!»

Tam o sırada kasaba yakınlarında 5'inci Zırhlı Ordu birliklerinin sağ yakasına doğru çekildiklerini gösteren ilk belirtiler ortaya çıktı, bu ise Bratge'nin kaygılarını daha da arttırdı. Ahr vâdisinden gelen yolda, Bonn yolunda ve Birresdorf'taki dar orman yolunda öğleden hemen sonra trafik birdenbire artıverdi. Saat 15,30'a doğru

köprüden geçen bir irtibat subayı, Euskirchen'in güneyinde durumun iyiden iyiye bozulduğunu haber verdi. Manastırdaki komuta postasında Bratge'yi görerek şunları söyledi:

— «Giriş yolunun ve köprüden geçiş için gerekli araçların ne durumda olduklarını görüp bildirmem için beni yolladılar. Kirchdaun'dan (Kirhdavn) geliyorum. Amerika'lılar zırhlı araçlarla Meckenheim yönünde ilerliyorlar. Hattâ söylendiğine göre Kirchdaun ve Ringen doğrultusunda sızmalar bile olmuş. Çarpışma olmuyor gibi. Karşılarında hemen hemen hiçbir engel yok!..»

Bunları öğrenince, Yüzbaşı Bratge'nin aklına çok kötü şeyler geldi, fakat daha önce 1 sayılı alârm emrini yayınlamış olduğu için de kendini kutladı: Buna göre çeşitli elemanlar - izinler kaldırıldığı için - konak yerlerinden ayrılmayacaklardı. Saat 16'da da ikinci alârm emrini yayınladı: Buna göre her birlik savaş durumuna geçecekti. Köprünün üzerinde ve çevresinde, Friesenhahn'ın istihkâmcıları demiryolu boyunca harıl harıl çalışıyorlardı. Biraz benzin gönderilmiş olduğundan, hızar makinelerini nihayet çalıştırmak mümkün olabilmişti: Bu sayede, köprünün girişinin solundaki Becher işliğinden getirtilen kalasları istenilen uzunlukta kesmek mümkün olabiliyordu. Sonra bu keresteler oradan kolayca demiryoluna taşınacak ve tekerlekli, ya da tırtıl tekerlekli araçların geçişleri sağlanacaktı. Ancak, trenlerin köprüden geçmeleri bu yüzden engellenmiş olmayacaktı. Akşam ve ertesi sabah birkaç trenin geleceği de haber verilmişti.

Friesenhahn'la Kleebach, çalışmaların en geç geceyarısına dek bitirilmesi için istihkâmcıları gayrete getiriyorlardı. Gerçekten de, ertesi sabah şafakla beraber nehrin sağ kıyısına geçiş izni al-

mış olan araçların bunu güçlükle karşılaşmadan yapabilmeleri zorunlu bir hâl almıştı. Daha şimdiden uzun kollar birkaç yönden Remagen'a doğru ilerliyorlardı. Hattâ nehrin sol yakasındaki yol üzerinde, kasabanın 10 km. kadar kuzeyinde önemli bir tıkanıklık olduğu bile haber verilmişti. Bu ise geceleyin ve ertesi sabah ortaya birtakım güçlüklerin çıkabileceğini gösteriyordu.

Onun için Bratge 2 sayılı alârm emrini yayınladığı sırada çıka-gelen iki subayı görünce bayağı ferahladı. Bunlardan biri 5'inci Zırhlı Ordu kurmay heyetinden bir subay olan Teğmen Jaecks (Yeks), öteki de «B» Ordular Grubu'ndan Teğmen Hofinger'di. Her ikisinin yanında da Tanrı'nın lûtfu sayılacak yardımcılar vardı: Bu, bir karayolu trafik ekibiydi! Yüzbaşı Bratge yeni gelenlerle birlikte hemen toplanma yerlerini saptadı. Gruplar sonra buradan köprüye doğru gönderileceklerdi. Yalnız, her türlü karışıklığı önlemek ve örneğin alârm işareti verilince veya bombardıman başlayınca tehlikeleri azaltmak için bunların birbirlerinden yeterince uzakta olmaları gerekiyordu. Sonunda, gerileyiş yönleri hesaba katılarak üç bölge saptandı. Bunlar kentin kuzey girişinde Bonn yolu, Ahr Irmağı'yla kentin güney çevresi arasındaki Koblenz yolu, son olarak da Viktoriaberg'in kuzeyinde ve Sankt Apollinarius Kilisesi'nin yakınındaki küçük Birresdorf yolunun bitiş noktasıydı. Bu çeşitli yerlerde barajlar kurulacaktı. Ellerinde izin kâğıdı veya görev belgesi bulunan şoförlerle yaya birliklerin komutanları, çağırılınca hazır bulunmak üzere orada toplanacaklardı. Tek başlarına yol alan askerler ise tersine, durdurularak Yüzbaşı Bratge'nin Sankta Anna Manastırı yakınındaki komuta postasına gönderilecekler ve orada emir bekleyeceklerdi.

Bratge yine de şöyle bir umuda kapılmıştı: Söz verilen takviyeler bir türlü gelmemişti ya, onun yerine belki bir «savaş birliği» Remagen'a doğru geri çekilirdi de sonunda köprübaşının çevresine yerleşirdi. Bunun üzerine, zayıf da olsalar Volkssturm birliklerinin gelmelerini emretti ve gardaki yerüstü geçidiyle garın yakınlarındaki çeşitli noktalara savunma plânında öngörülen engelleri yerleştirtti. Nehrin sol kıyısında, köprünün girişinde bu baraj, demiryoluna girilmesini ancak sağlayabiliyordu. Tehlike ânında demiryolu, kulelerin otuz-kırk metre ilerisinde yapılması tasarlanan bir ön-tahriple kesilmiş olacaktı.

Buna göre her şey yolunda görünüyordu. Kaygılar, tasalar sona ermiş miydi nihayet? Yüzbaşı Bratge bunun böyle olduğuna inanmak istiyordu. Ama boşuna. Yapılan en değerli çabaları, şaşmaz bir kaderin boşa çıkaracağı kararlaşmıştı bir kez. Nitekim olan oldu: Akşamüstü Jaecks ile Hofinger, «B» Ordular Grubu'ndan gelen bir emirle geri çağırıldı; trafik ekibi daha ivedi görülen başka bir işle görevlendirilmişti!

Tam ilk kafilelerin çeşitli yönlerden köprüye doğru ilerledikleri sırada, çok büyük bir kayıp olmuştu. Komutanlığın bocalamalarını ve gerçekleri bilmediğini gösteren bu anî karar karşısında Yüzbaşı Bratge hemen her şeyi yeni baştan düzenlemek zorunda kaldı. Elindeki personel sınırlı olduğundan, üç denetim noktasını bire indirdi, tek postayı da Remagen garı yakınındaki yerüstü geçidine yerleştirdi: Bonn ve Birresdorf yolları bu noktada kesişiyorlardı. Oraya Assubay Keilhöfer'i yerleştirerek Koblenz yolunu tümüyle serbest bıraktı. «**Bocalamakla kaybedecek vakit yok,**» diye düşünüyordu. Çünkü geri çekilen bir-

liklerin çoğu kuzeyden ve kuzey-batıdan geliyorlardı.

Fakat bu tedbirin alınması henüz kararlaşmıştı ki, Sankta Anna Manastırı'ndaki komuta postasına başka kötü haberler geldi: Önce Hitler Gençlik Kampı'nın Başkanı, nehrin sağ kıyısına çekilmeyi emreden bir yazıyı çıkarıp gösterdi, bu yüzden de postanın hafif makinelisini geri verdi. Sonra «B» Ordular Grubu Propaganda Bölüğü'nün çekileceği haber verildi. 521 sayılı İkmâl Taburu'na bağlı birlik de kendi eşyasını nehrin öte yakasına taşıyacaktı. «Diana» ulaşım birliği de Ordular Grubu'nca geri çağırıldı, o da Bodendorf'tan ayrılacaktı. Remagen'daki Volkssturm Yerel Birliği'nin Komutanı, göreve çağırılanların % 90'ına yakınının gelmediğini bildirerek Birresdorf yoluyla Viktoriaberg'deki gözetleme postalarında ve barajlarda işin asgarî mevcutla yürütüldüğünü haber verdi!

Fakat Bratge o anda işin asıl en kötüsünden habersizdi: Uçaksavar Komutanlığı, Remagen'daki Yerel Grub'u lâğvetmeye karar vermişti! 764 sayılı grubun komutanı olan Binbaşı Halbach, Ren Nehri'nin doğusundaki Dattenberg'de bulunan komuta postasından emrindeki birliklere bu emri göndermişti. Emrin anlamı da şuydu: Erpeler Ley gibi her yanı gören, eşsiz bir noktadaki dört namlulu, 20'lik iki uçaksavar topu, akşamüstü oradan kaldırılacaktı. Teğmen Peters'in Viktoriaberg'e yerleştirilmiş olan roketatar birliği ile kasabanın doğu çevresine yerleştirilmiş olan üç top da nehrin sağ kıyısına geçirilecekti!

Bu toplar, Koblenz'e gönderilecek olan ötekilerin tersine olarak, ilke bakımından kuşkusuz sağ yakaya ayrılmıştılar. Fakat bu üç topu sol kıyıdan taşıyabilmek için genç topçuların ellerinde

topu topu iki tane küçük araç vardı. Nitekim ertesi günü köprü geçildikten sonra bunlar ağır toplarını bir kilometreyi aşkın uzunluktaki dar ve dik bir yoldan geçirerek Erpeler Ley'in tepesine çıkarmak zorunda kalacaklardı. Bu demekti ki toplar en azından bütün bir gün, hattâ daha fazla süreyle iş görecek hâlde olmayacaklardı.

O 6 Mart gününün akşamı Uçaksavar Birliği'nin bu yerel grubunun lâğvı için verilen karar, savunmayı muhakkak ki büyük ölçüde zayıflatıyordu. Elde hemen yararlanılacak destek unsuru olarak Erpel'in ötesine yerleştirilmiş olan 667'nci Birliğin 20 sayılı bataryasıyla 715'inci Birliğin Kripp doğrultusunda yerleştirilmiş olan bataryası ve - tabii - sağ yakadaki kulelerin tepelerine yerleştirilmiş olan tek namlulu üç top vardı. Denetim için gelen General Botsch'la öteki subaylar burada muhakkak bir sahra topçu birliğinin bulunması gerektiğini kabul etmişlerdi ama, yukarıdaki satırlarda sayılanlar, o birliğin yerini tutmaktan çok uzaktı!

Ayrıca, yine bu lâğvetme işi yüzünden Uçaksavar Birliği ile Yüzbaşı Bratge arasında o zamana dek Teğmen Dolgner'in sağladığı koordinasyondan da eser kalmamıştı. Bu ânî eksiklik de hemen o akşam ortaya çıktı. Elinde hiçbir yedek erat bulunmayan Yüzbaşı Bratge, daha önce de birkaç kez olduğu gibi, uçaksavar topçularının yardımıyla bir alârm birliği kurulmasını istedi. Bunlar genellikle yeni askere alınmış delikanlılardı.

Yüzbaşı Bratge, Binbaşı Halbach'ın komuta postasına telefon etti ama Binbaşı yerinde değildi. Bunun üzerine santral eri Yüzbaşı Bratge'yi Erpel yakınındaki 715'inci Birliğin 5'inci Hafif Bataryası'na bağladı. Telefona Batarya Komutanı

Teğmen Diederich çıktı; Bratge'nin o alârm müf rezesini kendi bataryasıyla kurmak istediğini sanarak 715'inci Birlik'ten verilmiş yazılı emir istedi.

O sırada uçaksavarların bütün servisleri hareket hâlindeydiler. Erpeler Ley'daki topçuların Koblenz'e gitmek üzere mevzilerinden ayrıldıkları ândı bu. Gelen cevap «olmaz» diyordu. O anda ânî olarak alınan bu genel tedbiri Bratge'ye bildirmeyi kimse akıl etmedi. Böylece de Yüzbaşı, çok ters zamanda ortaya çıkan bu yeni güçsüzleşmeden kuşkulanmaksızın, çok yerel nitelikteki bir «olmaz» cevabının sadece izlenimi altında kaldı.

Haberi olsaydı muhakkak ki Binbaşı Halbach'tan üç topun sol kıyıdan daha çabuk çekilmesini sağlamasını isteyebilir ve bunları, eldeki «Doğu Gönüllüleri»nin yardımıyla, Erpeler Ley'ın doruğuna çıkarttırabilirdi.

6 Mart akşamı tek iç açıcı haber, İstihkâm Bölüğünden geldi. Saat 21'de, yâni öngörülen süreden üç saat önce, Friesenhahn'la emrindeki askerler rayların arasına kalasları yerleştirme işini bitirmişlerdi. Yüzlerce metre uzunluğundaki bu keresteler, sol yaka boyunca yığılıp durmakta olan kafilelerin nihayet öbür yakaya geçebilmelerini sağlayacaktı. Fakat bu iş ne zaman olacaktı?

Bratge, kafilelerin hemen geçmelerini istiyordu. Posta erleri, ona Bonn yolu üzerindeki tıkanmaları anlatmışlardı. Beri yandan boyuna başka araçlar akın ediyorlardı. Haberciler ve başka irtibat sağlayanlar, düşmanın yaklaşmakta olduğunu bildiren öğleden sonraki haberleri doğruluyorlardı. Birbirini tutmaz söylentiler dolaşmaktaydı. Bazıları Meckenheim yakınında çarpışmalar ol-

duğundan sözediyorlardı. Başkaları da Amerikan öncülerinin daha yakında olduklarını söylüyorlardı. Hattâ bir kaçı bunun yerini bile belirterek «Birredorf bölgesinde» diyorlardı ki burası Remagen'dan 6 km. uzaktaydı!

Gerçekten de uzaklarda derinden derine bir gümbürtü duyulmaktaydı. Bu, topçunun ya da bombardımanın sesi olabilirdi. Koblenz'teki 12'nci Kuzey Savaş Birliği Kurmayı'nın verdiği bilgilere göre düşman ilerleyişi her şeyden önce Düsseldorf, Köln ya da Bonn üzerine yönelmiş bulunmaktaydı. Buna rağmen Yüzbaşı Bratge ihtiyatlı davranıyordu. Hitler Gençliği'nin bir birliğinin devriye kolu, Birresdorf'a yönelmiş bir tehlike olduğunu doğrulamıyordu. Böyle bir şey olsa Bratge'nin bildiği şuydu: O yanda elinde Volkssturm'un güçsüz bir müfrezesi vardı ve her an çil yavrusu gibi dağılmaya hazırdı. Bir de Viktoriaberg'de siperlenmiş olan Güvenlik Bölüğü vardı ki bundaki az-çok sağlam asker sayısı yalnız ve yalnız 26 kişiydi! Düşman geceleyin ilerlerse, bütün bu savaşmayan ve kentin kapılarına mıhlanıp kalmış olan birlikler için bir felâket olmayacak mıydı? Onun için Bratge geriye çekilen birliklerle araçların bir an önce geçmelerini istiyordu. Friesenhahn da onun kaygılarına katılıyordu ama yatıştırmaya da çalışıyordu. Çünkü kendisinin teknisyen yönü ağır basıyordu ve ileri sürdüğü kanıtların yerinde olduklarını da kabul etmek gerekti doğrusu. Demiryollar Müdürlüğü o gece en azından yarım düzine trenin geleceğini haber vermiş değil miydi? Belki karanlık ve istihkâmcıların acele edişleri yüzünden tahta döşeme işi her yanda kusursuz olarak yapılmış değildi. Kara taşıtlarının geçmesine izin verilir de bir kaza olursa motorlu araçları da, atlı

araçları da, trenleri de hareketsiz bırakmak gibi büyük bir tehlike ortaya çıkabilirdi. Gerçekten bu çok büyük bir sorumluluğu yüklenmek olurdu. Dış tehlike ne olursa olsun, geçişlerin başlangıcını sabahın saat 5'ine bırakmak daha akıllıca bir iş olurdu.

Yüzbaşı Bratge de onun dediğine geldi. Zaten geçitler askerle, arabalarla, hayvanlarla dolu olduğu sırada köprü nasıl havaya uçurulabilirdi? O hâlde çalışmalara şafak sökerken başlanacaktı. Bu amaçla Yüzbaşı, istihkâmcılardan şunları istedi: Köprünün girişinde ve çıkışında yol gösterici bir birlik bulunacaktı; ufak-tefek kazaları, arızaları hemen gidermek için bir arıza servisi kurulacaktı; sonuncu bir grup da muhtemel bir sabotaja karşı tesislerin korunması işiyle uğraşacaktı.

Sankta Anna Manastırı'ndaki küçük bürosu o anda, büyük bir fırtına arifesinde bir gemi kaptanının kamarasına benziyordu. Çevresindeki aslerlerin hepsi de kendisine canla başla bağlıydılar. Fakat az sayıda oluşları ve ellerindeki maddî olanakların kıtlığı onları olayların oyuncağı hâline getiriyordu. Olaylar nerdeyse başlayacaktı, Bratge bundan korkuyordu. Bu yüzden de, bir mucize sonucu «B» Ordular Grubu'yla telefon konuşması yapma olanağını elde edip rayların arasına tahtaların döşendiğini bildirirken, karşısındaki subaya kaygılarını anlatmaktan kendini alamadı. Bu, Kurmay Emir Subayı Teğmen May'dı.

Bratge:

— «Benim güvenlik bölüğünde topu topu 26 tüfekle birkaç otomatik silâh var. Bu yüzden, Amerika'lıların yaklaştıkları şu sırada büyük kaygı duyuyorum,» dedi.

Bunun üzerine May ona güven verdi: Elindeki

bilgilere göre Amerika'lılar Düsseldorf, özellikle Köln, belki de Bonn yönünde ilerlemekteydiler. Köln'de zorlu çarpışmalar olmaktaydı. Yüzbaşı Bratge Ahr vâdisiyle Birresdorf'u tehlikede görüyordu ya, Teğmen May o bölge için şunları söyledi:

— «Güney yönünde yapılan asıl hareketi korumak için, düşman oralarda ancak ikinci derecede hareketlerde bulunabilir.» Sonra da ekledi: «Siz eski bir asker olarak, bunu daha iyi anlarsınız!»

Fakat Yüzbaşı Bratge gün boyunca birçok bilgi toplamış olduğu için tehlikeden kuşku duymuyor; takviye istemek için yaptığı başvurmayı yine tekrarlamasını Emir Subayı'ndan ısrarla istiyordu ama bu kez Teğmen kızdı; çileden çıkarak birden:

— «Korkuyorsunuz galiba!» Dedi.

Yüzbaşı bir sağırla konuşuyordu sanki; burada yalnız başınaydı ya, yüksek aşamalar bunu kendisinin en ilkel gerçeği bile görmezlikten, anlamazlıktan geldiği mânasına alıyorlardı. Sonunda Teğmen May'a sadece:

— «Sen benim söylediklerimi ilgililere ilet,» dedi ve telefonu kapattı. .

O andan başlayarak da artık takviye alacağını şüpheli görmeye başladı. Bundan sonra yapacağı iş, ertesi sabah olasıya fazla sayıda kafilenin köprüden geçmesini sağlamaktı. Bunun için her şeyden önce talihine güvenmesi gerekmekteydi: Yâni hava kapalı ve sisli olacak, böylece havadan bir tehlike gelmeyecekti. Ayrıca da Birresdorf'un batısında, Meckenheim yolu üzerinde mevzilenmiş olan birlikler son bir direnişle düşmanın ilerleyişini belki yavaşlatacaklardı. Fakat bu mucize ne kadar sürecekti?

Kendilerini bekleyen bu ağır sınavları gözönünde tutarak, Yüzbaşı Bratge yardımcısı Teğmen Siegel'i biraz uyumaya gönderdi. Friesenhahn'ın üst'ü olan Binbaşı Kraft, Koblenz'in kuzeyindeki bölgeyi denetlemek için gelmiş, yardımcı tahrip kalıbı için hemen patlayıcı madde göndereceğine söz vermişti. Yüzbaşı Bratge, Binbaşıyla konuştuktan sonra kendisi de biraz uyumaya karar verdi.

Son emirleri de, bozulup dağılan küçük bir paraşütçü grubuna verdikleriydi. Grubun Komutanı olan assubay, köprüden geçmek için gerekli, usulüne uygun belgelere sâhip değildi. Bunun üzerine Bratge ona şafakla beraber Bodendorf'a yerleşmesi için emir verdi. Gerçekten, düşmanın Ahr vâdisinden olduğu kadar Birresdorf yönünden de çıkıvermesinden korkuyordu. Ayrıca bir Sovyet işçi müfrezesini de sağ yakadaki mevzilerde çalıştırmak üzere yolundan alıkoydu. Nihayet geceyarısından çok sonra köprü Komutanı, bürosunun bitişiğindeki odaya çekildi. Gerekli olan bütün çabaları yaptığı kanısındaydı. Fakat yeterli olacak mıydı bunlar?..

Başka makamın emrine geçiş!

Yüzbaşı Bratge'nin uykusu çok kısa sürdü. Bir gün önce yaptığı sürekli girişimlerden, fakat asıl tehlike belirtilerinin artması yüzünden çok hassas hâle gelerek bitkinleştiği için giysilerini hemen hiç çıkarmadan kendini bürosunun bitişiğindeki portatif karyolanın üstüne atmış, hemencecik derin bir uykuya dalmıştı.

Uzun süre uyuduğunu sanmıyordu. Eski manastırın kapılarıyla pencerelerini titreten sürekli sarsıntılar yüzünden sıçrayarak uyandı. Ne oluyordu acaba? Birden içini bir kaygıdır kapladı.

Siegel'e kendisini saat 4,30'da uyandırmasını söylemişti. Böylelikle yarım saat sonra trafiği düzenlemek için köprünün girişinde olacaktı. Siegel onu uyandırmayı unutmuş muydu yoksa? Saatine baktı: 3'e bile gelmemişti!

Hemen üniformasını giydi, çizmelerini ayaklarına geçirdi, palaskasının tokasını bağlayıp dışarıya fırladı. Daha kapının eşiğinde yüzüne serin, nemli bir hava çarptı. Hafiften yağan bir yağmur geceyi daha zifiri hâle sokuyordu. Fakat Yüzbaşının bu terslikle uğraşacak hâli yoktu. Çünkü yolun üzerinde gördükleri kendisini çok öfkelendirmişti. Emrindeki askerlerle bir kafilenin sürücüleri arasındaki öfkeli bağırışmalardan, olup biteni anladı.

Gardaki barajın önünde durmuş olan bir birliğin askerleri, tıpkı bir tehlikenin yaklaştığını sezerek ürken hayvanlar gibi sabırsız hâldeydiler ve Assubay Keilhöfer'in emirlerini dinlemek istemiyorlardı. Bir kol hiç aldırmadan köprü yönünde Eski Sokağ'a dalıvermişti. Bratge: **«Bunlar sokağa girerlerse bu zifiri karanlıkta her an bir kaza olabilir,»** diye düşündü.

O uyurken, daha önce birkaç tren gelip geçmişti. Ona: «Başka trenlerin de geleceği haber verildi,» dediler. Ters bir şey olursa köprüden geçmek diye bir şey de olamayacaktı. Bunun üzerine Yüzbaşı hiç çekinmedi, tabancasını çekerek baştaki aracın arka tekerleklerine iki el ateş edince küçük taşıt kolu da durdu: Gözetleme postasına: «Saat 5'ten önce geçiş yok!» Diye bağırdıktan sonra çabucak yerüstü geçidinin yanındaki postaya doğru koştu. Çünkü burada Keilhofer'in işinin başından aşkın bir hâle gelmiş olması gibi bir tehlike vardı.

Köprü Komutanı otoritesini böylece uygular-

ken, sabahın saat 1,30'undan beri Harekât Başkanı olarak resmen hiçbir yetkisi kalmamış olduğundan habersizdi. Başka bir üst makama bağlanmış olduğunu da bilmiyordu! Önce 8'inci Ordu'ya, sonra 5'inci Zırhlı Ordu'ya bağlanmış, peşinden General Botsch'un, son olarak da General Graf von Bothmer'in emrine verilmişti. Sabahın bu erken saatinde ise Remagen kesimi artık 67'nci Kolordu'ya bağlanmış bulunuyordu. Dokuz günde peşpeşe beşinci değişiklikti bu. Takviye alacak yerde Yüzbaşı, hep kendisinin haberi olmaksızın birsürü âmire sâhip olmuştu! «B» Ordular Grubu'nun emri üzerine 15'inci Ordu bundan böyle Renanya'nın Bonn ile Koblenz arasındaki kesimini denetimi altında tutuyordu. Eğer Ordu Kurmayı'nın bu emri Bratge'ye telefonla bildirilmiş olsaydı bu tedbirden yine de memnun kalırdı: Çünkü 67'nci Kolordu değerli bir insan olan General Hitzfeld'in komutasındaydı.

İradeli çenesi, keskin bakışlarıyla General Otto Maximilian Hitzfeld, şef tipinin ta kendisiydi: Tıpkı Alman askerî geleneğinin gerektirdiği türden bir şef. Sicili de zaten bunu kanıtlıyordu. Alman Ordusu'nu Vistül'den Balkanlara ve Don Nehri'ne dek götüren çeşitli savaşlarda rütbeler, nişanlar kazandıktan sonra, kırkyedi yaşındayken bir kolorduya komutan olmuştu.

Muhakkak olan şuydu ki, General eskiden çok üstün birliklerin başında bulunmuştu. Bugün ise sürekli savaşlar yüzünden yıpranıp bitkinleşmiş olan bu 67'nci Kolordu'yu yönettiği için sevinemezdi pek. Kâğıt üzerinde bu birlik iki Tümenden, 89'uncu ve 277'nci Tümen'lerden oluşmaktaydı. Hitzfeld'in Kolordusu, General Gustav von Zangen'in 15'inci Ordusu'na bağlanmıştı. Von Zangen, Hitzfeld'e Batı Duvarı üzerindeki savun-

ma düzeninin merkezini vermiş, sağına General Püchler'in 74'üncü Kolordu'sunu yerleştirmişti. Solunda ise General Lucht'un 66'ncı Kolordu'su aralıklı olarak yer almış bulunmaktaydı.

Şubat ayında Hitzfeld'in askerleri Roer Irmağının yukarı havzasında Schleiden'le (Şlayden) Montjoie (Monjua) arasında Eifel'in kuzey tepelerine sımsıkı yapışmışlardı. Savaş grupları sarp araziden ve korkunç hava koşullarından yararlanarak sayı ve maddî şartlar bakımından yetersizlikleri gidermenin yolunu bulmuşlardı. Oysa karşılarında ihtiyatlı ve metotlu, - görünüşe göre Ardenne'lerdeki baskının hâlâ etkisi altında olan - bir düşman vardı.

Fakat bu gidişle kurnazlık ve beceri uzun süre güçlü bir koz olamazdı. Şubat ayının ikinci yarısında yavaş, fakat inatlı bir ilerleyiş karşısında düşmanla teması kesip gerilemek gerekti. Hitzfeld 15'inci Ordu kurmayından aldığı emirlere uyarak her karış toprağı canla başla savaşmadan bırakmadı.

Mart başında Hitzfeld, 5'inci Zırhlı Ordu'nun durumu sağ kanatta, Aachen, Köln ve Bonn arasında birdenbire bozulmasaydı görevlerini yüz akıyla yerine getirdiğini düşünebilirdi. 74'üncü Kolordu kendini korumak için cephedüzenini tehlikeli biçimde açıp yayıyordu. 5 Marttan başlayarak bazı elemanları, Köln vâdisini savunanların çekilişi sırasında onlarla birlikte sürüklenerek Bonn'a doğru geriliyorlardı. 6 Mart akşamı ise Hitzfeld, sağ kanattaki komşusu olup komuta postasının yerini boyuna değiştiren General Püchler'le temas hâlinde bile değildi.

Bu ise 67'nci Kolordu için büyük tehlikeydi. Daha önceki günlerde olduğu gibi tehlikenin ar-

tık batıdan veya kuzey-batıdan değil, bu yandan geleceği Hitzfeld'in içine doğmuştu. General, Doğu cephesinde buna benzer ön belirtileri sık sık görmüş olduğundan, bu konuda en ufak kuşkuya kapılmıyordu...

Saat 19 sıralarında 15'inci Ordu'nun kurmay heyetinden gelen bir telefon haberi, Falkenberg'e yerleşmiş olan komuta postasında büyük bir üzüntü yarattı. Falkenberg, Münstereifeld'in güneyinde uzanan vâdiler ve ormanlarla kaplı bölgedeki küçük bir kasabaydı. Üzülecek kadar da vardı hani! Ordunun sağ kanadı çökerken General von Zangen merkezde, Ahrweiler-Kalenborn hattının ötesinde, Fritzdorf ve Gelsdorf doğrultusunda bir karşı saldırı yapılmasını emrediyordu.

General Otto Maximilian Hitzfeld bu harekâtı kendi kolordusunun birliklerinden olan 277'nci Tümen'le ve 74'üncü Kolordu'nun kendisine bağlanan bir birliğiyle yapacaktı. 272'nci Piyade Tümeni ise o sırada Todenfeld'le Queckenberg arasında çetin savunma muharebelerine tutuşmuştu. Komuta postasının Scheuren (Şoyren) de olduğu sanılıyordu. 67'nci Kolordu'nun savunma kesimini ise onun sol kanattaki komşusu olan ve bu işten haberli bulunan General Lucht alacaktı...

General de, harekât şubesinin subayları da haritaya bir göz atınca bu emrin yerine getirilemeyeceğini anladılar: Bir kere verilen süreler çok kısaydı, alınacak mesafe çok uzundu, üstelik elde yeterince taşıt aracı da yoktu..

Son haftaların aralıksız çarpışmaları birliklerin ağır kayıplara uğramasına yol açmıştı. En kötü durumda olan 89'uncu Piyade Tümeni ancak iki piyade taburu ve bir topçu grubuna eşit mevcuda sâhipti. Biraz daha güçlü olan 277'nci Piya-

de Tümeni'nde ise üç tabura eşit mevcutla kendi topçu birliklerinin yarısı vardı. Yeni gelen 74'üncü Kolordunun 272'nci Piyade Tümeni'nin elindeki olanakların ise 89'uncu Piyade Tümeni'ninkilerden üstün olmadığı sanılıyordu.

Bütün bu birlikler çok yorgundular. Ulaşım araçlarının yetersizliği ve hareket yeteneklerinin azalışı yüzünden, - ki bu, akaryakıt azlığından ileri geliyordu - bunlara iş gördürmek gittikçe daha güç bir hâl almaktaydı. Son olarak da bu birlikler taşıt araçlarının gidiş-gelişlerini ciddî biçimde engelleyen bir bölgede harekât yapmaktaydılar.

Bütün bu düşünceler üzerine General Otto Maximilian Hitzfeld bir an bile yitirmeden General von Zangen'le konuşmak istedi. Bu karşı-saldırının yeni kayıplardan başka bir sonuç vermeye ceğini anlatarak tedbirin geri alınmasını istedi. Fakat 15'inci Ordu Komutanı, ast'ının kanıtları üzerinde tartışmaya istekli değildi:

— «Kaybedecek vaktim yok,» dedi ve kararını değiştirmedi!

General Hitzfeld boyun eğdi ve başarısızlıkla biteceğini bildiği bu görevi yerine getirmek için çalışmaya başladı. Kurmay Başkanı Yarbay Warning 272'nci Piyade Tümeni'nin komuta postasını aramak için Scheuren'e doğru yola çıktı. Bu birlik Fritzdorf-Gelsdorf hattının ötesinde düşman ilerleyişine engel olacak, beri yandan da Remagen köprübaşının hizasında, Ren vâdisine doğru kendisine destek sağlayacaktı. 277'nci Piyade Tümeni de kendi savunma kesimini 89'uncu Piyade Tümeni'ne bırakarak savaş düzenini Altenahr yakınında yoğunlaştıracak, sonra Gelsdorf'a doğru ilerleyecekti. İlerideki birliğiyle de 7 Mart günü

öğleden önce Kalenborn bölgesine ulaşmaya çalışacaktı.

Bunlar öyle birtakım olasılıklardı ki, olaylar arazi üzerinde hepsini durmadan değiştiriyordu. Akşama doğru Münstereifel kesiminde durum tehlikeli bir hâl aldı, direniş nerdeyse çökecek gibi görünüyordu. Hitzfeld bu bilgileri Mahlberg'e, 89'uncu Piyade Tümeninin komuta postasına gittiği zaman öğrendi: Bu 89'uncu Tümen'in, 277'nci Tümen'in yerini alması gerekmekteydi. General Hitzfeld, Falkenberg'e dönünce General von Zangen'i Ahr vâdisinin kuzeyindeki durumla ilgili olarak bir kez daha uyarmaya karar verdi. Gelsdorf yönünde girişilen saldırı hareketini böylesine güçsüz araçlarla sürdürmek, kendi düşüncesine göre, yanlış bir davranıştı. Tersine, bu çabayı Remagen ve Ren vâdisi doğrultusunda yapmak daha uygun olacaktı. Böylece hem nehrin sağ yakasına geçme olanağı saklı tutulacak, hem düşmanın bu kesimdeki ilerleyişi durdurulmuş olacaktı ki bu ilerleyiş sürdükçe nehrin tüm savunmasını da tehlikeye düşürüyordu.

Ama, boşuna. General von Zangen, «Nuh» diyor «Peygamber» demiyor; hattâ kolorduya Ahr vâdisi ile Münstereifel yakınındaki 89'uncu Piyade Tümeni'nin sağ kanadı arasında bağlantı kurmasını emrederek «cephe»yi de uzatıyordu. Bu demekti ki hem 50 km.'ye yakın bir kesim gözetim altında tutulacak, hem de ertesi sabah Gelsdorf doğrultusunda bir karşı-saldırı yapılacaktı!

Bu işler olup bittikten sonra General şunları yazıyordu: «Böyle emirler vermek, 'vicdanın yükünü hafifletmek' demektir. Yâni asıl mesele bu emirleri, bütün olup bitecekleri gözönünde tutarak vermekten ibarettir. Ama emirler yerine getirilemezmiş, bu ikinci derecede kalıyordu. Gerçek-

leştirme görevi kıtalara düşüyordu. Emri veren, yukarıya karşı kendisini sorumluluktan kurtarıyordu, emir vermişti çünkü... Emirleri yerine getirmeyen de harp divanını boyluyordu.»

General Hitzfeld yine düşmanla temas kurduğunda, bezgin bir hâldeydi. Biraz daha iyi durumda olan 277'nci Tümen'in bile başaramayacağı bir görevi güçsüz düştüğü için hiç başaramayacak durumda olan 89'uncu Tümen'e yüklemek çılgınlıktı. Bu tümenden ne isteniyordu? Durumu kesinlikle belli dahi olmayan komşu kolordunun bir birliğinin yanında saldırıya geçmek ve bu işi de özellikle sarp, çetin arazide, kırk kilometre kadar tutan bir gece yürüyüşünden sonra yapmak!

Binbaşı Scheller'in görevi

Geceleyin General Hitzfeld dayanamadı, 15'inci Ordu'nun kurmay heyetiyle bir kez daha konuşmak istedi. Gelsdorf doğrultusunda harekâtta bulunmaktansa Remagen hizasında Ren vâdisine doğru kuvvetleri sürmek biçimindeki tasarısını bir kez daha yeniledi. Fakat General Zangen yine «Nuh» diyor «Peygamber» demiyordu. Emir emirdi...

Bununla birlikte sabahın saat 1'ine doğru 15'inci Ordu'dan bir haber geldi. Çok özlenen görev değişikliği miydi bu yoksa? Ne gezer! Gelsdorf yönünde yapılacak karşı-saldırı olduğu gibi duruyordu ama, buna karşılık Remagen köprübaşı 67'nci Kolordu'nun yetki kapsamına veriliyordu!

Nihayet ortaya olumlu bir etken çıkmıştı. Fakat Gelsdorf'a doğru yapılması öngörülen eylemin olduğu gibi bırakılması dolayısiyle kapsamı sınırlıydı. Bununla birlikte General Hitzfeld tartışma yapmaktan usanmıştı. ve General Zangen'i

yeniden kızdırmak istemiyordu. Bu görevi sağ kanadında bulunan tümen komutanlarından birine aktarması kolay olacaktı kuşkusuz: Çünkü onun bu işi başaramayacağını çok iyi biliyordu. Fakat Generalin defterinde böyle şeyler yazılı değildi.

Remagen mevziinin, uçaksavar birliklerince desteklenen bir piyade taburunca tutulduğu Generale bildirilmişti. O anda hemen yapılması gereken şey, orada nelerin olup bittiğini öğrenmekti. Komuta kimdeydi ve eldeki kuvvetler gerçek olarak ne kadardı? Fakat bu çeşitli soruları gidip durumu yerinde görmeden cevaplamak olanaksızdı, çünkü Ren vâdisiyle haberleşme, ulaşım diye bir şey yoktu. General Otto Maximilian Hitzfeld'in elinde olsa, oraya seve seve giderdi. Fakat Falkenberg'deki komuta postasından uzaklaşamazdı: Kurmay Başkanı henüz dönmemişti, sonra 15'inci Ordu Komutanı'nın kendisinden istediği harekâtın hazırlıklarına da göz-kulak olması gerekiyordu.

Bunun üzerine General Otta Maximilian Hitzfeld kararını verdi. Saat 1,30'da kurmay heyetindeki emir subaylarından Binbaşı Hans Scheller'i çağırttı. Landshut'ta doğmuş olan 32 yaşındaki bu Bavyera'lı yaklaşık bir aydan beri bu görevdeydi. Her zaman iyi sicil almış, görev yaptığı bütün birliklerde değerini kanıtlamış olan Binbaşı, Rusya'da yaralanmış ve 1'inci sınıf Demirhaç nişanı almıştı. 1944 yılının sonunda yarası iyileşmeye yüz tutunca nefsine karşı olduğu kadar görevinde de çok titiz olduğundan Noel'i Köln yakınındaki evinde geçirmek için izin almak üzere hatır - gönüle, iltimasa başvurmamıştı. Oysa, küçük yaşta iki çocuğun da babasıydı. Tersine, yeniden göreve başlamak istemiş ve sağlık duru-

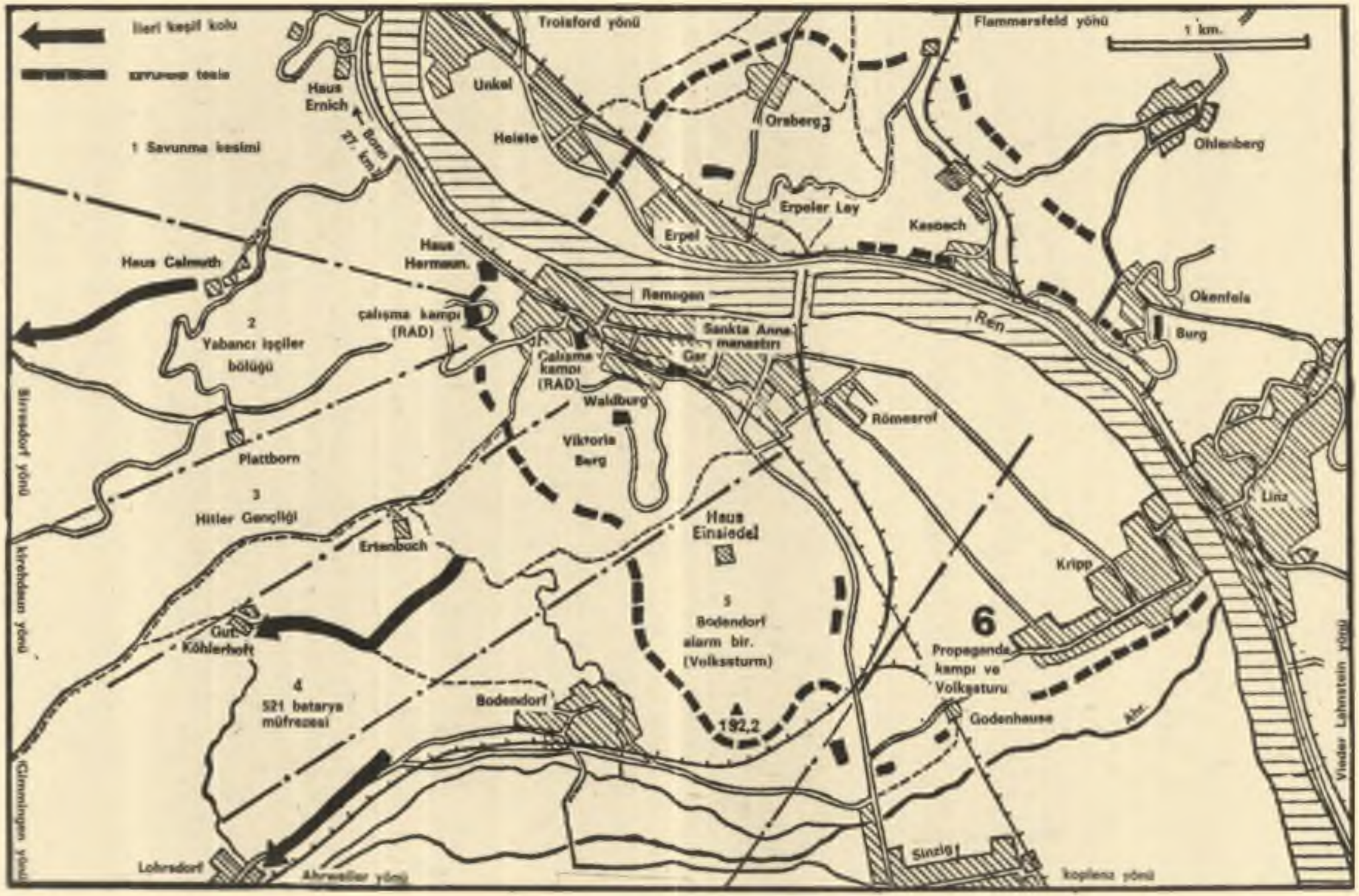
İleri keşif kolu
Savunma tesis
1 Savunma kesimi
Haus Ernich
Troisford yönü
Unkel
Heiste
Orsberg
Flammersfeld yönü
1 km.
Ohlenberg
Erpeler Ley
Erpel
Kasbach
Haus Calmuth
Haus Hermann
Remagen
Ren
Okenfels
Burg
çalışma kampı (RAD)
2
Yabancı işçiler bölüğü
Sankta Anna manastırı
Çalışma kampı (RAD)
Waldburg
Römerrof
Viktoria Berg
Plattborn
3
Hitler Gençliği
Ertenbach
Haus Einsiedel
Linz
Kripp
5
Bodendorf alarm bir. (Volkssturm)
6
Propaganda kampı ve Volkssturu
Gut Köhlerhoft
4
521 batarya müfrezesi
Bodendorf
192,2
Godenhause
Sinzig
Lohrsdorf
Ahrweiler yönü
Koblenz yönü
Sinzigdorf yönü
Kirchdaun yönü
Gimmingen yönü
Vinder Lahnstein yönü

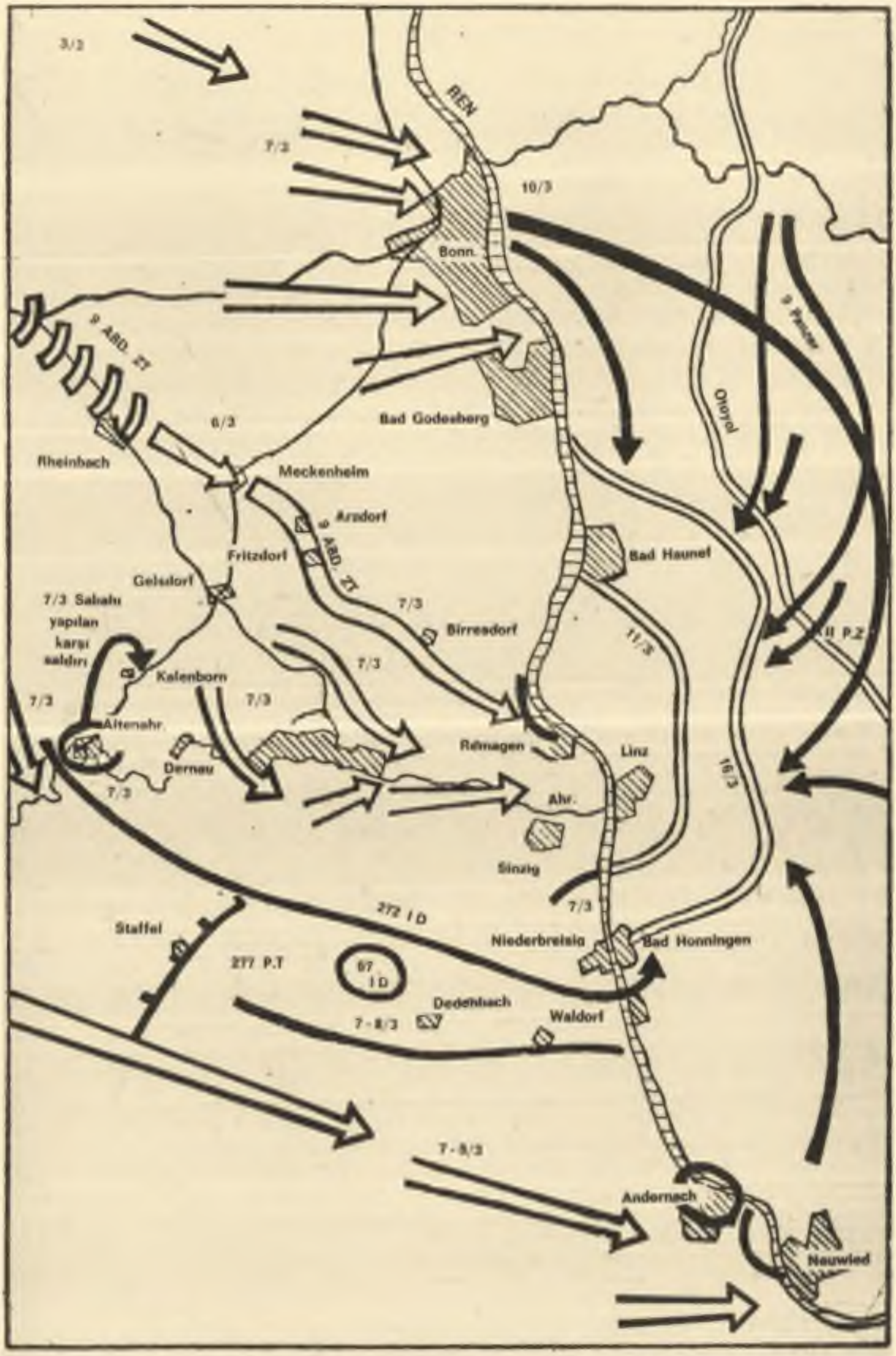

7 - 16 Mart arasında Bonn - Remagen Neuwied hattında yapılan harekât

mu dolayısiyle de 67'nci Kolordu'nun kurmay heyetine atanmıştı. Akıllı, titiz, yükselmek emelinde olan bir subaydı, üstelik bu durumda onun bu isteği bir kusur sayılamazdı. Bütün bunlar dolayısiyle Binbaşı yeni birliğinde iyi bir izlenim uyandırmıştı.

Gerçi Binbaşı Scheller topçuydu, General Hitzfeld ise bu görevi yerine getirecek olanın piyade olmasını isterdi. Fakat çevresindeki bütün subayların arasında Binbaşı Scheller o an için yararlanılacak tek kimseydi. Çetin işler görmeye alışık bir asker gibi zayıf yüzlüydü. Yaralanışı onun için çetin bir sınav olmuştu ama yeni görevine atanalıberi hiçbir zaman sızlanmamıştı. Gösterişli ve kibirli edası, enerjisini gösteriyordu. Hattâ General Hitzfeld, kendisine Remagen kesiminin komutanlığına atandığını bildirdiği zaman yüzünde bir memnunluk ifadesi görür gibi olmuştu.

General her zamanki özlü, ölçülü, açık-seçik konuşma tarzıyla emir subayına yapacağı görevi anlattı. Masanın üzerine yayılmış bir harita üzerindeki eli, Münstereifel bölgesinden kuzey-batıdaki Ren Nehri'nin koyu renk çizgisine dek uzandı: Burada, Remagen hizasında nehir, bir dirsek hâlinde hafifçe kıvrılıyordu. Görevi kendisini oraya, sağa doğru götürecekti. Bu iş için de General Hitzfeld kendisine, içinde radyo vericisi bulunan bir araba ayırttı. Binbaşı oraya varır varmaz durum hakkında bir tekmil haberi verecekti: Çünkü General, Rheinbach Bölgesi'nden başlayarak buradan bir tehlike gelmesinden çekiniyordu.

Binbaşı Scheller her ihtimale karşı nehrin sol yakasındaki köprübaşının savunmasını, orada bulunan kuvvetlerle düzenleyecekti. 67'nci Ko-

lordu'nun kurmayına gelen bilgilere göre bu kuvvetler tutarının, oldukça önemli bir uçaksavar desteğinden yararlanan, bir taburu aşkın bir sayıda olması gerekiyordu. Yapılan tahminlere göre, geri çekilmekte olan birlikler herhalde hep birden bu mevzie doğru yöneleceklerdi. Dolayısiyle, savunma düzenini güçlendirmek için bunları o düzenle bütünleştirmek uygun olacaktı.

Konuşma bittikten sonra Binbaşı Scheller görevinin önemini kavradı: Bu, önceden düşündüğünden daha da önemliydi; çünkü General Hitzfeld köprübaşını sıkıca elde tutmanın gereği üzerinde birkaç kez ısrarla durmuştu. Bu, mümkün olursa General, Ren Nehri boyunca kendi savaş düzenini de oraya dayayacak; böylece Sinzig, daha ötede de Andernach ve Koblenz yollarını kesmiş olacaktı. Bu yapılamazsa köprünün yıkılması gerekecekti.

Binbaşı o an için bu olasılıklardan birincisi üzerinde duruyordu. Söylendiğine göre Binbaşının, giderken karşılaştığı bir subaya: «İnsana Şövalye Haçı nişanını kazandıracak bir görev bu,» dediğini bir emir eri duymuştu.

Onun için saat 2,45'e doğru Falkenberg'den ayrıldığı sırada Binbaşı Scheller'in içinde az-çok bir güven duygusu vardı. Zaten bu da onun karakterinin özelliklerinden biriydi. Peşinden bir haberleşme arabası geliyordu. İçinde bir assubay komutasında 8 er vardı. Remagen, oradan topu topu altmış kilometre kadar uzaktaydı, Binbaşı Scheller de şafak sökerken oraya ulaşacağını umuyordu.

Fakat, kendisi için ne yazık ki aşırı iyimserliğe kapılmak, ya da durumu bilmemek gibi bir hatâ işlemekteydi. Zifirî karanlık, yağmurlu gece, ara-

ba sürmeyi çok güçleştiriyordu. Falkenberg'den Ahr vâdisine giden yol dar ve çok dönemeçliydi. Sarp bir arazinin ortasından geçiyor, çevredeki tepelerin yüksekliği çoğu zaman 400 metreyi buluyordu. Zaman zaman sis içine girdikleri de oluyor ve 67'nci Kolordu'nun gerisine düşen bu bölgede kafileler çoğu zaman yolu tıkıyorlardı. Brück ve Altenahr'dan sonra güçlükler daha da arttı: Rheinbach ve Gelsdorf'tan çekilen birlikler kör düğümü andıran tıkanıklıklara yol açıyorlardı. Durmak gerekti. Nihayet yine yola çıkabildikleri zaman çok yavaş ilerlemek zorunda kaldılar. Şafak sökerken Binbaşı Scheller'in arabasıyla haberleşme aracı, gidilecek yolun ancak yarısını alabilmişti. Sandıklarından daha çok benzin yaktılar ve sabahleyin, Binbaşı benzin ikmâli yapmak zorunda kaldı.

Bad-Neuenahr'ın 14 km. güneyindeki Dedenbach'ta bir benzin istasyonu vardı. Binbaşı radyo arabasını uzun boylu yoldan alıkoymamak için, ona doğruca Remagen'a gitmesini emretti. Kendisi de benzin ikmâlini yapar yapmaz ona yetişecekti. Gerçekten de, Dedenbach'ta benzin bulabildiler. Scheller'in şoförü oradan yine Sinzig'e doğru indi. Remagen sadece 4 km. uzaktaydı, ama saat 10,30'u çoktan geçmişti.

Havanın kapalı oluşuna uygun olarak, Ren Nehri de kurşunî renkteydi. Nehir üzerinde seferler durmuştu. Karayolunda da gidiş-geliş seyrekti. Yolda Andernach ya da Koblenz'e doğru giden sivillere rastladılar. Savaşın buralara da yaklaştığını gösteren bir belirtiydi. Gerçi sağ yaka yüksekti ama sol yaka giderek alçalıyor, nehirden uzaklaşıyordu. Orta yerde de Ahr ırmağı yaklaşık 2 km.lik uzun bir düzlük üzerinde yayılıyor, sonra gidip Ren Nehri'yle birleşiyordu.

Gerçi kıyı uzun ve düz bir şerit hâlindeydi ama köprünün öbür yanında vâdi yeniden daralıyordu. Ekili küçük tarlaların, meyve bahçelerinin arasından geçen karayolu ile demiryolu, bu düzlüğün üzerinde çizgiler hâlinde uzanıyorlardı. Kapalı, kurşuni hava Erpeler Ley'ın iri, kocaman görünüşünü daha belirgin hâle sokuyor; kara çizgisi de bu delice girişimin sona erdiğini haber veriyordu. Sağda, bahçelikler arasında köprü, yuvarlak kuleleriyle, katedrallerinki gibi eskiyip kararmış taş duvarlarıyla hayâl-meyâl seçiliyordu. Bombardımanlardan yıkılmış evlerin iskeletleri, yolculuğun bu son bölümünde yolun her iki yanında göze çarpmakta; bu kesimde savaşın vâdiye çoktan girmiş olduğunu Binbaşıya göstermekteydi. Bütün bu evler boştu. Fakat Binbaşı Scheller'i şaşırtan, başka bir gözlem oldu: Yol üzerinde barajlara rastlanmamıştı; kasabaya yaklaşırken de hiçbir savunma tesisi görmüyordu. Oysa Kolorduda burası bir köprübaşı sayılmaktaydı. İlk birlikleri görmek için istasyon mahallesine ve kasabanın merkezine girişi sağlayan yerüstü geçidine ulaşan uzun, düz çizgiye dek gelmek gerekiyordu. Ondan sonra karma-karışık bir araba, hattâ hayvan kalabalığı, bir dalga hâlinde uzayıp gidiyordu. Binbaşı Scheller şoförünün bu kalabalığın içinde sıkışıp kalmasını önlemek için arabayı durdurup yere indi: «Yol kısa, yayan giderim, sen Falkenberg'e dön, orada araban herhalde daha çok işe yarar,» dedi.

Sonra Binbaşı, birliklerin demiryolunu aştıkları yere doğru ilerledi. Orada bir denetim postası vardı. Saat 11.15'ti. Binbaşı Scheller, yüzbaşı rütbesinde bir subayın kendisine doğru geldiğini gördü, kendini tanıtarak:

— «Ben 67'nci Kolordu'dan gönderilen Binbaşı

Scheller'im. Köprübaşının komutasını ele almaya geldim...» Dedi.

Yüzbaşı Willi Bratge, hemencecik umutla şaşkınlık arasında bocaladı; çünkü böyle bir kimsenin geleceğini ona hiç kimse haber vermemişti. İlk tepkisi umut oldu; kendi adıyla rütbesini de bildirdikten sonra:

— «Binbaşım, bize gönderileceği ne zamandır vaadedilen iki taburu getiriyorsunuz demek?» Dedi.

Bu kez adamakıllı şaşırma sırası Binbaşı Scheller'e geldi:

— «Hangi iki tabur?» Diye sordu. «Yalnızım ben. Falkenberg'den buraya beni getiren arabayı da geri yolladım...»

Durum çok ciddî olmasaydı bu karışıklığa insan gülerdi. Yüzbaşı Bratge birden kuşkulandı. Böyle damdan düşercesine, birden tek başına çıka-gelen ve kendini köprübaşının komutanı diye tanıtan subayın yüzüne dik dik baktı. Gerçi sâkin ve kendinden emin görünüyordu, ama bir karış sakallı ve yalnız oluşu pek de ciddî bir izlenim uyandırmıyordu. Yüzbaşının içini birden kuşku kapladı. Bu sözde üst'ün kimlik belgelerini ve görev emrini göstermesini istedi. Binbaşı Scheller isteneni yaptı. Herşey düzgündü. Sonra da Binbaşı 67'nci Kolordu'nun Eifel'in içerilerindeki komuta postasından başlayarak yaptığı bitmek bilmeyen yolculuğu, benzin bulmak için karşılaştığı güçlükleri anlattı. Bu da kuşkusuz bu yorgun tavrı ve yanaklardaki bu uzamaya başlayan sakalları haklı gösteriyordu.

İki subay manastırdaki komuta postasına döndüklerinde saat 11,30'u geçiyordu. Orada Binbaşı seferberlik defterini inceledikten sonra: «Gide-

lim de köprüdeki durumu görelim,» dedi. Çünkü Güvenlik Bölüğü'nden bir haberci Birresdorf yolundan gelen Amerika'lıların Viktoriaberg'den görüldüklerini bildirmişti. İki subay Merkez Sokağı'ndan yola çıktılar. Şafaktan beri kafileler de buradan geçiyorlardı. Kasabanın çıkışında, yolun iki kıyısında bombardımanlar yüzünden yıkılmış ya da ağır hasar görmüş birkaç ev vardı. Solda, kıyı yönünde, bahçelerin içinde başka konutlar görülüyordu. Şurada buradaki az çok derin çukurlar, saldırıların zorlu olduklarını gösteriyordu. Yol Kripp yakınındaki küçük köye gitmekte, az sonra, köprüye ulaşmakta olan demiryolunun altından geçmekteydi. İki yanda, tekerlek izleriyle çizikli iki giriş yolu tatlı bir meyille demiryoluna doğru çıkmaktaydı. Daha ileride nihayet köprü göründü: Yolun iki yanına dikili, iki tane aksi suratlı bekçiyi andıran yuvarlak kuleleriyle heybetli bir hâli vardı. Aşağıda, kurşunî sularıyla akıp giden Ren Nehri ve dekorun gerisindeki Erpeler Ley'ın kara yığınıyla, manzaranın tümü pek görkemliydi. Köprü, güçlü üstyapılarıyla, bu izlenimi daha da arttırıyordu. Karşıdan bakılınca bunlar birbirlerine dayanıp gerilerek koyu kurşunî bir tonoz meydana getiriyorlar; bunun altına da uzun diziler hâlinde askerler, hayvanlar, arabalar giriyordu.

Bütün bu askerler için bu tırmanış, kurtuluşun yoluydu. Arabalar, güvenlik kurallarının izin verdiği ölçüde, birbiri ardı-sıra sıkışık bir hâldeydiler. Yayalarla bisikletliler yanlardaki geçitleri kullanıyorlardı. Yolun iki yanına çeşitli engeller yığılmıştı. Bunların arasında demir çubuklu engellerle bir mayın yığını da vardı. Kulelerden otuz metre kadar beride demiryollarından bir tanesi, bir taşkın kemerinin hizasında kesikti. Kışın bu-

rası bir bombardıman sonucu harabolmuştu. Gidiş-geliş kemer gözlerinin yalnız bir tanesinden yapılıyordu.

T. N. T. yok!..

Köprünün üzerinde ve yakınlarında Yüzbaşı Karl Friesenhahn'ın istihkâmcıları harıl-harıl çalışıyorlardı. Sabah, Yüzbaşı için sıkıntı bakımından pek bereketli olmuştu. Gerçekten de, yardımcı patlayıcı maddeler İstihkâm Bölüğü'ne ancak saat 11'de teslim edilebilmişti. Bir gün önceden beri bir tedirginlik kaynağı olan bu terslik çabucak unutulacaktı ama, istihkâm subayı çok telâş uyandıran çifte bir gözlemde bulunmasaydı: T.N.T. göndereceğiz diye söz vermişler, onun yerine Donarit göndermişlerdi ama öngörülen 600 kiloluk tahrip malzemesi yarıya indirilmişti!

Bir piyade için iki terim arasındaki ayırımın büyük anlamı pek yoktur. Fakat bir istihkâmcı için bu, safkan bir yarış atını bir sütçü beygiriyle eşit tutmak anlamına gelir. Gerçekten de **Donarit** gücü az olan endüstriyel bir patlayıcı maddedir. Görünüşe göre bu patlayıcı maddeler o bölgedeki bir taşocağından geliyordu: Çünkü donarit, taşocaklarında çok kullanılır. Son dakikada yapılan bu değiştirme işi gerçi sıkıcıydı ama, gönderilenin üç, ya da dört katı gönderilseydi mesele kalmayacaktı. Kusursuz bir tahrip yapabilmek için Yüzbaşı Friesenhahn çoğu zaman T.N.T. kalıplarını arttırmanın âdet olduğunu biliyordu. Donarit için ise bu ilkenin zorunlu olarak uygulanması gerekirdi. Zaten, Kara Orduları Başkomutanlığı İstihkâm ve Tahkimat İşleri Başkanlığı'nın geçen 10 Şubatta gönderdiği bir genelgede bütün istihkâm subaylarına: «İkinci kalite patlayıcı madde-

ler kullanıldığında buna büyük miktarda ilâveler yapılması gerektiği» hatırlatılmıştı.

Yüzbaşı Friesenhahn, hâlâ uğradığı düşkırıklığının etkisi altındaydı, ama bir demiryolu mühendisinin ve Assubay Kleebach'ın askerlerinin yardımıyla patlayıcı maddeleri yine de çeşitli gözlere yerleştirdi. Teorik bakımdan da olsa, düzen yerine yerleştirilmiş demekti. Başlıca tahribi yapacak olan T.N.T. kalıbı tünelden elektrikle patlatılacaktı ve güney direğinin bir kemerinin yakınına dağıtılmış bulunuyordu. Dolayısiyle yardımcı patlayıcı madde olan Donarit dolgusu da kuzey direğinin yakınındaydı. Teorik olarak bir ateşleme fitili bu işi de yine tünelden sağlayacaktı. Fakat istihkâmcılar, fitili yerleştirirlerken gönderilen modelin çok kısa olduğunu gördüler. Yüzbaşı Friesenhahn: «İnşallah kullanmak nasip olmaz,» diye içinden dualar ederek fitili sağ kıyıdaki kulelerin yakınına, tünelin çıkışına yerleştirip ortaya çıkan güçlüğü iyi-kötü gidermeye çalıştı. Fakat o zaman, ateşlemeyle görevli asker korunmuş olmuyordu...

Güçlükler nihayet sona ermiş miydi? Ne gezer!.. Önemli bir karar daha almak gerekiyordu: Kalıpları patlatmaya hazır hâle sokmak gerekli miydi, değil miydi? Remagen kesiminin şimdiki durumunda bu soru gereksiz görünebilirdi. Bununla birlikte unutmamak gerek ki 1945'in Alman Ordusu'nda Berlin'den gönderilmiş bir sürü emirler, yasaklar geçerliydi. Gerilemek isteyen piyade ve tankçı için her şeyden önce söz konusu olan «bir karış toprak dahi bırakmamaktı». Bir köprünün sorumlusu için söz konusu olan da «Kalıpları zamanından önce patlatılabilir hâle getirmemekti». Neden? 1944 sonunda Köln'deki istihkâmcıların başlarına gelen ters iş yüzünden. Mülheim

köprüsündeki patlayıcı madde kalıpları ateşlenmeye hazır hâle getirilmişti. Tam o sırada kent zorlu bir bombardımana uğradı. Akının şiddetine rağmen köprü yine sağlam kalacaktı ama bir raslantı sonucu bir mermi direklerden birinin yanına düşüp patlayıcı madde kalıplarını ateşledi ve köprünün hemencecik, tümüyle harabolmasına yol açtı. Hitler uğranılan bu kayıbı duyunca dehşetli öfkelendi, böyle bir şeyin yine olmasından ya da bir kısa-devre veya bir yıldırım düşmesi sonucu ateşleme düzeninin kazara harekete geçmesinden korktu. Bunun üzerine de istihkâm birliklerine patlayıcı maddelerin ateşlenmeye hazır hâle en son dakikada sokulmaları için kesin emirler verdi. Alman Kara Orduları Başkomutanlığı İstihkâm Başkanlığı'nın daha sonraki bir emrinde ise şu nokta belirtilmişti: Cepheden 7 km.den eksik bir uzaklıkta sorumlu komutan zorda kalırsa birtakım ön-hazırlıklara başvurabilirdi. Fakat tahriple ilgili emirlerin ancak doğrudan bir tehlike hâlinde ve yazılı olarak verilmesi gerekliydi. Genelgede belirtildiğine göre, bu emre aykırı davrananlar harp divanına verilecekti!..

Remagen kesimine bu emir «B» Ordular Grubu İstihkâm Şubesi Başkanı General Wirtz tarafından gönderilmiş; kesimin istihkâm şubesi komutanı General Janowski de bunu Yüzbaşı Friesenhahn'a bir kez daha doğrulamıştı. Yüzbaşı Willi Bratge ise çok kötü şeylerin olmasından korktuğu için ateşleme işini, istemediği hâlde, geri bırakmayı kabul etmişti. Fakat düşmanın yaklaştığını öğrenince, Yüzbaşı saat 11,52'de tahrip düzenini ateşlemeye hazır hâle getirmeleri için emir vermişti. Binbaşı Scheller de bunu onayladı. İkisi de köprüye gidince Yüzbaşı Friesenhahn alınan tedbirler üzerinde ona tekmil haberi verdi,

önceki günlerle o sabah askerlerinin yaptıkları çabaları da hatırlattı. Elektrik şebekesinin kabloları, boruları iyi hâldeydi ve çeyrek saatte bir denetleniyordu.

Binbaşı Scheller sorular sordu ama yorum yapmadı. Görünüşe göre bir saatten eksik bir süre içinde gördüğü şeylerden ötürü sarsılmış bulunmaktaydı. Yeterli birliklerce tutulan bir mevzi yerine, çeşitli servislerin gerileyişleri devam ediyordu. Gördüklerinin bir ilk bilânçosunu yapması gerekse, düşkırıklığı ile dolu bir bilânço olacaktı bu. Yüzbaşı Bratge'nin kendisine söyledikleri, herşeyi açıkça meydana koyuyordu. Köprübaşının çevresi şu anda Birresdorf yolu üzerinde, Sankt Apollinarius Kilisesi'nin üzerinde, tepenin yamacında ve yerüstü geçidinin ilerisinde, Volkssturm'dan bir avuç askerce gözetiliyordu. Viktoriaberg'de Assubay Rothe ile birlikte Güvenlik Bölüğü'nün 26 askeri vardı. Kafilelerin kasabanın içinden düzenli akışını sağlamak için Volkssturm'un birkaç üyesi Remagen'ın içine dağılmışlardı. Sağ kıyıda da birkaç uçaksavar topu vardı. Hepsi bu kadar!

Takviye gelmesi beklenemezdi. Ama bu itiş-kakış içinde münferit savaşçılardan oluşan bir grup gelirse o başka: Fakat böyle bir olasılık da azdı. Yüzbaşı Friesenhahn'ın istihkâmcıları taşıt araçlarının geçmeleri için herşeyin yolunda olduğunu saat 5'te bildirmişlerdi. O saatten beri de hemen hemen aralıksız olarak çeşitli birlikler, yazıcılar, levazım askerleri, makinistler, sıhhiyeciler ya da uçaksavar topçuları köprüden geçiyorlardı. Bu topçuların birlikleri Köln'ün sağ kıyısının ya da Düsseldorf'un görünüşe göre çok daha tehdit altında olan kesimlerine kaydırılmıştı. Bu arada bir de tank çıka-geldi ama cephane dolapları bom-

boştu. Az sonra onu iki başka tank izledi ama öylesine hasara uğramışlardı ki büyük güçlükle ilerleyebiliyorlardı. Viktoriaberg üzerinde mevzilenmiş olan uçaksavar bataryasının Komutanı Teğmen Peters en modern Föhn füzeleriyle dolu cephaneliğini sağ kıyıya taşıtacak araçlara sâhip olmadığından, saat 10'30'a doğru havaya uçurmuştu! Bununla birlikte Binbaşı Scheller bu olumsuz bilânço karşısında görünürde soğukkanlılığını koruyordu. Herhalde sol kıyıda yine de düzenli bir savunma kuracağını umuyordu. Yüzbaşı Bratge ise, tersine, elindeki yetersiz araçları sağ kıyıya yerleştirmeyi önerdiği zaman bunu anladı.

Binbaşı kesinlikle «olmaz» dedi: Yoldan geçen kafilelerden az-çok uzun bir sürede oluşturacağı bir savaş birliğini yine de kullanabileceğini umuyordu. Cephenin tutarlılığını koruduğu bir kesimden gelen bu adam için, bu servislerin gerisinde silâhlı birliklerin bulunmayışı, aklın almayacağı şeydi. Enerjik olduğu kadar dinamik bir komutanın büyük ustalıkla yönettiği bir kurmay heyetinde bir aydan fazla kalmıştı. Yola çıkmadan önce komutanı ona, kolordusunun sağ kanadını pekiştirmek ve bu düzeni Remagen dolaylarıyla birleştirmek istediğini söylemişti. Görünürde bu olamayacak gibiydi ama Binbaşı Scheller General Hitzfeld'in gösterdiği güveni haklı çıkarmak ve onun başarılarını kolaylaştırmak istiyordu.

Fakat bu hâlâ gerçekleşebilir miydi? O dolaylarda her şey bu dileğin gerçekleşebileceğini yalanlıyordu. Köprünün üzerinden karmakarışık bir sel aralıksız olarak, ya da hemen hemen öyle, akıp gidiyordu. Hep gerilerin elemanlarıydı bunlar. Tek başlarına olan piyadelere seyrek rastlanıyordu. Bir ara Binbaşı, bunlardan yarım düzi-

nesini bir assubayla birlikte bir koldan çıkarttı. Köprünün girişine yerleştirdi. Fakat bir dikkatsizlik ânından yararlanan askerler, çok geçmeden savuşup gittiler.

Bu örnekler, Yüzbaşı Bratge ile Yüzbaşı Friesenhahn'ın açıklamaları ve tutarlı savunma tesislerinin yokluğu, kuşkusuz Binbaşının görüşünü değiştirmesine yavaş yavaş yardımcı oluyordu. Sol kıyıda düzenli bir direniş kurmayı çok istiyordu ama, şimdi de olasıya büyük sayıda askeri kurtarmayı düşünmekteydi.

Şu da varki, ilk niyetlerinde direnirse, olaylar onu çabucak düşkırıklıklarına uğratacaktı. Saat 12,30'dan sonra Bodensdorf'a doğru gönderilen Volkssturm'un yerel bir şefi, geri gelerek:

— «Kasabada Amerika'lılar var,» dedi.

Savunmayla görevli birlik herhalde teslim olmuştu. Gönderilen adam uzaktan bakınca evlerin pencerelerinde sallanan beyaz bezler görmüştü...

Buna göre Remagen mevzii şimdi yalnız kuzeybatıda, Birresdorf yolu üzerinde değil, üstelik güney-batıda, Ahr vâdisinde de tehdit altındaydı: Oysa Binbaşı Scheller oradan topu topu iki saat önce geçmişti!

Yüzbaşı Bratge bu kez, Assubay Rothe ile Viktoriaberg'deki güvenlik birliğini geri çağırmanın vakti geldiğini düşünüyordu. Binbaşı Scheller, Yüzbaşıyla birlikte bir kez daha manastırdaki komuta postasına gitti. Ya hat kesilmişti, ya da bir kez daha haberleşme araçlarının yetersizliğiyle karşılaşıyorlardı. Binbaşı şaşırdı, Yüzbaşı Bratge olanlara boyun eğdi. Temas kesme emrini bisikletli bir askerle gönderdi.

Her şey şimdi açıktı, komuta postası sol kıyıda kalamazdı. Binbaşı Scheller'in kendisi tünelin

içine çekilme emrini verdi. Yüzbaşı Bratge, dolap çekmelerini ve kendi eşyasını boşaltmak, özellikle resmî belgeleri götürmek için biraz daha gecikti. Emirerleri oraya buraya koşuşuyorlardı. Yüzbaşı Bratge saat 13'ten sonra nihayet binadan ayrıldığında, buraya yakında dönemeyeceğini düşünüyordu. Fakat olaylar çabucak onu yalanlayacaklardı...

«Köprüye gidin!»

Yüzbaşı, tünelin içinde komuta postasına benzer bir şeyi iyi-kötü kurmaya, köprü üzerindeki trafik akımı da seyrekleşmeye başladığı sırada, Amerikan piyadeleri dar Birresdorf yolundan ilerliyorlar, ya da yolun kıyısındaki meyve bahçelerinden geçiyorlardı. Teğmen Timmermann'ın bölüğü yine harekete geçmişti.

Gerçekten de, Görev Gücü Komutanı'nı uyarmak için Teğmen uzun zamana ihtiyaç duymamıştı. Almanların safında olup bitenleri tersine olarak, Amerika'lılarda haberleşme aracından bol şey yoktu. Teğmen Timmermann portatif bir radyo vericisi sayesinde, Yarbay Leonard Engeman'ı alârma geçirebilmişti. O da tam o sırada arabasıyla Birresdorf'un doğusunda, ormanda ilerlerken, mesaj ona ulaştı. Yine bu yanda ne araç eksikliği vardı, ne de benzin. 14'üncü Zırhlı Tabur'un Komutanı birkaç dakikada ormanı aştı. «Waldschlösschen»in önünden geçti, sonra ormanın bitiminde, «A» Bölüğü askerlerinin yanında durdu. O da - savaş varlığını her yanda belli etmeseydi - bu yerin «romantik» sıfatına hak kazanacağını şaşırarak gördü. Onun için manzarayı seyrederek boşuna vakit kaybetmedi. Güney Carolinalı olan bu hukukçu için emirlerin duygulardan önce gelmesi gerekirdi. Görevi sol kıyıya ulaş-

mak ve Ahr Irmağı'yla Ren Nehri'nin birleştikleri noktada, Sinzig yakınında, Kripp köyüne dek ilerlemekti. O zaman da Remagen'le Kripp'i işgal etmek gerekiyordu. Herşey bu denli basitti!..

Kuşkusuz, üzerinden hâlâ birkaç arabanın geçmekte olduğu şu köprü vardı. Fakat Yarbay Engeman, Ardenne'lerden beri az-çok önemi olan bütün stratejik köprüleri Almanların havaya uçurduklarını çok görmüştü, bu köprü üzerinde de uzun boylu hayâle kapılmıyordu. Hattâ yakında havaya uçurulacağına öylesine inanmıştı ki, bir ara: **«Tümenin topçusuna haber vereyim de son geçenlere rahat vermesin bârî!»** Diye düşündü. Fakat bu kez kesin bir «olmaz»la karşılaştı:

— «Ateş edemeyiz,» diye cevap verdiler. «Birliklerimiz şu anda bu hedefin çok yakınındalar. Böyle bir tehlikeyi göze alamayız!..»

Bunun üzerine Görev Gücü'nün Komutanı her zaman yapıldığı gibi piyadeyi ileri sürmeye karar verdi. Kararlar çabucak alındı. Teğmen Karl H. Timmermann, Remagen'a doğru sokulacak, kasabayı işgal edecekti. Teğmen Grimball'la komutasındaki tank mangası, Meckenheim'dan beri yapmakta olduğu gibi, koruma işini sağlayacaktı. Piyadelerin yola çıkışıyla tanklarınki arasında yarım saatlik bir süre bırakılması öngörüldü: Böylelikle piyadeler yeterince ilerlemiş olacaklar; tanklar da onlara tam kasabanın girişinde yetişeceklerdi. Buna göre «A» Bölüğü saat 13,50'de, Teğmen Grimball'un birliği de 14,20'de yola çıkacaktı.

Her şey Yarbay Leonard Engeman'ın âdeti olduğu üzere açık-seçik, özlü ve basitti. .Tank birliğinin komutanı arabalarını orman yolunun «Waldschlösschen» hizasındaki bölümü üzerinde

sıralarken, Teğmen Timmermann da görev dağıtımını yaptı. Teğmen Emmet Burrows'un mangasını bahçelerle meyveliklerin arasından geçerek kıvrıla kıvrıla Remagen'a doğru inen dar yol doğrultusunda yerleştirdi. Sabahleyin de yapıldığı gibi, sol kanadı Çavuş Joe De Lisio'nun birliği koruyacaktı. Sağda koruma işini Çavuş Mike Chinchar'ın birliği yapacaktı. Nitekim ormandan geçiş sırasında da bu görevi çok iyi yapmıştı. Bununla birlikte Teğmen, Çavuşa bu kanatta çok dikkatli davranmasını öğütledi: Çünkü keşif kolları az önce ağaçlı bir tepeciğin kıyısında siperlenen Almanların otomatik silâhlarla ateş ettiklerini bildirmişlerdi. Harita üzerinde bu yer Viktoriaberg adını taşıyordu. Şu da var ki Teğmen Timmermann, ilgili Alman komutanlığınca Assubay Rothe'a gönderilen teması kesme emrini bilmiyor, bu yönden gelecek her türlü kötü sürprizi önlemek istiyordu.

Yol tatlı bir meyil hâlinde aşağıya doğru iniyor, bahçelerle meyveliklerin ortasında, ardarda sıralanan birtakım dönemeçlerle kıvrılıyordu. Bununla birlikte görüş koşulları iyiydi. Çamlar yerlerini meyve ağaçlarına bırakmışlardı. Onlar da kışın bu bitiş döneminde henüz yapraklarından yoksundular. Zaten bu bodur ağaçlar da yerlerini bağlara bırakıyorlardı. Bağlar ise küçük kentin kıyılarına dek uzanarak bu tepeleri kaplamaktaydılar. Gerçi ünlü şaraplar yalnız Ahr vâdisinden çıkıyordu ama, Remagen yine de Almanya'nın en kuzeydeki bağlarına sâhip olmakla az-çok gururlanıyordu. Kuşkusuz, bağcılık uzun süredir öneminden çok şey kaybetmişti. Bununla birlikte Teğmen Burrows'la Çavuş De Lisio'nun askerleri kuşaklar boyu titizlikle yetiştirilip bakılan küçük tarlaların oluşturduğu bir lâbirentin içine dalmak

zorunda kaldılar. Bu tarlalar yamacın hemen hemen yarısına, ünlü Sankt Apollinarius Kilisesi'nin önlerine dek uzanıyorlardı: İlk hristiyanlardan olan bu azizin din uğruna can verişi, bağlarla birlikte, Romalıların bu blögede nasıl iz bıraktıklarını anımsatıyordu. Önde giden birliğin piyadeleri, yolun bir dönemecinde pembemsi taşlardan yapılmış bu sevimli gotik binayı gördüler. Savaştan önce her yıl burayı çok sayıda Hristiyan hacı ziyaret ediyordu. Şimdiyse her şey sessizliğe gömülmüştü. Kimi zaman Teğmen Burrows'un sert bir emri ya da bir askerin bağırışı bu sessizliği bozuyordu ama askerlerin kendi aralarında izlenimlerini söylemelerinin sırası değildi. Bütün askerler yorgundular. Kauçuk tabanlı ayakkabılara rağmen güçlükle adım atılıyordu. Ormandan geçme işi uzun sürdü ve tırtıl tekerlekli halftraklar Meckenheim'dan beri taşıma işlerinde bir ölçüde az kullanıldılar.

Kilisenin altında, yoldaki iniş daha da artıyordu. Kasaba da aslında burada başlamaktaydı. Kaldırım taşı döşeli yolun iki yanına sıralanmış basık, küçük, tek katlı evler birbirini izlemekteydi. Her asker silâhını kalkık tutuyor, ateş edebilecek birisinin üzerine doğrultmaya hazır bulunuyordu. Ardenne'lerden beri bu hemen hemen mekanik davranış, öncülerde bir alışkanlık hâline gelmişti. Asker her zaman tetikteydi ve eskiden Batı'dakilerin yaptıkları gibi, o da her an karşılık vermeye hazır bulunuyordu. Gerçi burada hiçbir şeyin olduğu yoktu ama Teğmen Burrows yine de güven duyamıyordu. Teğmen pusuların kalleşliğini, gizlenen bir atıcının ataklığını veya kurnazlığını biliyor; tavanarasından veya bodrumlardaki küçücük bir hava deliğinden birisinin gözetleyebileceğini anlıyordu.

Sokak hafifçe sola kıvrıldı, iki yanında cepheleri titiz-temiz, düzenli o evler vardı hep. Manga iki küçük kola ayrıldı. Her dizi duvarlar boyunca ilerliyor, karşı kaldırımdaki askerleri koruyordu. Pancurların çoğu kapalıydı. Kasabada kimse oturmuyormuş gibi bir hâl vardı. Teğmen Burrows böylece, herhangi bir aksaklık olmadan inişin altbaşına geldi. Tam burada Birresdorf'a giden dar yol, Koblenz'ten Bonn'a giden yolla dik açı hâlinde kesişmekteydi. Önde bir demiryolu yerüstü geçidi vardı, engel parmaklıkları havaya kalkıktı. Demir çubuklu engellerle başka birtakım engeller yolun ötesinde yere saçılmış hâldeydiler ama geçişe engel olmuyorlardı. Burası terkedilmiş hâldeydi. Çok gülünç görünüşlüydü bu engeller, çarçabuk yapılmış gibi bir hâlleri vardı: Öncüler onları hemencecik kaldırdılar.

O zaman Teğmen, küçük kasabanın merkezine yakın bir yerde bulunduğunu anladı. Önde, kaldırım taşı döşeli iki dar sokak vardı. Birisi Romalı şef Drusus'un adını taşıyordu. Sokaklar yana doğru saparak hali vakti yerinde insanların oturduğu izlenimini veren bu mahallenin evleri arasından geçiyorlardı. Görünüşe göre dükkânlar da çok sayıdaydı burada. Nihayet solda, demiryolu geçilir geçilmez, bir başka sokak sert bir dönemeç yapıyor, sonra rıhtıma dek iniyordu: İşte, Ren Nehri karşıdaydı!

Teğmen Karl H. Timmermann, Çavuş Joe De Lisio'yu o yana yöneltti, bildirilecek hiçbir şey yoktu: Hattâ Çavuş Foster gelip manga komutanına:

— «Bir Alman generalini tutsak aldım!» Dediği zaman bile. Bir nöbetçi tutsağı getirdi. Çavuş Joe De Lisio ikisini Çavuş Foster'e gönderdi, o da şu öğüdü verdi:

— «Bundan sonra demiryolu memurlarının üniformasını daha iyi öğren ha!»

Bunlar olup biterken, Çavuş Mike Chinchar'ın komutasındaki manga garı işgal etti, demiryoluna paralel olan Koblenz yolunda ilerlemeye başladı. Buna göre de hep «şerefli işler» gören Teğmen Burrows, kentin merkezine dalacaktı. Çok büyük bir sakıntıyla işe girişti, çok geçmeden Teğmen John Grimball'un tanklarının öfkeli homurtuları duyulmaya başlamasaydı, kuşkusuz ilerleyişi çok daha ihtiyatlı olacaktı.

Plâna uyulmuş, saat 14,30'dan önce tanklar yeriistü geçidine ulaşmışlardı. Birkaç tank Çavuş Chinchar'ı desteklemek üzere Koblenz yoluna saptı. Fakat birliğin küllî kısmı kaldırım taşlarından kıvılcımlar çıkartarak, kapılarla pencereleri zangırdatarak kentin ortasındaki iki sokağa daldı.

Bu devlerin ortaya çıkıverişi hemencecik etki yarattı. Şurada burada, kimi pencerelerde beyaz bayraklar göründü. Volkssturm birliklerinden birkaç asker gelip teslim oldu. Belediyenin yakınlarında sivil giyinmiş erkekler - bunlar herhalde yabancı işçilerdi - yüreklendiler, sığındıkları yerlerden çıkıp Teğmen Burrows'a Alman askerlerinin saklandıkları yeri gösterdiler. Amerikan askerleri onları bulundukları yerlerden kolayca çıkardılar. Bir başka yerde, bir kapıya açılan yaylım ateşi buranın boşalması için yetti. Daha saat 15 olmadan Teğmen Timmermann, Yarbay Engeman'a sevinçle şu haberi salabildi: Remagen zaptedildi!

«A» Bölüğü'nün Komutanı, Birresdorf yolunun dönemecinde bulunuyordu. Ren Nehri ilk kez buradan görülmüştü. Fakat gelen bu haberin Görev Gücü Komutanını ancak yarı yarıya sevindir-

diğini şaşırarak gördü. Oysa o günün hedeflerinden birine pek o kadar güçlüğe katlanmadan ulaşmıştı. Fakat General Hoge oradaydı işte. Ve memnun değildi!

Yarbay Leonard Engeman, önünde serili duran haritanın üzerinde parmağını Remagen hizasına koyduğu zaman, Tuğgeneral sabahtan beri gerçekleştirilen ilerleyişin çok yavaş olduğunu düşündü. Sabahtan beri geçen zamanı sağ kanatta bulunan Yarbay Prince'in Görev Gücüyle birlikte geçirmişti. Leonard verdiği emirlerde Ahr vâdisine öncelikle ulaşılmasını belirtiyordu. «B» Savaş Birliği'nin Komutanı da en güçlü baskıyı bu yandan yapmıştı. İşte bu yüzden de Yüzbaşı Bratge'nin öğleden az sonra Bodendorf yönünde yola çıkardığı haberci geri gelmiş: «Ahr vâdisinin bu aşağı yönünde Amerika'lılar var,» diye bilgi vermişti. Hattâ Yarbay William Prince'in Görev Gücü'nün ilerleyişi öylesine âni ve çabuk olmuştu ki, General Hoge'un emirlerine uygun olarak Sinzig köyüne de ulaşılmıştı. Fakat sol kanatta Yarbay Engeman, Ren kıyısına varmış değildi henüz. Onun için General, Birresdorf'taki komuta postasına döner dönmez bu gecikmenin nedenini sormuş; sonra, her zamanki sabırsızlığıyla, durumu yerinde görmeye karar vermişti.

Ötedenberi çok sâkin olan General Hoge, özellikle telâşlı görünüyordu. O da orman yolunun yukarısından Remagen kasabasını görünce bütün dikkatini köprü üzerinde topladı. Onu hemen ele geçirmeyi düşündüğünden değil de bu fırsattan yararlanıp tutsak almak için. Gerçekten de, madem ki köprü böylesine bir trafik için kullanılmıştı, kıyı boyunca düşman kuvvetleri bulunsa gerekti. Kendi görevi de nehrin batı yakasında olasıya büyük sayıda düşman askerini yoketmek

değil miydi? Bu durumdan yararlanmak gerekiyordu demek.

Yarbay Engeman şu cevabı verdi:

— «'A' Bölüğü'nü halftraklarla gelen 'C' Bölüğü izliyor. Bölük bir tank birliğince desteklendiği halde kasabanın içinde bulunuyor.»

General Hoge onun sözünü keserek:

— «Ben senden lâf istemiyorum, iş istiyorum,» dedi. Ganimetin kokusunu almıştı. Sözlerini, Yarbaya şunları söyleyerek bitirdi.

— «Köprüye kadar git hele...»

Görev Gücü Komutanı bir saniye bile beklemedi, Jeep'ine atladığı gibi Remagen'a doğru inmeye başladı. Yolda da Teğmen Grimball'a bir mesaj yollayarak: «Köprüye git!» Dedi.

Tank Birliği Komutanı hemen cevap verdi:

— «Zaten ordayım komutanım!..»

Hoge hangi yolu seçecek?

Teğmen John Grimball doğru söylüyordu. Gerçekten de Birresdorf orman yolundan çıkar çıkmaz tankının kulesinden gördüğü köprü, karşısındaydı işte. Oldukça çelişkili olarak, köprü yakından topu topu otuz-kırk metreden değil de, uzaktan bakıldığında daha heybetli görünüyordu. Bununla birlikte Teğmen Grimball, Remagen'dan Kripp'e giden yolla demiryolu dolgusuna giden yol arasında, hafifçe aşağıda bulunuyordu. Kıyılardaki iki kule şimdi daha iri görünmekteydi ama perspektif çizgileri eziyor; ölçülerin, boyutların biçimini değiştiriyordu.

Birlik Komutanı altı tankı köprüye giden demiryolunun toprak dolgusunun iki yanına yerleştirdi. Sağda, «Werk Becher» adlı büyük bir hızar

fabrikası vardı. Yüzbaşı Karl Friesenhahn'ın istihkâmcıları, rayların arasına döşemek için gerekli keresteyi buradan almışlardı. Atölyeden az sonra bir bağlantı yolu, ana yoldan ayrılıp hafifçe sola kıvrılıyor, oldukça keskin bir dönemeçten sonra birdenbire yükseliyordu. Gerilemekte olan araçları da, demiryolunun düzeyine çıkmak için, hemen hemen dik açı biçiminde bir dönüş yapmak zorunda bırakıyordu. Toprak dolgunun öbür yanında da buna benzer bir giriş yolu vardı ama bu yamaçta trafik daha az olduğundan, zemin daha iyi durumdaydı.

Teğmen Grimball bu yana da birkaç tank yerleştirdi. Ancak, bunlar daha ileriye gidemiyorlardı. Köprü de oracıktaydı, girişi han kapısı gibi açık, boş, sapasağlamdı. Fakat iki giriş yolunun demiryolu ile birleştiği yerden daha ileriye gitmek olanaksızdı: Çünkü Orada derin bir çukur bulunduğu için yol geçit vermiyordu. Çukur öylesine büyüktü ki Pershing M-26 tipi güçlü tankların engeli aşmalarına imkân bırakmıyordu. Buna karşılık ağır makinecilerle topçular köprünün üstyapıları ve nehrin sağ kıyısı doğrultusunda zorlu bir ateş açarak Yarbay Engeman'ın kendilerine ulaştırdığı emri yerine getirdiler. Bu emir Köprü üzerine, savunmacıların barınmalarını önleyecek biçimde, sürekli ateş açmak yolundaydı.

Yarbay Engeman bir yandan birlik komutanını köprüye kadar gitmesi için sıkıştırırken öte yandan, mümkün olursa köprüyü ele geçirmesini de emretmişti! General Hoge'un, köprünün aşılabilir durumda olduğunu farzederek, ara yerde albaya gönderdiği bir direktifin sonucuydu bu. Tuğgeneral bunu yaparken, muhakkak bütün askerlik yaşamı boyunca buna benzer bir ikilem karşısında hiç bulunmamıştı: Eline geçen tek fır-

sattan yararlanarak gerçek bir başarı kazanacak; fakat bunu, kendiliğinden karar vermek bahasına yapacaktı. Fakat başarısızlığa uğradı mı bu, kendisi ve askerleri için en kötü sonuçları doğurmak gibi bir tehlike yaratacaktı...

«B» Savaş Birliği'nin görevi herşeyden önce Ren Nehri'nin sol kıyısına ulaşarak orada tutunmak, sonra da Ahr Irmağı'nın vâdisinde güneye doğru ilerlemekti. Bu görev, yerine getirilmek üzereydi. 9'uncu Zırhlı Tümen'in sağ kanadı, yâni Albay Thomas L. Harold'un komutasındaki «A» Savaş Birliği o sırada Bad-Neuenahr tarafındaki hedefine ulaşmıştı. «B» Savaş Birliği'nin öteki Görev Gücü ise - ki Tuğgeneral onu öğleye kadar boyuna sıkıştırmıştı - Sinzig'e varmış bulunmaktaydı. Kripp'i ele geçirmek için Yarbay Engeman'ın birliğinin Remagen'dan ufak bir sıçrama yapması yeterliydi. Fakat tam o sırada ortaya beklenmedik olduğu kadar birdenbire umulmadık bir fırsat çıkıvermişti: Nehir üzerindeki bir köprüyü ele geçirmek!

General Hoge nehrin sol kıyısı boyunca eline çok şeyler geçireceğini umuyordu. Ve işte şimdi de kaderin, kendisine bu demir-çelik yığınını sunar gibi bir hâli vardı. Buna göre general, yolların kesiştiği noktadaydı. Gerçekten de, giriştiği ileri hareket güney yönünde, yâni Kripp ve Sinzig'e doğru bir sıçrama meydana getiriyordu. Oysa kendi direktifinden sonra beliren nehri geçme ihtimali onu, hareketini doğu yönüne saptırarak nehrin sağ kıyısında yerleşme zorunda bırakıyordu!

Bu bir tek seçenekten ibaret kalsa dahi, yapacağı girişim çok önemli bir karar vermesini gerektirmekteydi.

Birresdorf yolundaki çok güzel gözetleme noktasından General Hoge, Erpeler Ley Tepesi'ni uzun uzun incelemişti. Çok tecrübeli olduğundan, düzenli bir savunma işleminin bu elverişli noktadan sağlayacağı yararların neler olabileceğini sezmişti. Bu direniş ne ölçüde olabilirdi? Bunu bilmediği gibi, köprüyü havaya uçurmak için alınan tedbirlerin sayısından ve çeşitlerinden de haberi yoktu. Köprü havaya uçmazsa daha sonra «tehirli» bir tuzak, topçu ateşi ya da hava akınları sayesinde tahrip edilemez miydi? Bu girişim, 27'nci Piyade Taburu'nu böylece yokettirmek gibi bir tehlikeyi göze almaya değer miydi?

Bütün bu sorular generalin zihnine üşüşmüştü, Daha başkaları da vardı. Sağ kıyıda tutunabilmenin başlıca zorunlu koşulları olan ikmâl-iaşe ve takviye gönderilmesi bakımından bu nokta, 1'inci Ordu Harekât Bölgesi'nin son sınırında bulunuyordu. Yollar az sayıda ve dardı, dolayısiyle birden gelip yığılacak konvoylar için çok elverişsizdi. Bu yüzden tehlikeler de daha büyüyordu. Bununla birlikte General Hoge bu atakça girişimi yapma düşüncesini zihninden bir türlü söküp atamıyordu. Bu nehri gelecek günlerden birinde zorla geçmek gerekecekti. Tesadüfün umulmadık bir armağanı olan, bu henüz sağlam köprüyü ele geçirmekten vazgeçmek mi gerekti? Hayır! «B» Savaş Birliği'nin Komutanı Yarbay Engeman'a kesin bir görev vermişti: Köprüye dek ilerlemek, sonra da onu ele geçirmek için her çâreye başvurmak. Yarbay Prince'in Görev Gücü de az önce Sinzig yakınında, Ahr Irmağı üzerindeki sapasağlam bir köprüyü ele geçirmiş değil miydi? Düşman şaşkınlık ve kargaşalık içinde bocalarken, bu yanda da niçin ikinci bir başarı

elde edilmesindi? İşte bunun için General Hoge, tehlikeyi göze almıştı.

Tahrip hazırlığı

Asker ve malzeme bakımından iyi cihazlanmış, dişli bir düşman karşısında bu girişimin muhakkak ki büyük tehlikeleri olurdu 9'uncu Zırhlı Tümen, Ren Nehri'ne ulaşarak Alman savunma düzenine bıçak gibi saplanmıştı. Köln'de hâlâ çarpışmalar oluyordu. Bonn garnizonu çok büyük tehdit altında olmakla birlikte hiç de yabana atılacak gibi değildi. Kentin güneyinde 74'üncü Alman Kolordusu'nun birlikleri vardı. Sonra ve asıl önemlisi, 67'nci Alman Kolordusu Ahr Irmağı vâdisinde harekete geçmişti. 15'inci Ordu kurmayının bir gün önce akşam verdiği emirler uyarınca, tümenlerinden biri de Gelsdorf'a doğru karşı saldırıda bulunmuştu.

Bununla birlikte başarı yine de 9'uncu Amerikan Zırhlı Tümeni'nin yüzüne gülüyordu. 277'nci Alman Piyade Tümeni'nin çok az mevcutlu savaş grubunca başlatılan bu karşı saldırı sabahleyin, küçük bir ilerleyişten sonra Kalenborn'un doğusunda, 45 rakımlı tepe yakınında «A» Savaş Birliği'nin tanklarınca durdurulmuştu. Onun sol kanattaki komşusu olan 89'uncu Alman Piyade Tümeni de Münstereifel'i boşaltmıştı. Doğu yönünde, 272'nci Alman Piyade Tümeni'nin kalıntıları Ahr vâdisine doğru geri çekiliyorlardı. General Hitzeld emrindeki kolordunun bu bölgedeki durumunu görmek için Remagen'a gitmek istediği zaman, giriştiği denetim gezisi çabucak yarıda kalmıştı. Üstelik Remagen'da bulunan Binbaşı Scheller'den de hâlâ bir haber yoktu.

67'nci Alman Kolordusu'nun Komutanı, Dernau'dan, daha sonra Ahrweiler'den geçmiş hele

bu kasaba tümüyle onda terkedilmiş bir yer izlenimi uyandırmıştı. Sonra Heimersheim köyüne ulaşmış, orada da askerler kendisine daha sonraki köyün düşman elinde bulunduğunu söylemişlerdi. Bunun üzerine General güneye doğru çekilerek Sinzig'e ulaşmayı denemiş, böylece de sonunda saat 14'e doğru kendini Waldorf köyünde bulmuştu. Orada da 15'inci Ordu'nun kurmay heyetiyle karşılaşmıştı!

Bu Ordu'nun Kurmaybaşkanı olan Albay Reinhard'a General Hitzfeld kendi kolordusunun çok kötü durumda olduğunu söylemiş: «Remagen kesimi de zihnimi çok kurcalıyor,» demişti. Albay: «Kaygılarınıza ben de katılıyorum Generalim,» demişti. «Ama 15'inci Ordu Komutanı burada olmadığına göre siz kendiniz «B» Ordular Grubu'na telefon ederseniz daha iyi olur.»

General Otto Maximilian Hitzfeld nihayet Mareşal Walter Model'in kendisiyle konuşma olanağını elde etmişti. Tümenlerinin durumunu kısaca anlatmış, kendi görüşüne göre Remagen Bölgesi'nin üzerine çökmüş olan tehlikeyi belirtmişti. Bununla birlikte, bu kısa konuşma sırasında General, karşısındaki kimsenin kendi görüşlerini paylaştığı yolunda bir izlenimi hiçbir zaman edinememişti. Tam tersine, Mareşal Model, Sinzig'in kuzeyindeki bölge üzerine çöken tehlikeyi yalnız küçümsemekle kalmamış: «Bir Zırhlı tümene, 67'nci Kolordu'yla bağlantı kuracak biçimde Ren'in sol kıyısında ilerleme görevini de vermiş bulunuyorum,» demişti.

Böylece de, görünüşe göre, General Otto Maximilian Hitzfeld'in sol kanadıyla uğraşmasına gerek yoktu. Zaten bunlar olup biterken gittiği yerden dönen 15'inci Ordu Komutanı General von Zangen de: «Kolorduya düşen en önemli görev,

Gelsdorf'a doğru ilerlemektir. Onun için de Kolordu Komuta postasının Falkenberg'den Brück'e taşınması yerinde olur,» demişti.

Mareşal Walter Model'in sözünü ettiği zırhlı tümen hiçbir zaman gelmeyecekti: Çünkü Köln'de durum tehlikeliydi, Bonn çevresinde de kaygı vericiydi. 277'nci Alman Piyade Tümeni'nin Gelsdorf'a karşı giriştiği saldırıları yenileme olanağı yoktu; sağ kanatta da 272'nci Alman Piyade Tümeni'nin kalıntıları artık harekât bakımından hiçbir değer taşımamaktaydılar. Bu Tümen öylesine acıklı durumdaydı ki, alaylarından birinde ancak topu topu yüz kadar savaşçı vardı. Bütün erat bitkin hâldeydi. Savaş ve taşıt araçlarının yokluğu ve ikmâl-iaşenin yetersizliği, bir gece önce yapılan bir denetim sırasında, General Hitzfeld'in, kurmayını bu birliği 4'üncü kategoriye sokma kararını verme zorunda bırakmıştı. Bu ise birliğin, en küçük ölçüde de olsa, bir savunma faaliyeti gösteremeyecek durumda olduğu anlamına gelmekteydi!

Mareşal Model tam General Hitzfeld'e güven vermeye çalıştığı sırada Teğmen Grimbali'un tankları da köprünün yakınındaki çukurun önünde bulunmaktaydı! Savunma eylemlerinin düzenlenişi sırasında bu çukur «tahrip hazırlığı» adını taşımaktaydı. Köprübaşındaki savunma tedbirlerinin çözülmesi ve bir saldırganın yaklaşması hâlinde istihkâmcıların düşman karşısına dikecekleri engellerin birincisiydi. Bu düzenin mayın yerleştirme ve sivri uçlu tank engelleri koyma işlemleriyle tamamlanması gerekiyordu.

Yüzbaşı Karl Friesenhahn bütün bunları, geldiği sırada Binbaşı Scheller'e anlatmıştı. Biraz sonra, yâni saat 13'ü geçtiği sırada tamamlayıcı

açıklamalarda bulunmuştu. O sırada da Binbaşı, köprübaşının komuta postasının Sankta Anna Manastırı'ndan tünele doğru yer değiştirdiğini ona haber vermişti. Derken bir subay, bir topçu yüzbaşısı çıka-geldi. O zamana dek Gut Kohlendorf yakınında mevzilenmiş olan yedi topun, Ahr vâdisinin kuzeyine çekileceğini haber veriyor:

— «Askerlerim ve malzememle birlikte köprüye dek gelmem için yeterli vakit var mı?» Diye soruyordu. Subay giderken, Binbaşı Scheller Yüzbaşı Friesenhahn'a şunları söyledi:

— «Köprünün tahribi için gerekli emri zamanında ben vereceğim. O zamana kadar da, daha önce konulmuş olan mayınları yerlerinden kaldırtın!»

Binbaşının, kendi yetkisine dayanarak aldığı ilk tedbirdi bu.

Sol kıyıdaki kulelerin yanında duran Yüzbaşı Friesenhahn, bir saati aşkın süreyle çeşitli birliklerin yavaş yavaş geri çekilişlerini seyretti. Zaten şafaktan beri bu çekiliş bir an bile durmuş değildi. Bununla birlikte, saat 14'ten az önce, birliklerin akışı yavaşlamıştı. Sonra yalnız dağınık grupların çıka-geldiği görüldü. Yüzbaşı da tahrip hazırlığı için gerekli işlemleri yaptırdı. Amerikalıların kente yaklaştıklarını haber veren bir gözetim birliğinin geçişinden sonra her yana engeller yerleştirildi.

Verilen bu bilgi de hemen doğrulandı. Yüzbaşı Friesenhahn ile yanında kalan dört istihkâm eri kasabada aralıklı birkaç atışın sesini duydular. Bunların otomatik silâhların çıkardıkları sesler olduğu anlaşılıyordu. Yüzbaşı bu seslerin nereden geldiğini az sonra da iki askerin Becher hızar fabrikasından kendisine doğru koştuklarını

görünce anladı. Birisi yaralıydı, gözle görülürcesine topallıyor ve demiryoluna çıkan patikayı tırmanmakta az-çok güçlük çekiyordu. istihkâmcıların Komutanı, dikkatle bakınca bunun, güvenlik bölüğünde görevli Assubay Rothe olduğunu anladı. Demek silâh sesleri bu bölükten geliyordu.

Assubay Rothe, yanından geçerken, bir solukta durumunu açıkladı: Amerika'lılar geliyorlardı! Viktoriaberg'deki küçük birliğin geri çekilme emri, saldırganlar Birresdorf yolundan inerlerken alınmıştı. Çabuk hareket edilmesine ve Waldburg otelindeki komuta postası tesislerinin aleâcele tahrip edilmesine rağmen, güvenlik bölüğündeki askerler düşmanın Remagen'a girişinden önce tepenin altbaşına inememişlerdi. En baştaki grup Koblenz yolunun yakınına geldiği sırada, garın ilerisinde bulunan Amerika'lılar kaçakları görmüşlerdi. Bu Amerika'lılar, ilerleyişi o yönde korumakta olan Çavuş Mike Chinchar'ın mangasıydı. Bunun üzerine Assubay Rothe'un askerleri geri çekilmişler, yolun kıyısındaki bahçelerde gizlenmeye çalışmışlardı.

Assubay, tehlikenin kapıda olduğunu haber vermek için muhakkak köprüye ulaşmak istiyordu. Talimde ya da Rusya cephesinde bunca kez yaptığı gibi, iki büklüm olarak ileriye doğru atıldı, kara yolunu geçti. Peşinde de, az önce yanında duran bir asker vardı. İkisi de hemencecik bir takım bağırışmalar, sonra da otomatik bir silâhın açtığı yaylım ateşinin sert takırdılarını duymuşlardı. Assubay yine de yolu geçmiş ve der top olarak öbür kıyıdaki hendeğin içine yuvarlanmıştı. Fakat hemencecik de baldırında acı bir yanma hissetmiş, demiryoluna doğru sokulmak için yine ayağa kalktığında bacağının üzerine basınca bü-

yük bir acı duymuştu. Ama Assubay Rothe kasabayı çok iyi bildiğinden kaçmayı başarmıştı. Arkadaşı hep peşinde olduğu hâlde havagazı fabrikasına doğru yollanmış, bacağının acısına bakmayarak kestirmeden gidip nihayet köprüye ulaşabilmişti.

Onun gelişi üzerine Yüzbaşı Friesenhahn da tehlikenin kapıya dayandığını anlamıştı. Kıyının bu yanından düşmandan başka beklenecek hiçbir şey yoktu. Zaten, Güvenlik Bölüğü'nün Viktoriaberg yamaçlarında dağılması ve erattan çoğunun herhalde Koblenz yolu yakınlarında tutsak düşmesi de bir alârm işareti anlamına geliyordu. Tahrip işinin başlatılması için tüzükte öngörülen sınır da Koblenz'e giden bu yoldu. İstihkâm Komutanı için bütün düzen yerli yerindeydi. Tahrip araçları saat 11,52'den beri patlamaya hazır hâle getirilmişti. Bir gözetim ekibi her çeyrek saatte bir elektrik kablolarının iyi işleyip işlemediklerini denetliyordu. Ateşleme işi artık her an yapılabilirdi.

Yüzbaşı Friesenhahn durumun böyle olduğunu saat 14,15'e doğru Binbaşı Scheller'e bir kez daha bildirdi. Tam o sırada da Assubay Rothe'un gelişinden sonra sol kıyıdan dönen Yüzbaşı Bratge, Binbaşıya:

— «Sağ kıyı boyunca savunma önlemlerinin olasıya çabuk alınması gerek,» deyip bu konuda ayak diredi.

İki subay birkaç dakika sonra karşı kıyıya gittiklerinde, tankların köprüye karşı açtıkları ilk atışlarla karşılaştılar. Erpel'e yerleştirilen uçaksavar topu da Remagen yönünde ateşe başladı. Bu, on dakika kadar sürdü. sonra Yüzbaşı Friesenhahn'la istihkâmcıları köprünün girişinde de-

rinden derine bir gürültü işittiler ve bu, gittikçe arttı. Bu gürültü, «Becher hızar fabrikası» yönünden geliyordu. Saat 14,35'e doğru, Kripp'e giden dar yolda birden birkaç tank beliriverdi. Sabahtan öğleye dek de bütün konvoylar bu yolu izlemişlerdi. Oldukça bodur, tıknaz olan tanklarda Almanların Tiger ve Panther tanklarındakine benzeyen birer top vardı. Fakat hepsi de beyaz işaretler - yıldızlar - taşıyorlardı, bu ise onların Amerikan tankı olduklarında hiçbir kuşku bırakmıyordu. Yüzbaşı, şalterin başına koştu ve hemen hazırlık tahribini gerçekleştirecek olan düzeni ateşledi. Demiryolu havaya kalktı, bir duman bulutu içinde gözden kayboldu. Beri yandan da büyük bir gümbürtü kıyı boyunca yankılar yaratarak uzayıp gidiyor, yerle göğü titretiyordu. İşte, Teğmen 'ohn Grimball'un birliğini durduran, bu patlamanın açtığı çukurdu...

«Köprüyü havaya uçurun!»

Yüzbaşı Friesenhahn daha fazla beklemedi, koşarak demiryolunun raylarını örten tahta kaplamaların üzerinde ilerlemeye başladı. Kendisine yardım eden dört istihkâmcı da ondan önce o yönde koşmuşlardı. Yüzbaşı Friesenhahn'ın yaptığı bu birkaç yüz metrelik koşu ona gerçek bir maraton gibi görünüyordu. Köprünün üstyapılarında birkaç yaylım ateş takırdısı duyuldu. Sol gerisinde de birkaç isabetin gürültüsü işitildi. Sağ kıyının yakınlarında ötekilerden daha güçlü bir patlama putrelleri sarstı. Patlamanın oluşturduğu hava basıncı Yüzbaşıyı yere yuvarladı. Sarsıntı geçirmiş, hâlâ sersemlemiş olduğu hâlde sendeleyerek ayağa kalktı ve bin zahmetle nihayet tünelin ağzına ulaşabildi.

Amerikan tankları köprüye mermi yağdırıyor-

lardı. Patlayan bombalar köprünün parmaklıklarında boğuk bir ses çıkarıyorlardı. İki kule hedef hâlindeydi. Demiryolu balâstının taşları, isabetler yüzünden takırdıyordu. Her yan duman içindeydi. Yeraltı sığınağında Yüzbaşı Bratge vardı. İstihkâmcıların Komutanı:

— «Becher'in oradalar!» Diye fısıldadı.

Yüzbaşı Willi Bratge:

— «Köprüyü hemen havaya uçurun!» Diye cevap verdi.

Yüzbaşı Friesenhahn itiraz etti:

— «Uçuramayız ki, Binbaşı Scheller bu emri kendisinin vereceğini söyledi!..»

Yüzbaşı Friesenhahn herşeyin yolunda olup olmadığını denetlemek için T.N.T. kalıbını ateşleyecek aygıtın bulunduğu çukura doğru ilerledi. Yüzbaşı Bratge de duvar boyunca tünelin ağzına doğru yürüdü. Hafif bir duman bulutu içinden Amerikan tankları seçiliyordu: Sürekli ateş etmekteydiler. Öncelikle iki kuleye nişan alıyorlar; kulelerden de onlara bir yandan bir istihkâmcı grubunun açtığı yaylım ateş, öbür yandan da Teğmen Stahl'ın komutasındaki tek namlulu bir uçaksavar topunun atışları karşılık veriyordu.

Tünel ağzının yakınında mermilerin isabet ettiği fıçılarla sandıklar cayır cayır yanıyordu. Fakat Yüzbaşının asıl dikkatini çeken, kurşuni bir dumanın belirmesi oldu. Bu duman köprünün yakınlarını yavaş yavaş kaplamaya başlıyordu. O an için Yüzbaşı Bratge sağ kıyıda, Erpeler Ley yakınına yerleşmiş olan duman bölüğünün harekete geçtiğini sandı: Bu bölüğün görevi bir hava akını olursa böyle yapay bir duman perdesi meydana getirmekti. Fakat bu iş niçin bu kez yapılıyordu? Derken aklına başka bir şey geldi. Bu bir-

lik «Doğu Gönüllüleri»nden oluşmaktaydı. Bunlar yoksa sabotaj mı yapıyorlardı? Fakat Yüzbaşı biraz daha dikkat edince havan toplarınınkileri andıran ve derinden gelen patlamalar duydu. Hiç kuşkusu yoktu, bu bulut karşıdan geliyordu. Orada bazı hareketler, herhalde yığınaklar, gizlenmeye çalışılıyordu.

Yüzbaşı Bratge bu gözlemleri yaptığı sırada kendisinin çağırıldığını duydu: Yüzbaşı Friesenhahn onu içeriye çağırıyordu. Bunu da yalnız onun can güvenliği için değil, bu sefer nihayet ateşleme düzenini harekete geçirmekte sabırsızlandığı için yapmaktaydı. Yüzbaşı Bratge'nin ateşleme emrini vermekten başka bir şey istediği yoktu ama Binbaşı Scheller'in kesin kararı yüzünden duraksamaktaydı. Binbaşının gelişiyle onun için ortaya nâzik bir üst-ast ilişkileri sorunu çıkmıştı.

Gerçekte komuta eden kimdi? Tüzükler, kurallar olduğu gibi gözönüne alınırsa bu yetki değişimi ancak «seferberlik defteri»nin yeni komutana devredilişinden sonra geçerli olabilirdi. Fakat hâl ve şartlar yüzünden bu iş de o âna dek yapılamamıştı. Demek oluyor ki Yüzbaşı Bratge nâlâ kendini komutan sayabilirdi, bu sıfatla da köprüyle ilgili görevleri olmayan daha yüksek rütbeli subaylar üzerinde yetkiye sâhip bulunuyordu.

Fakat Binbaşı Scheller'in elinde köprü komutanlığını üzerine almasını bildiren yazılı bir emir bulunduğundan Yüzbaşı Bratge, Binbaşının rızası olmaksızın ya da onu hiçe sayarak kendisinin herhangi bir yetki kullanmasının yersiz olacağını düşünmekteydi. Bunun üzerine Binbaşı Scheller'in tünelin öbür ucunda, bir demiryolu onarım vagonunun yanında kurmuş olduğu komuta postasına gitmeye karar verdi.

Yüzbaşı Bratge, bir fenerin sönük ışığında ilerliyor ve bu yeraltı sığınağının pek derme-çatma bir şey olduğunu düşünüyordu. Yüzbaşı Friesenhahn'la istihkâmcıları, ateşleme noktasında durmaktaydılar. Biraz ileride de çarçabuk yapılmış bir barikad vardı ve bu, ardındakileri düşmanın hedefin en göze görünür yerine yapacağı atışlardan gûya koruyacaktı. Aslında Yüzbaşı Bratge gelişi güzel yığılmış putrellerden, çubuklardan, sandıklardan, saclardan meydana gelme bu yığının koruyucu niteliği üzerinde hiç de hayâle kapılmıyordu. Biraz ileride, dönemecin çıkışında Hava Kuvvetlerinin yakıtıyla dolu üç vagonun silûetleri görülmekteydi. Bunlar bir buçuk aya yakın süreden beri, kullanılmıyan yolun üzerinde kımıltısız duruyorlardı. Herhangi bir kazayı önlemek için de çok sıkı koruma tedbirleri alınmıştı. Bunların en başında, tünelin içinde herhangi bir alev yakma yasağı geliyordu: Çünkü musluklarının birinden yakıt sızdığı anlaşılmıştı. Fakat talihsizlik sonucu bir tam isabet yakıtı ateşe verirse ne olacaktı? Bu, kuşkusuz felâket olacaktı: Çünkü tünelin içinde çoğu Erpel köyü ile dolaylarından gelme büyük bir sivil kalabalığı da vardı. Sayıları ne kadardı? Kimse bunu bilmiyordu. Teğmen Siegel'e göre birkaç yüz kişiydi. Teğmen bunları kuzey-doğu çıkışı yönünde tutmaya, ilerlemelerini önlemeye çalışmıştı.

Binbaşı Scheller, komuta postasını bu yanda kurmuştu. Sankta Anna Manastırı'ndan getirilen belgeler de buraya yerleştirilmişti. Bir lâmba çalışmaya yeterli olacak kadar ışık veriyordu ama yer çok dardı. Başındaki savaş kasketi, ayağındaki kurmay subaylarının giydikleri kırmızı zırhlı pantolonu, göğsündeki 1'inci sınıf Demirhaç nişanı ve hücum birliklerinin iri rozetiyle Binbaşı

Scheller, insanda kuşatılmış bir birliği bir yeraltı koruganından yönetirmiş gibi bir izlenim uyandırıyordu. Yanında birkaç subay bulunuyordu. Yüzbaşı Bratge'nin yardımcısı Teğmen Siegel'le iki asteğmen de bunların arasındaydı. Ellerinde görev emri bulunmayan bu iki asteğmen, o sabah, köprünün girişinde durdurularak alıkonulmuştu.

Bu yanda insanı en çok şaşırtan şey, tünelin girişiyle burası arasındaki çok belirgin çelişkiydi. Atışlarla patlamalar yine duyuluyordu ama çok derinden. Uzaklık ve tünelin dönemeci yüzünden gürültüler herhâlde azalmaktaydı. Yüzbaşıyı görünce herkes gerçeği anladı. Yüzbaşı Bratge vagona girer girmez:

— «Amerika'lılar «Becher Hızar Fabrikası»na girdiler. Köprüyü havaya uçurma emrini vermek gerek...» Dedi.

Binbaşı Scheller şaşırmış göründü, sanki çekiniyordu. Bunun üzerine Yüzbaşı Bratge artık dayanamadı, yukarıdan almaya başladı. Sözlerinin üstüne basa basa konuşuyor, inandırıcı bir tavır takınıyordu:

— «Köprüyü havaya uçurmak gerek...» Diye tekrarladı.

Sonra hemen ekledi:

— «Binbaşım, siz bu emri vermezseniz ben kendim vereceğim!..»

Binbaşı Scheller, bu tavrın sertliği karşısında sarsılmış görünüyordu. Geçirdiği son çekingenlik uzun sürmedi. Sonunda:

— «Pekâlâ, köprüyü havaya uçurt öyleyse,» dedi.

Saat 15,20 idi. Yüzbaşı Bratge, Teğmen Siegel'e emri kaydetmesi ve saati not etmesi için emir

verdi. Sonra geniş adımlarla tünelin girişine doğru ilerledi. Orada Yüzbaşı Karl Friesenhahn'ın kendisini sabırsızlıkla beklediğini seziyordu.

Sonradan bazı kimseler Binbaşının bu davranışı karşısında hayrete düştüler, bazıları da bu savsaklamalarda çok şüpheli bir tutum görmekten çekinmediler. Bu, muhakkak Hitler'in isteği üzerine Kara Orduları Başkomutanlığı'nın verdiği çok kesin direktifler dolayısiyle o zamanlardaki Alman subayının içinde bulunduğu korkunç durumu hesaba katmamak olur. Çünkü Hitler'in emirleri uyarınca subaylar aynı zamanda çevrelerindekilere karşı görevleri ve tasavvurları bakımından ihtiyatlı ve ölçülü davranmak zorundaydılar.

Genel olarak bayındırlık yapılarının ve özel olarak da köprülerin havaya uçurulması öylesine dikkatli davranmayı gerektirmekteydi ki, ateşleme emrini çabuk veren kimse de, geç veren kimse de harp divanını boylayabilirdi. Subayların bazıları «düşman tam köprüye ayak basmaya hazır olduğu zaman», son dakikada tahrip emrini vermek yolundaki ilkeyi benimsemişlerdi. Köprü henüz dost birliklerin işine yarayabileceği sırada bu son dakikadaki tehlikeyi değerlendirmek, güç iştir. Binbaşı Scheller için de Remagen, o 7 Mart Çarşamba günü, bu tür kaygıların gözönüne alınmasını gerektirecek nitelikteydi. Nitekim 67'nci Kolordu'nun komuta postasına gelen emirler de, Gelsdorf doğrultusunda bir karşı saldırının yapılacağı sıralarda «köprübaşı»nı elde tutmak gerektiğini belirtmiyorlar mıydı? Binbaşı Scheller'in radyo arabası oraya dek gelemediği için kendisi o sırada 277'nci Piyade Tümeni'nin yaptığı girişimin başarısızlıkla sonuçlandığından habersizdi.

Daha sonra General von Ahlfen bu konuda şunları yazacaktı: «**Binbaşı Scheller Doğu Cephesi'nde yararlık göstermiş olan, bir çok güç durumları göğüsleme yeteneğine sâhip bir askerdi. Ateşleme işinde bu denli gecikmesinin nedenini anlamak için insanın, onun o anda içinde bulunduğu ruh hâlini anlaması gerektir. Komutanın niyetlerini bildiği için, onun kuvvetlerinin bu niyetleri gerçekleştirmek üzere Remagen'a gelmelerini bekliyordu. Eğer bu başarılmış olsaydı, Amerika'lıların kanadında seyyar kuvvetlerle ortaya çıkacak olan 67'nci Kolordu, Remagen'da galip duruma gelebilecekti. Yüzbaşı Bratge'nin ısrarlı istekleri karşısında onun, ateşleme iznini ancak saat 15,20'de verişinin nedeni bununla izah edilebilir.**»

Başka izah biçimleri de vardır ki bunların başında - Binbaşı Scheller için akla yakın olan - savaş hâlindeki Alman birliklerinin, yaklaşmakta olan Amerika'lılarla birlikte köprüye doğru geri çekilmeleri ihtimali de bulunmaktadır. O sırada bir Alman topçu yüzbaşısı da çıka-gelerek 7 topla birlikte Köprüden geçmek istemişti. Binbaşının ateşleme emrini geciktirmesinde muhakkak ki bu da önemli bir rol oynamıştır. Kendisi de topçu sınıfından yetişmeydi ve bu olay onun üzerinde, pekâlâ, güç durumdaki bir silâh arkadaşına karşı dayanışma hissi duymuş olmasına yol açmış olabilirdi. Nasıl bir havacı, uçağını ya da bir denizci, teknesini ancak en son anda terkederse, topçularda da silâhlarını hiçbir zaman düşmana bırakmamak, bir gelenek hâlindedir.

Her ne olursa olsun, muhakkak olan bir şey vardır: O da Binbaşı Scheller'in ateşleme emrini vermiş olduğudur. Bunun üzerine Yüzbaşı Bratge zar-zor aydınlanmış ve yer yer çeşitli eşya ile

tıkanmış olan demiryolu üzerinde acele acele ilerledi. Tünelin çıkışındaki aydınlık, olanak sağlar sağlamaz da koşmaya başlayarak Yüzbaşı Friesenhahn'a:

— «Havaya uçurma emri verildi!» Diye seslendi.

Bunun üzerine istihkâmcıların Komutanı da:

— «Herkes kendini korusun!..» Diye bağırdı.

Bunu Yüzbaşı Bratge de duymuştu. Tünelin girişinden yirmi metre kadar uzaktaki, demiryolu işçileri için yapılmış bir sığınma duvarına doğru koştu. Bu içerlek yerden Yüzbaşı Friesenhahn'ın ateşleme aygıtı önüne geldiğini, ateşleme düğmesine bastığını aklından geçiriyordu. Saymaya başladı... Ses-seda yoktu. Hiçbir şey olmadı!

Bitmek bilmez gibi görünen birkaç saniyeden sonra bir gürültü-patırdı işitildi. Yüzbaşı Friesenhahn telâşlı hareketler yapıyor, bağırıyor, emirler veriyordu. Görünüşe göre deney, başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Şimdi yardımcı patlama kalıbını kullanmak gerekiyordu. Fakat ona ulaşmak için tünelden çıkıp tehlikeyi göze alarak demiryolunun üzerinde ilerlemek gerekiyordu. Çünkü sabah-leyin, patlayıcı maddelerin yerleştirilmesi sırasında kullanılan lâğım fitili çok kısa gelmişti.

Yüzbaşı, bir gönüllü istedi. Bir assubay hemen ileri atıldı. Adı Faust'tu. Yüzbaşı Friesenhahn çabucak ona birkaç öğüt verdi. Assubay derhal ileriye atıldı, tünelin duvarı boyunca ilerledi. Dışarıya çıkınca eğildi, sonra kendini yere atıp kulelerin hizasına gelene dek sürünerek ilerledi. İstihkâmcılar tünelden bakıyorlar, dumanlar arasında yaptığı kısa sarsıntılı hareketlerinden onu seçebiliyorlardı. Sanki kravl yapan bir yüzücüyü

seyrediyorlardı: O, balâstın taşları üzerinde böylece «yüzerken», üzerinde de mermiler sağnak hâlinde ıslık çalıyorlardı! Tanklar boyuna ateş etmekteydiler. İlerleyiş yavaş oluyordu. Saat 15,30 olmalıydı ki Faust nihayet demiryollarından biri üzerindeki ateşleme fitiline ulaşabildi. Bir ses:

— «Tamam...» Diye bağırdı.

Assubay, birdenbire herkesi kaygıdan kurtardı. Tüneldeki istihkâmcılar âniden sert bir patlama sesi duydular, beri yandan da beyazımtrak bir duman sütunu köprünün üstyapılarını kuzey direğinin hizasına dek kaplayıverdi...

«Tamam... Gidelim!..»

Assubay, yardımcı patlayıcı madde dolgusunun fitiline yaklaştığı sırada, Teğmen Karl H. Timmermann'ın bölüğünün üç mangasındaki askerler de köprünün öbür yanında, «Becher Hızar Fabrikası»yla Yüzbaşı Friesenhahn'ın yaptığı hazırlık tahribi yüzünden açılan çukur arasına yayılmış bulunmaktaydılar. Kasabadaki direniş pek üstünkörü bir nitelik göstermekte olduğundan, 27'nci Tabur Komutanı Binbaşı Murray Deevers, Teğmen Timmermann'ın bölüğünü hemen Teğmen Grimball'un tanklarının peşisıra ilerletti. Piyadeler kasabanın güney-doğudaki çıkışına ulaşır ulaşmaz hiçbir engelleme ile karşılaşmaksızın dar Kripp yolu üzerinde ilerlemeye başladılar. Yalnız Çavuş De Lisio'nun mangası sağ kıyıda, Erpel hizasında mevzilenmiş olan bir uçaksavar topunun zaman zaman açtığı ateşle karşılaştı. Teğmen Timmermann'ın üç mangası bahçeler ve alçak evler boyunca ilerleyerek saat 15'e doğru tanklara yetişti. Burası sanki birdenbire kıyasıya bir savaşın hedefi hâline gelmişçesine, tankçılar

köprüye ve dolaylarına boyuna ateş yağdırıyorlardı.

Aslında ise öbür kıyıdan gelen ateş hiç de buna benzememekteydi. Kıyı yoluna saptıkları sırada Çavuş De Lisio'nun askerleri üzerine ateş eden küçük top, şimdi ateşini bu yanda sürdürüyordu. Fakat Teğmen Timmermann'la manga komutanları, karşıdaki iki kule hizasında bulunan başlıca engelin yerini çabucak belirlemişlerdi. Bununla birlikte, tehlikeyi hemen belirlemeye alışmış olan bu askerlerin dikkatine bir özellik çarptı: Güçlü madenî üstyapılar düşman nişancılarını yükseğe nişan almak zorunda bırakıyordu, bu yüzden de yaylım ateşleri ancak köprüden çok uzaklaşıldığı zaman gerçekten tehlikeli hâle geliyordu. Köprünün uzantısı içinde kalındıkça, tersine, nisbî bir siperlenmeden yararlanmak mümkün oluyordu: Çünkü yaylım ateşleri kemer gözlerinin adamakıllı üstünden geçmekteydi.

«Becher Hızar Fabrikası»nın şantiyesine yerleştirilen çeşitli engeller de çok iyi birer koruma aracıydılar. Birçok piyade buraya yayılmışlardı. Teğmen Timmermann ise bir çukuru seçmişti. Buradan köprünün tümünü çok iyi görebiliyor, beri yandan da dizi hâlinde açılabilecek ateşe karşı çok iyi siperlenmeyi başarabiliyordu.. Şu da var ki o anda böylesi atışlardan korkmak için bir neden yoktu, Çünkü Teğmen John Grimball'un topçularıyla ağır makinelileri her türlü direnişi yoketmek için canla başla çalışıyorlardı. Patlamaların dumanı arasından kulelerin mazgallarına veya tünelin girişine isabetler olduğu farkediliyordu. Hedef burası mıydı? Teğmen kendini bir türlü buna inandıramıyordu, çünkü her an köprünün havaya uçmasını bekliyordu.

«Patlamanın yaratacağı hava basıncından bu çukurda korunurum herhalde,» diye düşündü.

Durum böyle olacaksa, General Hoge'un karşısında bulunduğu ikilem de çözülmüş olurdu. Bununla birlikte saat 15,15'e doğru 52'nci Piyade Taburu'nun haberalma subayı Fred De Rango'nun ilettiği bir mesaj, onun Ren Nehri'ni geçme konusunda verdiği kararı desteklemişti. Yarbay Philip'in Görev Gücü, Sinzig yakınında birkaç yüz tutsağı ele geçirmişti. Bunlardan birkaçını sorguya çekince, De Rango şaşırtıcı bir şey öğrenmiş, bunu da hemencecik «B» Savaş Birliği'nin Komutanı'na bildirmişti: Remagen köprüsü ancak saat 16'da havaya uçurulacaktı! Haber gerçekten şaşırtıcıydı, çünkü genel olarak böyle bir yapı hiçbir zaman önceden saptanan bir saatte değil de, belli bir anda ortaya çıkacak zorunluklar uyarınca tahrip edilirdi. Bununla birlikte kendi görüşlerini doğrulayan bu habere büyük bir dikkatle eğilmişti. Çünkü, alt tarafı Almanların metodik zihniyeti, düşman komutanlığını, görünürde yanlış olan bu kararı almaya pekâlâ da itebilirdi.

Tuğgeneral, bulunduğu gözetleme noktasında aşağıda, kasaba ile köprü arasında, Yarbay Engeman'ın birliklerini sarmış olması gereken uzun ürpertiyi seziyordu. Hâlâ sağlam olan köprüyü dürbünle durmadan inceliyor, ilk tekmil haberlerinin gelmesini de sabırsızlıkla bekliyordu.

52'nci Tabur Haberalma subayının yolladığı haberi hemen Yarbay Leonard Engeman'a iletmiş:

— «Senin için söz konusu olan, acele etmek,» demişti. «Haber doğruysa karar vermek için saat 16'ya dek vaktin var... Onun için köprünün çevresini dumanla kaplat. Çünkü Almanların neler hazırladığımızı farketmelerini istemiyorum...»

Fakat kaygıları bir kez daha canlanmıştı. Ya Almanlar şeytanca bir oyun oynarlar da 27'nci Piyade Taburu'nun öncüleri köprü üzerinde ilerlemeye başladıkları, hattâ öbür yana ulaştıkları sırada bunu havaya uçururlarsa?

General Hoge, köprüye yine baktı. Boşluktan başka şey yoktu. Piyadeler hâlâ kıyıda olmalıydılar. Radyo ile gönderilecek ufacık bir haber, girişimi durdurabilirdi. Tuğgeneral duraksadı ama bu, kısa bir an için oldu. Seçtiği yol, mâcera yoluydu. Eğer, sandığı gibi doğru yolu seçtiyse, «B» Savaş Birliği'nin askerleri üne kavuşacaklar, birer kahraman olacaklardı. İşler ters giderse başarısızlık onarılmaz hâle gelecek; komutanlığını kaybedecek; emirleri dinlememenin yanısıra yaptığı bu talihsiz girişimden ötürü meslek hayatının sona erişine tanık olacaktı. Fakat sıkı durdu.

Tepenin altbaşında, Remagen'la köprü arasında Yarbay Leonard Engeman'ın bu yeni tasalardan hiç haberi yoktu. Şu da var ki işi başından aşkındı ve arkasında General Hoge'un oluşu ona hiç boş zaman bırakmıyordu. Görev Gücü Komutanı, beyaz fosfor kullanılarak köprü üzerine kamuflaj atışlarının başlatılmasını emretti. Sonra 9'uncu İstihkâm Birliği'nin bir müfrezesine mensup bir subayı, Teğmen Hugh Mott'u çağırarak ondan şunları istedi:

— «Köprünün yakınlarını inceleyin Engelleri bulup meydana çıkarın ve gerekiyorsa köprü döşemesinin tankların ağırlığını çekip çekemeyeceğini bana söyleyin.» Son olarak piyadelerin hazırlıklarını bir kez daha denetledi.

Tabur Komutanı Binbaşı Murray Deevers zırhlı ve tırtıl tekerlekli halftrak arabasıyla ordan oraya gidip geliyordu. 27'nci Tabur Komutanı,

komuta postasını ötedenberi hep terkedilmiş bir evin içine yerleştirirdi. Fakat bugün ilerleyiş Meckenheim'dan başlayarak öylesine çabuk ve sürekli olmuştu ki o da arabasını gezici komuta postası hâline getirivermişti. Bununla birlikte, «Becher Hızar Fabrikası»nın yakınlarında Harekât Başkanı Binbaşı Russell'le birlikte arabadan indi. Teğmen Timmermann'la konuşacaktı. Dumanı Erpel doğrultusunda alçaltan rüzgâra rağmen, nehir kurşunî renkte hafif bir sisle örtülüydü. Sağ kıyıdan hâlâ kesik kesik silâh sesleri geliyordu ama atış zaman zaman duruyor, pek de etkili olamıyordu.

Binbaşı Murray Deevers kolayca şantiyeye dek yaklaştı, orada Teğmen Timmermann'a haber yollayarak onunla buluştu ve sordu:

— «Bölüğünü köprüden geçirebileceğini sanıyor musun?»

Teğmen Hugh Mott, durumu görmek için gelmiş, hazırlık tahribinin önemi üzerinde fikir edinmiş, tankların hemen bir destekleme yapamıyacakları sonucuna varmıştı. Teğmen Timmermann da bunu biliyordu. Engellemeyi son bir kez ölçmek istercesine bakışlarını karşı kıyıdan yana çevirdi. Her zamanki gibi soğukkanlıydı ama kuşkusuz olacaklara da boyun eğmişti. Onun için isteksiz cevap verdi:

— «Vallahi, bir kez deneyebiliriz...»

O zaman Binbaşı Deevers kısaca:

— «Haydi öyleyse,» dedi.

Teğmen Timmermann yine köprüye baktı. Sol yandan da daha boğuk sesler geliyordu. Bu, herhalde Remagen'ın alınışından beri ateş etmekte olan o uçaksavar topunun atışıydı. Fakat asıl onun zihnini kurcalayan, patlayıcı madde kalıp-

larıydı. Teğmen Hugh Mott bunlardan yana ihtiyatlı davranmıştı. O sırada köprünün üstyapılarına mermiler çarpıp patlamaya başladı. Köprü dumanlar içinde titriyordu. Teğmen içinden: «Yıkılacak mı yoksa?» Diye sorundu ve son bir soru daha sorarak kaygısını açığa vurdu:

— «Peki, ya köprü biz geçerken havaya uçarsa?...»

Binbaşı Murray Deevers, ast'ıyla gözgeze gelmek istemedi, cevap vermeksizin arkasını döndü. Ne diyebilirdi ki? Bu duruma göre «A» Bölüğü'nün görevi, bir fedailik görevi olacaktı. Sürünerek komuta postasını kurduğu sipere gitti. Daha önce üç manga komutanına haber yollamıştı; onlar da gelmişler, kendisini bekliyorlardı. Görünürde sâkin durarak:

— «Köprüyü geçmek için emir aldık,» dedi. «'A' Bölüğü önde gidecek! İlerleme sırası şöyle olacak: 1'inci Manga, 3'üncü Manga, 2'nci Manga...»

Çavuş Joe De Lisio'nun surat astığını görünce, Teğmen Timmermann ast'larının da kendi kaygılarını paylaştıklarını anladı. Fakat direktiflerin verilişine tanık olan Çavuş Sabia, düşüncesini söyleyen tek kişi oldu:

— «Hiç kuşku yok, bir tuzak bu!.. Biz köprünün üzerine varınca, herşeyi havaya uçuracaklar!..»

Teğmen Timmermann durakladı, sonra hep aynı tavırla şunları söyledi:

— «Emir, emirdir! Bize oraya gidin, dediler. Bizim de gitmemiz gerek!..»

Tam o sırada Assubay Faust'un ateşlediği yardımcı tahrip kalıbının patlaması işitildi. Sarsıntı öylesine âni oldu ki siperden yukarıya tırmanma-

ya hazırlanan Teğmen Timmermann, olduğu yerde kala kaldı. Köprü sanki yıkılacakmış gibi sendeledi. Kuzey direğinin yanından bir duman sütunu fışkırdı. Köprünün döşemesi yavaş yavaş kalktı. O sırada Teğmen bu kalkış hareketinin küçük ölçüde olduğuna hiç dikkat etmedi. Çevresindeki askerler gibi o da köprünün havaya uçtuğunu sanmıştı. En yakınında bulunan gruba:

— «Artık geçemeyiz! Köprü, havaya uçtu!» Diye bağırdı.

Ferahladığını gösteren bu çığlığı cân-ı gönülden koparmıştı. Fedaîlik görevi daha başlamadan bitmişti. Yanında bulunanların çoğu da aynı şeyi düşünüyordu. Sonradan Çavuş Joe De Lisio şöyle demişti. «Bize kaç kez izin vereceğiz diye söz vermişlerdi, ben de o izin günlerini düşündüm o an!» Ama bütün bunlar uzun sürmedi, birdenbire bir çığlık daha yükseldi:

— «Köprü hâlâ yerli yerinde!..»

Bu, gerçekti! İnanılır şey değildi. Köprünün döşemesi sahiden havaya kalkmıştı ama öylesine güçsüz bir hâlde ki, hemen hemen aynı anda da yine yerli yerine düşmüştü. Hafif rüzgâr dumanı dağıtınca, köprü eski görünüşünün içinde yine ortaya çıktı, sapasağlam bir hâli vardı. İkinci tahrip girişimi de başarısızlığa uğramıştı! Bir şaşkınlık ânından sonra Teğmen Timmermann'ın sesi yine yükseldi:

— «Tamam!.. Gidelim haydi!..»

«Oraya ulaşabilecek miyiz dersiniz?»

Manga komutanları emri tekrarladılar. Teğmen Timmermann'ın direktiflerine uygun olarak, Çavuş Mike Chinchar'ın mangası başta gidecekti. Çavuş, askerlerine:

— «Köprüyü geçmeyi deneyeceğiz...» Dedi.

Ama kimse yerinden kımıldamadı. Onların yakınında duran Binbaşı Murray Deevers işi şakaya vurup herkesin enerjisini kamçılamak istedi:

— «Haydi arkadaşlar, öbür yakaya geçin de size sıcak bir akşam yemeği ikram etsinler; yanında muhakkak tavuk da olacak!»

Ama boşuna! Tek cevap, yanısıra birkaç küfür de bulunan bir dizi homurtudan ibaret kaldı. Bu kez Binbaşı kızdı:

— «İleri!» Diye bağırdı. «Yürüyün haydi!..»

O zaman, Çavuş Mike Chinchar bir şey yapma zamanının geldiğini hissetti. Yanıbaşında, Çavuş Anthony Samele de harekete geçmişti. Askerleri gayrete getirmek için o da Binbaşı Deevers gibi işi şakaya vurdu:

— «Gel, Mike,» dedi. «Gidelim de şurada biraz dolaşalım!»

Çavuş Mike Chinchar mangasını da peşinden sürükleyerek siperden çıktığında saat 15,35'i geçmişti:

— «Tamam, haydi gidelim,» dedi.

Ardında Teğmen Mott vardı, 9'uncu İstihkâm Birliği'nin mangasından iki assubayı da yanında getirmişti: Bunlar Çavuş John Reynolds'la Çavuş Eugene Dorland'dı,çok iyi askerlerdi. Az ileride solda şişko Samele; sağda da er Massie ilerliyordu.

Teğmen Hugh Mott'un da belirttiği gibi, hazırlık tahribi her çeşit aracın köprüden geçmesini engellemişti. Çukuru ancak bir buldozer doldurabilirdi. Ama piyadelerin demir çubuklu tank engellerini bir yana çekerek geçmelerine hiçbir engel yoktu.

Çavuş Mike Chinchar dikenli tellerin arasına sokuldu, manganın öbür erleri için bir delik açtı. Demiryolunun soldaki hattının yanısıra ilerliyordu. Sağda, kulelerin otuz kırk metre yakınında bir başka çukur gördü. Kıyıdaki toprak çıkıntısının üzerindeki kemerin kısmen yıkılmasından ileri gelen bir çukurdu bu. Eski bir bombardımandan kalmaydı, trafik de bu yüzden tek hat üzerinden yapılıyordu. Teğmen Mott geçerken, orada birtakım onarım işlerinin yapılmak üzere olduğunu gördü: Çünkü ortalıkta birçok kalasla putreller vardı. **«Hazırlık tahribinin açtığı çukur doldurulunca tanklar buradan geçebilecek,»** diye düşündü.

Fakat beri yandan Çavuş Mike Chinchar'ın komutasındaki grup kuleleri geçmişti bile. Çavuş kararlı, fakat ihtiyatlı ve ölçülü bir tavırla askerlerini köprünün döşemesi üzerinde ilerletiyordu. Herbiri madenî dikmelerin ardında korunmaya çalışarak, ikibüklüm yol almaktaydı. Üstyapıların üzerinde kurşunların hep ıslık çaldıkları duyuluyordu. Öbür yakanın dolayları hafif bir duman yüzünden silik görünüyordu. Tankçıların, köprüye yönelttikleri atışlar gerçi azalmıştı ama yörüngeleri uzamıştı ve bütün karşı kıyı boyunca patlamaların yankısıyla parıltıları seçiliyordu. Bu yeni Pershing M-26 tanklarının homurtusu kadar insanın içini rahatlatan şey yoktu. Bunlar topu topu onbeş gün kadar önce hizmete girmişler, talimlerde bile bu kadar atış yapmamışlardı muhakkak Çavuş Mike Chinchar'ın ardından Çavuş Joe De Lisio da yola çıkmıştı. Sonra Teğmen Timmermann, Teğmen Burrows'u ileriye sürmüştü. Ardçı olarak bir subayın iş görmesini istediğinden, 2'nci Manka Komutanını da en arkaya yerleştirmişti: **«Bana bir hâl olursa Teğmen harekâtı**

sürdürebilir,» diye düşünüyordu belki. Teğmen Burrows da tam bu işin ehliydi, bunu biliyordu. Eğer işler yolunda gider de öbür kıyıya ulaşırlarsa Burrows kendisinin yine başa geçmesi ve Erpeler Ley'ı ele geçirerek bölüğü koruması gerektiğini bilmekteydi. Erpeler Ley çevreye hâkim bir mevziydi, Teğmen Timmermann burasını birinci sınıf bir savunma seddi olarak görüyordu.

Çavuş Mike Chinchar'ın mangası hâlâ ilerliyordu. Piyadeler orta kemer gözünün dikmeleri ardında korunmaya çalışarak, kendilerini çok iyi gizleyen bu kalın putrellerden yararlanıp birbiri ardınca küçük sıçramalar yapıyorlardı. Köprünün üstyapıları ise kulelerdeki düşman askerlerine karşı mükemmel bir koruyucu perde görevi yapmaktaydılar. Kulelerdekilerden biri makineli tüfekle bir yaylım ateşi açtı mı, tanklar hemen karşılık veriyorlardı. Beri yandan da Teğmen Hugh Mott, Çavuş Reynolds ve Çavuş Dorland kablolarla patlayıcı maddeleri araştırıyorlardı. Gerçi tahrip işi başarısızlığa uğramıştı ama Teğmen yine de kaygılıydı: İlk girişimin başarısızlıkla bittiğini tabii bilemediğinden, ikinci bir patlama olmasından korkuyordu. Onun için gördüğü bütün kablolarla madenî telleri penseyle kesiyor, iki çavuş da onun gibi yapıyorlardı. Köprünün ortalarına doğru gizli bir çukur meydana çıktı. Buraya ulaşan boru pensle kesilemeyecek kadar kalın olduğundan Çavuş Dorland tüfeğini kaptığı gibi birkaç el ateş edip boruyu kesti. İstihkâmcılar köprü döşemesinin putrellerine bağlı sandıklara yerleştirilmiş dört patlayıcı madde kalıbı buldular. Hepsini nehre attılar. Biraz daha uzakta buldukları daha büyük bir kalıp da nehri boyladı.

Çavuş Mike Chinchar, hep önde ilerliyordu. Korku dolu bu yarış her piyade için aynı zamanda

saate karşı yapılan bir yarıştı. Çünkü köprünün havaya uçacağına hepsi inanmıştı. Kuzey direğinin hizasında, yardımcı tahrip işlemi köprü döşemesinde oldukça büyük bir delik açmış, rayların arasına döşenen tahtaları parçalamıştı. Çavuş bir tuzağın bulunmasından çekinerek er Massie'yi durumu görmesi için ileriye sürdü Massie çekinerek ilerledi, sonra: **«Herşey yolunda!»** Anlamına gelen bir işaret yaptı.

Çavuş Mike Chinchar, yanındakileri yine ileriye sürdü. Hepsi de sağ kıyıya olasıya çabuk ulaşmakta acele ediyorlardı. Gerçi orada da düşman vardı ama, ayakları sağlam toprağa basınca kendilerini daha çok güvenlikte hissedeceklerdi. Çünkü bu putrel yığınının şeytanca bir takım işler yüzünden yerinde dururmuş gibi bir hâli vardı.

Sağ yanda atışlar birdenbire fazlalaştı. Bu kez ateş, kulelerin birinden değil de Teğmen Timmermann'ın karşı kıyı boyunca, nehrin yukarısında gördüğü küçük bir tekneden geliyordu. Teğmen çabucak köprünün girişine döndü, durumu Teğmen Grimball'a bildirdi. Tanklardan biri 90'lık topunu hemen hedefin üzerine doğrultarak onu susturdu. Teknenin üzerinde bir beyaz bayrak sallanmaya başladı!

Çavuş Mike Chinchar'ın askerleri tam sağ kıyıdaki kulelere yaklaştıkları sırada yandan açılan bu ateş onlar için tehlikeli olabilirdi. Yeni bir yörüngenin etkisiyle mi, yoksa savunmacıların şimdi daha iyi görüş şartları elde etmiş olmalarından mı ne, açılan ateşin mermileri şimdi 1'inci Manga'nın askerleri önünde, rayların arasını kaplayan kerestelerin üzerinde sekiyorlardı. Piyadeler hemencecik dikmeler boyunca siperlendiler.

Çavuş Chinchar:

— «Keskin nişancıların atışı bu!..» Diye bağırdı.

Arkadan bir ses cevap verdi:

— «Allah belâsını versin! İki nişancının koskoca bölüğü durdurmasına göz mü yumacağız yâni?»

Bunları söyleyen Çavuş De Lisio idi. Engele rağmen orada kalmak istemeyen çavuş:

— «Uzaklaşalım bu mendebur köprüden. Havaya uçarsa biz de uçacağız onunla!» Diye bağırarak ileriye doğru atıldı. Arkadaşlarının da peşinden gelip gelmediklerine aldırmadan, 3'üncü Manga Komutanı, köprünün sol dikmelerine sürtünerek ilerliyordu. Arkada, askerler çekinmekteydiler. Çavuşun, çevresinde olup bitenlere aldırmazmış gibi bir hâli vardı. Koşuyordu. Seslere bakılırsa başlıca ateş sanki sağdaki kuleden geliyordu. O da ona doğru koştu. Peşindekiler de ona uydular. Silûetler peşpeşe sıçramaya başladılar. Bunlar Çavuş Samele ve Er Massie'ydi. Üçü de sol kuleye doğru saptılar. Çavuş De Lisio koşarak köprünün girişi yakınındaki duvarın dibinde siperlendi, böylece atışlardan kendini geçici olarak korudu. Buna karşılık savunmacılar mazgallardan elbombası atarlarsa çok tehlikede olacağını hemen anladı. Bunun üzerine hiç çekinmedi, kapının kanadını ittiği gibi kulenin içine daldı.

Şimdi bir çeşit holde bulunuyordu. Her yanda saman balyaları vardı, bunlar herhalde kapıyı tıkamak için kullanılacaktı. Sağda bir merdiven döne döne yükseliyordu. Burası boştu, oldukça karanlık ve korkunçtu. Yukarıdan otomatik bir silâhla kesik kesik ateş ediliyordu. Çavuş Chinchar'ın mangasını bir an için durduran silâh bu olsa gerekti. Bunun üzerine Çavuş çok büyük bir tehlikeyi göze aldı. Yukarı sahanlıkta neyle kar-

şılaşacağını bilmiyordu ama bir an bile çekinmedi, basamaklardan tırmanarak sahanlığa ulaştı. Tonozun eğriliği onun yaklaşışını gizlemiş, çevredeki silâh sesleri de ayak seslerini bastırmıştı. Bu yüzden de orada bulunan ve bir ağır makinelinin çevresinde didinip duran üç Alman,, hiçbir şeyin farkında olmadı. Bunun üzerine de Çavuş De Lisio otomatik tabancasını doğrulttuğu gibi ardarda iki kez duvara doğru ateş etti, savunmacıların ağızları şaşkınlıktan bir karış açık kaldı. Çavuş De Lisio:

— «Eller yukarı!..» Diye bağırdı. Bir yandan da silâhını üç askerin üzerin doğrultmuştu. Üçü de ellerini havaya kaldırdılar.

Onlar ellerini kaldırdıkları sırada Çavuş De Lisio da onların önündeki otomatik silâhı kaptığı gibi mazgaldan dışarıya fırlattı. Sonra çat-pat Almanca olarak üç tutsağa köprünün üzerine inmelerini söyledi. Bunlar. sağ yakada alınan ilk tutsaklardı. Bir kat yukarıda Çavuş, bir subayla yere kapanmış bir asker buldu, emireriolsa gerekti. Şaşkınlıklarından yararlanarak silâhlarını aldı, onlara da: «İnin aşağı!» Dedi.

Çavuş De Lisio, köprünün girişine ulaşınca sol kulenin bir mazgalından başka bir silâhın dışarıya fırlatıldığını gördü. Çavuş Chinchar, Çavuş Sabia, Çavuş Samele ve Er Massie de bu yanda iyi işler becermişlerdi. Ateş durunca iki mangaının askerleri ilerleme olanağı bulmuşlardı. İkinci mangada Çavuş Alex Drabik, Çavuş De Lisio'yu arıyordu: Onun kuleye girdiğini görmemişti. Tünelin içinde olduğunu sanıyordu. Tüneli de karşısında, iki kulenin yüz metre kadar ilerisinde görmekteydi. 3'üncü Manga Komutanı'nın oraya girmiş olacağından Çavuş Drabik bir saniye bile

kuşku etmedi. Daima ileriye atılmak onun her zamanki âdetiydi. Bunun üzerine o da o tarafa yöneldi ve kendi de farkında olmaksızın, sağ yakada karaya gerçekten ilk ayak basan Amerika'lı oldu: Çünkü kuleler köprünün kendisinin ve sağ kıyıdaki toprak dolgunun bitimindeydiler.

Çavuş Alex Drabik'in ardından manganın bir başka eri olan Marvin Jensen geliyor, köprüyü geçerken de boyuna:

— «Becerebilecek miyiz dersiniz çocuklar?» Diye bağırıyordu. Şimdiyse becermişlerdi! Çavuş De Lisio, Çavuş Samele, Çavuş Chinchar, Çavuş Sabia, Er Massie de geçtiler. Onların peşinden Martin Reed'le Joseph Peoples, sonra iki manganın tümü geldi. Son olarak Teğmen Timmermann göründü. Beklenmedik herhangi bir şeyi önlemek için ilerleyişi izlemişti. O da Ren Nehri'nin sağ kıyısına ayak basan ilk Amerikan subayı idi. Çok geçmeden Teğmen Burrows'la mangasındaki erler de onu izlediler.

Saat 16'ya yaklaşmıştı. Köprü hâlâ sağlamdı ve bir başka mucize de şuydu: Ateş bolluğuna rağmen hiç kimse yaralanmamıştı! O an için bu işi yapanların hiçbiri, sonraki günlerde bütün dünyada gürültü koparacak ve Hitler'in delice bir öfkeye kapılmasına yol açacak bir başarının kahramanı olduğunun farkında değildi. 1805 yılının Ekiminden beri nehri ilk kez zorla geçmeyi başaranların da kendileri olduklarını bilmiyorlardı: Fransa İmparatoru Napoleon, nehri ordusuyla birlikte o tarihte geçmiş, Ulm ve Austerlitz zaferlerini kazanmıştı! Ayrıca onlar 83'üncü Piyade Tümeni'nin öncülerinden daha şanslı çıkmışlardı: Çünkü bu birlik 2 Mart günü Düsseldorf Köprüsü'nün kendi gözleri önünde havaya uçtuğuna tanık olmuştu. Ertesi gün Düsseldorf'tan 20 km.

kadar uzaktaki Urdingen'de 2'nci Zırhlı Tümen'in de yaptığı gibi, 9'uncu Zırhlı Tümen'in öncüleri de Ren Nehri'nin sağ kıyısında Müttefiklerin ilk köprübaşını kurmuş bulunuyorlardı.

Ancak, Köprübaşının durumu pek eğretiydi. Teğmen Timmermann da bu konuda aldanmış değildi. Teğmen Burrows'a:

— «Sen hemen birliğinle Erpeler Ley'a tırman da bu her yana hâkim yerden herhangi kötü bir sürpriz gelmesini önle!» Dedi.

Keskin bir taktik sezgiye sâhip bulunan Teğmen, köprübaşının kaderinin bütün sağ kıyıya hâkim bulunan bu sarp yara büyük ölçüde bağlı olduğunu anlıyordu. Ama alt tarafı ne olacaktı?

Teğmen Hugh Mott, Çavuş Reynolds ve Çavuş Dorland oradan oraya koşuşarak şüpheli gördükleri kablolarla öteki telleri hiç çekinmeden kesiyorlar; her yere burunlarını sokarak gizli patlayıcı madde kalıplarını ya da saatli bombaları araştırıyorlardı: Çünkü bunlar birdenbire herşeyi tahrip edebilirlerdi. O zaman durum tersine dönecek ve ilk başarı, onarılmaz bir başarısızlık hâline dönüşecekti: Ağır silâhlardan yoksun kalan bölük dağılacak, sonunda tutsak olacaktı. Köprü sağlam kalsa bile, Almanların tepkisi ne olabilirdi? Takviyeler sol kıyıdan gelmeye vakit bulabilecek miydi?

Askerlerinin kaderine daima büyük ilgi gösteren Teğmen Timmermann'ın zihnini bu sorular kurcalıyordu. Fakat Çavuş Joe De Lisio ile 2'nci Mangadan küçük bir grubun köprünün solunda, birkaç yüz metre ileride, Erpel yolunun iki yanına bir ilk engel kuracak biçimde yerleşmiş olmalarından ötürü ne denli sevinse yeriydi. Sağdaki kuleden aşağıya doğru bakan bir kimse kıyıyı

nehrin yukarısına doğru gözetleme olanağını buluyordu. Bu yanda yarın eteği, kara yoluyla demiryoluna zar-zor yer bırakıyordu ama her iki yol da sol kıyıdaki Amerikan tanklarının ateşi altındaydı. Geriye tünel kalıyordu. Çavuş Alex Drabik, peşinde birkaç asker bulunduğu hâlde, gözünü kırpmadan tünele dalmıştı. Bir barikatın yakınında sesler duydular ve makineli tabancalarıyla kararlamadan ateş ederek birkaç Almanın teslim olmasını sağladılar. Bunlar gizlendikleri yerlerden beyaz bez parçaları sallayarak çıkıyorlardı. Çavuş Alex Drabik onları tünelin ağzına götürdü; Teğmen Timmermann'a:

— «Bu tarafta da tehlike kalmadı artık Teğmenim!» Diye bağırdıktan sonra Çavuş Joe De Lisio'nun yanına gitti...

Binbaşı Scheller yerinde yok!

Fakat Çavuş böyle bir sonuca varmakta biraz acele etmişti. Ama sözlerinde yine de gerçek payı vardı: Birdenbire ortaya çıkışı tünelde panik yaratmış, yahut daha doğrusu, bu paniği büsbütün arttırmıştı. Gerçekten, panik Assubay Faust'un yapmak istediği ikinci havaya uçurma girişiminden sonra başlamıştı. Patlamanın oluşturduğu toz-duman biraz dağılınca istihkâmcılar Donarit tahrip kalıbının köprü döşemesini biraz havaya kaldırdığını, fakat yerinden koparamadığını şaşırarak görmüşlerdi. Her şey yerli yerine dönmüştü! İki girişimde de hazır bulunmuş olan Yüzbaşı Willi Bratge, Yüzbaşı Karl Friesenhahn'a hemen büyük tahrip kalıbına dek koşmasını söyledi ama istihkâmcıların Komutanı patlayıcı maddelerin ayrı ayrı kutulara bölünmüş olduğunu söyleyerek onun bu konudaki sanısını boşa çıkardı. İstihkâmcının acz içindeki, bitkin hâli, artık

yapacak bir şey kalmadığı anlamına geliyordu. Bununla birlikte, saat 15,12'de yapılan son denetlemede elektrik kablosunun bozulmamış olduğu meydana çıkmıştı. Yüzbaşı Willi Bratge'ye bunun böyle olduğunu doğrulamaktan başka söyleyecek şey bulamadı.

Bu kargaşalık karşısında Yüzbaşı, çevresinde telâşla didinip duran askerlerin varlığına rağmen, bir yanlızlık hissi duydu. Aklına Binbaşı Scheller geldi. Tünelin öbür ucunda, o kadar uzakta duracak yerde niçin buraya gelmiyordu? Sonra, yetkiler henüz devredilmediğine göre, gerçek köprü Komutanı kimdi? Bu görevi hâlâ kendisi mi yerine getiriyordu? Durum bu kerteye vardığına göre hâlâ emir verebilir miydi ve ne tür emirler verebilirdi? Bütün bu sorular Yüzbaşının kafasında kaynaşıyordu.

Ne yapmalıydı? Olup bitenleri Binbaşı Scheller'e bildirmeye karar verdi. Zar-zor aydınlanan demiryolunun üzerinde yine ilerlemeye başladı. Yeniden o tehlikeli benzin vagonlarıyla karşılaştı. Vagonların üzerinde durdukları kör hattın raylarıyla traversleri Ocak ayında ivedi bir onarım işi için kullanılmamış olsalardı, bunları köprüye dek götürmek mümkün olacaktı. Daha ileride birtakım sivillerin bulunduğu seziliyordu. Atışların gürültüsü ve bir terslik sonucu patlamasından korktukları bu vagonlar yüzünden sinirli oldukları belliydi. Çocuklar bağırışıp ağlaşıyorlardı. Binbaşı Scheller hâlâ vagonun yanındaydı, çevresinde de birkaç asker vardı. Yüzbaşı bütün havaya uçurma girişimlerinin başarısızlığa uğradığını ona anlattı. Tam o sırada da bir haberci onu çağırdı: Yüzbaşı Friesenhahn onun gelmesini istiyordu.

Binbaşı Scheller:

— «Git bak bakalım...» Dedi.

Tünelin iki ucu arasında başka hiçbir ulaşım yolu bulunmadığından, subay demin geldiği yoldan geri döndü. Yüzbaşı Friesenhahn'ın yanına geldiğinde ondan şu haberi aldı: Amerikalılar köprü üzerinde, sonra da kulelerin önünde görünmüşlerdi. Hattâ sürekli atışlar, tünele girdiklerini de haber veriyordu. Yüzbaşı Bratge kısa bir süre düşündü, sonra kararını Yüzbaşı Friesenhahn'a bildirdi:

— «Tünelin bu başında direniş yapar gibi görünelim, beri yandan da eldeki askerler tünelin öbür yanından çıkarak bir karşı-saldırıya girişsinler.» İstihkâmcılara da bağırdı: «Düşmanın daha ileriye gitmesine engel olun.»

Sonra o da Binbaşı Scheller'in yanına gitti. Yolda giderken bir başçavuşa rastladı, şu emri verdi:

— «Sen tünelin serbest olan ağzından dışarıya çık, dışarıdakilere alârm işareti ver!»

Bu kez Yüzbaşı Bratge sivillerin durumunun iyiden iyiye bozulduğunu gördü. Atışların yankıları onlardaki sinirliliği bir panik başlangıcı hâline dönüştürmüştü. Telâş ve kargaşa askerlere de bulaşmış, bazıları disiplinsizlik göstermeye başlamıştı. Bu durum karşısında Yüzbaşı Bratge: **«Alınan emirler bunlara aktarılabilecek mi, bunlar da emirlerine yerine getirecekler mi?»** Diye düşündü. Binbaşı Scheller'in vagonunun önüne geldiğinde, Binbaşıyı sorumluluklarıyla başbaşa bırakmaya karar vermişti. Fikrince, komutadaki bu ikilik sürüp gidemezdi ve asıl sorumlu olan Komutanın işleri düzene sokması gerekti. İçeriye girince:

— «Binbaşım, çok rica ederim!» Diye bağırdı. «Bir karşı-saldırı için askerleri siz mi toparlıyacaksınız yoksa bu işi ben mi yapacağım, lûtfen karar verin!.. Emirler artık işlemiyor! Bana kalırsa, gösterilebilecek tek tepki, tünelin henüz serbest olan ağzından dışarıya çıkarak Erpel yolundan köprü doğrultusunda hücuma geçmek! Ama bunun için de grupların burada kurulması ve harekâtın hemen başlaması gerek!»

Bu kez Binbaşı Scheller hemen kararını verdi:

— «Grupları sen toparla, daha iyi!» Dedi.

Yüzbaşı Bratge hiç beklemeden bir istihkâm başçavuşunu yanına çağırdı. Onun yardımıyla 9 askeri toplayarak tünelin çıkışına götürdü. Bu arada da Siegel'e:

— «Komutanlığın bütün evrakını yakıp yok et!» Diye emir verdi. Siviller alevleri görünce büsbütün telâşlandılar, bir kıvılcımın sarnıç vagonlarını ateşe vermesinden korkarak çığlıklar koparmaya başladılar. Başçavuş beş asker daha bulup getirdi. Başçavuş ile kendisi de dahil, Yüzbaşı Bratge'nin elinde tasarladığı harekâtı başarmak için 16 kişi bulunmaktaydı.

Fakat tam o sırada Başçavuş birdenbire geri gelerek şaşırtıcı bir haber verdi:

— «Yüzbaşım, Binbaşı Scheller yerinde yok!»

Yüzbaşı Bratge öfkeyle bağırdı.

— «Ne söylüyorsun yahu? Gözünü aç, öyle bak... Ben Binbaşı yerinde, diyorum sana!..»

Fakat Başçavuş sözlerinin doğruluğundan emin bir tavırla ayak diriyor:

— «Hayır Yüzbaşım! Vallahi yerinde yok!» Diyordu.

Yüzbaşı Bratge inanmadı, hemen koştu. Sahi-

den de Binbaşı Scheller yerinde yoktu! Sabahleyin köprünün girişinde yoldan çevrilen iki asteğmen de yokolmuştu. Yüzbaşı tünelin çıkışına dek gitti. Bazı siviller:

— «Binbaşı öbür iki subayla birlikte yola çıktı. Unkel'e doğru gittiler,» dediler. Hepsi bu kadardı.

Yüzbaşı bütün bunlardan hiçbir şey anlıyamıyordu:

— «Binbaşı benim için bir haber bıraktı mı?» Diye sordu.

Hayır. Ne sözlü, ne yazılı hiçbir haber bırakmış değildi...

Beyaz bir bayrak

Saat 16,40 sıralarıydı. Bu beklenmedik gidiş karşısında Yüzbaşı Bratge komutayı yine ele alması gerektiğini düşündü. Ast'larına da bunu söyledi. Fakat kendisi de anlıyordu ki artık bu formalitenin ikinci derecede önemi vardı. Çünkü Binbaşının gidişi dolayısıyla askerin morali sıfıra inmişti. Hafif silâhları bile olmayan 15 askerden herhangi bir şey yapmalarını nasıl isteyebilecekti? Kuşkusuz şöyle bir şey de akla gelebilirdi: Bu tünel fare kapanı gibi bir yerdi. Binbaşı da burada kalacak yerde dışarıdan daha yüksek bir makama haber göndermek için alelâcele gitmiş olacaktı. Her ne olursa olsun, bu durum askerler üzerinde de, siviller üzerinde de çok kötü bir etki yaratmıştı.

O sırada Yüzbaşı Friesenhahn geldi ve kötü haberler getirdi. Sarnıç vagonları en ufak bir patlama sonucu ateş alabileceklerinden, tünelin orta bölümünü savunmak fiilen olanaksızdı. Sonunda iki subay olasıya çok sayıda sağlam askeri yola çıkarıp, buluşma noktası olarak onlara Erpeler'in

doğusundaki Orsberg köyünü göstermeye karar verdiler. Bunların çoğu istihkâmcıydı. Yüzbaşı Friesenhahn hepsini tünelin çıkışının yanında topladı, fakat tünelin içinde hüküm sürmekte olan kargaşalık yüzünden, bütün bu işler çok zaman aldı. Askerlerden, önce yola çıkan birkaç tanesi demiryolunun sağ yanına sokulmayı başardılar. Fakat tam müfreze yola çıkacağı sırada ateşin başlaması üzerine, askerler yine tünelin içine doğru gerilediler. Saat nerdeyse 17 olmuştu. Tünelin iki ağzı da tıkanmış bulunuyordu!

İstihkâmcıların geri gelişi içerideki panik havasını hemen arttırdı. Hattâ tünelin çıkışına hâkim bir noktada bulunan köprüden, bir Amerikan makinelisi çıkış doğrultusunda ateş bile etmeye başladı. Düşman piyadeleri her iki yanda mevzilendiler. Bir dayanak duvarından elbombaları yağmaya başladı. Tünelin içinde, bu kuşatma haberi kargaşalığı son haddine çıkardı. Siviller arasında çığlıklar, ah-vahlar yükselmeye başladı. Panik tamdı. İtiş-kakış sırasında bir kadınla bir çocuk yaralandı. Bazıları ağlıyor, bazıları feryad ediyordu. Sarnıç vagonlarının yarattığı korku çoğuna, fecî bir ölümün yaklaşmakta olduğunu haber veriyordu. Sivillerden bazıları askerlerden çarpışmaya son vermelerini istediler. Hattâ bazıları da silâhlarını ellerinden almaya kalkıştılar. Gürültü-patırdı gittikçe artıyor, herkes bir ağızdan:

— «Çarpışmayı durdurun!.. Çarpışmayın artık!..» Diye bağırıyordu.

Yüzbaşı Willi Bratge korkuya kapılmış olan bu kalabalığa karşı sert davranabilir miydi? Bir kez daha Yüzbaşı Friesenhahn, Teğmen Siegel ve öbür subaylarla durumu konuşmaya karar verdi.

Bu subayların arasında İstihkâm Teğmeni Kohlmann'la İstihkâm Teğmeni Walter de vardı.

Saat 17,12 olmuştu. Kargaşalık öyle bir hâl almıştı ki Yüzbaşı Bratge artık Komutanlık görevini yerine getiremeyeceğine karar verdi: «İçinizde bu sorumluluğu üzerine almak isteyen var mı?» Diye sordu. Bunu da Hitler'in 25 Kasım 1944'te verdiği kesin bir emir üzerine sormuştu. Emirde şöyle deniliyordu:

«Yüzüstü bırakılan bir birlik komutanı, çarpışmaktan vazgeçmesi gerektiği sonucuna varırsa önce subaylara, sanra assubaylara, son olarak da erlere: '*İçinizden biri benim görevimi yaparak çarpışmaya devam etmek istiyor mu?*» Diye sormalıdır. Komutayı üzerine alacak biri çıkarsa rütbesinin ne olduğuna bakmaksızın komutanlığını ona bırakmalı, kendisi de onun emrine girmelidir. Yeni şef komutayı, bunun ortaya çıkaracağı bütün hak ve görevlerle birlikte kendi üzerine alır.»

Gerçekleri gören subaylar çarpışmadan vazgeçecek hâle gelirlerse, bazı kuşatılmış birlikleri sonuna dek direnmeye zorlamak için bu tedbire başvurulmuş bulunmaktaydı. Hitler böyle yaparak bazı gözü dönmüş askerlerin, üst'lerinin yerine geçmelerine imkân sağlamak istemişti. Böylece de bir tek insanın, ast'ları çarpışmayı sürdürmek isterlerken, tek taraflı olarak bunu durdurma tehlikesini önlemiş oluyordu.

Yüzbaşı Willi Bratge:

— «Baylar,» dedi «Binbaşı Scheller iki subayla birlikte köprübaşından ayrılmış bulunuyor. Onu böyle davranmaya iten nedenleri bilmiyorum. Onun için komutayı tekrar ele aldım. Fakat, olup bitenler dolayısiyle, Komutan olarak kendimi, sorumluluklarımı yüklenecek yetenekte görmü-

yorum, Führer'in buyruğu uyarınca, içinizden birinin bu sorumluluğu yüklenmeye hazır olup olmadığını soruyorum.»

Kimse cevap vermedi. Siviller tünelin ağzında beyaz bir bayrağı sallıyorlardı. Bunun üzerine Yüzbaşı:

— «Biz istemediğimiz hâlde beyaz bayrak çekildi,» dedi. «Bundan sonra çarpışmayı sürdürmek, Cenevre Anlaşması'nın hükümlerini açıktan açığa çiğnemek olur. Bunu yaparsak, masum kadınlarla çocukların ölümünden biz sorumlu oluruz... Onun için çarpışmaya son verilmesini emrediyorum. Silâhlarınızı kullanılmaz hâle getirin ve tünelden son olarak siz çıkın...»

Çavuş Carmine Sabia komutasındaki küçük bir müfrezenin işe karışması, bu sonucu doğurmuştu. Teğmen Burrows'un askerleri Erpeler Ley'a tırmanmaya başlarlar; Çavuş Joe De Lisio'nun mangasının bir bölümü de Erpeler yolunun iki yanına yerleşirken, Çavuş Sabia ile on kadar piyade, Erpeler garından tünele giden demiryol sapağının kıyısındaki çalılıkların içine sokulmuşlardı. Bu noktada, tünelin girişi aşağıda kalıyor, bu yüzden de saldırganlar her yanda egemen durumda bulunurlarken, savunmacılar çok aşağı duruma düşmüş oluyorlardı. Yapılan bu hareket doğru olduğu kadar da yerindeydi: Çünkü savunmacıların tümüyle teslim olmalarına yol açmıştı.

Ellerinde beyaz bayrak olduğu hâlde bazı siviller göründüler. Onları başka siviller izledi. Peşinden, çoğu istihkâmcı olmak üzere asker grupları da göründü. Yarası ağır olan Assubay Gerhard Rothe de onların arasındaydı. Yüzbaşı Bratge ile Yüzbaşı Friesenhahn tüneli saat 17,30'a doğru en

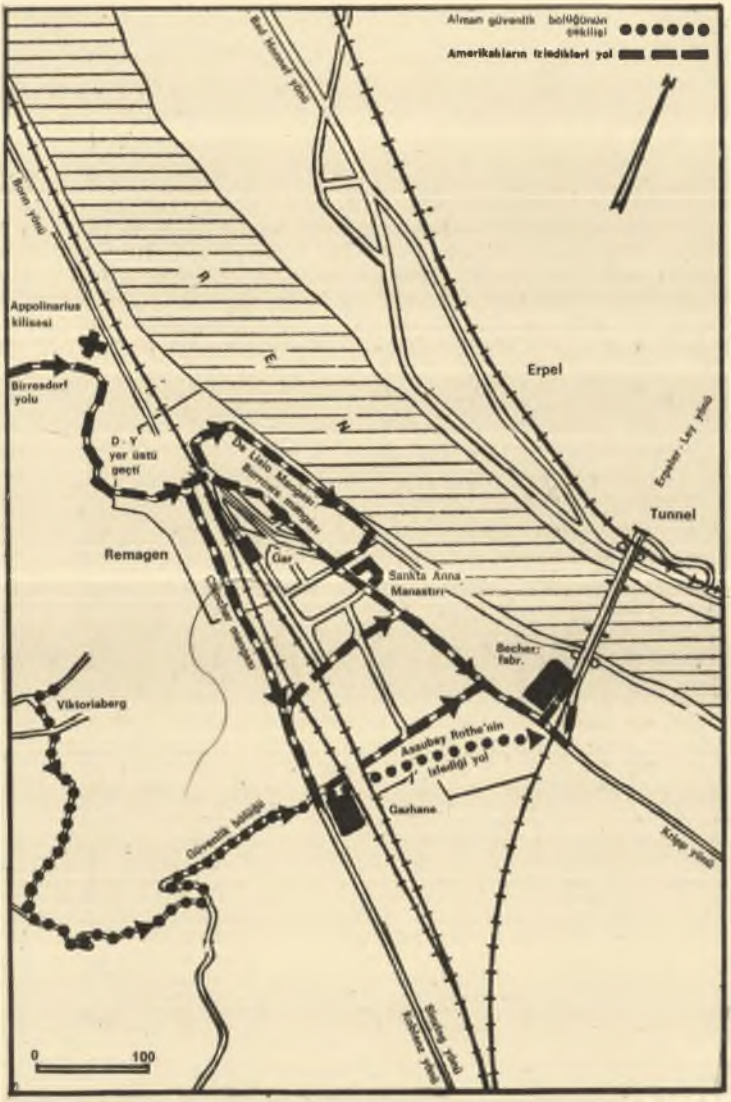

Remagen köprüsünün zaptıyla sonuçlanan harekâtı gösterir harita.

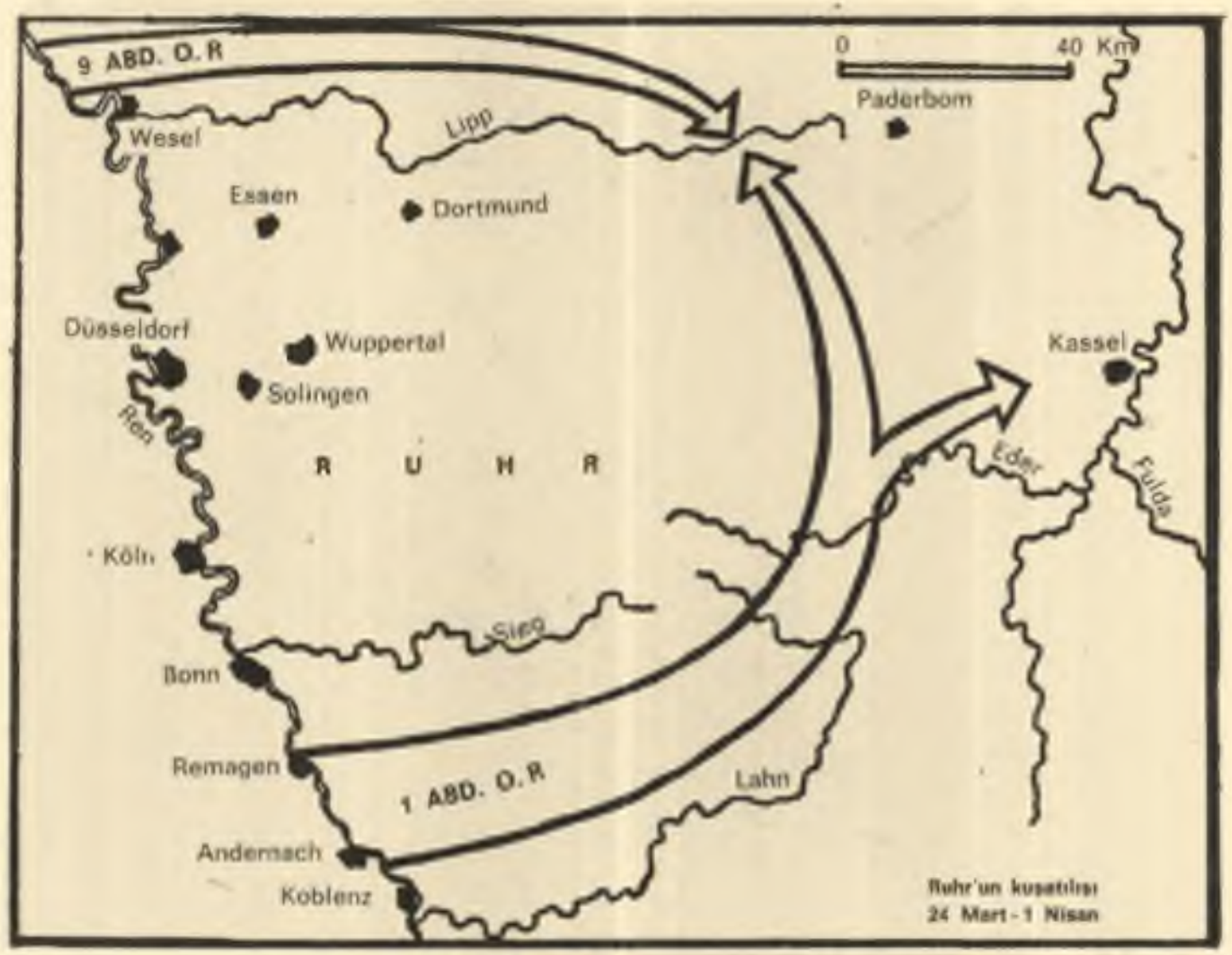
9 ABD. O.R
0
40 Km
Paderborn
Lipp
Wesel
Essen
Dortmund
Düsseldorf
Wuppertal
Solingen
Kassel
Ren
R U H R
Eder
Fulda
Köln
Sieg
Bonn
Remagen
1 ABD. O.R
Lahn
Andernach
Koblenz
Ruhr'un kuşatılışı
24 Mart - 1 Nisan

son olarak terkettiler ve demiryolunun kıyısındaki hendeğin içinde dayalı duran bir merdivenden yararlanarak toprak dolgunun üzerine çıktılar. Çavuş Carmine Sabia'nın askerleri, sağ kıyıdaki demiryolunun üzerinde kısa bir duruştan sonra tutsakları köprüye doğru götürdüler. Bunlar orada Teğmen Siegel'le ve daha dört istihkâmcıyla buluştular. Bu sonuncular Erpel yolunda yaralanan bir Amerikan askerini taşımak için sedyecilik görevi yapacaklardı. Bir başka Amerika'lı da grubu gözetim altında tutuyordu.

Yaralı sedyeye yerleştirildi, sonra herkes köprünün üzerinde ilerlemeye başladı. Uzaktan atış sesleri duyuluyordu. Yüzbaşı Willi Bratge bir an: **«Yoksa karşı saldırı mı var?»** Diye düşündü. Fakat çok geçmeden patlamalar seyreldi. Aylardır kendisini tasalandıran bu köprünün yine üzerindeydi. Böylece de bütün çabalar, bütün hazırlıklar, plânlar, üst makama gönderilen bunca muhtıralar, sayısız dilekçeler güme gitmişti ha?.. Köprü hâlâ yerli yerindeydi, sapasağlamdı, düşmanın kullanabileceği hâldeydi. Yalnız kuzey direğinin hizasındaki yardımcı tahrip kalıbının patlaması yüzünden hafifçe hasar görmüştü; o kadar... Normal olarak saat 15,15'ten sonra olması gereken patlamanın yanında ise bu, hiç kalırdı. Hazırlık tahribi için yapılan patlamanın açtığı çukur olmasaydı, belki onarım işi için araçlar köprünün üçte ikisi kadar bir mesafe boyunca da ilerleyebileceklerdi...

Derken, sol kıyının yakınlarında birdenbire silâhlar patlamaya, mermiler köprüyü taramaya başladı. Ateş edenler herhalde köprünün yukarısında, ya da aşağısında mevzilenmiş olması gereken bir gruptu. Bir mermi sedyecilerden birinin karnına isabet etti. Adam bir çığlık koparark yı-

kıldı, tutsaklar da, onların muhafızı da kendilerini yere attılar. Alârm geçtikten sonra Yüzbaşı Willi Bratge birisinin dirseğine dokunduğunu hissetti. Bu Yüzbaşı Friesenhahn'dı. Onun dikkatini köprünün yanlarından biri üzerine çekiyordu: Orada, madenî bir levhanın üzerinde oldukça büyük bir delik açık-seçik görülmekteydi. Bu deliğin her iki yanından kesilmiş kablolar sarkıyordu...

Yapılan iki tahrip girişiminin de başarısızlığa uğrayışından sonra Yüzbaşı Bratge'nin zihninde hep şu soru çengellenmişti: «T.N.T. tahrip kalıbı acaba neden patlamamıştı?» Bir merminin yol açtığı bu kesiliş ona cevap veriyordu. Yüzbaşı Friesenhahn'a boş yere titiz dememişlerdi. Metotluydu, çalışkandı, hiçbir şeyi rastlantıya bırakmıyordu. Tahrip kalıplarına fitillerin takılışından beri ateşleme düzeni her çeyrek saatte bir denetleniyordu. Girişim başarısızlıkla sonuçlandıktan sonra, saat 15,12'de yapılan denetim olumlu çıkmış, Yüzbaşı Friesenhahn da bunu Yüzbaşı Bratge'ye bildirmişti. Buna göre, geçerken gördükleri kopuk kablolar bir Amerikan mermisinin, deneme ânıyla ateşleme ânı arasında bu kabloları pekalâ da kesmiş olabileceğini gösteriyordu. Ateş öylesine yoğundu ki kablolar orada da, başka yerde de kesilmiş olabilirdi. Yüzbaşı hiçbir zaman fikrini değiştirmemiş ve bu konuda başka açıklamalar yapmamıştı Yüzbaşı Friesenhahn 1954'te ölmüştür).

Yüzbaşı Bratge'nin de kabul ettiği bu görüşe, köprünün eski koruma şefi olan Jakob Kleebach katılmıyordu. Olaydan yirmiüç yıl sonra, 1968'de Kleebach'ın aklına hâlâ 1939 yılının bir Eylül gününde gördüklerinin anısı vardı: O gün, sert titre-

şimlerden sonra köprüde kabloların koptuğunu görmüştü. Onun fikrince, 1944-1945 kışındaki bombardımanlardan sonra alelâcele onarılan birtakım bağlantılar, sabahleyin görülen yoğun trafiğin ve öğleden hemen sonra açılan zorlu ateşin etkisiyle 7 Mart günü öğleden sonra pekâlâ kopmuş olabilirlerdi. Fakat bu izah biçimi Yüzbaşı Friesenhahn'ın saat 15,12'de yaptığı denetlemeyi gözönünde bulundurmuyordu. Meğer ki titreşim sonucu olan bu kopuş da yaklaşık olarak saat 15,12 ile 15,26 arasında vukua gelmiş bulunsun.

Her ne olursa olsun, bütün istihkâmcılar yardımcı tahrip kalıbının nitelik bakımından olduğu kadar nicelik bakımından da yetersiz olduğu noktasında birleşmekteydiler. Endüstride kullanılan bu patlayıcı madde, hele böyle az miktarda olursa, T.N.T.'nin yerini tutamazdı. Normal olarak kullanılması öngörülen 600 kg T.N.T. ile Assubay Faust'un yaptığı girişim başarıyla sonuçlanacaktı. Dolayısiyle Remagen'da kimilerine göre şanlı, kimilerine göre de dramatik hiçbir tarihsel olay cereyan etmeyecekti. Bazı kimseler bu olayda bir kalleşliğin ya da bir sabotajın rol oynadığı kanısına da kolayca kapılmışlardı ama hiçbir zaman ortaya geçerli kanıtlar koyamamışlardı.

«Bill, galiba sen haklısın!»

Yüzbaşı Willi Bratge ile arkadaşları tutsaklıklarının ilk saatlerini eski komuta postası olan Sankta Anna Manastırı'nda geçirmeye hazırlandıkları sırada, Teğmen Timmermann'ın piyadeleri de 6 Haziran günü Normandiya'da savaşan askerlerin karşılaştıkları duruma oldukça benzeyen bir durumla karşılaşmış bulunuyorlardı. Onlar da ilke olarak düşman işgalindeki bir kıyıda köprübaşı kurmak, sırtlarını bir su düzeyine vererek

savaşmak ve o an için ağır silâhlardan yararlanamamak zorundaydılar. Onları tek destekleyen, sol kıyıya sıralanmış tankların toplarından ibaretti. 1944 baharında Batı Avrupa'nın bir kumsalına Müttefiklerin çıkarma girişiminde bulunacaklarını düşünerek, Mareşal Rommel o zaman, saldırganın en zayıf ânının kıyıya ayak bastığı ân olacağını hesaplamıştı. O gün akşam olurken, 27'nci Amerikan Piyade Taburu'nun durumu da - aradaki nisbet farkı saklı kalmak şartiyle - sanki bu kehaneti doğrulayacak nitelikteydi.

Durumunun pamuk ipliğine bağlı olduğunu Teğmen Karl H. Timmermann herkesten iyi biliyordu. Düşman o anda karşı-saldırıya geçseydi, Erpel yolu üzerinde 2'nci Manganın kurduğu küçük engel tankların, hattâ topçunun desteğiyle dahi bunu durduramazdı. «A» Bölüğünün talihine bakın ki karşıdan hiçbir şey gelmiyordu. Erpel yakınında mevzilenmiş olan hafif uçaksavar topu Erpeler Ley'ın - Teğmen Burrows'un piyadelerinin tırmandıkları - kuzey yamacına bir süre ateş ettikten sonra susmuştu. Yalnız köyün ötesine ya da Orsberg yolunun iki yanındaki yamaçlar üzerine sürülen birkaç münferit asker ateş etmişti. Bunlar, geri çekilmekte olan uçaksavar topçuları ya da yanlarında hâlâ kendi silâhları bulunan istihkâmcılardı.

Teğmen Karl H. Timmermann, Tanrı'nın bir lûtfu olan bu tepki yokluğundan yararlanarak her asker için ayrı ayrı siperler kazdırdı. Bu küçük postalar dizisini de Dave Gardner'in mangasındaki tanksavar toplarının yardımıyla destekletti. Sonra Binbaşı Murray Deevers toplayabildiği ne kadar otomatik silâh varsa bunları sağ kıyıya geçirtti, peşinden taburun öbür iki piyade bölüğünü köprübaşına doğru sürdü: Bunlar Üsteğmen

Jack H. Liedicke'nin «B» Bölüğü ile Teğmen William E. Mac Masters'in «C» Bölüğü idi. Binbaşı, Üsteğmen Liedicke'yi Erpeler Ley'a doğru gönderdi, Teğmen Mac Masters ise askerlerini Orsberg yolu üzerinde ilerletiyordu. Böylece Teğmen Timmermann'ın bölüğü - sağ kıyıda işgal edilmiş ilk yer olan - Erpeler köyü çevresinde toplanma olanağını buldu.

Bu takviyeler sâyesinde küçük birliğin mevcudu saat 17'den sonra 350 savaşçıyı aştı. Binbaşı Deevers'in böylece yararlanabileceği bütün bu askerler, sağ yakaya doğru yola çıkarıldı. Fakat şunu da söylemek gerek ki, köprübaşını sıkıca elde tutabilmek için bu, henüz pekazdı Yarbay Leonard Engeman'a göre ancak tanklar, top bataryaları ve ikmâl-iaşe aşamaları bu mevziin gerçekten ele geçirildiğini kanıtlayabilirdi. Onun için Görev Birliği Komutanı, rayların arasına döşenen tahtaların onarımı ve kıyıya giden yolun, hazırlık tahribinin yapıldığı noktaya dek araçların geçebileceği hâle getirilmesi için istihkâmcıları sıkıştırıyordu.

Nehrin başarıyla aşılabilmesi için yapacakları işin önemli olduğunu anlayan 9'uncu İstihkâm Birliği'nin erleri harıl-harıl işe koyuldular. Kimileri giriş yolları üzerindeki mayınları araştırıyor, kimileri köprünün girişine Alman istihkâmcılarının diktikleri engelleri kaldırıyordu. Teğmen John Mitchell komutasındaki başka istihkâmcılar da köprü döşemesinin dikmelerini araştırarak gizli tuzakları bulmaya çalışıyorlardı. Fakat asıl büyük faaliyet, Yüzbaşı Karl Friesenhahn'ın açtığı çukurun önünde olup bitmekteydi. Öncelikle çağırılan bir boldozer orada homurdanıyordu. Ağır araç gidip geliyor, ilerleyip geriliyordu. Usta sürücüsünün elinde hem çevikti hem hantal. De-

miryolundan toprak ve kum-çakıl çıkarıyor, bunları önü-sıra sürerek götürüp kocaman çukurun içine atıyordu. Şimdiki hâldeyse bu çukurun içine bir tank girse olduğu gibi kaybolurdu. İstihkâm askeri altındaki, koca koca taşları, toprakları ve kalasları kolayca kaldıran dev aracıyla bütün bu malzemeyi üstüste yığıp sıkıştırıyordu. İşler hızla ilerlemekteydi, öyle ki Teğmen Hugh Mott:

— «Bu iş belki birkaç saate kadar biter,» diyordu.

Yarbay Leonard Engeman, öbür yakaya tank göndermek için acele ediyordu:

— «Yâni tanklar geçebilecekler, demek mi istiyorsun?» Diye sordu.

— «Evet, geçebilirler!..»

Saat 17'yi geçti. Görev Gücü Komutanı, Tuğgeneral Hoge'a hemen bir mesaj gönderdi, **«bu habere sevinecek,»** diye düşünüyor, şöyle diyordu:

«Köprü sağlam! Öbür yakaya personel gönderiyorum! Köprüyü tankların geçmeleri için hazırlatıyorum! Emirleriniz?»

Yarbay Leonard Engeman da, Binbaşı Murray Deevers'le bölük komutanlarının kaygılarına katılmasa kendi hoşnutluğunu seve seve açığa vuracaktı. 27'nci Tabur'daki piyadelerin pek «gevşek» bir hâlleri vardı ve ona ilerideki saatlerde işler pek tıkırında gitmeyecekmiş gibi görünüyordu. Onun için de «B» Savaş Birliği Komutanı'nın tâlimatını kendisine bir an önce göndermesini istiyordu. Deminki soruyu da onun için sormuştu. Az sonra Yarbay Engeman daha fazla dayanamadı, bir mesaj daha yolladı:

«Öbür yakaya yerleşmek üzereyim. Ardımı kim

koruyacak? Plânlarınız nedir? Olasıya çabuk bilgi yollamanızı dilerim.»

Yarbay Leonard Engeman, komuta postasını köprü yakınındaki boş bir evde kurmuştu. Az sonra cevap geldi:

«Elimizdeki bütün araçlarla sizleri destekleyeceğiz! Öbür yakada savunma tesisleri kurun!»

Böylesine olumlu bir haber alan Yarbay Engeman, Teğmen Timmermann'ın piyadeleri tünelin içinde ilk tutsakları alırlarken ve Çavuş De Lisio'nun mangası da Erpel yolu üzerinde bir engel kurarken, bir saatten daha az bir zaman önce General Hoge'un yüreğinin bir kez daha hopladığını aklının kenarından bile geçirmiyordu. Bu yeni sıkıntıya 3'üncü Kolordu Kurmayının gönderip 9'uncu Zırhlı Tümen Harekât Şubesi'nin ilettiği bir mesajdı. Bu emir, «B» Savaş Birliği'nin faaliyet alanını genişleterek onun daha önceki görevini tamamlıyordu. Sol kıyı boyunca ilerleyiş devam edecekti ama General Hoge'un Harekât Şubesi Başkanı Binbaşı Cothran'ın saat 16,15'e doğru yolladığı bir mesaj, Kripp ile Sinzig arasındaki Ahr Hattı'nın, güneye doğru yapılacak ilerleyişin son sınırı olmadığını bildiriyordu. Tersine, Ren Nehri boyunca Brohl, Andernach, hattâ Koblenz doğrultusunda bir ilerleme yapılması hâlinde, küçük ırmak basit bir uğrak yeri hâline geliyordu. Bu yeni yönelişin kökünde, Üçüncü Ordu'nun sol kanadının Mayen, Moselle Nehri'nin aşağı vâdisi ve Koblenz doğrultusunda giriştiği ilerleme vardı. Bu durumda 9'uncu Zırhlı Tümen, Patton'un sol kanadıyla bağlantı sağlayacaktı.

Bu, Tuğgeneral Hoge için çok zamansız bir emirdi. Nehri geçme işi, elindeki bütün kuvvetleri doğuya kaydırmasını gerektiriyordu, oysa aynı

anda ona vargücüyle güneye doğru ilerlemesi emrediliyordu! Bununla birlikte bu seferki emir önemliydi: Çünkü söz konusu olan, 1'inci ve 3'üncü Ordular arasında bağlantıyı sağlamaktı. Fakat bu böyle olacak diye, «B» Savaş Birliği'nin öncülerini sağ kıyıya doğru saldırtan ustalıklı ve atakça girişimden vaz mı geçilmesi gerekti?

Daha bir saat önce Tuğgeneral Hoge, Birresdorf yolu üzerindeki gözetleme noktasından Remagen Köprüsü'nü seyrediyordu. O zaman henüz nehir geçilmiş değildi. Bu yeni direktif bir saat önce gelmiş olsaydı, General de kendi emrini geri alırdı. Çünkü bu emrin geçerli kalması itaatsizlik ve alınan direktife uymamazlık anlamına gelirdi. Fakat şimdi birlikler öbür kıyıdaydılar ve 3'üncü Kolordu'nun emrini yerine getirmek için hem köprübaşını, hem de köprünün kendisini boşaltmak gerekecekti. General Hoge, Birresdorf'taki komuta postasına dönerken bu emrin, elde edilen başarıdan henüz habersiz olan ve hâlâ Kolordunun başlangıçta yüklendiği görev üzerinde çalışan kurmaylarca verildiğini anlıyordu. **«Onlar bu yeni, beklenmedik, hemen hemen inanılmaz olayı öğrenince bu görevi de herhalde ona göre düzelteceklerdir,»** diye düşünüyordu. Tuğgeneral başarı ânında sıkı durmak için bu işin önünü ardını iyice ölçüp tartmıştı. Fakat acı acı gülerek şöyle düşünmekten de kendini alamıyordu: **3'üncü Kolordu, yolladığı emirde, güneye doğru ilerleyişi sürdürmek için Ahr Irmağı üzerinde bir köprünün ele geçirilmesini, bu yapılamazsa bir köprü kurulmasını bildiriyordu. Oysa kendisinin öncü birlikleri, başka bir yönde olmakla birlikte zaten sapasağlam bir köprüyü ele geçirmiş bulunmaktaydılar! Daima atılgan kimselere gülen savaş rastlantısının bu tür cilveleri vardır.»**

Tuğgeneral Hoge, komuta postasına gelince orada Tümeni'in İstihkâm Komutanı Albay Sears Y. Coker'le karşılaştı. Neşeli, coşkulu bir insan olan Albay Coker, bir köprünün ele geçirildiğini öğrenince yerinde duramaz olmuştu. Ama bu köprü Ren Nehri üzerindeymiş, bu başarı da yukarıdan gelen plânları altüst ediyormuş, bunun önemi yoktu. İstihkâm subayı duyduğu büyük sevinci açığa vurdu. O zaman Tuğgeneral Hoge zihnini kurcalayan işi de ona anlattı: Ya aldığı emre göre harekete devam etmek; ya da sağ kıyıda ele geçen fırsattan yararlanmak gerekiyordu.

Albay Coker:

— «Generalim, izin verin de ben bir koşu Tümen Karargâhına gideyim, durumu anlatayım ve «B» Savaş Birliği'nin aldığı emirlere niçin uyamayacağını açıklayayım,» dedi.

Ancak, bu iyi niyet gösterisi bir işe yaramadı: Çünkü saat 17'den az önce General Leonard'ın kendisi Birresdorf'a geldi. O anda O, Tuğgeneral Hoge'a tam da lâzım olan adamdı. Üst'ünü tanıyor, ölçülü ve gerçekçi oluşuna, sağduyusuna ve yargısının sağlamlığına değer veriyordu. İnce madenî çerçeveli gözlükleriyle 9'uncu Zırhlı Tümen Komutanı ilk bakışta insanda bir askerî şef değil de bir profesör ya da bir râhip izlenimini uyandırıyordu. Fakat bu aldırmaz aydın edasının altında General Leonard, rütbesini haklı gösteren sağlam ve kararlı bir karaktere sâhip bulunmaktaydı.

Tuğgeneral Hoge, üst'ünü birden bir olup-bitti karşısında bıraktı. Adam daha arabasından inmemişti ki ona **«hoşgeldiniz»** yerine geçmek üzere:

— «Generalim, Remagen Köprüsü'nü ele geçirdik!..» Dedi.

General de yüzünü neşeli neşeli buruşturarak: «Canım bunu niçin yaptınız?» Dedi.

General Leonard'ın aldırmazlığı böyle babacan bir biçime büründü mü bu, hayra alâmetti.

Tuğgeneral Hoge, yaptığı işin öfkeye yol açmayacağını ve partiyi kazanmış olduğunu hemen anladı. Bunun üzerine yüreklendi ve 3'üncü Kolordu'nun emrini göstererek bundan sonra ne yapması gerektiğini sordu.

General Leonard çekinmeden cevap verdi:

— «Elde ettiğimiz üstünlüğü arttıralım!.. Sonra da Kolordu'ya haber veririz!..» Sonra alaycı bir tavırla ekledi: «Emirleri dinlememişsiniz Bill, ama muhakkak ki haklısınız, ben de sizi destekleyeceğim!..»

9'uncu Zırhlı Tümen'in Komutanı o anda muhakkak ki Tümen'deki subayların arasında Tuğgeneral Hoge'un sert bir insan olarak ün yaptığını düşünüyordu: «Bir şey istiyorum, dedi mi ister ve isteyişinde de esaslı nedenler vardır,» derlerdi onun için. Demek oluyor ki General Leonard, Tuğgeneral Hoge'a karşı duyduğu saygıyı, ancak onun yaptığı işi onaylayarak gösterebilirdi. Tuğgeneral Hoge ise işin böyle sonuçlanacağından bir an bile kuşku duymamıştı. Fakat «B» Savaş Birliği'nin benimsediği yeni doğrultuyu onaylayışı - gerçi General Leonard itiraf etmiyordu ama - ortaya inkâr götürmez güçlükler çıkaracaktı. General o anda 3'üncü Kolordunun bütün birliklerinin geniş ölçüde yayılmış olduklarını bilmiyor değildi. Hepsi de kendilerine verilen hedeflere yaklaşmaktaydılar. Onları yollarından çevirmek çok büyük güçlüklere yol açmak gibi bir tehlike yarata-

caktı. Oysa «B» Savaş Birliği'nin girişimi üst makamlarca onaylanırsa ortaya kaçınılmaz olarak, böyle bir durum çıkacaktı. Öte yandan, gerilerdeki yolları konvoylar tıkamış olmalılardı ve General John Millikin'in kolordusunun hemen tedarik edeceği takviyeleri gönderebileceği hiç de muhakkak değildi. Fakat girişilen hareketin başarıya ulaşması için en önemli etkenlerden biri de buydu.

Bununla birlikte General John W. Leonard şunları ekledi:

— «Siz elinizdekilerle tutunun. Ben de, elimdeki bütün takviyeleri size gönderirim. Köprünün güvenliğinden Tümen sorumlu olacak!»

9'uncu Zırhlı Tümen'in Komutanı bu umulmadık üstünlüğü güvence altına almak için en uygun bulduğu önlemleri çabucak aldı. Yarbay William R. Prince'in Görev Gücü, Sinzig çevresinden alınıp yerine «A» Savaş Birliği'nin elemanları geçirilebilirdi, çünkü onlar da Ahr vâdisine ulaşmışlardı. Beri yandan, kuzeyde de 89'uncu Keşif Bölüğü'nün bir birliği de müdahalede bulunabilirdi.

Kanatları böylece güven altına girince, General Leonard elinde bulunan ve köprü araçların geçebilecekleri hâle gelir gelmez Remagen'a ve sağ kıyıya göndereceği kuvvetlerin çabucak bir bilânçosunu yapacak hâle geldi. Herşeyden önce 656'ncı Tanksavar Taburu'nun «C» Bölüğü vardı. Bu korkunç tank avcıları 76,2'lik güçlü birer topla donatılmış bulunmaktaydılar. Sonra 89'uncu Keşif Birliği'nin «C» Bölüğü ve nihayet 52'nci Piyade Taburu ile 310'uncu Piyade Alayı'nın 1'inci Taburu vardı. Gerekli direktifler vakit geçirilmeksizin Tümen Kurmayının yetkili servislerine ulaştırıldı. Bu çeşitli birliklerin yola çıkarılması ve

ilerleyiş plânlamasının yapılması için gereken bütün tedbirler burada alınacaktı.

General John W. Leonard sözlerini şöyle bitirdi:

— «Emirlere karşı gelmek bir olaydır ama ben bu konuda sizinle dayanışma hâlinde olacağım, çünkü haklı olduğunuzu biliyorum!..»

Birresdorf'dan Spa'ya

Tuğgeneral Hoge için bu, kendisine saygı kazandıran bir başarıydı ve savaş alanındaki ataklığını ödüllendiriyordu. Bununla birlikte 3'üncü Kolordu düzeyinde de buna benzer bir onaylamanın elde edilmesi gerekmekteydi. 9'uncu Zırhlı Tümen'in Kurmay Başkanı Albay Harry Johnson, Kolordu'nun Zülpich'teki karargâhına telefon ettiği zaman, General Millikin yerinde yoktu. Fakat onun Kurmay Başkanı olan Albay James Philips'ten Albay Johnson bu onayı koparmanın yolunu buldu. Hattâ bir ara Albay Philips haberin doğruluğuna inanmadı da. Albay Harry Johnson amacına ulaşmak için bütün inandırma gücünü kullandı, olayın mûcizeyi andıran niteliğini belirtti ve bunu «savaşın kesin dönüm noktası» diye vasıflamaktan çekinmedi.

İleri sürülen kanıtlar çekiciydi. Bununla birlikte Albay James Philips o anda Birinci Ordu'nun başlıca çabasının Köln'den Ahr vâdisinin güneyine dek Ren Nehri'nin sol kıyısında yoğunlaştığını biliyordu. Böylece General Patton'un Üçüncü Ordusu'nun sol kanadıyla bağlantı kurulmuş olacaktı. Kyll Irmağı vâdisinin ilerisinde de Üçüncü Ordunun Alman hatlarını yardığı bildiriliyordu. Bütün harekât direktifleriyle lojistik destek bu yönde düzenlenmişti. Derken alt kademelerden birdenbire bir girişim önerisi geliveriyor ve bu,

inceden inceye hazırlanan bu düzenin tümünü bozmak gibi bir tehlike yaratıyordu!

Bu haberi öğrenince · General John Millikin'in ve hattâ ordu düzeyinde de General Courtney Hodges'in tekileri ne olacaktı? Albay Philips bu konuda şimdiden bir şey söylemeye cesaret edemiyordu. Bununla birlikte kurmay subay olarak edindiği tecrübeyle, büyük nehrin öbür yakasında Tanrı'nın bir lûtfu olarak elde edilen bu körübaşının sağlayacağı bütün yararları sezmekten de geri durmuyordu. Sonuç olarak verdiği cevap lâstikliydi. Albay Harry Johnson'un ısrarı karşısında:

— «Peki, öyle olsun, bu köprübaşını 'hafifçe' elde tutun!..» Dedi.

Bundan fazla dilomatça davranılamazdı. Bununla birlikte Albay Harry Johnson asıl istediğini elde etmiş bulunuyordu. Çünkü bu cevap «A» Savaş Birliği'nin Ahr vâdisindeki hareketine zımnî bir değişiklik getirmeyi kabul etmekle beraber, sağ yakaya takviyeler geçirileceği anlamına da gelmekteydi.

Hattâ haber komutanlık kademelerini giderek tırmandıkça her kurmay sorumlusu için kesin bir «evet» cevabı almak gittikçe daha nâzik bir hâle geliyordu ama şurası da inkâr götürmemekteydi: Her yanda şaşkınlığın etkisi ve inanmazlık ânı geçince herkes şu ikilem arasında bocalamaktaydı: Fırsattan yararlanma isteği ve yapılacak işin kazanç-kayıp yönlerinin bilincine erme keyfiyeti. Tuğgeneral Hoge, Birresdorf yolu üzerindeki gözetleme noktasında tek başınaydı. Her seferinde de onun karşılaştığı duruma benzer bir durum ortaya çıkmaktaydı Fakat her seferinde de zımnî bir «evet» cevabı baskın çıkıyordu.

Bu ise, Birinci Ordu kurmay heyetlerinin bütün kademelerinde inkâr götürmez bir arkadaşlık zihniyetinin bulunuşu sonucuydu. Bu yüksek rütbeli subayların çoğu birbirini uzun zamandır tanıyor, birbirinin değerini takdir ediyor; beri yandan da yalnız görgüyle deneye dayanan, «ampirik» Anglo-Sakson zihniyeti her türlü şekilciliği uzaklaştırıp engelleri kaldırıyordu. Belçika Harp Okulu için yazdığı bir incelemede, Yüzbaşı Lheureux şunları söylemekteydi: **«En ilginç gözlem hiç kuşkusuz şudur: Köprü ele geçirilir geçirilmez her kademe, bir üst kademenin duruma uymasını veya 'onay'lamasını beklemeksizin vaziyetten yararlanmak üzere hemen olumlu bir harekette bulunmuştur. Bu da ilgili komutanlardaki girişim zihniyetinin en yüksek dereceye ulaştığını ve onların bu işte en büyük esnekliği gösterdiklerini kanıtlayan bir hâldir.»**

Fakat kuşkusuz bu, hiyerarşinin bütün kademelerinde haberleşme araçlarının esnekliğini ve etkinliğini de övmek gerekir.

Köprünün ele geçirildiğine ilişkin haber Birresdorf'tan saat 17'ye doğru yola çıkmış, aradan üç çeyrek saat bile geçmeden General Courtney Hodges'in Spa'daki karargâhına ulaşmıştı. General Hodges komuta postasını tarihsel «Hôtel Britannique»te kurmuştu: Almanya İmparatoru Wilhelm II, Birinci Dünya Savaşı sona erince bu otelde tahtından feragat etmişti. 16 Aralık günü 8'inci Kolordu'nun Ardenne'lerde tuttuğu kesimde Almanların saldırıya geçtikleri haberi orada nasıl heyecan uyandırdıysa, köprünün ele geçirildiği haberi de kuşkusuz o denli heyecan uyandırmıştı. Fakat bu kez sürpriz etkisi her türlü korku duygusunu uzaklaştırmış bulunmaktaydı. General Courtney Hodges haberi öğrenince, köp-

rübaşının hemen kuvvetlendirilmesi için onayını bildirerek ast'larının son kaygılarını da giderdi. Birinci Ordu Komutanı, açıkça belli etmemekle birlikte onların coşkusunu paylaşıyordu. Bu başarının, emrindeki Birinci Ordu için yeni bir zafer olduğunu birdenbire anlayıvermişti.

Ellisekiz yaşındaki bu Güneyli adamın bir yıl öncesinin Haziran ayında Cherbourg ve Cotentin'i (Kotenten) fethederek zafere ulaştırdığı bu Ordunun başında zaten kutsallaşmış gibi bir hâli vardı. Ağustosun son on günü içinde Avranches'taki (Avranş) kesin yarma hareketinin de, Bretanya sınırlarından Ardenne'lere dek Fransa'nın yıldırım hızıyla aşılmasının da şerefi onundu. Bununla birlikte mizacındaki çekingenlik ve bu büyük birliğin işlerini bir yönetici gibi yürütme konusunda gösterdiği titizlik, basın muhabirleri karşısında ön plâna geçmek istemeyişi, gazetecilerin önünde nükteler savurmaktan ya da her şeyi kendisi başarmış gibi görünmekten hoşlanmayışı, sonunda sağ kanattaki komşusu ve General Omar Bradley'in 12'nci Ordular Grubu'nun öteki Ordu Komutanı olan ele avuca sığmaz Patton'a göre onun daha ün kazanmasına yol açmıştı.

Oysa Ardenne'ler muharebesi sırasında asıl yumruğu o Birinci Ordu yemişti. General Courtney Hodges kararlı davranarak Aachen'ın doğusundan Malmédy'nin güney-batısına dek açılan gediğin kuzey kanadını kapamış; sonra Ocak ayında bir ay önce yitirilen toprakların geri alınışına yardımcı olmuştu. Şubatta üç kolordusunu Roer Irmağı vâdisi boyunca ileri sürerek yeniden öcalmayı başardı. Mart ayı da beliren umutları doğruladı. Alman Cephesi Köln'ün batısında, Erft üzerinde çöktü. 7'nci Kolordu, o zamana dek

Müttefiklerin zaptettikleri kentlerin en büyüğü olan büyük Ren şehrini işgal etti. İşte bugün de ast'larından girişken ve atak bir tanesi ona savaşı ilk olarak kendisinin Ren Nehri'nin sağ kıyısına kaydırması fırsatını sunuyordu.

Aralık ayının karanlık günlerinden sonra nasıl bir öcalma olacaktı bu ve zaferlerle dolu bir ilkbahar için ne umutlar yaratacaktı! Çoğu kimsenin her şeyden önce iyi bir örgütleyici olarak tanıdığı insan, gerektiğinde kendisinin de çıkan fırsatlardan yararlanmayı bildğiini gösterecekti. Saint-Lô'nun ve Avranches'ın kurtarıcısı olarak yeniden ortaya çıkmaktaydı. Altı ay önce olduğu gibi, şimdi de düşmanın savunma hatlarını delme fırsatı çıkıyordu. General Hodges, bu fırsatı yakaladı; Harekât Şubesi'ne eldeki bütün olanakları Remagen üzerine yöneltmelerini emretti. Sonra da General Omar Bradley'e tekmil haberi verdi.

Birinci Ordu Komutanı, 12'nci Ordular Grubu'nun Meuse Nehri üzerindeki Namur şatosuna yerleşmiş bulunan karargâhıyla telefon bağlantısı kurduğunda saat 18'di. Büyük haberi hiç ağzında gevelemeden vererek:

— «Brad, bir köprüyü ele geçirdik!» Dedi.

General Courtney Hodges, içinden bu ânın tadını çıkarıyordu. Çünkü kazandığı başarı, o Aralık ayı boyunca çok çetin sınavlardan geçmiş bulunan Ordular Grubu'nun da başarısıydı.

General Omar Bradley sordu:

— «Bir köprü mü?... Ren üzerinde sağlam bir köprüyü ele geçirdiğini mi söylemek istiyorsun yâni?»

— «Evet! Savunucular havaya uçurmaya vakit

bulamadan Yarbay Leonard Remagen köprüsünü ele geçirdi!»

— «Vay canına!.. Courtney, bu iş onun kuvvetlerini ikiye bölecek! Öbür yakaya da adam koyuyor musun?»

— «Elime geçenlerin hepsini yolluyorum!..»

— «Mükemmel!..»

Bunun üzerine General Courtney Hodges 3'üncü Kolorduda alınmakta olan bütün tedbirleri sayıp döktü, sonra:

— «Ordunun yedeklerinden de bir bölümünü alabilir miyim acaba?» Diye sordu.

Ordular Grubu Komutanı, gittikçe coşkuya kapılıyordu. Hemen cevap verdi:

— «Bütün ele geçirdiklerini öbür yakaya yığ, Courtney! Köprübaşını da iyice sağlama bağla!»

Beri yandan önünde yayılı duran büyük duvar haritasına da baktı, sonra kendi kendine konuşuyormuş gibi:

— «Öbür kabadayı bizi vurmak için yeterli olanakları toplayana dek en azından belki iki gün geçmiş olacak...» Diye söylendi.

Karşı taraftaki «kabadayı»

Düşman tarafındaki öbür «Kabadayı», «B» Ordular Grubu Komutanı Mareşal Walter Model'di. En tehlikeli durumlarda kurtarıcı olarak ortaya çıktığı günler çok geride kalmıştı ama, üzerine aldığı ağır görevi başaracak çaptaydı. Mareşal Model, Rusya'nın istilâsında, 3'üncü Zırhlı Tümen'in başında bulunduğu sırada ataklığı, dinamizmi ve karakteriyle Guderian'ın dikkatini üzerine çekmişti. Ertesi yıl bir zırhlı kolordunun başına getirilen Model, 9'uncu Ordu'nun merkez

cephesinde ağır hasara uğrayan savunma tesislerini çok ustaca yeniden düzenleyip daha 1943 yazında Hitler'in güvenini kazanmıştı.

Gözüpekti, enerjikti; iyi bir örgütleyici, mükemmel bir taktik uzmanıydı Model. Rütbesi ne olursa olsun herkese inan ve güven aşılamıştı. O dönem, savaşın başlangıcındaki büyük birlik komutanlarının görevden uzaklaştırılmalarına rastladığından, onun usta bir şef olarak kazandığı ün daha da yaygınlaşmıştı. Mareşal Model savunma harekâtında çok yetenekliydi, o dönem de bu tür yöntemlere ihtiyaç göstermekteydi. 1944 yazı boyunca, Normandiya felâketi üzerine Mareşal von Kluge'nin görevden uzaklaştırılmasından sonra Mareşal Model, Batı Cephesi'nde açılan gedikleri tıkamak ve tutarlı bir savunmayı yeniden kurmakla görevlendirilmişti. Eylül başında Batı'ya Başkomutan atanan Mareşal Rundstedt'in öncülüğünde bu enerjik asker Batı duvarı boyunca, aşağı Meuse Bölgesi'nde ve Vosges (Voj) dağlarının ilerisinde, çok bozuk bir durumu yeniden düzeltebilmişti.

Orta boylu, kara saçlıydı. Canlı bakışları vardı. Oldukça genç görünen bu hâli, onun ellidört yaşında oluşunu âdeta yalanlıyordu. Gayet iyi bir kurmay subaydı, yorulmak bilmeden çalışırdı. Ast'larından da çok şey ister, kendilerini var güçleriyle işlerine vermeyenleri hiçbir zaman yanında çalıştırmazdı. Bu yüzden de bu çalışkan ve yetenekli komutana askerler kadar. komutanlığın yüksek aşamalarındakiler de çok saygı gösteriyorlardı. Hitler yalnız kararlılığı ve bükülmez karakteri için değil, tüm silâhlı kuvvetleri başkomutanlığı ile kara kuvvetleri başkomutanlığının servislerine karşı gösterdiği esneklik dolayısiyle de ona büyük değer veriyordu. Ayrıca, kara or-

dusunun bütün generalleri arasında Model, Nazi rejimine çok yatkın oluşuyla da ün kazanmıştı ve bunların bazıları vaktiyle onun Himmler'in emir subayı olmak için yaptığı dileği hiç hoş karşılamamışlardı. Şu da var ki üst makamlara böyle hoş görünme arzusu, mareşalin karakterindeki vasıflardan birine, yükselme tutkusuna uygun düşmekteydi. Tuttuğu her işi başaracağına inanıyor ve şânın, şerefin en yüksek aşamalarına ulaşmayı özlüyordu. Kaderine olan bu güveni onda kendine de büyük güven duygusu yaratmıştı. Düşüncelerini güçlü bir tarzda ileri sürüyordu, iyimserliği de bazen sınırsızdı.

Böylece, kuzey Renanya'da İngiliz-Kanadalılarla Amerikan 9'uncu Ordusu'nun giriştikleri aynı hedefe yönelik saldırı, ona Ruhr Havzası üzerine çöken dolaysız bir tehlike gibi görünmekteydi. Bu yüzden de Mareşal birkaç günden beri elindeki kuvvetlerin büyük bölümünü, özellikle uçaksavar, sahra topçusu ve zırhlı birliklerini o yana göndermekteydi. Bununla birlikte bu uğraşın yalnız Bonn Bölgesi'ni kapsarmış gibi bir hâli vardı ve bu eski üniversite kentinin yukarısında, savunma tesisleri pek yüzüstü kalmış durumdaydı. Şu da var ki bu bölgede, Ren'in sol yakasında 15'inci Ordu'nun bulunuşu, ilke olarak, yeterli bir korunma sağlayacaktı.

Bu yüzden de nehir, Remagen'da birdenbire geçiliverince saldırgan sağ kıyıda öyle bir bölgede ortaya çıkıverdi ki burası bir savaş kesiminden çok, cephe gerisinde bir yeri andırıyordu. Şurası da bir gerçektir ki, olayı ilk haber alan subaylardan biri ne Mareşal Von Rundstedt ya da Mareşal Model'di, hattâ ne de 15'inci Ordu Komutanı General von Zangen'di: Bu sadece bir istihkâm binbaşısıydı!..

Bu subayın adı Herbert Strobel'di. Görevi de her şeyden önce Koblenz'de ve daha aşağılarda 15'inci Ordu'nun gerilerinde, nehrin iki yakası arasındaki ulaşımı sağlamaktı. Kurmay heyetindeki subaylardan biri olan Teğmen Albert Seibertz haberi kendisine ulaştırdığı zaman saat 21'e geliyordu. Görevine 2 Martta başlamış olan Binbaşı Herbert Strobel, komuta postasını sağ kıyıdaki küçük Rheinbrohl kasabasında kurmuştu. Burası Remagen'ın oniki kilometre kadar güneyindeydi. Binbaşının emrinde 12'nci İstihkâm Alayı'nın 3'üncü Taburu vardı. Bu taburun, Yüzbaşı Friesenhahn'ın komutasındaki bölüğü de Remagen'da bakım hizmetleriyle uğraşıyordu.

Bu taburun Komutanı, Binbaşı August Kraft'tı, fakat istihkâm servislerindeki düzen gereğince taburun komuta postası Koblenz'in oniki km. kadar kuzeyinde, Bendorf yakınındaki Sayn'da, dolayısiyle de Rheinbrohl'un yirmi km. kadar güneyinde bulunuyordu. Öyle ki, doğrudan doğruya kendi emrinde bulunan ast'ının akşama doğru başına gelen kötü işi saat 21'den sonra Binbaşı Kraft'a haber veren, Binbaşı Strobel olmuştu!

Binbaşı August Kraft'ın ağzı şaşkınlıktan bir karış açık kalmıştı ve gerçi istihkâmcıydı ama, hemencecik bir karşı-saldırı düzenlemeyi düşünmüştü. Bunu Binbaşı Strobel'e söyledi ve taburda yedek olarak topu topu yirmi asker bulunmakta olduğundan, personel bakımından yardım istedi. Binbaşı Kraft'ın gösterdiği tepki, Binbaşı Strobel'i şaşırtmadı. Gerçekten de Binbaşı Kraft çalışkan, metodik ve çok yetenekli bir subay olarak ün yapmıştı. Birinci Dünya Savaşı'na da katılarak 1'inci sınıf Demirhaç nişanı almıştı. Gösterdiği işbirliği zihniyeti için olduğu kadar sorumluluk-

larının bilincine varmış olduğu için de silâh arkadaşlarından saygı görüyordu.

Binbaşı Herbert Strobel, Remagen felâketini ona haber verir vermez Binbaşı Kraft hemen tepki gösterdi, şef olarak refleksi işledi. Fakat Sayn'daki komuta postası uzaktı, asker mevcudu diye hemen hemen hiçbir şey yoktu. Bu yüzden de Binbaşı Strobel 3'üncü Tabur Komutanı'nın asıl görevini yerine getirmesinin, yâni Koblenz'in kuzeyindeki kesimde bulunan öbür dört köprünün gözetimiyle uğraşarak orada da böyle kötü bir iş olmamasını sağlamasının daha iyi olacağını düşündü. Bunlar Neuwied karayolu köprüsü, Neuwied'in 4 km. yukarısındaki Urmitz demiryolu köprüsü, Koblenz'in içindeki köprü ve son olarak da Koblenz'in güney çevresindeki Horcheim demiryolu köprüsüydü.

Buna karşılık Rheinbrohl'daki komuta postasında bulunan Binbaşı Strobel, bu karşı-saldırıyı Remagen yönünde başlatmayı düşündü. Amacı köprüye giderek bu kez onu havaya uçurmaktı. Bu işi yapmak için de Binbaşı sadece Sayn Grubu'ndan patlayıcı madde uzmanlarından oluşan bir müfrezeyle bir ton patlayıcı madde istiyordu. Her iki isteği bir saat sonra yerine getirildi. Binbaşı Strobel istihkâm subayı olduğuna göre, böyle birdenbire savaş tedbirleri alınmasını emrederek kuşkusuz kendi yetki alanının dışına çıkmış oluyordu. Fakat Başkomutanlık on günden beri hangi birliğin hangi makamdan emir alacağını belirten yeni kararlar almıştı. Binbaşı Strobel'in bu davranışı da bu kararlar alınalıberi Ren'in sağ kıyısında ve vâdide hüküm sürmekte olan kargaşalığın bir sonucuydu.

28 Şubata dek Koblenz'teki Onikinci Askerî

Bölge'ye bağlı olan İstihkâm Generali Janowski, Remagen kesimindeki istihkâm birliklerinin teknik üst'üydü. Başka sorunlar için ise sorumluluk General Kurt von Berg'in omuzlarındaydı. Bu iki generalin bağlı oldukları kurmay heyetlerinin üyeleri sorumlulukların bu normal bölünüşüne alışmış bulunmaktaydılar. Ayrıca iki komutan arasında da en iyi kişisel ilişkiler hüküm sürmekteydi.

Fakat 28 Şubattan sonra vâdinin savunulması işi «B» Ordular Grubu'na verildi. Bu yüzden, bu Grubun İstihkâm Şubesinin Komutanı olan İstihkâm Generali Richard Wirtz'le onun 5'inci Zırhlı Ordu'daki meslekdaşı olan Albay Bujard, Remanya'nın bu kesiminde, teknik servislerin sorumluları hâline gelmişlerdi. Savaş harekâtının güdümü ise General Botsch'un kurmayının göreviydi. Fakat General Botsch 5 Martta başka bir göreve atanmıştı. Öyle ki, hangi birliğin hangi üst makama bağlı olacağını gösteren bütün bu değişiklikler ve yapılan sözde düzenlemeler, sonunda yeni teşkillerin çeşitli komutanlıkları için zararlı olmaktaydı. Meselâ General Wirtz 7 Martta hâlâ Remagen kesimini teftişe gelmiş değildi!

Binbaşı Herbert Strobel'in kendisi de işe başlayalı ancak beş gün olmuştu ve bu kesimdeki savaş gruplarıyla hiçbir temas kurmuş değildi. Düşmanın kurduğu köprübaşı bölgesindeki asker mevcudunun bir ilk sayımını yaptığında, Binbaşı bunların çok yetersiz olduğunu kabul zorunda kaldı. Bunlar 834'üncü İstihkâm Eğitim Taburu'nun döküntüleri, 655'inci Köprü İnşa Taburu'nun bazı elemanları ve dağınık uçaksavar gruplarıydı. Hele Binbaşının uçaksavar birlikleri üzerindeki otoritesi çok sınırlıydı.

Doğrusunu söylemek gerekirse bu dağınık kuvvetlerin harekât bakımından hiçbir değerleri yoktu. Büyük bölümü köprücülerden ve savaş için yeterli eğitim görmemiş, donanımları eksik istihkâmcılardan oluşmaktaydı. Uçaksavar askerlerinin çoğu da onsekiz yaşına bile gelmeden, yeni askere alınmış delikanlılardı ve sağ yakaya doğru çekiliş sırasında bozulup dağılmışlardı. Demek oluyor ki Binbaşı Strobel'in, Rheinbrohl'daki komuta postasından yapılmasını emrettiği karşı saldırı - elde ağır silâhlar, özellikle tank ve topçu desteği olmadığına göre - tamamen plâtonik bir tedbirden ibaret kalıyordu. Üstelik o bölgede harekâtın tümünü düzenleyecek hiçbir komutan da yoktu.

Albay Reichhelm'in tepkisi

Albay Günther Reichhelm'in gösterdiği tepki ise bir başka bakımdan daha da tehlikeli olabilirdi. Albay, «B» Ordular Grubu'nun Harekât Şubesi Başkanı'ydı. Otuzbir yaşında olduğuna göre Albay, kuşkusuz Alman Ordusu'nda bu rütbedeki subayların en gençlerinden biriydi. Düşmanın Remagen'da Ren Nehri'ni aştığı haberi Koblenz'teki bir uçaksavar subayınca verilmiş ve bir rastlantı sonucu onun eline geçmişti. Mareşal Walter Model o sırada yerinde olmadığından, onunla bağlantı kuramayan Albay, Reichhelm de haberi alınca tıpkı Binbaşı Herbert Strobel gibi tepki göstermiş ve hemen karşı-saldırıya geçmeyi kararlaştırmıştı. Hangi yüksek rütbeli subayın nehrin sağ kıyısında, Remagen Bölgesi'ne en yakın komuta postası bulunduğunu araştırdı. Ona General Praun'un komuta postasını gösterdiler. General, Onbeşinci Ordu Ulaşım Şubesi Komutanıydı. Kendisinden ne tür bir görev beklendiğini öğ-

renince, General Praun hemen birtakım sakıncalar ileri sürdü:

— «Ben yönetimle ilgili işler görüyorum, bu çapta bir savaş hareketini yürütecek kadar yetenek sâhibi değilim!» Dedi.

Albay Reichhelm, araya araya nihayet General von Wietersheim'ın Bonn-Beuel yakınındaki komuta postasını bulabildi. Bu, beklenmedik bir nimetti. Çünkü General 11'inci Zırhlı Tümen'e komuta ediyordu. Kuşkusuz savaşabilecek 25 tanka, 18 topa ve 4.000 askere; yâni o zamanlar bu tür bir birliğin normal mevcudunun yaklaşık üçte birine sâhip bir kıta için «tümen» terimi pek şatafatlı görünebilirdi. Fakat düşman köprübaşının güçsüzlüğü gözönüne alındıkta, 11'inci Tümen'in hemen harekete geçmesi şartiyle, bu müdahale muhakkak kesin bir sonuç verebilirdi. Fakat buna olanak yoktu; çünkü tümenin elinde o anda akaryakıt kalmamıştı...

Albay Reichhelm, düşkırıklığına uğramıştı ama ne bahasına olursa olsun bir tepki göstermek istiyor, bıkıp usanmadan, yorulmadan araştırmalarına devam ediyordu. Sonunda General von Kortzfleisch'ın Köln'ün 16 km. doğusunda, Bensberg'deki komuta postasıyla bağlantı kurabildi. General, Ren Nehri'nin sağ kıyısındaki savunma bölgesini yönetiyordu. Fakat burada da, bu cafcaflı terimin ardında, Generalin emrine verilen araçların yetersizliği yatmaktaydı. Şubat ayında bu göreve atanalıberi, General Kortzfleisch ancak Alman Ordusu'nun küçük müfrezelerinden yararlanabilmişti. Emrindeki asker mevcudunun başlıca bölümü ise özellikle Volkssturm'un başıbozuk elemanlarından oluşmaktaydı! Generalin karargâhındaki harekât subayı Albay Rudolf Schulz daha sonra bu konuda şunları yazacaktı:

«Düşmanın durumu ve içinde bulunduğumuz komuta ve yetki güçlükleri dolayısiyle, bize verilen görevin başarılması çok güçtü. Aslında elimizde askerden daha çok kurmay subay vardı. Başlangıçta ortaya çıkan kargaşalık ve tartışma alanında olduğu kadar haberleşme alanında da elimizdeki araçların yetersizliği, etkinliğimizi azaltıyordu. Bununla birlikte, komutanlık düzeyinde görev duygusu çok yüksekti. General Kortzfleisch yorulmadan didinip duruyor ve düşman bombardımanlarının yarattığı tehlike aldırmadan, Ren'in doğusundaki yollarda boyuna denetimler yapıyordu.»

Albay Reichelm'in Erpel çevresindeki köprübaşını en kısa sürede yoketme görevini verdiği kimse, böyle bir adamdı. Durumu her zaman yerinde görmek isteyen çalışkan bir komutan olarak ün yapmış bulunan General Kortzfleisch, bu ününü doğrulayarak harekât subayını da yanına alıp hiç beklemeksizin, hemen yola çıktı. İlk işi karşı-saldırıyı yapacak birlikleri bir yandan toplarken, bunların savaşacakları alanı incelemek oldu.

Doğrusunu söylemek gerekirse, daha önce emrine verilen Volkssturm elemanlarının ne denli yetersiz şeyler olduğunu bilen General Kortzfleisch, o an için yararlanabileceği olanaklar üzerinde uzun boylu hayâle kapılmıyordu. Gerçi Albay Reichhelm, 11'inci Zırhlı Tümen'le hiç değilse kâğıt üzerinde güzel üne sahip Panzer Lehr Tümeni'nin emrine verildiğini Generale bildirmişti. Fakat bu birliklerin gerçek savaş değerinin ne olduğunu kendine sormaya hakkı yok muydu? Zaten bu birlikler o an için Düsseldorf ve Köln kesimlerinde görevlendirilmiş bulunuyorlardı. Bu yüzden de onları şimdiki görevlerinden alarak yeni savaş kesimlerine olasıya çabuk göndermek

gerekiyordu. Fakat bu iş ne kadar zamanda olacaktı? General Kortzfleisch için apaçık olan bir şey vardı ki şuydu: Saldırganın amacı, sağ kıyıda kazandığı başarıdan olasıya çabuk yararlanmak olacaktı. Demek oluyor ki zaman, savunmacıların aleyhine işlemekteydi ve General Kortzfleisch, Mareşal Walter Model'in Harekât Başkanı'nın kendisine bildirdiği gibi, eğer köprü geri alınacaksa bu işin hemen yapılması gerektiğini düşünüyordu.

Ama bu başarılacak mıydı? General Kortzfleisch, Westerwald'daki ulaşım yollarının yetersiz hâlini biliyordu. Burası sık ormanlarla kaplı sarp bir bölgeydi. Yükseklikleri 300 m.'yi aşan birçok da tepeler vardı. Kamyon ve akaryakıt yokluğu çabuk bir taşımayı da mümkün kılmıyordu. Haberleşme araçlarının acıklı hâli, yapılacak geniş ölçüde harekâta ayrı bir engel yaratacaktı. Üstelik savaş bölgesi de yakındı.

General Kortzfleisch'la Albay Schulz Bonn'a doğru ilerledikçe, tehlikenin büyüklüğü de belirli bir hâl alıyordu. Ren vâdisi henüz onbeş km. kadar uzaktaydı. Fakat iki subay da daha şimdiden güney-batı doğrultusunda boyuna parıldayan ışıklar görüyorlardı. Bunlar, muhakkak ağır top mermilerinin atıldıklarını ya da isabet ettiklerini gösteren ışıklardı. Arasıra ışıklar öylesine uzayıp gidiyordu ki, insanda Bonn ile Köln arasındaki bütün bölge sanki cayır cayır yanıyormuş gibi bir izlenim uyanıyordu...

Birdenbire, Bonn'un kuzey-doğusunda, oniki km. kadar ötede olan Siegburg'a yakın bir köyde General von Kortzfleisch'la Albay Rudolf Schulz, kendilerine verilen önemli görevi öğreneliberi hayâl ettikleri nesneyi keşfederek şaşkına döndüler:

Bu, yürüyüş hâlindeki bir tank birliğiydi! Ne denli inanılmaz olursa olsun, karşılarında 16 tank vardı. Anayol boyunca sıralanmışlardı, yakıt depolarıyla cephanelikleri doluydu. Birliği desteklemek için de hemen oracıkta, aşağı yukarı tam mevcutlu bir Panzergrenadiere taburu vardı!

Bilgi alındı: Söz konusu olan 106'ncı «Feldherrnhalle» Tank Tugayı idi. Bu, Batı Cephesi savaşçılarının iyi tanıdıkları, seçkin bir birlikti ve Yarbay Ewers'in komutasındaydı. Yarbayın göğsünü süsleyen Demirhaç nişanıyla meşe yaprakları, onun değerli bir savaşçı olduğunu kanıtlıyordu.

General von Kortzfleisch hemen şöyle düşündü:

«İşte, Erpel üzerine karşı-saldırıyı yapmak için gerekli olan şey!» Ama Yarbay Ewers, Bonn yönünde gitmek için emir almıştı. Orada çok çetin savaşlar oluyordu, Başkomutanlık da Ren'in sol kıyısındaki köprübaşını ne bahasına olursa elde tutmaya karar vermişti.

Yarbayın Remagen'ı savunanların başına gelen felâketten haberi vardı. Tanklarıyla kumbaracı askerlerini hemen hemen kırk km. kadar uzaktaki Erpel cebine karşı kullanmanın daha iyi olup olmayacağını yarbay da düşündü. Elinde olsa, Yarbay Ewers kuşkusuz vurucu birliğini daha büyük tehlikede olan bu noktaya seve seve yöneltirdi.

General von Kortzfleisch, Yarbayı hemen sorguya çekerek bütün birliklerinin hemen harekete geçecek durumda olduklarını öğrendi. Yarbay Ewers de bunu doğruluyordu. Bunun üzerine General von Kortzfleisch, Mareşal Walter Model'le temasa geçip bu görev değişikliğini elde edene

dek her türlü hareketi ertelemisini 106'ncı Tugay Komutanı'ndan istedi.

Düşman köprübaşı kesiminde «Feldherrnhalle»-den başka müdahalede bulunacak başka hiçbir kuvvet yoktu. General von Kortzfleisch, üst'üne bütün bunları anlattıktan sonra şunları da ekledi:

— «Eğer Yarbay Ewers'le emrindeki tecrübeli birlik geceleyin saldırganı öbür kıyıya atmazsa, Almanya'nın bağrına doğru bir kapı açılmış olacaktır.»

Mareşal Walter Model, oldukça bezgin bir eda ile cevap verdi:

— «Führer'in genel karargâhındaki subaylara ben de aşağı yukarı aynı şeyi söyledim. Yeni duruma rağmen, 106'ncı Tugay, Bonn'daki köprübaşının savunmasına katılacaktır!..»

Karşıdaki **«kabadayı»**nın kendisi de böylece vereceği kararlarda eli-kolu bağlı olduğundan, General Omar Bradley'in kehaneti doğru çıkacaktı. Yarbay Ewers maiyetindekilere Bonn'a doğru hareket etmeleri için kesin emri verirken, General Kortzfleisch da güney yönünde yoluna devam ediyordu. Bonn-Beuel dış mahallesinden sonra sağ kıyı boyunca Honnef'e dek ilerledi, sonra sola saparak Kalenborn'a gitmek üzere Siebengebirge dağ çemberine daldı. Ordular Grubu, Karargâhını burada kurmuştu. Oraya vardıklarında Generalle Harekât Subayı, Erpel'den 9 km. kadar uzaklıktaydılar. Fakat gecenin karanlığına gömülmüş bu sessiz köyle düşmanın kurduğu küçük köprübaşı arasında hiçbir bağlantı yoktu. Burası hemen hemen bir askerden arınmış bölge idi. Yalnız birkaç istihkâm birliğiyle az-çok dağınık hâldeki uçaksavar eratı sağ kıyının yamaçlarında başıboş

dolaşıyor; ufak gruplar ise Erpeler Ley'ın öbür yanındaki Heister, Severinsog, Orsberg ve Kasbach köylerini ellerinde tutuyorlardı. Fakat bu grupların hiçbiri köprübaşına karşı derli-toplu bir harekete geçecek hâlde değildi. Nitekim Albay Rudolf Schulz şunları yazmıştı: «106'ncı Tugay, **Erpel'e karşı harekete geçseydi bu, başarıyla sonuçlandığı ölçüde, Batı'da savaşı uzatmaktan başka bir şeye yaramayacaktı. Bu, kesin bir başarı olmayacaktı. Fakat en yüksek kademelerin, harekâtın taktik yönetimine doğrudan karışmalarının - Doğu cephesinde de çok sık görüldüğü gibi - nasıl felâketli sonuçlar verdiğini bu küçük örnek de gösterir.»**

«Haydi yürü Brad, elimdeki her şeyi sana vereceğim!»

Alman Başkomutanlığı, köprüye ulaşmak için eline geçen bu tek fırsatı kaçırırken, Remagen çevresi de tıpkı bir mıknatıs gibi, Köln'ün güneydoğusunda bulunan bütün Amerikan kuvvetlerini kendisine çekiyordu. Geceleyin, yağmurdan parlayan yolların üzerinde uzun konvoylar görülüyor; **Military police** (Askerî polis - İnzibat) müfrezeleri bunları Renanya'nın bu küçük kasabasına doğru yöneltiyordu. Daha birkaç saat önce trafik servislerinin çoğu burayı bilmiyorlardı ama şimdi Remagen, Birinci Ordu'nun tümünün elinde ne kadar kuvvet varsa hepsinin gerçekten bir toplanma yeri hâline gelmişti.

Bu hâl, saat 20'den az sonra General Omar Bradley'le General Eisenhower arasında geçen bir telefon konuşmasının sonucuydu. 12'nci Ordular Grubu Komutanı, o akşam Ike'ın Harekât Şubesi Başkanı General Harold R. Bull'u yemeğe alıkoymuştu. Yemekten sonra General Bradley

onu alıp bürosuna götürmüştü. Ordular Grubu'nun harekât bölgesini gösteren haritalar orada yayılı duruyordu. General Bull 9'uncu Zırhlı Tümen'in Remagen'da kazandığı başarıyı beğeniyor, fakat şuna üzülüyordu: O bölge, sonradan nehrin sağ kıyısında yapılacak büyük ölçüde bir saldırı için ideal alan değildi.

Buna karşılık General Omar Bradley memnunluğunu gizlemiyordu. Onun fikrince köprünün ele geçirilişi gerçek bir nimet olmuştu. Gerçi daha gerideki bölge oldukça sarp ve engebeliydi ama - nehrin aşıldığı yere bir ölçüde yakın olan - Frankfurt-Köln otoyolunun çabucak kontrol altına alınışı ileride, gerek güney-doğu yönünde Frankfurt'a ve Main Nehri vâdisine;! gerekse doğu ve kuzey-doğu yönünde Ruhr havzasına doğru harekete geçme olanağını sağlıyordu. Fakat bu kez General Bull yerinde bir itiraz ileri sürdü: Sağ kıyının bu kesimine belirli sayıda tümenleri sürmek Başkomutanlığın kurduğu bütün düzeni bozmak, hattâ plânlarını altüst etmek gibi bir tehlike yaratmıyor muydu?

Gerçekten de General Harold R. Bull, Müttefik Başkomutanlığı'nın, Montgomery'nin 21'inci Ordular Grubu'nun kuzey Renanya'da kazandığı başarıyı olasıya çabuk değerlendirmek niyetinde olduğunu görevi gereği çok iyi biliyordu: Nehri büyük kuvvetlerle aşmak için 23 Marttan başlayarak Duisburg'un aşağısındaki Wesel Bölgesi'nde bir girişim yapılması öngörülmüştü. Belçika ve güney Hollanda yolları askeri birlikleri, saldırı malzemesini, cephane ve ikmâl-laşeyi aşağı Meuse'ün ilerisine götürmek için daha şimdiden yola çıkmış olan birçok konvoyla doluydu. Şu hâlde, Westerwald'ın bu sarp bölgesinde hiç akılda yokken kurulan bu köprübaşı, buraya takviyeler gön-

dermek gerekirse, asıl büyük tasarıyı bozmak gibi bir tehlike yaratmıyor muydu?

O zaman General Bull az-çok şaşırarak bir şeyin farkına vardı: General Omar Bradley'in ardarda sağ kıyıya sürmek istediği 4-5 tümeni Eisenhower henüz yararlanılabilir hâle sokmamıştı, çünkü olup bitenlerden haberi yoktu! 9'uncu Zırhlı Tümen'in, 3'üncü Kolordu'nun, 1'inci Ordu'nun ve 12'nci Ordular Grubu'nun çeşitli kademeleri, Tuğgeneral Hoge'un yapacağı girişim kendilerine bildirildiğinde şimdiye dek elverişli davranmışlardı Fakat Başkomutan henüz fikrini bildirmiş değildi...

Tıpkı General Courtney Hodges gibi, kışın uğradığı başarısızlığın öcünü almak için sabırsızlanan, coşku içindeki General Omar Bradley, emrindekilerin bütün girişimlerini onayladı. Buna göre, üç ordular grubundan onunkisi, nehrin sağ yakasına ayak basacakların ilki olacaktı. Böyle bir fırsat kaçırılmazdı, bunu da konuğuna inanç dolu bir tavırla söyledi:

— «Ren Nehri'ni aştık! Şimdi elimizde bir köprübaşı var ya, Tanrı aşkına bundan yararlanalım!»

İşte bu nedenle, hemen sonra, 12'nci Ordular Grubu'nun Komutanı, Reims'teki genel karargâhı telefonla aradı. Ardenne'lerdeki savaşın elverişli bir tarzda sona erişinden beri, Batı Askerî İttifakının Başkomutanı, Versailles'daki genel karargâhını Champagne'daki bu kente nakletmişti. Dairelerini yerleştirmek için Ike, istasyon mahallesindeki bir erkek teknik kolejini seçmişti. Bina büyüktü, normal zamanda yaklaşık 1.500 öğrenciyi barındırabiliyordu. Fakat Başkomutanın kurmay heyetini içine ancak alabildi. S.H.A.E.F.'in

(Avrupa'daki Müttefik Kuvvetler Genel Karargâhı) subay, assubay, erat ve kadın personel olarak 5.000'i aşkın bulunan öteki servisleri, kentin başka birkaç yapısına dağıtılmışlardı.

Genelkurmayla senli benli olanlar, Generalin dairesini «kırmızıdan tuğladan küçük okul» diye adlandırıyorlardı. Ike eski sınıflardan birini büro hâline getirerek, yapının birinci katına yerleşmişti. General Eisenhower yemekhanede bulunduğu sırada: «General Omar Bradley sizi telefondan istiyor,» dediler. Başkomutan o akşam, 23 Martta 21'inci Ordular Grubu'nun büyük saldırısına katılacak olan, hava yoluyla taşınacak birliklerin komutanlarıyla konuştu. Havadan taşınan 18'inci Kolordu'nun Komutanı General Ridgway, havadan taşınan 82'nci Tümen'in Komutanı General Gavin ve havadan taşınan 101'inci Tümen'in Komutanı General Taylor toplantıdaydılar. Bunlar 6 Haziran 1944 gecesinin üç emektarıydı. Ayrıca genel karargâh kurmay heyetinden General Morgan'la Yüzbaşı Harry Butcher de hazır bulunuyorlardı.

General Dwight Eisenhower'e göre Kuzey Renanya'da yapılacak bu harekât istilâ muharebesinin yeni bir evresiydi: Bu muharebe Müttefiklerin egemenliğini nihayet Ren'in ötesine götürecek ve düşman ülkenin bağrına giden yolları açacaktı. General Eisenhower'in, bazı koşullarını havadan taşınan birliklerin bu iki komutanıyla birlikte incelediği bu büyük ölçüdeki saldırı, Reich'ın merkezine yöneltilmesi öngörülen başlıca iki saldırıdan biriydi. Wesel'in iki yanından, Ruhr'un kuzey-doğusunda yapılacak ve büyük endüstri bölgesinin ardına kuzeyden sarkmayı sağlayacaktı. Aynı zamanda Westfalen ovasından geçerek

Ems, Weser ve Elbe nehirleri, hattâ Baltık Denizi doğrultusunda esaslı bir ilerleyiş yapılmasına da olanak sağlayacaktı.

Tamamlayıcı nitelikte olduğu için daha sonra yapılacak olan bir ilerleyiş de Main Nehri vâdisine yönelecekti. Böylece Hessen'e ulaşılacak ve Kassel Bölgesi'nden başlayarak da yarma hareketinin sağladığı elverişli durumdan gerek 21'inci Ordular Grubu'yla buluşmak üzere gerek kuzey, gerekse doğu yönünde yararlanılabilecekti. Bütün bu tasarılar Malta'da Şubat başlangıcında Roosevelt ve Churchill tarafından incelenmişti. O sırada ikisi de Yalta'ya gitmeye hazırlanıyorlardı. Churchill, Montgomery'nin yöneteceği bu harekâtın önemi üzerinde özellikle durmuştu. General Dwight Eisenhower de bu nedenle Montgomery'ye havadan yapılan bu önemli desteği sağlıyordu.

İşte bütün bunlar olup biterken yemek, General Omar Bradley'in telefon etmesi üzerine yarıda kaldı. Telefon, salonun bir köşesindeydi ve yemektekilerin hiçbiri o an için Başkomutanın sözlerine dikkat etmiyordu. Bununla birlikte birdenbire heyecanlanışı, sözlerinin sertliği ve kopardığı hayret çığlıkları cephede olağanüstü bir şeylerin olup bittiğini göstermekteydi. General Omar Bradley de, zaten Eisenhower'in böyle bir tepki göstermesini bekliyordu. Çok geçmeden şu soru ortaya çıktı: Ren'in öbür kıyısına atılabilecek, yararlanılabilir durumda ne kadar kuvvet vardı?

General Omar Bradley:

— «4 tümenden fazla,» diye cevap verdi. «Fakat ben bu kuvvetlerin sağ kıyıya sürülüşünün sizin plânlarınızla çatışmayacağından emin olmak istiyordum.»

Başkomutan hemen cevap verdi:

— «Pekâlâ, Brad! Biz de birkaç tümenin Köln önünde hareketsiz kalacağını gözönünde bulundurmuştuk. Bu tümenler şimdi serbest! Hemen harekete geç! Mevzii sımsıkı elde tutmak için en azından beş tümenle başka ne lâzımsa al, hemen yola çıkart!..»

General Dwight Eisenhower daha sonra şunları yazmıştı:

«Bana şu karşılığı verdiğinde, sesinde gerçek bir sevincin çınladığını farkettim:

'Ben de tam böyle yapmak istiyordum! Ama buradakiler, sizin plânlarınızla çatışma olacağını söyleyerek itirazda bulundular. Onun için sizinle anlaşmak istedim.'

Savaş boyunca geçirdiğim en güzel ânlardan biri bu oldu. Büyük başarılar genellikle günler, hattâ haftalar önce tasarlanır. Öyle ki, bunlar nihayet gerçekleşti mi, Başkomutanlık'la Kurmay Heyetleri sonucun böyle olacağına kendilerini o denli hazırlamışlardır ki, yeni plânların hazırlığına dalıp giderler. Fakat Remagen başarısı hiç mi hiç beklenmiyordu. Ren Nehri'ni sağlam bir köprüden geçerek aşmıştık. Reich'ın bağrını koruyan geleneksel engel aşılmıştı. Düşmanın 1945 yılının baharında, ya da yazında bozguna uğrayacağı çok uzun zaman önce hesaplanmıştı ama şimdi bu yenilginin, sanki elimizin altındaymış gibi bir hâli vardı.

Bendeki coşku, konuklarıma da geçti. Bunların arasında, paraşütçü birliklerinin düşmanla her türlü koşullar altında yaptıkları çetin savaşlara emekleri geçmiş olanlar da vardı. Hepsi çarpışmaların yakında sona ereceğini önceden haber verdiler. Eminim ki o unutulmayacak günden sonra hepsi de ezi-

ci bir zafere olan inancın verdiği o görkemli atılımla kendilerini savaşa verdiler.»

Gerçekten, konuşmanın sonunu izlemiş olan konukların, artık işin kapsamını kavramak için büyük ayrıntılar öğrenmeye ihtiyaçları yoktu. Hepsi büyük bir sevinç içindeydiler. Hattâ General Ridgway, iki hafta sonra Montgomery'nin kesiminde yapılması öngörülen Havadan İndirme Harekâtı'nın, Ren'in bu yakasına yöneltilmesini önererek bu konuda öncülük bile etti! Fakat bu kez Ike plânlarını altüst etmeye ve Montgomery'nin yeni bir kepazeligine yol açmaya yanaşmıyordu:

— «Bu kez bu fırsatı bulamayacaksınız ama merak etmeyin, çok geçmeden böyle bir fırsatı ele geçireceksiniz,» dedi.

Umutsuz durumdaki bir adamın - Hitler'in - herkese zorla kabul ettirdiği katı boyunduruk dolayısiyle bir yanda ağırlık, tutukluk, kargaşalık; öbür yanda da esneklik, güven ve duruma uyma duygusu... Bir kamptaki başarıyı, ötekindeki yanlış üstüne yanlış yapmayı izah eden olaylar işte bunlardı. Tuğgeneral Hoge, on yıl kadar önce General D. Eisenhower'in Kurmay Heyeti'nin seçkin subaylarından biriydi. Başkomutan onun girişimini onaylarken, gerekli emirler de her yana ulaştırılmış bulunuyordu bile.

Saat 20,15'te General John W. Leonard bir süredir zâten bildiği bir haberin doğrulandığını bildiren bir emir aldı: Bu, Ahr Irmağı'nın ötesinde, güneye doğru giriştiği harekâtın durdurulmasıydı. Bu inancadan güç alan 9'uncu Zırhlı Tümen Komutanı, Sinzig'daki 52'nci Piyade Taburu'nu Bad-Neuenahr'dan gelen «A» Savaş Birliği'nin bir müfrezesiyle değiştirdi. Ahr vâdisinde 89'uncu

Keşif Bölüğü'nün yerini alan 310'uncu Piyade Alayı'nın 1'inci Taburu'nu da Remagen'a doğru ileri sürdü.

3'üncü Kolordu'nun Kurmay Heyeti saat 17'den beri hangi birliğin nereden emir alacağını gösteren yeni plânlar hazırlamıştı. General John Millikin'in Harekât Şubesi, Remagen üzerine tam mevcutlu bir tümenin gönderilemeyeceğini görünce, peyderpey yararlanılabilir hâle gelecek çeşitli birliklerin yola çıkarılmasını kararlaştırdı. Bütün bu kuvvetler gelir gelmez, nehrin sağ yakasına geçen kuvvetlerin Komutanı Tuğgeneral Hoge'un emrine verilecekti. Bunlar 9'uncu ve 78'inci Piyade Tümenleri'nden alınan iki tane motorlu piyade alayı ile; 105'lik bir sahra topçu taburu kadar değerli olan destek birlikleri, bir 155'lik top grubuyla bir de 8 pusluk obüs topu grubuydu. Bunu, geceleyin 482'nci Uçaksavar Taburu tamamlayacaktı.

Karanlık ve yağışlı gecede gittikçe artan bu trafik, araçların bütün farları yandığı hâlde cereyan ediyordu. Uzun çizgili, ışıklı tırtıl tekerlekler tıpkı ateş böcekleri gibi, Köln Bölgesi'nin yollarında ve Eifel Dağı'nın kuzey yamaçlarında parıldıyorlardı. Bu çizgiler Düren'den, Zülpich'ten ya da Euskirchen'den gelerek güney-doğuya yöneliyorlar; gerek Birresdorf yolundan, gerekse Rheinbach, Gelsdorf, Bad-Neuenahr ve Sinzig'den gelip Ren vâdisine ulaşıyorlardı. Konvaylar orada Koblenz'den Bonn'a giden yolu aşıyorlar, Kripp köyüne varıyorlar, sonra kuzeye kıvrılıp Remagen'ın güney çevresine ulaşıyorlardı: Araç dizileri orada birikmeye başlıyordu.

67'nci Alman Kolordusu Ahr vâdisinin güneyinde tam çekilme hâlinde olduğundan, bu hareketin

onun tarafından rahatsız edilmesi gibi bir tehlike yoktu. Onbeşinci Alman Ordusu her yanda geriliyordu. 74'üncü Alman Kolordusu, ordudan kesinlikle ayrılmış ve Bonn'a doğru sürülmüştü. Sol kanatta, Münstereifel'le Adenau arasında 66'ncı Alman Kolordusu'yla temas tümüyle yitirilmiş bulunmaktaydı. Bu yüzden, General Otto Maximilian Hitzfeld'in ilk işi Koblenz yolu üzerinde, Sinzig'in güneyinde ve Niederbreisig köyü hizasında bir yol engeli kurmak oldu. Bir istihkâm birliğine Sinzig'in 6 km. kadar güneyinde bu engeli kurma görevi verildi. Bu mevziin batısında, 272'nci Alman Piyade Tümeni'nin döküntüleri Heimersheim'ın güney-batısına hâkim olan ormanlık tepelerde tutunabilmek için boşuna uğraşıyorlardı. Sol kanatlarında, tümenin kalıntıları 277'nci Alman Piyade Tümeni'yle temas hâlinde bile değildi. Zaten bu Tümen de sabahleyin Gelsdorf'a doğru yapmaya kalkıştığı, fakat başaramadığı ilerleyiş sırasında Ahr vâdisinden sürülüp atılmıştı. Şimdiyse Amerikan konvoyları vâdiden hemen hemen aralıksız olarak geçip gidiyorlardı. Tümen, ya da hiç değilse onun kalıntısı Altenahr ve Brück köylerini boşaltmış, Adenau'ın kuzey-doğusunda, Staffel ile Herschbah (Herşbah) arasındaki ormanlarla kaplı tepelere sığınmaya çalışıyordu.

Henüz 67'nci Alman Kolordusu'nun kontrolünde bulunan bölge orada sona ermekteydi. Ahr vâdisi tümüyle kaybedilmişti. General Maximilian Hitzfeld, artık Dedenbach'taki karargâhından 89'uncu Piyade Tümeni'yle bağlantı kuramıyordu: Bu Tümen sabahtan beri Münstereifel Bölgesi'nde savaşa tutuşmuş bulunmaktaydı. Sol kanattaki 66'ncı Kolordu'yla da artık hiçbir bağlantı kalmamıştı. Bu yüzden de 67'nci Kolordu'nun tuttuğu

kesim Herschbach'ın çevresinde, 277'nci Piyade Tümeni'nin sol kanadında sona eriyordu. Daha ileride ne olup bittiği bilinmemekteydi: Gelen raporlar yalnız dağınık birliklerin Adenau yolu üzerinde gerilemekte olduklarını bildiriyorlardı.

General von Zangen, karargâhını Waldorf'tan Ren Nehri üzerinde, Sinzig'in on km. kadar güneyinde bulunan Brohl'a doğru geri çekmişti. Ama ne kadar zaman için? Çabucak kuruverdiği bu komuta postasından, Onbeşinci Ordu Komutanı ancak iskelet hâline gelmiş iki tümeni yönetebiliyordu.

İşleri yoluna koymak için, General Patton'un komutasındaki Üçüncü Amerikan Ordusu da Eifel dağları üzerinde harekete geçmişti. Sol kanadı, yâni Middleton'un Ardenne'lerde de savaşmış olan 8'inci Kolordusu Mart başında Schnee Eifel sıradağlarını aşmış, Prüm Bölgesi'ni ele geçirmiş, Gerolstein'ın doğusunda Kyll Irmağı'nın yukarı vâdisini aşmıştı. Bu hareket Koblenz'in 30 km. kadar batısında, Mayen'a doğru Adenau'ın güneyinde gelişirse, Onbeşinci Ordu'nun kalıntıları çok geçmeden sırtlarını Ren Nehri'ne dayayacaklardı...

Şimdiki hâlde Dedenbach'a olduğu kadar Brohl'a da gelen ve birbirlerini az-çok tutan haberler, Ahr'ın güneyinde düşman baskısının biraz gevşediğini göstermekteydi Bu iki kurmayda da Tanrı'nın bir lûtfu olan bu soluk alışın, Remagen Köprüsü'nün kaybedilişinin ve Erpel'de bir köprübaşı kuruluşunun sonucu olduğundan hiç kimsenin haberi yoktu: Doğrulanmayan dedikodular ve belirsiz söylentiler gerçi bu köprübaşının kaybedilmiş olduğunu bildirmekte idiyseler de, Erpel köprübaşı bundan böyle 9'uncu Zırhlı Tü-

men'in bütün yararlanılabilir kuvvetlerini kendi üzerine çekmekteydi.

Eisenhower gizlilik istiyor

Bununla birlikte Müttefik kaynaklarından gelen hiçbir haber bu söylentileri doğrulamadı: Çünkü Remagen işinden hiç sözedilememesi için General D. Eisenhower, genel karargâhın sansür servislerine çok kesin emirler vermişti. Bunun üzerine de S.H.A.E.F. haberler servisi o akşam Köln'ün merkezindeki çarpışmaların kesilişinin önemini savaş muhabirlerine özellikle belirtecekti.

Gerçekten, akşam üzerinden beri 7'nci Amerikan Kolordusu'nun kuvvetleri Ren Nehri'ne varmışlar, son savunucuları sağ kıyıdaki Deutz ve Mülheim dış mahallelerine doğru püskürtmüşlerdi. Ertesi sabah tarafsız ülkelerde olsun, Müttefik ülkelerde olsun Renanya Bölgesi'nin bu büyük kentinin kesin olarak ele geçirildiği haberi gazetelerin baş köşesinde, radyo yorumcularının bültenlerinin de ön plânında yer alacaktı. Haberlerin ulaştırılması için zaman gerekli olduğundan, bu bakımdan en elverişli durumda olanlar, Batı Avrupa'nın kurtarılmış bölgelerinde bulunan günlük gazetelerdi. Hattâ bunlar birinci sayfalarına ün salmış olan katedralin resmini bile koyacaklardı. Ortaçağ gotik sanatının birer hârikası olan katedralin siyahımsı iki çan kulesi, görünürde sağlam oldukları hâlde, yıkıntıların ortasında yükseliyorlardı.

Yorumcularla başyazarlar o âna dek Müttefiklerin işgal ettikleri en büyük kent olan bu Alman metropolünün zaptındaki önemi belirteceklerdi. Renanya'nın bu kenti, Reich'ın ekonomik gücünün temel direklerinden birini Aachen'dan daha

iyi simgeliyordu. Montgomery'nin 21'inci Ordular Grubu'nun ve General Lawton Collins'in 7'nci Kolordusu'nun göz doldurucu ilerleyişinden sonra Renanya'nın bu bölgesinde birçok gazeteci bulunduğundan, haber daha da iyi belirtilecekti.

Başka savaş muhabirleri de Üçüncü Ordu'nun sol kanadının güneydeki ilerleyişini belirteceklerinden, Remagen işinin gizliliği de bu sayede daha iyi korunacaktı. Prestij denen nesnenin anlamını General George C. Patton'dan daha iyi kimse bilmez; bir başarıyı parlak bir harekât haline sokarak bir savaş olayını onun kadar iyi hiç kimse belirtemezdi. İşte şimdi de 4'üncü Zırhlı Tümen, Gerolsetin'la Adenau'ın güneyi arasındaki bölgede ilerliyordu. Daha sonraki hedefler olarak da Mayen'ı ve Andernach'la Koblenz doğrultusundaki Ren vâdisini seçmişti (Remagen'da kazandığı başarının ödülü olarak, General Hoge 22 Martta bu 4'üncü Zırhlı Tümen'in Komutanlığına atanacaktı).

Şubatta Lüksemburg Büyükdükalığının sınırlarından başlayan Üçüncü Ordu'nun saldırısı güney Eifel yönünde ilerlemiş; Prüm, daha sonra Kyll ırmaklarının kenarları dik yamaçlı küçük vâdilerinin ilerisine ulaşmıştı. Bu bölgeye hâkim olan 600 m. kadar yükseklikte bazı tepeler vardı ki bu da ortaya, Ardenne'lerdeki tepelerle inkâr götürmez benzerlikler çıkarıyordu. Usta bir Komutan olan General Patton'un, birliklerinin yeteneklerini belirtmek için gerekli sözleri bulacağına hiç kuşku yoktu.

Bir yandan Köln'den gelen haberler, öbür yandan Koblenz Bölgesi'nin adının geçmesi aktüalitenin ön plânında yer alarak gazetelerin yazı işlerinde uçsuz bucaksız Batı Cephesi'nin öbür ke-

simlerinden gelecek haberleri gölgede bırakacaklardı: Bu cephe, Alsas'ın Ren Bölgesi'nin, Zeeland Bölgesi'ndeki Meuse Nehri'ne dek uzanıyordu. 2 Marttan beri Üçüncü Amerikan Ordusu'nun sağ kanadınca işgâl edilen Trier Bölgesi'nden başlayan cephe, Sarreguemines dolaylarına dek Saar Nehri'nin yatağını izliyor; orada da General Alexander Patch komutasındaki Yedinci Amerikan Ordusu'nun kesimi başlıyordu. Bu Ordu'nun mevzileri hafifçe güney-doğuya, Strasbourg'un otuz km. kadar kuzeyinde Haguenau Ormanı doğrultusuna bükülüyor; General De Lattre de Tassigny komutasındaki Birinci Fransız Ordusu'yla da bu ormanda bağlantı kuruluyordu. Oradan İsviçre sınırı yakınındaki Huningue'e (Hüneng) kadar, Fransız Ordusu'nun payına düşen bölge uzanmaktaydı. General De Lattre de Tassigny aşağı Alsas'ta Wissembourg yönünde saldırıya geçmeye hazırlanıyordu. Böylece Lauter Irmağı'nın kıyısına ulaşacak, Almanya'nın Palatinat Bölgesi.ne doğru bir çıkıntı elde etmiş olacaktı.

Köln'ün kuzeyinde 21'inci Ordular Grubu'nun kuvvetleri 23 Mart saldırısının hazırlıkları için yeni konak yerlerini kuruyorlardı. Gerilerdeki yollar çok sayıda konvoylarla kaynaşıyordu. Bunların bir bölümünü su kesimi az kayıklar, ya da bir yıl önce Normandiya ya da Provence kumsallarına çıkmak için kullanılan teknelere benzeyen dibi düz tekneler taşıyorlardı. Bunlar pek alışılmamış malzemeydi. Ama hazırlanmakta olan harekâtın genişliğini göstermeye yetmekteydi.

Nijmegen'in yukarısında, Flâman diliyle Waal adını alan nehir, güzden beri hep iki orduyu birbirinden ayırmaktaydı. Daha önce de Bois-le-Duc'ün (Bualödük) kuzeyinde aşağı Meuse Nehri, denize döküldüğü nokta olan Zeeland'a kadar aynı

işi görmekteydi. Nehrin kuzeyindeki iller, «H» Ordular Grubu Komutanı General Blaskowitz'in kuvvetlerince işgal edilmiş bulunuyordu. Halkın sağlık durumu, Hollanda Hükûmeti'nin başı olan Prof. Gerbrandy'yi çok kaygılandırmaktaydı. Kraliçe Wilhelmine Londra'ya sığınmış, sürgündeki hükûmetin başına da onu getirmişti. Profesör bu görevi 1940'tan beri yapmaktaydı. Prof Gerbrandy Hollanda'nın merkeziyle kuzeyindeki halkın içinde bulunduğu tam yoksunluk hâlini belirterek, Ren Nehri'nin kuzeyinde gerçek bir kıtlık hâlinin ortaya çıkmasını önlemek üzere alınması gerekli önlemler üzerinde özellikle duruyordu.

Bütün bu haberler, beslenme sorunlarıyla birlikte 8 Mart günlü gazetelerde büyük bir yer tutarken, öteki cephelere ilişkin havadisler de Müttefikler topluluğunun her ülkesinin o cephelere verdikleri öneme göre sütunlarda yer alıyorlardı. Meselâ İngiliz gazeteleri İtalya'da Sekizinci Ordu'nun Bologna'nın güneyinde ve doğusunda yaptıkları hafif ilerleyişleri ve General Slim komutasındaki Ondördüncü Ordu'nun Birmanya'da elde ettiği parlak sonuçları belirtiyorlardı: General, yaptığı ustalıklı bir manevra ile İrravadi Nehri'nin kıyısı boyunca ilerleyerek Mandalay kentinin kapılarına dayanmıştı.

Amerikan gazeteleri ise aynı Birmanya cephesinde dikkatlerini daha kuzeye, Lashio'ya doğru yöneltiyorlardı: Burası Çin'e giden yolun başlangıç noktasıydı ve General Sultan komutasındaki Çin-Amerikan kuvvetleri de orada hatırı sayılır toprak kazançları elde etmişlerdi. Bonin adalarının bağrındaki Iwo-Jima adlı Japon adasında da toprak kazançları elde edilmiş bulunuyordu. 19 Şubattan beri 4'üncü ve 5'inci Amerikan Deniz

Piyade Tümenlerinin saldırısına uğrayan bu 7 km. uzunluğunda, 2 km. genişliğindeki ufacık ada, Pasifik Seferi'nin en kıyasıya muharebelerine sahne olmuştu. Kazançlar ancak yüzer metre yüzer metre ölçülüyordu. Fakat o 7 Mart günü kükürtten ve lâvdan oluşan bu üçgenin beşte dördü, adanın kuzey ucuna yaklaşmakta olan deniz piyadelerinin elindeydi. Beri yandan da üç günden beri Japonya üzerine yaptığı bir akından dönen ilk Uçankale, o günlerde ele geçirilmiş olan havaalanına iniş yapıyordu. Bu sefer düşman direnişi inkâr götürmez çöküş belirtileri gösteriyordu ve bütün basın muhabirleri onun yakında yıkılacağı noktasında birleşmekteydiler.

Buna karşılık, hangi ülkeden olurlarsa olsunlar bütün yayın organları, Doğu Cephesi'nde olup bitenlere aynı önemi vermekteydiler: Orada Alman Ordusu Adriyatik Denizi'nden Baltık Denizi'ne dek Kızılordu'ya karşı amansız bir savaş vermekteydi. Bu Cephe, Dalmaçya kıyısından başlayarak Bosna-Hersek Bölgesi'ndeki Yugoslav Alplerinden geçiyordu. Burasını Neretva ve Bosna vâdileri boyunca General Alexander Löhr'ün komutasındaki Alman-Hırvat «E» Ordular Grubu tutmaktaydı. Cephe hattı Saraybosna'nın batısında, Sava ve Drava nehirleri arasında Slavonya ovasını ortadan kesiyor ve Balaton Gölü'nün güneyinde Alman-Macar Cephesiyle birleşiyordu. Hat oradan kuzeye doğru çıkıyor, Budapeşte ile Bratislava arasında, Komarom yakınında Tuna Nehrini aşıyor, orta Slovakya'nın dağları arasından geçiyor, sonra Oder Nehri'nin yatağına ayak uydurarak kuzey-batı yönüne kıvrılıyordu.

Orada, Silezya'dan Pomeranya'ya dek Cephenin en önemli kesimi yay biçiminde uzanıyor; Almanlar da Sovyetler de bütün dikkatlerini bu kesim

üzerinde toplamış bulunuyorlardı. Koniev'in 1'-inci Ukrayna Cephesi'ndeki tümenleriyle sırasıyla Jukov, Rokosovski ve Vasilyevski tarafından yönetilen 1'inci, 2'nci ve 3'üncü Beyaz Rusya Cepheleri'nin yaptıkları baskı kendini bu yandan gösteriyordu.

İleride Berlin yönünde bir yarma hareketi yapmak üzere bütün çabalarını Oder'e doğru yöneltmeden önce, Sovyet Başkomutanlığı, Pomeranya ve Batı Prusya'daki bütün Alman kuvvetlerini tasfiye ederek sağ kanadını serbest hâle getirmeyi kararlaştırmıştı. Böylece düşmanın elinden hertürlü karşı-saldırı olanağını almış olacaktı. Bu yüzden de, önceki günlerde olduğu gibi, iki hasım devletin savaş bildirileri Stettin'in doğusundan Danzig dolaylarına dek cereyan etmekte olan çetin çarpışmalar üzerinde özellikle durmaktaydılar.

Mart başından beri geride bırakılmış olan Neu-Stettin Bölgesi'nden Jukov, Baltık kıyısından pek de uzakta olmayan Köslin ve Kolberg'e doğru iki tane sert yumruk indirmişti. Birlikleri, Kuzey Ordular Grubu'nun Cephesi'ni alaşağı ederek Stettin'in otuz km. kadar doğusundaki Stargard'a gelmişlerdi. Sağ kanatta Rokosovski'nin ileri hareketi Batı Prusya'daki Alman kuvvetlerini tecrit etmiş, Bunlar Danzig ve Gdynia çevresinde Vistül Nehri'nin denize döküldüğü noktaya doğru püskürtülmüşlerdi. Böylece de 250.000'i aşkın asker, 200 km. kadar uzunluk ve 70 km. derinlikteki bir cep içinde sıkışıp kalmıştı. Aşağı Vistül'ün doğusundaki Elbing ve Graudenz tahkimli kentlerinin düşmeleri yüzünden bu kuvvetler, Doğu Prusya'dakilerden de ayrılmış bulunmaktaydılar. Daha ötede, doğu yönünde kıyı boyunca yalnız Königsberg Bölgesi'yle Samland yarımadasının garni-

zonları ve Letonya'daki Kurzeme Cephesi boyunca da Hitler'in emriyle hep hareketsiz duran tuvvetler tutunmaktaydılar.

Pomeranya'daki çarpışmalar çok kıyasıya bir hâl almıştı ve her iki tarafın basını bunları ayrıntılarıyla anlatıyorlardı. Bazıları Pomeranya Cephesi'nin dağılmasında, kaçınılmaz bir yıkılışın ön-belirtilerini görmekteydiler. Beri yandan Dr. Goebbels'in propaganda servisleri «son zafere dek savaşmaya kararlı» bütün bir ulusun direnme iradesini belirtiyorlardı.

Bununla birlikte yazı işlerinin ve dizgi atelyelerinin hummalı havası içinde gazetelerin bu çeşitli baskıları biçimlenirken, en iyi manşetin ve en oturaklı başyazının hiçbir zaman dizilip basılmayacağından o sırada hiç kimsenin haberi yoktu! Tarihin bazen paradokslar yarattığı olur: Gerçekten de Ren Nehri'nin Remagen'da geçilişi, Hitler'in Renanya Bölgesi'ni yeniden askerleştirmeye karar verişinden günü gününe tam 9 yıl sonra başarılmış bulunuyordu. O gün 7 Mart 1936 Pazardı. Versailles Andlaşması'nın hükümleri uyarınca Alman Ordusu'nun hiçbir askerine Ren Nehri'nin batısında, hattâ ne de Nehrin sağ kıyısı boyunca uzanan askerden arınmış bölgede konaklayamayacaktı. Fakat 1936 yılının başında Hitler 3'üncü Reich'ı egemen bir devlet hâline gelmiş saydığından, artık bu kısıtlamaya göz yumamayacaktı. Onun için de bir gün önce kabine üyeleriyle ordu şeflerini toplamış ve onlara nehrin sol kıyısını tek yanlı olarak yeniden askerleştirme konusunda aldığı kararı bildirmişti. Topçunun ve lojistik servislerin desteklediği ondokuz tabur, ertesi gün Düsseldorf'la Mannheim arasında nehri geçeceklerdi. İleri sürülen neden, Fransız-Sovyet Paktı'nın Fransız Parlâmentosunca onaylanmasıydı.

Bakanların bazıları çekingen birtakım itirazlarda bulunmuşlar, Genelkurmayın sorumluları da Fransız Ordusu'nun gösterebileceği tepki karşısında duydukları korkuyu belirtmişlerdi. Fakat Hitler buna rağmen kararını değiştirmemişti. İlk birlikler sol kıyıya ayakbastıkları sırada, Hitler de Reichstag'da nutuk çekiyordu. Başarısından emin olduğu için, uzun zaman süreceğini umduğu bir olupbittiyi açıkça ilân ederek milletvekillerine şöyle diyordu: **«Size hitabettiğim bu tarihsel saatte Alman birlikleri, barış dönemi garnizonlarını kurmak üzere Reich'ın batı illerine girmişlerdir.»**

Aynı anda da başlarında bando-mızıka bulunan motosikletli askerler, motorlu araçlar ve piyadeler, coşkun bir halkın «Yaşa! Varol!» sesleri, alkışları arasında sol kıyıda boy gösteriyorlardı. Versailles Andlaşması'nı imzalayan batılı devletler bu olupbitti karşısında hareketsiz kalmışlar; böylece de Hitler'i ileride daha cüretli davranışlarda bulunmaya isteklendirmişlerdi. Fakat düşmanca bir tepki gösterselerdi Hitler bu maceradan kepaze olarak birliklerini geri çekecek, belki de devrilme tehlikesiyle karşılaşacaktı. Tersine, küstahça ve kolayca kazandığı bu başarı, ancak beslediği emeller bakımından onu teşvik edebilirdi. Bu başarı, Avrupa'yı savaşa kadar sürükleyecek bir hareketin başlangıç noktası olacaktı ve 10 Mayıs 1940 günü de Batı yönündeki saldırı Renanya'nın bu ideal noktasından başlamıştı.

Dokuz yıl önceki coşkuyla bugün arasında ne büyük bir çelişki vardı! Birbirlerine karşıt bu iki sahne Alman tarihinin iki belirli dönemini, Naziliğin zaferiyle çöküşünü simgelemektedir. Muzip bir yazar, başyazısına konu olarak kaderin bu cilvesini alıp belirtebilirdi: Çünkü kader, Nazili-

ğin çöküşü arifesinde, yumruğunu indirmek için o yıldönümü gününü seçmişti...

İlk tanklar!

Fakat bu başyazı hiçbir zaman yazılmayacaktı. Daha doğrusu başka insanlar, Batıdaki seferin sona ermek üzere olduğu o sırada en şaşırtıcı savaş olayını yarın ya da öbürgün yapacakları eylemleri hemen oracıkta, yerinde yazacaklardı. Nehrin yağmurla ıslanmış, karanlığa gömülmüş iki yakasında bu insanlar boyuna didiniyorlardı. Sağ yakada Binbaşı Murray Deevers'in üç piyade bölüğü, küçük Erpel köprübaşının çevresini Erpeler Ley'ın doğu yamacına dek işgal ederken, 9'uncu istihkâm Birliği'ne bağlı bölüğün uzmanları da köprünün üzerinde ve yakınlarında harıl harıl çalışıyorlardı.

Çünkü Birresdorf'tan ve Sinzig'den gelen yollar tank, tırtıl tekerlekli zırhlı araba, Jeep, Kamyon gibi her çeşit araç dizileriyle tıklık tıklım doluydu. Bütün bu araçlar da, tıpkı Alman konvoylarının bir gün önce akşamüstü yaptıkları gibi, karşı kıyıya geçmek zorundaydılar. Köprüye giriş noktalarının hazır olmasını ve rayların arasını kaplayan tahta döşemenin onarılmasını beklerken, Yarbay Engeman takviye olarak Dave Gardner'in tanksavar müfrezesini yola çıkarmış, Binbaşı Deevers'e de elindeki otomatik silâhlardan olasıya çok miktarda göndermişti.

Saat 23,30'da destek olarak gönderilen 105'lik ve 155'lik bataryalarla 8 pusluk obüs topları birliği, sol kıyı boyunca mevzilendiler. Yakında 482'nci Uçaksavar Taburu'nun da geleceği bildirilirken daha şimdiden bir avcı filosu bulutların üzerinde devriye gezerek, Alman Hava Kuvvetleri'-

nin geceleyin birdenbire gösterebilecekleri tepkiye karşı ilk koruyucu perdeyi oluşturuyordu.

Fakat Yarbay Leonard Engeman daha iyisinin olmasını istiyordu. Köprünün girişinden birkaç yüz metre uzakta olan bir evin bodrumunu komuta postası hâline sokmuş; burada da durum dolayısiyle 14'üncü Tank Taburu'nun emrine verilen birliklerin hangileri olduğunu öğrenmişti. Bunlar 656'ncı Tank Tahrip Taburu'nun «C» Bölüğü, 89'uncu Keşif Taburu'nun «C» Grubu, 52'nci Piyade Taburu, 310'uncu Piyade Alayı'nın 2'nci Taburu, 27'nci Piyade Taburu (ki sağ yakaya geçmiş bulunuyordu) ve 9'uncu İstihkâm Taburu'nun «B» Bölüğü'nün bir mangasıydı. Bu istihkâmcılar köprü üzerindeki rayların arasına döşenen tahta kaplamanın ve buraya sol kıyıdan gelecek arabaların gireceği yerin onarımını bitirmek üzereydiler. Gerçekten de Yarbay Leonard Engeman, tanklarını karşıya olasıya çabuk geçirmek istiyordu.

Yarbay Leonard Engeman yalnız 14'üncü Tabur'un tankçı Komutanı olarak değil, aynı zamanda Görev Gücü'nün başı olarak da böyle düşünmekteydi: Çünkü Bir mevzie karşı tank desteği olmadan girişilecek hareketin, her zaman için mâcera niteliğinde olacağını düşünüyordu. Onun fikrince Almanların hâlâ tepki göstermeyişleri, gerçekten mûcize sayılacak şeydi. Fakat Yarbay Engeman düşmanı, hayâle kapılmayacak kadar iyi tanıyordu. Bu karşı-saldırı her an başlayabilirdi ve şafaktan önce başlamayacağı da düşünülemezdi.

Yarbay Engeman, durumlarının mâcera niteliğinde oluşunu ve savunma araçlarının yetersizliğini bildikleri için, 27'nci Tabur'daki askerlerin

morallerinin oldukça düşük olduğunun farkındaydı. Akşam boyunca birkaç panik olayının görüldüğü de haber verilmişti. Kuşkusuz bunlar çabucak bastırılmıştı, ama sinirli, kaygılı ve ne idüğü hakkında hiç bilgi edinilmemiş bir düşınan karşısındaki yalnızlığın farkında olan bir birlikte her an bu tür panik olaylarının görülmesi beklenebilirdi.

Yarbay Leonard Engeman, kendi başına bırakılan bir piyade eri için tankların varlığının ne denli büyük ferahlık unsuru olduğunu deneyleriyle biliyordu. Onun için, Tümen İstihkâm Şubesi Başkanı Albay Sears Y. Coker kendisine köprü ile dolaylarındaki onarım işlerinin çabuk bitebileceğini söyler söylemez, öbür yakaya bir tank birliği göndermek için hemen gerekli hazırlıkları yaptı. Bununla birlikte bir sorun zihnini kurcalıyordu: Köprü bu ağır araçların geçişine dayanamayacak kadar büyük hasara uğramış olamaz mıydı? Ne düşündükleri sorulan bütün sorumlular: «Ama yine de bir denemek gerek,» diye cevap verdiler.

Bunun üzerine Yarbay Leonard Engeman, Yüzbaşı George Soumas komutasındaki «A» Bölüğü'nü öncü birlik olarak ileri sürmeye karar verdi. Bu birlikte Sherman tankları vardı. 14'üncü Tabur Komutanı ilk girişimi bu 32 tonluk tanklarla yapmayı daha uygun buldu: Çünkü 43 tonluk Pershing M-26'lara göre bunlar çok hafifti. İstihkâmcılar raylar arasındaki tahta kaplamanın iki yanına beyaz şeritler koydular. Bu sayede sürücüler karanlıkta yollarını bulabileceklerdi.

Bütün bu önlemlere rağmen, kıyının bu yanındaki herkes işin kolay olmayacağını düşünmekteydi. Yüzbaşı George Soumas küçük müfrezesinin geçişini düzenlerken, bu işlemin nâzik nite-

liğinden öylesine emindi ki, hemen Teğmen Miller'in kullandığı tankın başta ilerlemesine karar verdi. Kendisine

— «Bu akşam senin tankın önünde başka bir tankın bulunması daha uygun olacak diye düşünüyorum,» dedi.

Bu, bir yenilikti, çünkü Teğmen Winsdor C. Miller o güne dek birliğinin en önünde gitmeyi kendisi için bir onur meselesi yapmıştı. Yarbay Engeman, Teğmen Miller'in surat astığını görünce, verdiği bu karardan onun hoşlanmadığını anladı. Onun için:

— «Ben böyle emrediyorum!» Diye ekledi. «Sen benim için çok değerlisin, Miller, onun için bu deneye en önce sen girişme!»

Bunun üzerine Çavuş William Goodson'un tankının önde ilerlemesi ve geçişin ağır sorumluluğunu onun yüklenmesi kararlaştırıldı. Çavuş Goodson ağırbaşlı ve dengeliydi, her işte yavaş davranırdı, onun için de birliğindeki askerler alay olsun diye ona «Speedy» (Hızlı) adını takmışlardı. Fakat bu akşam bu yavaşlık işe yarayacaktı, çünkü sakıntılı davranma zorunluğu vardı. Ayrıca Goodson çok tecrübeli bir assubaydı, ona tam anlamıyla güvenilebilirdi. Teğmen Windsor C. Miller az-çok üzgün bir sesle:

— «Bu kez yer değiştireceğiz, Speedy...» Dedi.

Çavuş Goodson hiç sesini çıkarmadı, sürücüye az önce köprüye girişi önleyen çukurun yakınında, en başa geçecek biçimde manevra yapması için emir verdi. Buldozer her yanı dümdüz etmişti, zemin de tıkız ve sert görünüyordu. Arkadan, demir şıkırtıları çıkararak Teğmen Miller'in tankı geliyordu. Daha geride, köprünün giriş rampasına doğru ise, birliğin öbür araçları görülmü-

yordu da seziliyordu, hepsinin motorları ağır ağır işlemekteydi.

Nihayet, geceyarısından az önce köprüyü geçiş için her şey hazırdı ve ilk tank demiryolunun üzerinde ilerleyebilecekti.

Yüzbaşı George Soumas, Çavuş Goodso'a: «İlerle!» Diye işaret etti. Tahribin yapıldığı yerde doldurulup sıkıştırılan toprak, Sherman tankının ağırlığına dayandı. Sonra nehir kabardığında fazla suların akmasını sağlayacak kemere sıra geldi. Burada ancak tek bir yol üzerinde ilerlemek mümkündü. Tırtıl tekerlekler yolu dişlediler, yavaş ilerlemesine rağmen tank, putrelleri çadırdattı. Fakat sonunda her şey dayandı. Bununla birlikte Teğmen Windsor C. Miller:

— «Ağır ol! Yavaş git!..» Diye mikrofonda seslendi.

İstihkâmcılar her yerde çok iyi iş görmüşlerdi. Sherman tankı engeli aştı, tahta döşemenin üzerinde ilerlemeye başladı. Tahtalar gıcırdadı ama dayandı. Bununla birlikte ağır aracı bu zifiri karanlık gecede hiçbir ışıklı işaret olmadan, yoldan çıkarmaksızın sürebilmek için şoförün çok usta ve becerikli olması gerekiyordu. Çavuş William Goodson şimdi asıl köprünün üzerinde ilerlemekteydi. Kulesinden bakan Assubay, yönü belirlemek için madenî üstyapılardaki putrellerin sıralanışını göremeye çalışıyordu. Fakat karanlığın içinde bu dikmeler iyi seçilemiyordu.

Teğmen Windsor C. Miller, köprünün ortasında önündeki tankın izinden ayrıldığına iyice inandı. Teğmen kendi kulesinden bakınca hiçbir şey göremiyor, öndeki zırh kaplamanın üzerinde bulunan beyaz yıldızı zar-zor seçebiliyordu. Mikrofonda «Speedy»ye:

— «Neredesin yahu?» Diye seslendi.

O sırada da ön taraftan boğuk bir çarpışın sesi geldiğini duydu. Kulaklıklarda da hemen Çavuş Goodson'un sesini duydu:

— «Acele etmeyin Teğmenim, sizin tank bizimkine çarptı!» Diyordu.

Doğruydu. Öylesine karanlık vardı ki, Teğmen Miller, Sherman'ın topunun ucunu güç görebiliyordu. Bununla birlikte dev araçlar ilerleyişlerini sürdürüyorlardı. Bu ilerleyiş bitmek bilmez gibiydi. Muhakkak yayan yürüyen bir adamınkinden daha yavaştı. Nihayet sağ yakadaki iki kulenin tümü birden göründü. İstihkâm uzmanları kıyıyı beyaz çizgilerle işaretlemişlerdi. Bunlar da kıyı yoluna doğru daha rahat bir iniş sağlıyorlardı. Teğmen Miller, birliğindeki beş tanka Erpel'e giden dar yolda ilerlemelerini emretti, bunu hemen Yarbay Engeman'a da haber verdi. Sonra köprübaşına nereden olursa olsun girmeyi önlemek için, araçlarıyla yol üzerinde gerçek birer baraj kurmak üzere gerekli ilk hazırlıkları yaptı. Tanklar yolun iki yanındaki banketlerde, karşıdan gelecek düşmanları yan ateşine alacak biçimde pusu kurdular. Geriden de beş başka tankla bir tankdozer geliyordu.

Bütün bu işlerin gerektirdiği manevralar, motorların kudurmuşçasına homurtularına yol açıyordu. Binbaşı Murray Deevers'in taburunun piyadeleri ya Erpeler Ley'da, Orsberg yolunun iki yanındaki tek kişilik boy siperlerine sinmişler veya Erpel'in yıkıntıları içinde gizlenmişler; havanlarıyla ağır makinelilerini de mevziye sokmuşlardı. Onlar için tankların yaptıkları bu gürültüden daha yüreklendirici bir şey olamazdı.

Birdenbire, tankların gelişiyle aynı anda, Al-

manlar tarafından oldukça sürekli atışlar da başladı. Bu, herhalde Binbaşı Strobel'in Rheinbrohl'dan beri verilmesini istediği karşılıktı. Teğmen Windsor C. Miller patlayışların ışıklarına göre, kararlamadan karşılık verilmesi için hemen komut verdi. Az sonra da Yarbay Engeman'a kısaca şunu bildirdi:

— «Düşman otomatik silâhlarla ateş ediyor. Biz de karşılık veriyoruz...»

Daha sonra verdiği haberi tamamladı:

— «İlk tutsaklarımızı aldık. Götürmeleri için piyade erleri yollayın!..»

Yarbay Leonard Engeman'dan hemen cevap geldi:

— «Mevzii son tanka dek elde tutun!»

Teğmen Windsor C. Miller, Almanların karşılık verdikleri haberinin Yarbay Leonard Engeman'ı çok derin bir kaygıya düşürdüğünü o anda bilmiyordu. Bu ilk tutsakları, tank ve topçu desteğinde daha korkunç bir dalganın gelmekte olduğuna alâmet saymaktaydı. Derken tam Yüzbaşı George Soumas'ın on tankının geçişinden sonra bir tank tahrip aracı, ters bir raslantının sonucu olan bir kaza yüzünden bütün trafiği tıkamaz mı? Az önceki kaygı dolu: «Son tanka dek...» sözlerini işte bunun için söylemişti.

Yardımcı tahrip kalıbının patlayıp çukur açtığı noktada bu aracın sağ paleti bir putrelin üzerinden kaymış, aceleyle onarılan demiryolunun çökmesine ve aracın çukura yuvarlanmasına yol açmıştı. Köprünün girişinde herkes çılgınca bir telâş içindeydi. Albay Sears Y. Coker, 9'uncu İstihkâm Birliği'nin erleriyle birlikte hemen ileriye atıldı. Kazaya uğrayan zırhlı aracın altındaki putrellerin arasına hiç çekinmeden dalıverdi. Ren

Nehri yirmi metre kadar aşağıdaydı. Albay, deliğin aracı nehre yuvarlamaya yetecek kadar geniş olabileceğini düşünüyordu. Fikir parlaktı ama gerçekleşmesine olanak yoktu: Çünkü destek görevi yapan direkler hem kalındı, hem çok sayıdaydı. Araç onların arasından kayıp geçemeyecek kadar iriydi. Bu yüzden, aşağıya atıldı mı, tersine, geçişi büsbütün engellemek gibi bir tehlike yaratacaktı. Buna göre tek çözüm yolu kalıyordu: Aracı bir tanka bağlayıp arkasından çekmek, çukuru da en kısa zamanda doldurmak.

Albay Sears Y. Coker, bu emirleri verirken, akşamüstü ve geceleyin yapılan uzun çalışmalardan sonra ortaya çıkan bu can sıkıcı yeni terslik için üzülmekten kendini alamıyordu. Kaybedilen bütün bu zaman muhakkak ki düşmanın işine yaramaktaydı. Geçen her dakika, Alman kuvvetlerinin karşı-saldırıda bulunma şanslarını güçlendiriyordu. Trafik yeniden başlamadan karsı-saldırı başladı mı, bu mûcizeli köprübaşından da hiçbir hayır kalmayacaktı...

Ama aslında Albay Sears Y. Coker de, Yarbay Leonard Engeman da boşuna üzülüyorlardı. Başarı hep 9'uncu Zırhlı Tümen'in gözüpek girişimini kolaylaştırmaktaydı. Bu yorucu gün batarken, 3 km. kadar uzunlukta bir savunma çevresi boyunca yayılmış olan 27'nci Piyade Taburu'nun mevzileri karşısında yalnız dağınık Alman grupları ateş etmekteydiler. Yüzbaşı George Soumas'ın 10 tankı bütün topları ve ağır makinelileriyle karşılık vererek düşmanı uzakta tutuyordu. Bu düşman hiçbir takviye alamayacaktı. Safları arasında düzensizlik ve şaşkınlık hüküm sürmekteydi.

General von Kortzfleisch hâlâ Kalenborn'daki yeni karargâhında emrine verilen birlik komu-

tanlarının gelmelerini bekliyordu. Geceyarısına doğru küçük köye bir rastlantı sonucu ve tek başına bisikletli bir binbaşı geldi. Görünüşe göre çok yorgun ve şaşkın bir haldeydi, bu, Scheller'di. Remagen Köprüsü'nün bahtsız komutanı Binbaşı Scheller! Aşağı yukarı yirmidört saat önce, 67'nci Kolordunun Falkenberg'deki karargâhını yüreği umutla dolu olduğu hâlde terketmişti. Şimdiyse şaşkın ve yorgun, başından geçen inanılmaz mâcerayı Generale anlatıyordu...

General von Kortzfleisch, anlatılanları dinledikçe Albay Günther Reichhelm'in kendisine verdiği Mareşal Walter Model'in de tasdik ettiği görevi iyi bir sonuca ulaştırmak için ne türlü yoksunluklar içinde olduğunu düşünmeden edemiyordu. Karargâhı Erpel'den 8 km. kadar uzaktaydı ama hemen hemen ilk hatta sayılırdı: Çünkü şu anda Kalenborn'la Amerikan mevzileri arasında fiilen hiçbir şey yoktu. General von Kortzfleisch, düşündüklerini açıktan açığa söylemeye cesaret edemiyordu ama içinden şu itirafı yapma zorunluğundan da kurtulamıyordu: Bu beklenmedik durum insan gücünün artık çökmüş olmasının değil de, Büyük Reich'ın içinde bulunduğu çürüme hâlinin mantıkî sonucuydu. Bu sonucu da o, Bensberg'den ayrılalıberi apaçık görmüştü...

REN'İN ÖBÜR YAKASINDA

8 Mart günü

Remagen'da bu kadar çok sayıda araç görüldüğünü kasaba halkından kimse hatırlamıyordu.

Ren'in sol kıyısıyla demiryolu arasına sıkışmış olan ve köprüye giden kavşaktan biraz uzakta olan küçük kasabaya, Bonn-Koblenz yolu deyim yerindeyse, «şöyle bir sürtünerek» geçiyordu. Demek oluyor ki normal zamanlarda trafik daha çok, demiryoluna paralel olan bu anayoldan akıp gidiyordu. Fakat Birinci Amerikan Ordusu'nun Harekât Şubesi yüz kilometreyi aşkın bir yarıçap içinde bulunan bütün işe yarar birlikleri köprüye doğru ileri sürmeye başlayalıberi, zaman zaman canavar düdüklerinin, ağır araçlarla tankların klâkson sesleriyle kesilen hemen hemen aralıksız motor homurtuları, bütün kasabayı zangır zangır titretiyordu.

Bu, önünde durulmaz dalga, her yönden geliyordu: Tuğgeneral Hoge'un ansızın geldiği daracık Birresdorf yolundan da General Louis Gaig'in 9'uncu Zırhlı Tümeni'nin ilk elemanlarının sökün ettikleri Bonn yönünden de geliyor, her yanı kaplıyordu. Bu arada General Louis Craig bu üniversite kentini kısmen temizlemiş bulunmaktaydı. Remagen'ın güneyinde, Ahr doğrultusunda Kripp'ten köprüye giden dar yol da araba dizileriyle, savaş araçlarıyla tıklım tıklım doluydu. Bunlar çoğu zaman çift sıra hâlinde diziliyorlardı.

Kasabada tek-tük kalanlar evlerinin perdeleri ardından ya da bodrumların hava deliklerinden bakıyorlar; hertürlü araçlardan oluşan ve çok acayip silûetler hâlinde her yana yayılan bu dalgayı şaşkınlıkla seyrediyorlardı. Bunların arasında Teiger'lerinki gibi uzun topları olan heybetli Pershing M-26 tanklarından tutun da piyadeleri her çeşit arazide taşımaya yarayan yarı-tırtıl tekerlekli Halftrak'lara kadar her çeşidi vardı. Ayrıca top bolluğundan da geçilmiyordu: 8 pusluk korkunç obüs toplarından birkaç namlulu hafif uçaksavar toplarına dek her çapta top vardı. Hele bu uçaksavar topları koca koca şarjörleri birkaç dakikada boşaltıveriyorlardı, çünkü atış tempoları öylesine hızlıydı. Sonra Jeep diye adlandırılan o acayip arabalar ortaya çıkıyordu: Bunların sürücüleri konvoyların, hantal görünüşlü Dodge kamyonetlerinin, öfkeli öfkeli homurdanan G.M.C. kamyonlarının arasına büyük bir ustalıkla sokuluyorlardı. Son olarak da şurada burada istihkâm birliklerinin arabaları görülmekteydi: Bunlar üzerlerinde vinçler bulunan plâtformlu, kaldıraçlı arabalardı. Önlerinde kocaman enli birer bıçak bulunan traktörler de vardı ki adlarına buldozer deniliyordu.

Bu malzemenin çok sayıda ve çok çeşitli oluşu sayesinde her birlik, arızalarını kendisi giderecek araçlara sâhip, hemen hemen bağımsız, gezici bir kuvvet hâlindeydi. Görevi ne olursa olsun her asker, eğitim sırasında defalarca tekrarladığı rolü yaparmış gibi bir izlenim uyandırıyordu. Her şey esnek, basit, görünürde kolaydı ve korkunç bir etkinlikteydi. Bir gün önce çekilmekte olan orduyla arada ne büyük çelişki vardı. Alman askerleri yayan yahut bisikletle gidiyorlar, kimi zaman gazojenle işleyen tıknefes kamyonlar ya da Nuh

zamanından kalma atlı arabalar kullanıyorlardı. Şimdiyse Remagen benzin, sıcak makine yağı ve Amerikan sigarası kokmaktaydı. Makine her şeye egemendi ve dizi kolları boyunca didinen askerler gerçek yünden, kaliteli kumaşlar giymişlerdi. Ayaklarında da yine çok sağlam deriden, köseleden ya da kauçuktan kunduralar vardı. Başarıları bu bolluğun, bu zenginliğin bir sonucuydu.

Bu heybetli manzara karşısında Mareşal Rommel'in vaktiyle yaptığı kehanetin doğru olduğu bir kez daha görülüyordu. Alman Mareşali: «Müttefikler Batı'daki bir kumsalda pekalâ da bir köprübaşı kurabilirler,» demişti. Saldırgan kıyıya ayak bastığı sırada çok güçsüzdür ama etkili maddî olanaklar ona savunmacıya göre daha çabuk toparlanma olanağını sağlarsa, bu güçsüzlükten eser kalmaz artık. Normandiya çıkarmasından önce Mareşal, bu önemli süreyi yaklaşık 24 saat olarak saptıyordu.. Remagen köprübaşında ise bu süre fiilen sadece birkaç saate inmişti.

Amerikan Ordusu'nun çok hareketli oluşu, haberleşme servisinin çabuk işleyişi ve çeşitli komuta kademelerinin esnekliği sayesinde köprübaşını güçlendirecek araçlar geceyarısından itibaren işlemeye başladılar. Üç saat süren çabalardan sonra, Albay Sears Y. Coker'in askerleri tank tahrip aracını nihayet içine düştüğü çukurdan çıkarıp sol kıyıya getirmeyi ve çukuru daha dayanıklı kalaslarla kapatmayı başardılar.

Bütün bu işler olup biterken 52'nci Piyade Taburu'ndan 700 kadar piyade sağ yakaya giderek Binbaşı Murray Deevers'in birliklerini takviye etti. Şafakla beraber Yarbay Leonard Engeman'ın 14'üncü Zırhlı Taburu'nun tankları Yüzbaşı Ge-

orge Soumas'ın Öncü Birliği'ne katılmak için demiryolunda ilerlerken, 310'uncu Piyade Alayı'nın 1'inci Taburu da tümüyle köprüyü geçti. Bu, General Edwin P. Parker'in 78'inci Piyade Tümeni'nin öncü birliğiydi. 3'üncü Kolordu tarafından Münstereifel Bölgesi'nde yoldan çevrilerek takviye için Remagen üzerine gönderilmişti. Aynı zamanda, 9'uncu Zırhlı Tümen'den olmayıp da Ren'in öbür kıyısına ayak basan ilk birlikti.

Karargâhını Erpel Belediye Başkanı'nın evinde kurmuş olan Tuğgeneral Hoge, 52'nci Alay'ı Orsberg yolu üzerine sürmüştü. 310'uncu Alay'ın bir taburu da köprünün çıkışından nehrin yukarısına doğru sapıyor; Linz yolu üzerindeki Kasbach ve Ockenfels köylerini zaptedip Remagen'a doğru çok iyi gözetleme noktalarını düşmanın elinden alıyordu.

Bütün o gün boyunca köprünün üzerinden sürekli olarak araçlar geçti. Sayıları birkaç bin olarak saptanan bu araçlar, çok kalabalık oluşlarına rağmen saat gibi düzenli bir tempo ile geçip gidiyorlardı. Gecenin ve sabahın bir bölümünü de soğuk ve bazen zorlu bir yağmurun altında beklemekle geçirmişlerdi. Tanklar, Jeep'ler, istihkâm birliklerinin araçları bitmez tükenmez bir geçit hâlinde birbirlerini izlediler. İnsan yirmidört saat öncesinin geri geldiğini sanırdı: O zaman da Yüzbaşı Karl Friesenhahn, Yüzbaşı Willi Bratge'ye birliklerin köprüden geçmesi için her şeyin hazır olduğunu söylemişti. Fakat bu kez sağ yakaya doğru başlamış olan hareket, düzenlilik ve güçlülük bakımından çok etkileyici nitelikteydi.

Şu da var ki, trafiğin çok yoğun olacağını gözönünde tutan Askerî Polis «Military Police,» köprüye giden bütün yolların üzerindeki konvoyları

düzene sokuyordu. 9'uncu Zırhlı Tümen'in müfrezesine 3'üncü Kolordu'nun bir birliği de eklenmişti. Hattâ Remagen'ın yirmi km. kadar batısındaki Gelsdorf'ta merkezî bir koordinasyon ve denetim postası da kurulmuştu. Konvoyların önemine, yolların durumuna ve ana yolları tıkamamak için izlenecek öteki yollara ilişkin bütün bilgiler oraya geliyordu. Trafik servisi bu bilgilerin yardımıyla birlikleri bu yollara dağıtıp akışın düzenli olmasını sağlıyordu. Bu komuta postasına bağlı olan beş ayrı posta da verilen direktiflerin uygulanışını, özellikle araçların güvenlik normlarına göre kademelenişlerini denetliyorlardı. Remagen'da 9'uncu Zırhlı Tümen'in bir yol kontrol postası da köprünün üzerindeki trafiği düzenliyor; bunu yaparken yüklerin ağırlığını, demiryolunun durumunu ve giriş yollarındaki sıkışıklığı gözönünde bulunduruyordu. Bir levha: **«9'uncu Zırhlı Tümen'in katlandığı zahmet sayesinde, Ren Nehri'ni ayaklarınız ıslanmadan geçin!»** Diyordu.

Ren'in bu kıyısından bakılınca köprübaşı savaşı, sanki artık sıkı bir plânlamanın uygulanışına bağlıymış gibi, bir «rutin» görünüşüne bürünüyordu. Bu kısmen de doğruydu. Geçen her araç Tuğgeneral Hoge'a güçlü bir takviyenin güvencesini getiriyordu. «B» Savaş Birliği ve takviye birlikleri için bu köprü sanki gerçek bir göbekbağıydı. Doğu yakasına geçmiş bütün kuvvetlerin Komutanı olan Tuğgeneral Hoge, onun sayesinde, o 8 Mart gününün akşamı Unkel'le Linz arasında elinin altında 8.000 savaşçı bulundurabilecekti. Gerçekten de 9'uncu Zırhlı Tümen'in 27'nci ve 52'nci Piyade Taburlarına, 14'üncü Tank Taburu'na, 656'ncı Tank Tahrip Taburu'na ve 89'uncu Keşif Birliği'nin «C» Bölüğü'ne 9'uncu Piyade Tüme-

ni'nin 47'nci Piyade Alayı ve 78'inci Tümen'in 310'uncu Piyade Alayı da eklenmiş bulunmaktaydı. Daha şimdiden sol kıyıdan başka birliklerin de yardıma gelecekleri bildiriliyordu ki bunlar şunlardı: General Louis Craig'in Tümeni'nin 60'ıncı Piyade Alayı, General Edwin P. Parker'in Tümeni'nin 309'uncu ve 311'inci Alayları, 9'uncu İstihkâm Birliği'nin bir bölümü, 482'nci Uçaksavar Taburu'nun birkaç uçaksavar bataryası.

Bununla birlikte bu birliğin toplarının büyük bölümü sol kıyıdaydı ve Erpeler Ley'ın doruğu orada, nişancıları daha az rahatsız ediyordu. Yine bu yanda Tuğgeneral Hoge 9'uncu Zırhlı Tümen topçusunun 105'lik ve 155'lik sahra bataryalarının hemen yapacakları bir desteğe güvenebilirdi. Bununla birlikte en ufak bir tehlikeyi bile göze almak istemeyen «B» Savaş Birliği Komutanı, buna karşılık, Ren'in ilerisinde savaşan bütün birliklerin komuta postalarıyla kurmay heyetlerini nehrin sağ kıyısına geçirtmişti. Böylece trafiğin kesilmesi, hattâ belki de köprünün tahrip edilmesi hâlinde bütün bu birlikler, kendi komutanlarınca yönetilmeye devam edilebileceklerdi.

Almanların ilk tepkileri!..

Alınan tedbir yerinde olduğu kadar iyi de düşünülmüştü: Çünkü saat 16,30'a doğru Alman topçusunun attığı ilk obüsler Remagen'ın kıyılarına düşmeye başladı. Uzmanlara göre atışı çapları 210 olarak saptanan ağır sahra topları yapıyorlardı. Fakat söz konusu olan belki de düzenleme atışlarıydı: Zira çok geçmeden salvolar seyrekleşti, sonra da kesik bir hâl aldı.

Buna karşılık, pike uçaklarının görünüşü daha korkunç oldu. Kapalı ve yağmurlu, alçak bulutlu,

dolayısiyle bu tür bir müdahaleye az elverişli bir havaya rağmen, Alman havacıları olmayacak bir işi başarmaya çalışıyorlardı. 482'nci Uçaksavar Taburu'nun topçuları üç Stuka ile bir avcı uçağı saymışlardı, toplarıyla hedefin üzerine çelik bir perde çekiyorlardı. 4 uçak birbiri ardınca düşürüldü, günün kalan bölümünde de başka alârm verilmedi...

Muhakkak ki geç kalmış, fakat kararlı biçimde yapılmış olan bu iki saldırı gösterisi, bundan böyle aynı zamanda iki muharebenin cereyan edeceği anlamına geliyordu: 8 Mart gününün akşamı kuzeydeki Unkel'den güneydeki Linz'e dek uzanan köprübaşının çevresinde bir kara muharebesi; bir de köprübaşının elde tutulması için yapılacak muharebe, ki bunun için Amerikan 3'üncü Kolordusu kurmayı dikkate değer bir gerçekçilik gösterecekti.

Öğleden hemen sonra 482'nci Uçaksavar Taburu, elindeki bütün silâhları Remagen'ın çevresine yerleştirmek için emir aldı. Köprünün iki yanına zaten 3 tane hafif top müfrezesi yerleştirilmişti. 413'üncü Tabur'un takviye olarak gönderilen 90'lık topları ise kasabanın kıyısında mevzie girmiş bulunuyorlardı! Bir duman birliğinin gelmesi beklenirken, bulutsuz havada bir alârm verilirse yakılmak üzere yağ bidonları hazırlandı. 9'uncu İstihkâm Birliği'nin askerleri tahrip kalıplarını bir araya topladılar. Düşman yüzerek saldırıya geçmeye kalkışırsa durdurmak için, kalıpları düzenli aralıklarla nehrin yukarısına doğru suyun içine yerleştireceklerdi. Uçaksavar topçuları da bu yandan savunma ağını güçlendirmek için aralıklı olarak salvolar atacaklardı. Son olarak Birinci Ordu'nun istihkâm birlikleri de asıl köprü havaya uçurulacak olursa bunun yerini

tutmak üzere biri Kripp yönünde, öteki de demiryolu köprüsünün aşağısında imkân olur olmaz iki tane tombaz köprü kurmak üzere şimdiden hazırlıklara başlamışlardı. Ara yerde de sağ yakadan sol yakaya geçişi sağlamak üzere teknelerden yararlanılacaktı: Çünkü demiryolu köprüsünün üzerindeki trafik tek yönlü olarak, köprübaşı doğrultusunda işliyordu. Sağ yakada kurulan köprübaşının ikmâl-iaşesinin ise öncelikle sağlanması gerekmekteydi.

Bütün bu kararlar uzağı gören bir zihniyeti olduğu kadar aşırı bir ihtiyatlılığı da açığa vurmaktaydı. Köprübaşının derinliği yaklaşık 3 km., genişliği ise 7 km.yi bulmasına rağmen bunun durumu herkesi ilgilendirip kaygılandırıyordu. Almanların bu ilk tepkileri gerçekten çetin sınavlarla karşılaşacağını gösterir nitelikteydi. Köprü, beklenmedik zamanda, ânî olarak ele geçirilmişti ama düşmanın, ne türlü bir karşılık vereceğini kararlaştırmak üzere, yirmidört saate yakın bir zamana ihtiyacı vardı.

Aslında sağ yakanın bu kesiminde Tuğgeneral Hoge'un birdenbire boy gösterivermesinin düşman komutanlığını ne denli şaşırttığını Amerikalılar henüz bilmiyorlardı. Mareşal Walter Model'in Kurmay Başkanı General Carl Wagener daha sonra bu konuda şunları yazmıştı: «Eskiden Ren'in sol kıyısında bulunan birliklerin sağ kıyıya geçmeleri daha önce yasaklanmış olduğundan, gerekli kuvvetler bir araya getirilemedi. Zaten bu kuvvetler yeterince çabuk hareket edecek durumda değillerdi, ya da daha önce birtakım çarpışmalara girişmiş bulunuyorlardı ve her şeyden evvel bir araya getirilmeleri gerekiyordu. Bu yüzden, karşı tedbirler çok uzun zamanda alınabildi, so-

nunda da Amerika'lıları nehrin doğu yakasından söküp atmak mümkün olamadı.

Gerçekten, Hitler'in kuzeyde Ruhr Havzası'nı korumak, Köln'ü ve hele sol kıyıda Bonn köprübaşını savunmak için gösterdiği inat, General Kortzfleisch'ın kuvvetlerini değerli savaş birliklerinden ve bu arada 106'ncı «Feldherrnhalle» Zırhlı Tugayı'ndan yoksun bıraktı. Ahr Irmağı'nın ilerisinde, Onbeşinci Alman Ordusu'nun döküntüleri hep Başkomutanlığın emri üzerine Sinzig'in güneyinde ve Laach Gölü'nün yakınlarına kadar da Andernach'ın batısında, ormanlık tepelerde hâlâ tutunuyorlardı.

Nehrin sağ yakasındaki Amerikan devriyelerinin karşısında yetersiz silâhlanmış istihkâmcılarla Unkel'in doğusuna ve Linz'in kuzeyine dağılmış uçaksavar topçuları varken, Onbeşinci Ordu'nun bu birlikleri, güçsüz düşmüş olmakla beraber, saldırganın karşısına yine de hatırı sayılır engeller çıkarabilirlerdi. Gerçekten, Westerwald'ın arazi dalgalanmaları bir savunma muharebesine çok elverişliydi ve Alman piyadesi de bunda çok ustaydı. Unkel'den, Elper'den, Kasbach'tan ya da Linz'den olmak üzere vâdiden başlayan yollar çok geçmeden sarp profilli tepelerin arasından kıvrıla kıvrıla geçmeye başlarlar. Linz'in birkaç kilometre kuzeyinde, Hargarten yakınında yol, 237 rakımına ulaşır. Ohrenberg ve Bruchhausen köylerinin arasında deniz yüzünden yükseklik 200 metreyi aşar. Ormanlarla korular ve çayırlar aralıklı olarak birbirlerini izlerler. Bir yandan çok iyi gözetleme noktaları oluştururlarken, öbür yandan da piyade ve topçunun gizlenmesine yine çok elverişli yerler meydana getirerek birliklerin hareketlerini kolaylaştırırlar. Her tepe, tehlikeli karşı-saldırılar için bir üs hâlini alabilir, sağlam

bir dayanak noktası hâline sokulabilir. General Otto Maximilian Hitzfeld'in daha sonra söyleyeceği gibi: **«Başkomutanlık, harekâtı gerçekçi bir tarzda yönetseydi, Amerika'lıların baskısına ve pekçok taşıma güçlüklerine rağmen Ren'in batısında tek bir Alman askeri kalmazdı. Alman Ordusu, Doğu Cephesi'nde, kışın yarattığı korkunç koşullar altında metodlu gerilemeler yaparak geniş alanlarda güç durumlardan kurtulmayı başarmıştı. Burada, 67'nci Kolordu'nun kesiminde ise Alman Başkomutanlığı ayrıca Amerika'lıların başvurdukları özel yöntemden de yararlanacaktı. Gerçekten de Amerika'lılar yerel bir başarı kazandıktan sonra elde ettikleri üstünlüğü sömürecek yerde çoğu zaman durururlar.»**

Mareşal Rundstedt azlediliyor...

Bunların hiçbiri olmadı, çünkü Hitler'in genel karargâhında herkes aklına eseni yapıyordu. Alman Başkomutanlığı Kriegstagebuch adı altında günü gününe bir savaş jurnalı tutar. Bu güncenin dördüncü cildinin 2'nci bölümünün 1613'üncü sayfasında da bu durum açıklanmaktadır: **«8 Mart günü saat 16'da Hitler de hazır bulunduğu hâlde durumun tartışması yapıldığı sırada Harekât Şubesi Başkanı Jodl, Remagen Köprüsü'nü havaya uçurmakla iki tahrip komandosunun görevlendirildiğini bildirdi. Fakat bu birliklere komuta eden Amiralden istenen bilgiler, yapılacak bu iş hakkında belirli hiçbir şeyin henüz bilinmediğini ortaya koymaktaydı. Bunun üzerine daha geniş açıklamaların istenmesi kararlaştırıldı.»**

Ne denli şaşırtıcı ve inanılmaz görünürse görünsün, Hitler ancak o gün Amerikan köprübaşının varlığıyla ciddî olarak ilgilenmiş ve nihayet tehlikeyi ölçebilmişti! Gösterdiği tepki her za-

manki gibi ânî, zorlu ve haksız oldu. Şu da var ki. Ren Nehri üzerinde bir köprünün sağlam kalmış olması, Başbakanlığın yeraltındaki genel karargâhında büyük heyecan yarattı. Reich'ın hâkimi bu haberi duyunca çok önemli kuvvetleri hemen Westerwald yönünde ileri mi sürecekti? Hayır! Hava kuvvetlerinin müdahalesini sağlamak ve ağır topçu ateşini başlatmak gibi oldukça telâş la verilen emirlerin dışındaki ilk önemli karar, olumsuz nitelikteydi. Führer her şeyden önce Batı Cephesi'ne yeni bir Başkomutan atamakla meşguldü!

Görevine canla başla bağlı, açık görüşlü Mareşal Gerd von Rundstedt'in yıldızı kuşkusuz birkaç haftadır büyük ölçüde kararmıştı. Ardenne'lerdeki saldırı sona ereliberi iki insan arasındaki gerginlik boyuna artmıştı. Sovyetler, Oder yönünde ilerlemeye başlayınca büyük değerde 16 tümenle birçok topçu elemanları Doğu Cephesi'ne gönderilmek üzere ardarda Batı'dan çekilmişti. Bunun üzerine hem kızan, hem kaygılanan Mareşal Gerd von Rundstedt, Şubatta bir muhtıra hazırlayarak bunda, Müttefikler Ren yönünde beklenmedik bir yarma hareketini başarırlarsa, Batı Duvarı'nın savunmacılar için gerçek bir fâre kapanı hâline geleceğini anlatmıştı. Onun vardığı bu sonuç, kuşkusuz Hitler'in stratejik anlayışlarına ters düşüyordu: Çünkü Hitler, bir kere nehrin batısındaki hiçbir savaş birliğinin geri çekilmesini emretmeye karar vermişti.

Hitler, bu muhtırayı alınca dehşetli kızmıştı. Mareşalin, Müttefikler nezdinde gördüğü saygı yüzünden, bu öfke daha da artmıştı. Hitler kuşkuluydu, 20 Temmuz 1944'te uğradığı suikastten bu yana da hep askerî şeflerin bir kalleşlik etmelerinden çekiniyordu (ki kendisine candan bağlı

olan Mareşal, böyle bir şeyi hiç mi hiç yapamazdı), onun için bu muhtıradan hoşlanmadığını gizlemedi. Bu soğukluk, bu giderek gözden düşüş üzerine Mareşal Gerd von Rundstedt de yakında görevden alınacağını sezmiş; Şubat ayının ikinci yarısında yakın iş arkadaşlarına:

— «Burada çok uzun zaman kalmayacağım,» demişti.

«B» Ordular Grubu kurmayının geceleyin Remagen Köprüsü'nün kaybedildiğini bildirmesi de bu karamsarlığı doğrulamış, Berlin'e yaptığı yolculuktan sonra Ziegenberg'e gelen General Westphal'e, hayâle kapılmayan bir tavırla:

— «Siz orada olmadınız mı hep nâhoş şeyler olur,» demişti.

Gerçekten de o sabah Mareşal Keitel telefon ederek Mareşal Rundstedt'a görevden alındığını, yerine Kuzey İtalya Ordular Grubu Başkomutanı Mareşal Albert Kesselring'in atandığını bildirmişti...

Birinci Dünya Savaşı'nda topçu subayı iken savaş sona erince havacı olan bu askerin acayip bir kaderi vardı.

Herman Goering'in arkadaşıydı. Av havacılığının dirilmesine o da katıldı ve 1935'ten sonra Alman Hava Kuvvetleri'nin, Luftwaffe'nin kuruluşuna yardımcı oldu. 1936'da Havacılık Bakanlığı'nda görevlendirilen, sonra Hava Kuvvetleri Kurmay Başkanlığı'na atanan, iki yıl sonra 3'üncü Hava Kolordusu Komutanlığı'na getirilen General Kesselring, 1939-1941 yılları arasında 1'inci Hava Ordusu'nu yönetti. Polonya ve Batı seferleri sırasında başarının kazanılmasında kesin rol oynayan başlıca iki hava birliğinden birisi de bu 1'inci Hava Ordusu'ydu.

1940 Temmuzunda, ellidört yaşındayken Mareşalliğe yükseltilen Kesselring, 1942'ye dek görevi başında kaldı, sonra Afrika Ordusu'nu desteklemek üzere gönderilen hava kuvvetlerini yönetmek üzere Rusya'dan Akdeniz'e geçti. Bu, onun için yüksek sorumlulukların başlangıcı olacaktı. Çünkü 1943 Eylülünde İtalya'nın çöküşü üzerine, yâni bir buçuk yıl sonra Mareşal, güney İtalya'daki bütün Alman silâhlı kuvvetlerinin, dolayısiyle kara kuvvetlerinin de başına getiriliyordu.

İlke olarak bir havacı, zırhlı ve piyade birliklerinin ince manevralarına pek hazırlıklı olmadığından, bu görev pek de olacak bir şey değilmiş gibi görünür. Fakat Mareşal Kesselring becerikliydi, yetenekliydi, yanında değerli ast'lar vardı. 9 Eylülde Salerno'ya yapılan Müttefik çıkarmasının başarı kazanmasını, kendisi gereç bakımından aşağı durumda olmasına rağmen, günler boyu önleyen Mareşal, sonra da güney İtalya'nın dağlık oluşundan yararlanmıştı. Salerno ve Battipaglia kumsallarının yakınlarından 14 Eylülde çekildikten sonra, Mareşal Kesselring kuzeye doğru ağır ağır çekilmeye başlamıştı. Napoli'yi 1 Ekimde boşaltmış, kuvvetlerini Caserte'nin ilerisinde, Volturno vâdisine tepeden bakan sıradağlara çekmiş, sonunda da Tirenyen Denizi kıyısındaki Gaeta körfeziyle Adriyatik'e doğru inen yamaçlar üzerinde, Sangro vâdisi arasında bir ilk direnme hattı kurmuştu.

Bu cephenin en çetin çarpışmalara yol açan kesimi, Liri ve Rapido ırmaklarının birleştikleri yerdeki Cassino Manastırı'nın bulunduğu nokta olmuştu. Birliklerinin bu bölgede gösterdikleri ustalıklı olduğu kadar inatçı direniş sayesinde - 21 Kasım 1943'ten başlayarak İtalya'daki bütün

Alman silâhlarının Başkomutanlığına atanan Kesselring, hem halk arasında ün, hem Hitler'in saygısına hak kazanmıştı.

Roma'nın 5 Haziranda düşüşünden, peşinden Umbria'nın, Orta İtalya'nın ve Toscana'nın kaybedilişinden sonra İtalya Ordular Grubu, Ağustos ayında **«Gotik Hattı»** boyunca tutunmayı başarmıştı. Bu hat Toscana ve Romagna Apennin'leri, Pisa'nın kuzeyindeki bölge ile Rimini arasında çabucak kuruluvermiş bir tahkimli mevziler dizisiydi. Sekizinci İngiliz Ordusu, Ravenna Bölgesi'ni ele geçirerek, Bologna'nın güneyinde Emilia ovasına ulaşmıştı. Böylece meydana gelen çıkıntı hesap dışı tutulursa, cephe hattı 1944-1945 kışı boyunca kararlı bir hâl aldı. Mareşal Kesselring böylece usta bir taktikçi, dikkat çeken bir örgütleyici ve tuttuğunu koparan bir adam olarak ün kazanınca Hitler'in gözüne, Batı'daki durumu düzeltmek için en yetenekli kişi olarak göründü.

9 Mart

Doğrusunu söylemek gerekirse bu yeni atamayı öğrenince, Mareşal hiç de memnun olmadı. 8 Martta çabucak Berlin'e gelmesi kendisine emredildi ama hiçbir neden gösterilmedi. Bu esrarlı ve ânî çağırılışın nedenini nihayet ertesi gün öğrenebildi. Jodl da hazır bulunduğu hâlde, ilk direktifleri Mareşal Keitel'den aldı. Mareşal Kesselring, İtalya'daki görevinin henüz bitmediği görüşündeydi. Görünüşe göre de Apennin'ler ve Piemonte Alplerinin doruklarında kurulmuş bir ölçüde kararlı bir cepheden ayrıldığı için üzgündü. Buradaki bütün faaliyet devriye görevlerinden ve yerel baskınlardan ibaretti. Bunun yerine kendisinden, merkezinde çökecek gibi görünen ucsuz

bucaksız bir cephenin komutanlığını hemen ele alması isteniyordu. Mareşal Kesselring, kendisine bahşedilen bu «onur»u kabul etmemek için sağlık durumunun kötülüğünü ileri sürdü ama boşuna. Sahiden de 23 Ekim 1944 günü Bologna-Forli yolu üzerinde tehlikeli bir trafik kazası geçirmişti. Başından ağır yaralanınca, üç aya yakın bir süre görevinden uzak kalmıştı hattâ, şimdi de geçirdiği bu ağır kazanın etkisi altındaydı. Bu yeni görev muhakkak ki kendisinin sık sık güç koşullar altında geziler yapmasını gerektirecekti. Mareşal ise bunları yapmak için gerekli fiziksel gücü kendisinde bulamıyordu.

Mareşal Keitel'le Jodl utana sıkıla: «Evet, bu itirazları anlıyoruz,» dediler ama Führer'in yaptığı bu seçimin kesin olduğunu, hiçbir şeyin onu kararından caydıramayacağını üstü kapalı bir biçimde anlattılar. Hattâ Mareşalle Alman şansölyesi arasında öğleden sonra bir görüşme yapılması bile öngörüldü. Görüşme yeni Başbakanlık yapısının yanında bulunan ve 1939'da büyük bir törenle açılan yeraltı genel karargâhında yapılacaktı. Eskiden çok hareketli olan bu bakanlıklar mahallesinin lüks yapıları gibi, burası da Müttefik bombaları yüzünden ciddî hasar görmüştü.

İtalya'dan gelen bu askerin gözüne Reich'ın başkenti fazla iç karartıcı göründü. Hava koşullarının izin verdiği ölçüde hemen her gün, her gece, bombardıman edilen kentin kasvetli, bitkin bir hâli vardı ve insanda baharın geldiğini umma izlenimini bile uyandırmıyordu. Tersine, her yerde kışın izleri görülmekte, bombaların açtıkları binlerce çukurla delik-deşik olan toprak, kış yüzünden daha da taş kesilmiş bulunmaktaydı. Şurada burada da, yanıp yıkılmış evlerin kalıntıları yükselmekteydi.

En az zarar görmüş mahallelerin bile korkunç yaralar almış oldukları görülüyordu. Kentin merkezinde, kibar bir gezi yeri olan Unter den Linden'le Tiergarten'in doğusundaki Potsdam alanı arasında bulunan bakanlıklar mahallesi sanki bir dev soluğu ile altüst olmuştu. Bu soluk yüzünden her yeri bir is örtüsü kaplamış, evlerle karınları deşik yapıların iskeletleri gökyüzüne doğru dikilmişti.

Bu, altüst olmuş dünyanın onbeş metre kadar altında, yeni Başbakanlığın sakatlanmış yapısıyla Dışişleri Bakanlığı arasında, bu can çekişme belirtilerini bir türlü kabul edemeyen adam saklanıyordu. Beton sığınağına bir merdivenle inilmekteydi ve buranın S.S. birliklerince gözetim altında tutulan girişi, Başbakanlığın bahçelerinde bulunmaktaydı. Bu bahçeler de bombalar yüzünden yer yer altüst olmuştu. Dışişleri Bakanlığı yönünde de bir başka giriş vardı. Bunun tam karşısında bir başka çıkış yeri daha düşünülmüştü ve bunu, yine Başbakanlığın bahçelerinde bir yeraltı galerisi tamamlıyordu.

İşte, Hitler'in konutuyla ona bağlı «müştemilât» bu yeraltı kulesinin dibinde kurulmuş bulunmaktaydı. Bürolarla konutların tümünde en azından 17 oda, salon ya da sofa vardı, bunlar hem bekleme odası, hem toplantı yeri olarak kullanılıyordu. Hitler'in lojmanı, beton kulenin en altındaydı. Yatak odasının yanında bir yazı odası ve bir harita salonu, ayrıca muhafızların lojmanı ile bir de bekleme salonu vardı. Bekleme salonunun yanına muhafızlar için bir başka salonla iki küçük telefon santrali, bir salon, Hitler'in özel hekimi D. Morell için bir lojman ve son olarak da bir revir yapılmıştı.

Fakat buraya ulaşabilmek için, her ziyaretçi daha önce zırhlı bir kapıyla korunan bir başka sofadan geçmek zorundaydı. Bir yanda mutfak, ofis ve çeşitli yönetim servisleri; öbür yanda da personel lojmanı vardı. Bu sofadan Führer'in bekleme salonuna bir merdivenle iniliyordu. Mareşal Kesselring akşama doğru bu dolambaçlı yerden çıktığında, Batı Başkomutanlığı görevini de yüklenmiş bulunuyordu. İlkin mırın-kırın etmişti ama ev sâhibinin istemine karşı gelememişti.

Hitler çok çetin sınavlardan geçmişti, yaşlandığı da inkâr edilemezdi ama o kandırma gücünü hâlâ korumaktaydı: Nitekim, karşısına gelip de kendi düşüncelerini kabul ettirmeye en kararlı olanları bile bu güç sayesinde yumuşatmanın yolunu bulmuştu. 56'ncı yaş gününe altı hafta kala Hitler fiziksel güçsüzlüğünü çoğu zaman inatlaşmadan ibaret olan manevî bir güçle gideriyordu. Bunca halk yığınını büyülemiş olan ünlü sesi artık boğuk çıkıyordu. Zayıflamış, kamburu çıkmıştı. Sol elindeki titrekliği, bunu hep sağ elinin içine yerleştirerek gizlemeye çalışıyordu. Yüzü çökük, yorgun ve çok solgundu. Eskiden kendisine yıldırım hızıyla yükselme ve gözü dönmüş kalabalıklar üzerinde o şaşırtıcı egemenliği kurma olanağını vermiş olan heybetten, görünüşe göre, artık eser yoktu.

Bununla birlikte inandırma, gücüyle daha iyi yarınlara olan umudu olduğu gibi kalmıştı. Mareşal Kesselring de onunla başbaşa geçirdiği bu süre içinde bunu görebilmişti. İkili konuşma bir kez daha tek kişinin - yâni Hitler'in - konuşması hâline geliverdi.

Hitler her zaman yaptığı gibi, ziyaretçisine du-

rumun tamamen kişisel bir tablosunu çizmişti. Fikrince Remagen işi, Batı Başkomutanlığında bir değişikliği gerekli hâle getirmişti. Mareşal Gerd von Rundstedt acı azarlamaları haketmiş olduğu için değil, böyle bir şeyi aklından bile geçirmezdi ama büyük sorumluluğu olan bu göreve daha genç, daha canlı, Batılıların savaş yöntemlerini bilen ve birliklerce çok sevilen bir şef gerekti.

Gerçi kesin sonuç Doğu'da elde edilecekti ama Mareşal Kesselring bu önemli görev için biçilmiş kaftandı. Hitler şöyle devam etti:

— «Eğer cephe bu yanda yıkılırsa, bu, Reich'ın sonu demektir. Bununla birlikte ben, bu savaşın sonundan yana büyük güven duyuyorum. Batı'da Amerika'lılar, İngilizler, Fransızlar büyük kayıplara uğradılar. Doğuda cephe hattı kesin biçimini alıp bolşevik tehlikesi uzaklaştırıldı mı, Batı Cephesi'nde yumruğu indirmek için oradan kuvvet çekmek mümkün olabilecektir. Demek oluyor ki sizin için önemli olan, şimdiki mevzileri elde tutarak vakit kazanmaktan ibarettir.»

Karşısına hatırlı bir ziyaretçi çıktığı zaman hep yaptığı gibi, Hitler kendisi için artık gerçek bir inanç gösterisi hâline gelen kanıtları yine sayıp dökmeye başlamıştı: Büyük sayıda gizli ve korkunç silâhlar kullanılarak durumda kesin bir değişiklik sağlanacaktı. Bunların arasında bütün düşmanlarından üstün olan Messerschmitt 262 tipi korkunç uçak da vardı. Gerçi geçmişte karşılaşılan bazı başarısızlıklardan kısmen Alman Hava Kuvvetleri sorumluydu ama Führer bu silâhın teknik güdümünü denetlemişti ve başarı için güvence verebilirdi. Amiral Doenitz'in hizmete soktuğu yeni denizaltılar için de durum böyleydi.

Bir de Onikinci Ordu kuruluyordu ki o da yakında savaşa katılacaktı.

Yine Hitler'in söylediğine bakılırsa Reich'ın endüstrisi ve bütün ülke o âna dek olağanüstü bir çaba göstermişti. Çalışkan ve akıllı bir Bakan olan Albert Speer'e duyduğu güven tamdı. Onun verdiği hız sayesinde, silâh yapımının tümü hatırı sayılır ölçüde gelişmekteydi. Bu üretimin bir bölümü yeni tümenleri donatma işinde kullanılacak ve bu birlikler, Alman Ordusu'nun bu savaş boyunca göreceği en iyi birlikler olacaktı.

Fakat bu sonuçlara ulaşmak için muhakkak vakit kazanmanın büyük önemi vardı. Hitler evirip çevirip hep aynı şeyi söylüyordu: Vakit kazanmak... Batı Cephesi'nde her yanda tutunmak, bir taraftan da Remagen'da düşmanın kurduğu o köprübaşını ortadan kaldırmak gerekti. Bu sonuca ulaşmak için eldeki bütün olanaklar yeni başkomutanın emrine verilecekti. Hava kuvvetleriyle topçu, o mevzie saldırmaya başlamıştı bile. Savaş Donanması'nın komandolarıyla S.S. savaş yüzücüleri köprüyü yıkmak için ortak çabalarda bulunacaklar; beri yandan da düşmanı nehre dökecek karşı-saldırıya katılacak olan zırhlı tümenler yakında yola çıkacaklardı.

Bu tedbirlere güvenen Hitler, sonuç olarak çok iyimser görünmüştü. Saatler boyunca hep böyle konuşmuş; hattâ durumun oldukça açık-seçik bir tablosunu çizmiş; her zaman yaptığı gibi birtakım ayrıntıları şaşırtıcı tarzda sayıp dökerek ziyaretçisini etkilemişti. Sonradan toplantı salonuna alınan Mareşal Keitel'le Jodl, Batı Cephesi'nin yeni sorumlusunun bilgilerini görevi üzerinde ve özellikle cephedeki durum üzerinde yaptıkları açıklamalarla tamamlamışlardı. Fakat atama haberi

şimdilik gizli tutularak Mareşal hep Kuzey İtalya Ordular Grubu'nun komutanıymış gibi bir hava yaratılacak, böylece de Müttefiklere o bölgede soluk aldırılmayacaktı.

İşin içyüzü

Bu koşullar altında Mareşal Kesselring akşamleyin oldukça iyimser bir hava içinde Berlin'den Ziegenberg'e gitmek üzere yola çıktı. Kurmay Başkanı olarak General Westphal'ın yine yerinde kalmasını sağladı. General Westphal, İtalya'da da bu görevi yaparak kendisinin en yakın iş arkadaşı olmuştu. Fakat Mareşal Kesselring birkaç saat sonra Hessen'in güneyindeki küçük Ziegenberg köyüne ulaşınca, aynı Kurmay Başkanı durumun Berlin'de inanılanlardan apayrı bir tablosunu çizdi.

General Westphal, gerçekçi bir askerdi. Ona göre cephedeki durumun en belirgin vasfı, her şeyden önce, asker mevcudu bakımından olduğu kadar malzeme bakımından da Müttefiklerin apaçık üstün olduklarıydı. Müttefik Hava Kuvvetleri göklere egemen bulunmaktaydı. Düşmanın elinde en azından tam mevcutlu 85 büyük birlik vardı. Bunlar çok bol malzemeyle ikmâl-iaşeden yararlanıyorlardı. Oysa aynı anda - sırasıyla Mareşal Walter Model, Hausser ve General Blaskowitz'in komutasında bulunan - ve Batı'daki Alman cephesini oluşturan «B», «G» ve «H» Ordu Grupları (*) cephe hattına ancak zar-zor 55 tümen sürebilmişlerdi. Bunların mevcutları çoğu zaman

---

(*) «H» grubunun cephesi Vestfalya'dan Hollanda Zeelandı - na; «G» grubununki ise Koblenz'in güneyinden İsviçre sınırına dek uzanıyordu. Mareşal Walter bu ikisinin arasında bulunmaktaydı.

azalmış ve ortalama 5.000 askere inmiş bulunmaktaydı ki bu, normal mevcudun yarısından da azı demekti. Bu hesapça kilometre başına ancak yüz kadar asker düşmekteydi ve derinliğine kademelenmiş başka hiçbir düzenleme yoktu. Ocak ve Şubattan beri çekilen ve Mareşal Gerd von Rundstedt'in Alman Orduları Başkomutanlığı'na sert bir muhtıra göndermesine yol açan 16 tümenin yokluğu dolayısiyle, geride fiilen hiçbir yedek kuvvet yoktu.

Bu duruma, hep ilk hatta olan bir ordunun yorgunluğuna, nöbet değiştirme ve takviye alma olanaksızlığına rağmen, askerin morali oldukça iyi idi. Özellikle çetin sınavlar geçiren bazı birliklerin bitkinliği kuşkusuz kaygı yaratıyordu ve askerlerin çoğu, bombardıman edilen kentlerdeki ailelerinin durumu yüzünden merak içindeydiler. Bununla birlikte Zigenberg genel karargâhına gelen bütün raporlar, her yerdeki askerlerin savunma bakımından kendilerine düşen görevlerin bilinci içinde olduklarını ve ateş karşısında geçirdikleri bu çetin sınavları hiç sarsılmadan göğüslediklerini bildirmekte birleşiyorlardı.

Bu irade, ya da sadece bu iyi niyet, hattâ General Westphal'e göre olacaklara bu boyun eğiş hava desteğinin, bir yerden öbürüne çabuk gitmekte kullanılacak araçların ve ikmâl-iaşenin boşluğunu doldurmaya yetmiyordu. Mareşal Kesselring, görevinin başına geldiği sırada Müttefik kuvvetler Ahr Irmağı kavşağından Hollanda'ya dek Ren'in bütün sol kıyısını kontrol etmekteydiler. Hattâ o gün gelen son telgraflar, Amerika'lıların Koblenz'in 18 km. kuzey-batısındaki Andernach'a ulaştıklarını bildirmekteydiler. Sinzig'le Andernach arasında, Brohl çevresinde sallarla gelişi güzel bulunabilen başka tekneler, 15'inci Ordu'nun

servislerini sağ kıyıya taşımaktaydılar. Adenau ve Mayen kasabaları kaybedilmişti. Amerika'lılar Koblenz'a yaklaşırken Andernach'ın aşağısında 15'inci Ordu'nun dökümtüleri, derinliği 7-8 kilometreden fazla olmaması gereken bir köprübaşının içine sıkıştırılmış bulunmaktaydı.

Bu duruma göre, Ziegenberg'e gelişinde Mareşal Kesselring için tek ferahlatıcı haber, Amerikan köprübaşı kesimine sorumlu bir şefin atanmasıydı. Gerçekten de, bu köprübaşı kurulalıberi, yâni yaklaşık elli saati aşkın bir süredenberi, bu yöne sürülen dağınık elemanlar, yaptıkları çabaların bir düzene sokulduğunu göreceklerdi!

Bu şef, General Bayerlein'dı, Rommel'in Libya'dan eski bir silâh arkadaşıydı, onun Kurmay Başkanlığı'nı yapmıştı. Sert bir komutan olan Mareşalin yanında yetişmiş, Sirenayka ve Trablus'ta aralıksız iki yıl süren çarpışmalarda pişmiş olan General Bayerlein, 1944 Haziranında Lehr Zırhlı Tümeni'ne, o zaman Batı Cephesi'nde vuruşan Alman savaşçıların çok iyi tanıdıkları vurucu birlik olan ünlü Panzer Lehr'e komuta ediyordu.

6 Hazirandan başlayarak bu tümen, Caen kesimindeki çok çetin çarpışmalara katılmıştı. Ondan sonra General, Düsseldorf'un batısında, kuzey Renanya'da savaşa tutuşmuş bulunan 53'üncü Kolordu'nun komutasını ele almıştı. 3 Mart günü Amerikan tanklarının ateşi altında Rheinfeld'deki komuta postasından ayrılarak Benrath'ın karşısında Ren'in sol kıyısına geçmişti. Burası Düsseldorf'un birkaç km. güneyindeydi. Oradan aldığı bir çekilme emri ona 5 Mart sabahı nehri sandalla geçme olanağını sağlamıştı. Son olarak da o 9 Mart günü General Bayerlein, düşman köprüba-

şını yokedecek birlikleri yönetme görevini Mareşal Walter Model'den almıştı.

Akıllı bir adam olan General Bayerlein, bir gün önce General Kortzfleisch'ı Bonn'un oniki km. kadar güney-doğusunda, Oberpleis'daki komuta postasında gördüğü zaman, kendisine güç bir görev verileceğini sezmişti. Remagen'daki felâketi orada öğrenmiş ve «B» Ordular Grubu Komutanı kendisini «çok önemli bir görev için» çağırdığı zaman, Afrika'daki Alman Ordusu'nun bu eski mensubu, yeni görevinin ne olacağını kolayca anlamıştı.

Mareşal Walter Model, eski tümeni olan Panzer Lehr'i, 9'uncu ve 11'inci Zırhlı Birlikleri ve Bonn'dan getirtilen 106'ncı «Feldhermhalle» Tugayı'nı onun emrine vermişti. Bu birliklerle ve yakında gelecekleri vaadedilen başkalarıyla, General Bayerlein 53'üncü Kolordu'yu kuracak ve 24 saat içinde bir karşı-saldırı plânı hazırlayıp verecekti.

Mareşal Walter Model'in, General Bayerlein'ın emrine bu kadar çok olanak vermesi için durumun gerçekten tehlikeli olması gerekti, çünkü bu iki adam birbirlerini hiç sevmiyorlardı. Aralarındaki bu düşmanlık 1944 yılının Aralık ayına, Ardenne'lerdeki saldırının başlamasından az önceye dek dayanıyordu. O zaman da Panzer Lehr'in başında olan General Bayerlein, Mareşal Model'den birliğinin geri çekilmesi için izin istemişti: Çünkü altı aydır hemen hemen aralıksız sürüp giden çarpışmalar yüzünden birlik bitkin bir hâldeydi. Çok önemli sayılan bir harekâtın arifesinde böyle bir dileğe kızan Mareşal Model sert bir tavırla: «Rusya'da benim tümenlerim ilk hattayken toparlanıp eksiklerini tamamlıyorlardı!» Diye karşılık vermişti.

General Bayerlein hemen: «Elde edilen sonuçlara bakılırsa bu yöntem pek etkili olmuşa benzemiyor,» diye cevap verince bu, iki komutan arasında derin bir hıncın uyanmasına yol açmıştı.

Şimdi de hâl ve şeraid, hiç de kolay olmayan bir çarpışmayı sürdürmek için onları yine yanyana getiriyordu. General Bayerlein'ın emrine hemen o anda verilen kuvvetler kâğıt üzerinde çok şatafatlı görünmelerine rağmen aslında pek az sayıdaydı. Aşağıdaki sayılar bu konuda bilgi verecektir:

General von Kortzfleisch'ın 7 Mart gecesi Erpel'e doğru yoldan çevirmek için boşuna uğraştığı 106'ncı «Feldherrnhalle» Zırhlı Tugayı, tanklarının büyük bölümünü Bonn'da bırakmıştı. 9'uncu ve 11'inci Zırhlı Birlik'lerle Panzer Lehr, toplam olarak savaşabilecek durumda topu topu 60 tanka ve az sayıdaki topçu bataryalarınca desteklenen 5.000 kadar Panzer-grenadiere (piyade) askerine sâhiptiler. O anda zar-zor toplanabilmiş olanların hepsi buydu. Üstelik taşıma güçlükleri ve yakıt yokluğu yüzünden bütün bu birlikler aynı anda savaşa sokulacak hâlde değildi!

Bir yıl önce Haziran ayında Normandiya'da da olup bittiği gibi, Alman Komutanlığı yararlanabileceği kuvvetleri topladıkça köprübaşına gönderiyordu. Bu gözlem ise böylesine geniş bir cephenin Başkomutanı için hiç de iç açıcı bir şey değildir. Bu ilk temasın yapıldığı günün akşamı Mareşal Kesselring, Ziegenberg'den görülen durumun, Berlin'de kendisine uzun uzun anlatılandan çok farklı olduğunu kabul etmek zorunda kaldı...

Skorzeny'nın yüzücüleri

Mareşal Albert Kesselring, günün ya da gecenin hangi saatinde olursa olsun havanın bozukluğu-

na, hava alârmlarının sıklığına ve topçu ateşinin zorluluğuna rağmen Remagen Köprüsü'nde durmadan sürüp giden trafiğin önemini görebilseydi, uğrayacağı düşkırıklığı kuşkusuz daha da büyük olurdu. Bu, bitmek bilmeyen geçişi hiçbir şeyin durduramayacağı, hattâ engelleyemeyeceği anlaşılıyordu; foto muhabirleri de bu hâlin resimlerini rahat rahat çekmekteydiler. Gerçekten, sır uzun süre saklanamadı ve 8 Mart akşamından başlayarak köprünün alındığı söylentisi Birinci ve Üçüncü Ordu'lara bağlı muhabir grupları arasında dolaşmaya başlamıştı bile.

Hattâ bu kesimlere özel olarak gönderdiği muhabirlerin uyardıkları New York Times, 9 Mart günlü sayısının birinci sayfasında, Ren'in sağ kıyısında bir köprübaşı kurulduğunu bile haber veriyordu! Gerçi iç sayfalarda, ele geçirilen mevziin «sağlam biçimde tutulduğu» yolundaki iyimser haber dışında başka ayrıntılar pek yoktu ama, hemen o anda elinde başka belge bulunmayan gazete, 4'üncü sayfasında köprünün 13 Aralık 1918'den kalma bir resmini okuyucularına sunuyordu! «Resimde, daha o zamandan tahtalarla kaplı olan köprüden, Renanya'yı işgal eden Amerikan Ordusu'nun bir birliğinin geçişi görülmektedir. Bu birlik, 2'nci Piyade Tümeni'ne bağlı 15'inci Topçu Alayı'dır...»

Üzerlerinde topçuların oturdukları, muşambalar ve kamuflâj bezleriyle örtülü top kundaklarını atlar, madenî putrellerin ve heybetli üstyapıların altında ağır ağır çekmekteydiler. Bugün ise başka topçular, altından Ren Nehri'nin kurşunî ve soğuk sularının akmakta olduğu bu sapasağlam köprüyü şaşırarak seyrediyorlardı. Öbür foto muhabirleri de resimlerini, köprünün aynı kemer gözlerini fon olarak kullanıp çekmekteydiler.

Fakat bazı foto muhabirleri de daha şimdiden objektiflerini, köprüyü korumakta kullanılan büyük sayıdaki kuvvetlerin üzerine çeviriyorlardı.

Köprübaşının çevresi birkaç km.lik bir derinliğe ulaşmadıkça ağır topçu atışlarına karşı korunma önlemleri alınması gerekmiyordu ama, havadan gelecek tehlike önlenebilirdi. Remagen'ın yakınlarında, Viktoriaberg üzerinde, Erpeler Ley'ın doruğunda, Erpel'de, sol yakadaki köprüye giriş yolu boyunca her çapta birçok uçaksavar topu yerleştirilmişti. Köprü ele geçirildikten sonra toplarını nehir boyunca dikmiş olan ilk birlik, 9'uncu Zırhlı Tümen'in 482'nci Taburu'nun bir müfrezesiydi. Ondan sonra 90'lık toplarla donatılmış bir müfreze daha gelmişti ki bu, 16'ncı Uçaksavar Grubu'nun öncü elemanıydı. 16'ncı Grub'un 109'uncu ve 134'üncü Taburları da sırasıyla sol yakaya ve karşı kıyıda, Erpel'le Orsberg'in yakınındaki yamaçlara yerleştiler. Ağır silâhları olan 110'uncu ve 415'inci Taburların gelmeleri bekleniyordu; hafif topları olan birliklerin sayısı ise 9 taburu bulacaktı. Böylesine dar bir alanda bu kadar büyük bir yığınağın yapılması az sonra birçok savaş muhabirine Remagen Bölgesi'nin, Normandiya'daki yapma limanların çevresinde toplanan uçaksavar silâhlarından daha yoğun silâhlarla savunulduğunu ileri sürme olanağını verecekti. Bunlar sözlerini doğrulamak için resimler de göndereceklerdi!

Gerçek de buydu. O gün bu gün uçaksavar topları vâdinin üzerine hemen hemen sürekli bir perde germiş bulunuyorlardı. Bir gün önce ve o gün Alman Hava Kuvvetleri çok ağır kayıplara uğramışlardı. Bu yüzden eskisi kadar gözüpek davranamıyorlardı ama, hedefe yaklaşmak için bulutla-

rın alçak oluşundan yararlanabilecek tek-tük uçakların akın yapma tehlikesi daima vardı. Onun için Uçaksavar Komutanlığı özellikle geceleri düzenli aralarla baraj ateşleri açmayı öngörmüştü. Bu ateş köprünün yakınında, 900 ve 4.500 m.ler arasındaki yükseklikleri dövecekti. Bu bölgenin altına da İngiliz Hava Kuvvetleri'nin 974'üncü Filosu'nun sâbit balonları yerleştirilmişti: Nitekim 1940 yazındaki Alman yıldırım hava akınlarının en kötü saatlerinde de Londra göklerine, benzeri balonlar yerleştirilmişti. Buna karşılık, Müttefik havacılarının Remagen kasabasına yirmi kilometreden eksik bir mesafeye yaklaşmaları yasaklanmıştı!

Bununla birlikte gözcüler gökyüzünü gözetlemekten bir an geri kalmıyorlar ve özellikle geceleyin hafif silâhlarını nehire yöneltiyorlardı. Geçen güz Nijmegen Bölgesi'nde de olduğu gibi, burada sabotaj yapılma ihtimali vardı. Köprünün dikmelerine yaklaşmayı ve balık adamların yapabilecekleri eylemleri önlemek için ayrıca bir halatla ağlar suyun içina gerilip demirlenmişti. Bunun karşıtı olarak, yüzer mayınları durdurmak için suyun yüzüne de ağlar gerilmiş bulunmaktaydı. Köprüye yüzerek yaklaşacak olanları arayıp bulmak için, her iki kıyı boyunca gözetleme postaları kurulmuştu. Kıyı yolları üzerinde ise sürekli olarak devriye kolları dolaşmaktaydı. Geceleyin 266'ncı Uçaksavar Taburu'nun «C» Bataryası'nın ışıldakları suyun yüzünü aydınlatıyordu. Her beş dakikada bir hafif toplar ateş ediyor ve istihkâm birlikleri nehrin yatağına patlayıcı maddeler atıyorlardı.

Böylece köprü, yeryüzündeki en değerli hazinelerden biri gibi korunmaktaydı. General Millikin 3'üncü Kolordu'nun karargâhını Zülpich'ten Re-

magen'ın otuz km. kadar kuzey-batısındaki Rheinbach'a taşımıştı. Başlamış olan harekâtı böylece daha iyi düzenleme olanağını bulmuş olacaktı. Generalin fikrince her şeyden önce söz konusu olan, köprüyü birkaç gün elde tutabilmekti. Bu zaman içinde de Birinci Ordu'nun istihkâm birlikleri nehrin akıntısının aşağı ve yukarı yönlerine birer köprü daha kurma olanağını bulacaklardı.

Saat 10,30'dan beri köprücü ekipleri, çeşitli parçaların birleşmesiyle meydana gelen treadway tipi madenî köprü, Remagen demiryolu köprüsünün üst yanına kurulacaktı. Her şey yolunda giderse bu işin otuz saate kalmadan bitirilmesi gerekiyordu. Birkaç kilometre aşağıda, Ahr Irmağı vâdisinin ağzında, Kripp ile Linz arasında bir tombaz köprüsünün kurulması da o sırada sona ermiş olacaktı. Şimdilik trafik, olasıya çok sayıda aracın geçmesini sağlayacak biçimde, sol kıyıdan sağ kıyıya doğru tek yönlü olarak yapılıyordu. Bu iki köprünün yapımı bitince şimdiki trafiğin, iki katına çıkması mümkün olacaktı. Sağ yakadan sol yakaya geçişi ise araba vapuru görevi yapan üç tane motorlu sal sağlamaktaydı. Bu yönde geçişler az sayıda olduğundan, bu, ihtiyaca bol bol yetmekteydi.

Konuyu Amerika'lılar ya da Almanlar açısından ele alınca köprübaşının büyütülmesinden ya da küçültülmesinden ayrı olarak asıl hedef, bu duruma göre, yine Remagen'da yer almış bulunmaktaydı. Onun için, Alman topçularıyla havacıları kara kuvvetlerinin karşı-saldırıya geçmesini beklerken, köprüye öldürücü bir darbe indirmek üzere ilk olarak şanslarını denemişlerdi. 10 Marttan itibaren yeni kuvvetler ortaya çıkmıştı ki bunlar, tahrip komandolarıydı. Alman Başkomutanlığı'-

nın «Savaş Jurnali» bir kez daha bu konuda varılan sonuçları şöyle belirtmektedir: **«Günlük konferansın sona erişinde, köprünün ayaklarının 'C' tipi torpillerle havaya uçurulmasının denenmesi kararlaştırılmıştır. Hazırlıklar henüz bitmiş değilse de her olanaktan yararlanılarak çabuklaştırılacaktır.»**

Führer'in büyük ölçüde umut bağladığı seçkin birlik, ancak askerî posta numarasıyla tanınmaktadır: «4.581 K.» Bu esrarlı müfreze, teorik olarak Donanma'ya bağlıdır; dolayısiyle Amiral Heye'nin emrinde ve denetimindedir. Aslında ise bu teşkilin tümü üzerinde S.S.'ler otorite sâhibidirler. Bu özel birlik 1943 sonunda kurulmuştu. İlk mensupları, İtalyan Donanması'ndaki «kurbağa adamlar»ınkine benzeyen bir eğitim görmüşlerdi. Zaten Alman Dalgıç Okulu'nun kuzey İtalya'daki Valdagno'da, daha sonra Venedik'te yerleşmiş olması da bir rastlantı sonucu değildi.

Sonradan, sayıları altmış kadar olan gönüllüler, Berlin - Lichterfelde'deki 2'nci «Adolf Hitler» S.S. Tümeni'nin kışlasına, peşinden de başkentten pek uzak olmayan Oranienburg - Friedenthal'e gönderilmişlerdi. Fakat şimdiki hâlde «4.581 K.» müfrezesi Viyana'daydı: Bu kentteki Diana Banyoları'nın büyük havuzu, dalgıçların emrine verilmişti.

1944 yılının Aralık ayında Alman Komutanlığı, Müttefik hatlarının gerisinde önemli bir sabotaj dizisi yapmayı tasarlıyordu. O zaman, Komando Grubu'nun başlıca şeflerinden biri olan Teğmen Schreiber (Şrayber), Otto Skorzeny'ye bu akınları küçük gruplar hâlinde gerçekleştirmekle görevli özel bir grubun kurulmasını önermişti.

Hitler'in güvenilir adamı olan ve 1943 yılının Eylül ayında Mussolini'nin Abruzze dağlarında

tutuklu bulunduğu yerden kurtarılışına katılan, Ardenne'lerdeki saldırı sırasında da 150'nci S.S. Tugayı'na komuta etmekte olan Skorzeny bu öneriden pek hoşlanmıştı. Bu savaş görevlerinin atakça niteliği kuşkusuz her zaman için üne ve parlak bir şöhrete susamış olan bu hareket adamını ilgilendirirdi. Bunun üzerine Teğmen Schreiber'in önerisi dikkate alınmış ve yüzücüler ayrı ayrı iki gruba bölünmüştü: Bunlar Flusskampfer'ler yâni nehir savaşı yüzücüleriyle deniz yüzücüleri ya da Meerschwimmer'lerdi. İkinciler savaş donanmasına, birinciler ise Skorzeny'nin etkisiyle bu kez S.S. örgütüne bağlı bulunuyorlardı.

Gruptaki askerlerin en yaşlıları otuz yaşında bile değillerdi. Topçularla havacıların yıkıcı eylemini kendi özel yöntemleri ve araçlarıyla tamamlamak görevi işte bu gruba düşmekteydi. Çok zahmetli bir beden eğitimi görmekte olan bu savaş yüzücüleri işe başlamadan önce sıcak tutan, yünden bir urba giyiyorlar, üzerine de su geçirmez kauçuktan, İtalyan yapısı bir tulum geçiriyorlardı. Buna göre, ellerin dışında bütün beden örtülüydü. Ayrıca bir oksijen maskesi de bir saat kadar tahmin edilen bir dalış özgürlüğü vermekteydi.

Tahrip kalıpları geçen güz Hollanda'daki Nijmegen karayolu köprüsünün ayaklarına karşı nehir komandosu yüzücülerince kullanılanların tıpkısıydı. Bu köprü, Arnhem çarpışmalarıyla sonuçlanan saldırı sırasında Müttefiklerce ele geçirilmişti. Bu iş için 2 cm. çapında bir kabloya bağlı yüzer kalıplar kullanılmıştı. Kalıplar torpil biçiminde, yaklaşık 8 m. uzunluğunda, üç ayrı bölmesi olan madenî bir kutuya yerleştirilmiş bulunuyordu. Ortadaki bölmede birkaç yüz kiloluk patlayıcı madde ve saatli bir ateşleme füzesi vardı.

En azından altı yüzücüden oluşan bir ekibin hareket ettirdiği bu torpiller, köprülerin ayaklarını tahrip etmek için kullanılıyorlardı. Buna karşılık tek başlarına iş gören yüzücüler, yüzen şamandıralar kullanıyorlardı. Bunlara da su geçmez torbalar içindeki dört tahrip kalıbı bağlı bulunmaktaydı. Torbalarda ayrıca bir patlama kapsülü ile daha basit bir saatli mekanizmayla donanmış bir füze vardı. Bunun altı saat olan ateşleme süresi, yine de hatırı sayılır türdendi. Ortalama ağırlıkları 3 kg. olan bu tahrip kalıpları iplerle ya da kauçuk şeritlerle bunları demirli tutacak bir halata bağlanıyordu. 7 kişilik ekipler hâlinde iş gören bu komandolar bu hesapça tek bir hareket için toplam olarak 28 tahrip kalıbı taşıyorlardı. Bu da torpillere eklenince, yabana atılmıyacak bir tahrip gücü meydana getirmekteydi.

«İşimize ancak Rus yöntemleri yarayabilir!»

Buna göre, köprünün kaybedilişinden üç gün sonra Hitler, umutlarının büyük bölümünü General Bayerlein'ın tankçılarıyla topçularına, hava kuvvetleri pilotlarının fedakârlık ruhuna, Skorzeny'nin balıkadamlarının ustalığına ve... General Rudolf Hübner'e verdiği, sözde adâlet yöntemlerinin kestirmeden uygulanması görevine bağlamış bulunuyordu.

Doğu Cephesi'nde savaşmakta olan bir piyade tümeninin bu komutanı, 9 Marttan beri Remagen Köprüsü'nün kaybedilişinden sorumlu olanları yargılamakla görevli Harp Divanı'nın Başkanı ünvanını taşımaktaydı! Ren üzerindeki sağlam bir köprünün kaydebildiği haberi bir gün önce doğrulanınca, Hitler'in kapıldığı büyük öfkenin hemen verdiği sonuç, işte bu olmuştu. Durumu görüşmek için öğleden sonra yapılan günlük toplan-

tıda Remagen sorunu Başkomutanlık kurulu üyeleriyle birlikte ele alınmıştı. Führer suç yerinde görevli subayların beceriksizlikleriyle korkaklıklarını yerin dibine batırdıktan sonra, açıklanamayan şeyleri açıklığa kavuşturmak için 1944 yılının Temmuz ayından beri sık sık kullandığı bir sözü yine kullanarak:

— «Bu işte bir kalleşlik, bir hâinlik var!» Diye bağırmıştı.

Hitler hemen ayrıntılı bir soruşturma yapılmasını emretmiş, istisnasız bütün suçluları acımaksızın cezalandıracak olan bir «Gezici Harp Divanı» kurulmasını kararlaştırmıştı:

— «Bundan sonra ancak Rus yöntemleri işimize yarayabilir!..» Diye bağırmıştı. «Biz bu savaşı kaybedersek Almanlar öldürülecek. Öyleyse kalleşlik, hâinlik edenleri, örnek olsun diye, bizim öldürmemiz daha iyi!»

Bu sözler çok anlamlıydı. Bu olaydan göz doldurucu bir örnek çıkarılmalı; böylece savaşçılar kamçılanmalı, bundan böyle de her yanda demir gibi bir disiplin hüküm sürmeliydi. Öyle bir amaca ulaşılmak isteniyordu ki, böyle bir Harp Divanı'nın yasal olup olmadığını soruşturmak söz konusu dahi olmuyordu. Bunun kurulması için tek yanlı bir karar vererek Hitler. Alman askerî yargılama geleneklerine ters düşen bir girişimde bulunmaktaydı. Fakat hukuka beslediği nefreti ve hukukçulara duyduğu derin küçümsemeyi bir kez daha belirtme fırsatını da böylece kaçırmamış oluyordu.

Gerçekten askerî yargı yöntemleri, harp divanları kurulmasını, ancak askerî ceza kanununda sayılmış olan çok açık-seçik hâllerde öngörmektedir. Bu olağanüstü kuruluşların görevleri her şeyden önce işi ağır-aksak, çetrefil birtakım yön-

temlere boğmadan, belirli başkaldırma, disiplinsizlik, itaatsizlik, düşman karşısında korkaklık ve kaçma hâllerinde, bunları hemen bastırmaktır.

Führer'in kurulmasını kararlaştırdığı harp divanı ise, tersine, hukuk kurallarından hiçbirini hesaba katmayacaktı. Yazılı hiçbir yöntemle bağlı değildi. Buna karşılık üyeleri işlerine her geleni dinlemeye yetkiliydiler ve suçlu saydıkları herkesten hesap sorabilirlerdi. Bu gezici mahkemenin kendisi ise hiçbir yazılı askerî yargı yöntemine bağlı değildi. Buna göre de Mareşal Keitel'in ve Başkomutanlık servislerinin aracılığıyla Führer'in kişiliğinden gayrı hiçbir otoriteye hesap vermeyecekti. Son olarak da, vereceği kararlara itirazda bulunma hakkı yoktu...

Bununla birlikte şurasını belirtmek de yerinde olur: Bu olağanüstü kuruluş sert niteliği ve çabucak işleyiverişi yüzünden başta Mareşal Albert Kesselring ve Mareşal Walter Model olmak üzere birçok general ve yüksek rütbeli subayca hiç de iyi karşılanmamıştı ve hepsi bunu kanuna aykırı sayıyordu. Hitler için tek şeyin önemli olduğunu hepsi bilmekteydi: Ne düzeyde olursa olsun sorumluları bulmak, bunları herkesin önünde suçlamak, asker-sivil herkesi sorumluluklarının bilincine varmaya zorlayarak böylece kamuoyunu etkilemek. Ayrıca birçok subay şundan da korkmaktaydı: Hitler böyle bir kuruluşun varlığından daha sonra yararlanarak, ağır bir hatâ veya görevde gevşek davranma gibi hâllerden çok uzak nedenlerle kurmay heyetleri üyelerini ya da komutanları yargılatabilirdi.

General Rudolf Hübner'in Başkanlığa atanması da bu varsayımı doğrulayabilecek nitelikteydi. Hitler, bu yüksek görevi yerine getirmesi için onu atamıştı. Kuşkusuz General kendi arkadaşla-

rınca yiğit, yürekli ve kararlı bir asker sayılmaktaydı. İnkâr götürmez yurtseverlik duyguları besleyen, tuttuğunu koparan bir askerdi. Fakat Nazi Partisi ile olan bağlarını çok kimse biliyordu. Bu sıfatla ve partinin görüşlerini ordunun iç gelenekleriyle bağdaştırmak için üstüste yaptığı çabalarla subayların dikkatini kendi üstüne çekmişti.

Muhakkak olan şuydu ki durup dinlenmeden yaptığı bu faaliyet Ordular Başkomutanlığı'nın dikkatini Generalin üzerine yöneltmişti. Bunlar, rejimin kodamanlarının da etkisiyle onun rütbesini yükseltmişler; kendisine madalyalar, nişanlar vermişlerdi. Beri yandan partinin başka üyeleri de N.S.F.O. (Nazional Sozialistische Führungs Offiziere) örgütünün kurmay başkanlığına General Hübner'in getirilmesi için Führer nezdinde girişimlerde bulunuyorlardı. Bu örgüt, Nazi ülküsüne bağlı subaylar yetiştirmek amacıyla kurulmuştu. Sonradan, 1944-1945 kışı boyunca General, Vistül Ordular Gurubu'ndan bir piyade tümeninin komutanlığına getirilmişti. Mart ayının başlarında Oder Nehri'nin sol kıyısında çarpışıyordu. Bir ay kadar önce Doğu Cephesi'nde yaptığı son gezilerden birinde Hitler onunla karşılaşmış bulunmaktaydı.

İşte 10 Mart günü oradayken Führer'in emriyle Berlin'e çağırıldı. General Hübner gerçi böyle bir görevi yerine getirmeye hazır değildi ama Hitler'in kişiliğinin çok etkisi altında kaldı. Führer, Başbakanlık'taki bürosunda onu kabul etti. Generalin sonradan söylediği gibi, Alman şansölyesi gerçi çökmüştü ama hâlâ şaşırtıcı bir inandırma, kandırma gücüne sâhip bulunuyordu ve daha birçok hatırlı ziyaretçi gibi General Hübner de onun etkisi altında kaldı. Nitekim bir gün önce, Mareşal Kesselring de öyle olmuştu.

Hitler'in son zafere derin bir inancı vardı. Onun fikrince, bu amaca ulaşmak için her türlü gevşemeleri ve başka disiplinsizlik, otorite yokluğu ve korkaklık belirtilerini hiç acımadan önlemek gerekti. Remagen olayı bu tür hâllerin korkunç bir örneğiydi. İşte, General bu Gezici Harp Divanı'nı sertlikle olduğu kadar acımasızlıkla da yöneterek çok önemli bir yurtseverlik görevini yerine getirecekti.

Remagen Köprüsü'nün kaybedilişi hem çok önemli bir askerî felâket, hem gerçek bir ulusal mutsuzluktu. Onun için araştırmaları hiçbir şey, hattâ suçluların rütbeleri dahi engellememeliydi. Çabuk ve sert vurmak gerekti. Bu işitilmemiş facianın altında muhakkak ki kalleşlik ve sabotaj yatıyordu. Bunlar ortaya çıkarılmalı, sorumlular cezalandırılmalıydı. Bunun için de mahkemenin soruşturmayı büyük bir kararlılıkla ve en kısa sürede amaca ulaştırmak azmiyle yürütmesinde büyük önem vardı. Amacına ulaşmak üzere mahkeme en geniş araştırma ve karar yetkilerine sâhip bulunuyordu.

Hitler, üzerine basa basa hep:

— «Örnekler vermek gerek!» Diye tekrarlamıştı.

Kalleşlik, hâinlik düşüncesi onu öylesine sarmıştı ki, o sıralarda bu sözleri sık sık kullanıyordu.

General Rudolf Hübner'in bu görevi yerine getirmesi için kendisine iki de yardımcı verilmişti ki bunlar, Yarbay Paul Penth ile Yarbay Anton Ehrnsperger'di. Her ikisi de General Burgdorf ile General Maisel tarafından ordu personeli arasından seçilmişti. Bu iki general, Mareşal, Rommel'in

ölümünden önceki saatlerde, 1944 yılının Ekim ayında, onunla Hitler arasında aracılık etmişti (*).

*

Yarbay Paul Penth emekli olmuş bir istihkâm subayı idi. İlkin bir savaş birliğinde görev yapmış, sonra kara ordusu personel servisine verilmişti. Orada herkes kendisini koyu bir Nazi olarak tanıyordu. General Hübner gibi o da kendisine verilen görevin yararlı olduğuna inanıyordu. Yarbay Anton Ehrnsperger, partide üye değildi ama General Burgdorf onu tanıyor ve sayıyordu. General Burgdorf şöyle düşünmüştü: **«Bu subay öbür iki yargıçtan daha genç, dolayısiyle daha az nüfuzluydu. Fakat gösterdiği büyük yararlıklar, aldığı yaralar ve kazandığı nişanlar yüzünden, çabucak kuruluveren bu mahkemeye değer ve ciddilik kazandıracaktı.»**

Bununla birlikte eğitimi ve yetişimi bakımından Yarbay Ehrnsperger, muvazzaf hizmette olup vaktiyle Nazi Partisinin ve onun başarılarının, zaferlerinin derin etkisi altında kalan genç subaylar kategorisindendi.

Fakat, kişisel değerleri ne olursa olsun her iki yardımcıyı da General Hübner'in rütbesi, kişiliği ve ünü etkilemekteydi: Çünkü, Harp Divanı'nın kararlarına itiraz götürmez biçimde o hâkimdi. Bu ise onları kaçınılmaz olarak ikinci derecede bir rol oynamak zorunda bırakıyordu. Zira Gene-

---

(*) Mareşal Rommel'in Hitler'ce nasıl öldürüldüğüne ilişkin olup onun Kurmay Başkanı General Hans Speidel tarafından anlatılan çok ilginç ayrıntıları yine «Savaş Romanları» dizisinde yayınlanmış olan «Normandiya Çıkarması'nın Perde Arkası» adlı kitapta okuyabilirsiniz.

ral Hübner'in oyu üstünlüğe sâhipti ve itiraz, hattâ karşıtlık hâlinde o, bir yardımcısının yerine hemen kendisinin atayacağı başka bir subayı geçirme yetkisine sâhipti.

Gezici Harp Divanı işte böyle bir kuruluştu. Gittiği her yere de yanında bir idam mangası götürüyordu! Üyeleri Ziegenberg'deki Batı Cephesi Genel Karargâhı'na 10 Mart akşamı geldiler. Böyle bir olağanüstü örgütün kendi komuta bölgesine elini kolunu sallaya sallaya girmesi Mareşal Albert Kesselring'in hoşuna gitmemişti, bunu da General Hübner'e üstü kapalı biçimde anlattı. Fakat Mareşal tam yeni görevine başladığı sırada savaş düzeninin merkezinde ve Ren'in sağ kıyısında bir cebin meydana gelişi yüzünden daha da öfkelenmiş bulunmaktaydı. Başkomutan'ın söylediğine bakılırsa köprünün kaybedilişi ve düşmanın, nehrin ötesinde boy göstermesi çok ya da az sürede bütün Batı Cephesi'nin çökmesi gibi bir tehlikeye yol açacaktı. Ağırlık taşıyan bu sözler de hemen göreve atanıvermiş olan üç yargıcı etkilemekten geri kalmadı.

Bunlar, ertesi 11 Mart günü «B» Ordular Grubu'nun Rimbach'ta, «Zur Linde» adlı küçük oteldeki komuta postasına geldiler. Burası Altkirchen'den pek uzakta değildi, Bonn'un da 45 km. kadar doğusunda, Westerwald'ın küçük bir köyü idi. Yargıçlar buraya geldiklerinde kendilerini, şaşırtıcı bir olay bekliyordu: Çünkü ilk suçlu daha şimdiden emirlerindeydi, Mareşal Walter Model bir gün önce Binbaşı Scheller'i tutuklatmıştı!

İlk üç sanık

Doğrusunu söylemek gerekirse bu tedbir bir rastlantı sonucu alınmıştı. Çünkü o anda Mareşal gezici bir harp divanının kurulduğunu henüz bil-

miyordu. Mareşal Model, General Otto Maximilian Hitzfeld'in Altwied'deki komuta postasında Onbeşinci Ordu'nun generalleriyle konuşmaya gelmişti. Altwied, Koblenz'in 25 km. kuzeyindeki yeşil bir vâdinin bitiminde, nehrin sağ kıyısında bulunan küçük bir kasabaydı. «B» Ordular Grubu Komutanı, General Otto Maximilian Hitzfeld, General Höcker, General Lucht ve General Tollsdorf'la konuştuğu sırada Binbaşı Scheller de 67'nci Kolordu'nun komuta postası olarak kullanılan, kasaba papazının konutuna getirilmişti.

Binbaşı Scheller Linz'in kuzeyinde, Westerwald'ın kıvrıntılı yollarında yaptığı iki günlük yolculuktan sonra bitkin bir hâldeydi. Bir ara bir tanksavar engeli kurmakla görevlendirilen Binbaşı Scheller, sonunda bir bilgi elde edebilmişti: Buna göre 67'nci Kolordu, Neuwied'in kuzeyinde sağ yakaya çekilmiş bulunmaktaydı, komuta postası da Wied Irmağı'nın aşağısındaki vâdideydi. Binbaşı Scheller yorgundu ama buna aldıran olmadı, hemen toplantı salonuna alındı ve Mareşal Walter Model tarafından sorguya çekildi. General Maximilian Hitzfeld'e göre, Binbaşı Remagen Köprüsüne saat 11'le 12 arasında geldiğini söyledi. Küçük kurmay heyetiyle radyo ekibi ortada değildi. Yolda gelirken benzini bittiğinden, Dedenbach üzerinden dolaşmak zorunda kalmıştı. Fikrince radyo ekibi Remagen yolunun kesik olduğunu gördüğünden, yoluna devam edememişti.

Daha sonra Binbaşı Scheller şunları söyledi:

— «Köprüye gelir gelmez, yola çıkarken aldığım görev uyarınca bilgi almak için hemen köprü komutanının yanına gittim. Sonra tahrip malzemesinin yerine konulup konulmadığını gözümle görmek üzere köprüye gittim. Fakat köprüyle komutanın karargâhı birbirlerine uzak oldukla-

rından, durumu öğrenebilmek için biraz vakit geçirmem gerekti. Sonra tahrip hazırlıklarıyla uğraşan bir istihkâm subayı ile konuştum. Doğrulanmayan bazı haberlerde, Remagen yakınlarında düşman tanklarının görüldüğü bildirilmişti. Bunun üzerine son tahrip malzemesinin yerli yerine konulması için emir verildi. Bir istihkâm subayının yaptığı tahmine göre bu iş yirmi dakika kadar sürdü.»

Binbaşı Scheller'e bir uçaksavar müfrezesiyle birlikte mevzii savunacak olan «tabur»a ilişkin bir soru da yöneltilince o, bu birlikler üzerinde belirgin bir fikir edinemediği cevabını verdi. Sonra şöyle devam etti:

— «İşler aceleydi, vakit azdı. Düşmanın yaklaşmakta olduğunu bildiren haberler gittikçe sıklaşıyordu. Sonunda tanklar köprüye gelmişlerdi, ben de az sonra hazırlık tahribinin yapılması için emir verdim. Bu da galiba saat 14'le 15 arasında oldu. Köprüyü kıyıya bağlayan rampa kesilmişti ama az sonra köprüyü havaya uçurmak için yaptığımız girişim, başarısızlıkla sonuçlandı.»

Köprünün havaya uçurulmayışının nedeni kendisine sorulduğunda, Binbaşı şu karşılığı verdi:

— «Sonradan yapılan kontrol, bizde ateşleme kablosunun top ateşi yüzünden veya bir kaza sonucu kopmuş olabileceği kanısını uyandırdı. Kusurlu olduğu muhakkaktı. Oysa az önce yapılan bir denetim, herşeyin yolunda olduğunu göstermişti. Bu eksikliğe çâre bulmak için yaptığımız bütün çabalar başarısızlıkla sonuçlandı. Köprü o sırada düşman zırhlı kuvvetlerinin ateşi altında bulunuyordu. Bunun üzerine panik başlamış, istihkâmcılar sağ yakadaki tünele sığınmak zorunda kalmışlardı.»

Binbaşı Scheller sözlerine şöyle devam etti:

— «O zaman toplayabildiğimiz birkaç askerden yararlanarak bu yanda bir baraj kurmaya çalıştım. Fakat düşmanın tünelin ağzı yönünde yaptığı zorlu atışlar yüzünden, sonunda bu girişim başarıya ulaşamadı. Bu yeni durum karşısında takviye aramaya ve olup bitenleri üst makama bildirmeye karar verdim.»

Binbaşı Scheller şunları da ekledi:

— «O sırada Ren Nehri'nin doğusunda hangi birliğin kimin emrinde olduğunu, dolayısiyle kime başvurmam gerektiğini bilmiyordum. Sonunda bisikletle yola çıktım. Bir komuta örgütünü harekete getirerek yardım istemek için telefon edecek yer aradım...»

O sırada Mareşal Model, Binbaşı Scheller'in sözünü keserek:

— «İşte, bir suçluyu ele geçirdik şimdi!» Diye bağırdı.

Sonra Binbaşıyı sert bir hareketle omuzundan kavrayarak:

— «Seni tutukluyorum,» dedi. Generaller hiç ses çıkarmadan bu acıklı sahneye tanık olmuşlardı. Sonra Mareşal Model yine Rimbach'a dönmüştü.

Binbaşı Scheller'e acıyan General Otto Maximilian Hitzfeld bunun üzerine ona:

— «Köprüdeki olayların bundan sonrasını yazılı olarak özetle,» diye öğüt verdikten sonra: «Soğukkanlılığını da yitirme, insanı durup dururken mahkûm etmezler!..» Diye eklemişti.

Fakat öğleden sonra o yokken bir araba gelmiş ve bir subay, Mareşalin emri üzerine Binbaşı Scheller'i alıp götürmüştü.

General Hitzfeld, Binbaşının notlarını boşyere aramış, sonunda: «**Yanında götürdü galiba**...» Diye düşünmüştü.

Eski emir subayı şimdi «B» Ordular Grubu'nun komuta postası olan «Zur Linde» otelinden otuzkırk metre kadar uzaktaki bir çiftlik evinde tutuklu bulunmaktaydı. Burası alçak ve bodur olmakla birlikte aydınlık, oldukça güzel görünüşlü bir yapıydı. Duvardaki kütükler sıvasız olduklarından görünmekteydiler. Hessen'in ve aşağı Sachsen'in bu bölgesinde sık görülen bir yapı türüydü. Sâhibi, Heinrich Ochsenbrunner adında bir çiftçiydi. Binbaşı, birinci kattaki bir odaya kapatılmıştı. Binanın içinde ve çevresinde nöbetçiler bekliyorlardı. Ev sâhibinin kızlarından biri olan ve yemekleri hazırlamakla görevli bulunan Frau Mina Betzer'in dışında hiç kimsenin tutukluya yaklaşmasına izin yoktu...

General Hübner'le yardımcıları da oraya çok yakın olan bir yere, Eschermann çiftliğine yerleşmişlerdi. Çiftlik evinin bir odası mahkeme salonu olarak kullanılacaktı. General elini çabuk tutmaya kararlıydı. Onun da rızasıyla, «B» Ordular Grubu, Harp Divanı'na temsilci olarak bir adlî subayı yardımcı yollamıştı. Felix Janert adındaki bu yardımcı, komuta postasına bağlı askerî adlî subay olarak görev yapmaktaydı.

Mareşal Walter Model, mahkeme salonunda bu değerli gözlemciyi bulundurmak için fırsattan yararlandı. Gerçekten, basit bir yargı yönteminden ve yıldırım hızıyla işleyen bir adâlet mekanizmasından hiç de iyi şeyler beklemiyordu. Ayrıca mahkemenin yapacağı yanlışlardan olduğu kadar, önemli kişilerin gelişi güzel suçlamasından da çekiniyordu. Bunu önlemek için tecrübeli ve sağduyulu bir adam olan bu danışmanın havayı ılımlaştırıcı çalışmalar yapmasına güveniyordu. Janert gerçi hukuken mahkemenin üyesi değildi, hiçbir karar yetkisine sâhip değildi, yalnız danış

man rolündeydi ama Mareşal Model'e göre oturumlarda bulunmasında yarar vardı. General Rudolf Hübner hiçbir kanun metnine aldırmamayı ve askerî mahkemelerde ötedenberi geçerli olan kurallara uymamayı kararlaştırdığından, hiçbir suçlu savunma avukatı tutamayacaktı.

Mareşal Walter Model'in hukuk danışmanı kendisinin mahkeme salonundaki varlığının, herşeyden önce, «sivri köşeleri» mümkün olduğunca «yuvarlatmak» ve uzlaşma sağlayacak çözüm yolları araştırmak olduğunu çabucak anladı. Yoksa şurası açıktı ki görevi çabucak sona erecek, böylece de General Hübner sınırsız bir tarzda, istediği gibi davranma yetkisini elde edecekti.

Buna göre yargı yöntemi - eğer tutuklular yol için bu terim kullanılabilirse - çok ilkel ve kestirme olacaktı. Mahkeme salonuna girebilen muhafızlar sadece «Gros Deutschland» adlı seçkin birliktendiler. Çiftlik evinin içine ve dışına eşit sayıda yerleştirilmişlerdi. Rustik mobilye, hattâ ev sâhibinin duvarlardan birine astığı: «Tanrı bizimleyse kim bize karşı olabilir?» yazısını taşıyan levha, bu yerin gösterişli ve resmî göreviyle çelişki hâlindeydi.

Gezici Harp Divanı yerleşir yerleşmez dört yana celpnameler gönderdi, ilk tanıkları dinlemeye başladı. En başta suç yeri olan kesimde komutanlık yapmış generaller dinlenildi. Köprü havaya uçmadığına göre, kovuşturmanın başlıca nedeni buydu. Böylece mahkemenin huzurunda ardarda şunlar çıktı: 5 Marta dek Bonn-Remagen kesimine komuta etmiş olan General Botsch; Bölge istihkâmcılarının sorumlusu General Janowski; «B» Grubu İstihkâm Birlikleri Komutanı General Richard Wirtz; son olarak da sağ yakanın bu bölümünün savunmasını örgütlemekten sorumlu

General von Kortzfleisch (Mareşal Model'in oğlunun söylediklerine bakılırsa, General Hübner mareşali de sorguya çekmişti).

Harb Divanı onların arasında da sorumlular araştıracak mıydı? Mareşal Model bundan korkmaktaydı ve General Hübner daha sonra: «Bu yönde çok sıkı araştırmalar yaptığını» açıklayacaktı. Gerçekten, başta General Janowski, General Richard Wirtz ve hele General von Kortzfleisch olmak üzere bütün bu kodaman tanıklar, uzun uzun sorguya çekildiler. Durumun tehlikelerini gayet iyi ölçmekte olduklarından, hepsi de çok ölçülü, çok ihtiyatlı bir tarzda ifade verdiler. Bununla birlikte nihayet üzerinde durulan ilk üç ad, küçük rütbeli subaylarınki oldu ki bunlar Binbaşı Scheller, Yüzbaşı Willi Bratge ve... Bir uçaksavar subayı olan Teğmen Peters'di!

«Elimizi çabuk tutabiliriz!..»

İlk dosyaların incelenmesi sırasında söze başlarken, General Rudolf Hübner:

— «Elimizi çabuk tutabiliriz!» Demişti.

Bu istek de yerine geldi, ilk ele alınan duruşma, yüzbaşı Bratge'ninkiydi, köprünün zaptı sırasında tutsak düştüğünden, dava gıyaben görülecekti. Kendisi kısaca şunları yapmakla suçlanıyordu:

a) Köprüyü havaya uçurma emrini vaktinde vermemek;

b) Düşmanın köprüyü geçişi sırasında tünelin içinde bulunmak.

Hiçbir tanık ne araştırıldı, ne çağırıldı. Tamamen sembolik nitelikte birkaç dakikalık bir tartışmadan sonra bu ilk sanık için ölüm cezası istendi.

Bununla birlikte Janert söz alarak şunları söyledi:

— «Sanık kişisel olarak kendi görüşünü açıklayamamıştır ama şurasını hemen belirteyim ki, ceza gıyabında verilmiş olduğundan, sanık sonradan yüz yüze yargılanabilecektir.»

Buna karşılık mahkeme, tahrip eylemleri sırasında Yüzbaşı Bratge'nin emri altında olan Yüzbaşı Karl Friesenhahn'ın suçsuz olduğuna karar verdi: Kendisinin hiçbir teknik yanlış yaptığı görülememişti.

Hemen sonra Binbaşı Scheller yargılandı. Bu kez dâva yüz yüze görülüyordu, çünkü sanık palas-pandıras salona getirildi. Bununla birlikte bu «yüz yüze» terimi, duruma pek az uygun düşmektedir: Zira sanık bitkin görünüyordu, sapsarıydı, şaşkın bir hâli vardı ve kendisine yöneltilen korkunç suçlamanın ağırlığı altında sanki ezilmişti. Kendisine söz verildiği zaman ancak bölük-pörçük sözlerle cevap verebiliyordu.

Bu söz verme işi ise seyrek oluyordu. Çünkü tutuklunun salona getirilişinden az sonra General Rudolf Hübner birden boşandı, ortaya birsürü suçlama döktü. Başlıcaları şu ikisiydi:

a) Binbaşı, en yüksek rütbeli subay sıfatiyle, köprünün uygun zamanda havaya uçurulmasını sağlamamıştır.

b) Köprünün düşmanca ele geçirilişi sırasında komutayı daha aşağı rütbedeki bir subaya devrederek (?) tehlikedeki kesimden uzaklaşmış, sonra savaş hattına giderek birliklere katılacak yerde iki gün cephe gerisinde kalmıştır.

Suçlamanın ağırlığı karşısında, Binbaşı Scheller canlanır gibi oldu. Zihnini toparladığı ve soğukkanlı davranmaya çalıştığı açıkça görüldü.

Sonra, nihayet kendisinden daha uzun uzadıya cevap vermesi istendiği zaman, General Hübner'in öfkeli tutumuyla çelişki hâlinde olan görünürde bir sâkinlikle, olayı kendi açısından anlattı. Binbaşı özellikle köprüye geç gelişi üzerinde durdu:

— «Dolayısiyle de, bu kadar kısa bir süre içinde herşeyi öğrenemezdim,» dedi ve şunları ekledi: «Felâket akşamı daha üst bir makama durumu haber vermek istedim ama o sırada sağ yakada hüküm süren kargaşalık ve haberleşme araçlarının yokluğu dolayısiyle bunu başaramadım. Bu yüzden, 67'nci Kolordunun gönderildiği yeni yeri bulabilmek için iki günü aşkın süreyle uğraştım. Ara yerde de bana bir yol üzerinde tanksavar engeli kurma görevi verildi...»

Fakat ne Rimbach'ta, ne de Mareşal Model'in kendisini sorguya çektiği Altwied'de Binbaşı Scheller, açıklamalarının sonunu getiremedi. Davranışını haklı göstermek için kullandığı sözler, Başkanı daha da kızdırmaktan başka bir işe yaramadı. Yarbay Paul Penth de ona katıldı:

— «Komutayı bir piyade teğmenine bırakarak (?) çekip gitmişsin!» Diye bağırdı. «Bunu yaparken de 'şeflerime durumu bildireceğim,' diyerek bir bahane uydurdun.» Sonra öfkeden kudurmuş bir hâlde ekledi: «Buna düpedüz korkaklık, alçaklık derler!»

O susar susmaz General Rudolf Hübner konuştu:

— «Korkaklık yaptığını, suçlu olduğunu kabul ediyor musun?»

Bu, birbirini kovalayan saldırılar karşısında büsbütün şaşıran Binbaşı Scheller, anlaşılmayan bir cevap verdi, General Hübner de bunu «evet» anlamına aldı. Bir idam kararının gelmekte oldu-

ğunu sezen Janert, savunma tanıkları dinletmeye olanak bulamamış olduğunu ileri sürerek suçlu lehinde şefaatte bulunmaya çalıştı ama boşuna. Başkan bu öneriyi geri çevirdi, yardımcılarıyla kısa bir görüşmeden sonra yeni bir idam kararı daha verdi...

Binbaşı Scheller'in ardından sıra yirmidokuz yaşındaki Teğmen Karl-Heinz Peters'e geldi. Bu hemencecik kurulmuş mahkeme salonunda onun bulunuşu ilkin insanı şaşırtabilirdi: Çünkü Başkomutanlık daha 6 Mart akşamı o zamana dek Remagen kesimine ayrılan uçaksavar birliklerinden çoğunun geri çekilmesini ve uçaksavar topçu birlikleri yerel komutanlığının lâğvedilmesini emretmişti. Ayrıca Teğmen Peters'in, köprünün savunma sisteminde hiçbir görevi de yoktu.

Fakat kendisi için ne yazık ki Teğmen, L.U.V. Abteilung 900 adıyla anılan ve özel bir birlik olan 3'üncü Uçaksavar Bataryası'na Komuta etmekteydi. Bu çok resmî terimin ardında aslında yeni, dolayısiyle gizli bir silâhla donatılmış bir hava savunma birliği gizlenmekteydi: Silâh da elektrikle ateşlenen roketatarlardı. Uçaksavar Komutanlığı bunlara Föhn roketleri diye ad takmıştı. Oldukça korkunç olan bu silâhlar, orta çapta 25 mermiyi aynı anda en çok 3.000 m. yüksekliğe atabiliyorlardı. Fakat başka uçaksavar birliklerinde de bulunan ve sırasında yatay atış yapılarak piyadeye karşı da kullanılabilen tek, çift ya da dört namlulu 20'lik küçük topların tersine olarak bu roketler, yerdeki bir birliğe karşı kullanılamazdı: Çünkü yörüngeleri filo hâlinde yol alan uçaklara isabet kaydetmek için çok fazla dağınık olarak hesaplanmıştı. Ayrıca silâhların çapları da tankları tahrip edemeyecek kadar yetersizdi.

Bu yüzden de Teğmen Peters'in birliği 6 Mart

akşamı öncelikle geri çekilmek için emir almıştı. Fakat taşıt araçlarının yokluğu yüzünden, Teğmen malzemeyi taşımak için büyük sıkıntı çekmişti. Bunun üzerine 7 Mart sabahı Viktoriaberg'de depolanmış olan bir mühimmat stokunu yokettirmek zorunda kalmış, sonra da topları derme-çatma taşıt araçlarıyla nehrin sağ yakasına getirtmişti.

Amerika'lılar köprüyü geçtikleri sırada roketatarların çoğu geri çekilmiş bulunuyordu. Yalnız birkaç silâh topçuların muhafazası altında Erpel yakınındaki bağlarda bırakılmıştı. Fakat düşman sağ yakada öylesine ânî olarak boy gösterivermişti ki, bir Amerikan devriyesi köy yakınındaki demiryolunun üzerinde bulunan bağların arasından geçmeyi başarmış, genç topçulara baskın yapmış, bunları ya dağıtmış ya tutsak almış, aynı zamanda silâhları da ele geçirmişti.

İşte, genç Teğmene yöneltilen başlıca suçlama buydu. Oysa o güne dek sicili öylesine temizdi ki, üst'ü onu en yeni silâhlarla donatılan bu birliği yönetmekle görevlendirmişti. Bunları terketme zorunda kalırsa, tahrip edilmelerine göz-kulak olması gerekiyordu. Jandarmalar, Teğmen Peters'i Uçaksavar Teftiş Grubu'nda tutuklamışlar; birliğinin kalıntılarıyla beraber oraya çekilmiş bulunan genç Teğmeni çarçabuk Rimbach'a getirmişlerdi.

Yargılama yöntemi Yüzbaşı Bratge için olduğu kadar, hattâ daha çabuk, yıldırım hızıyla yürütülüyordu. Bu kez de hiçbir tanık dinlenilmemişti. Yargıçlar kurulu, Alman Hava Kuvvetleri'nin ilgili dairelerince idarî bir soruşturmanın açılıp açılmadığını öğrenmek gereğini bile duymadılar. General Rudolf Hübner hemen tutukluyu sorguya çekmeye başladı, sert bir tavırla:

— «Roketatarların düşman eline düştüğünü kabul ediyor musun? 'Evet' ya da 'hayır' diye cevap ver,» dedi.

Peters:

— «Evet» dedi. Sorgulama da burada bitti. Hemencecik de yeni bir ölüm cezası verildi...

13 Mart sabahı her günkü işlerini gören birkaç Rimbach'lı köylü, Ochsenbrunner çiftliğinden peşpeşe silâhlı iki manga askerin yola çıktığını gördüler. Her manga elleri arkasına bağlı bir subayı götürüyordu. Binbaşı Scheller için olduğu kadar Teğmen Peters için de işkence yirmi dakika daha sürecekti. Bu da Rimbach'ı, köyün kuzey-doğusundaki küçük bir korudan ayıran bir km. kadar bir mesafeyi almak için gerekli zamandı.

Hükümlülerin yanında hiçbir din adamı bulunmuyordu. Korunun kıyısına gelindiğinde, Müfreze Komutanı, muhafızları uzaklaştırdı. Sonra kendisi hükümlülerin enselerine nişan alıp yakından ateş ederek hükmü yerine getirdi. Sonradan, savaş bitip mezarcılar iki cesedi topraktan çıkardıkları zaman, Binbaşı Scheller'inkinde dört yara izi bulunduğu görüldü. O an için, Teğmen Peters'in ailesi gibi Binbaşı Scheller'ın eşi de Harp Divanı'nın kararını içeren, gizli bir bildiri almıştı. Mektubun sert ve soğuk edası, hükümlüye karşı duyulan bütün küçümseyişi açığa vurmaktaydı:

«Servis : F. P. No. 65 630
Rimbach, 13.3.1945
Bn. Liesel Scheller (Doğuşu : Bauer)
(13 b) Landshut / Bavyera.
Annaberg 183

Batı bölgesi gezici Harb Divanı 13 Mart 1945 günü yaptığı oturumda, Landshut 9 Ocak 1913 doğum-

lu muvazzaf Binbaşı Hans Scheller'i işlediği kişisel bir suçtan ötürü ölüm ve askerî rütbesinin sökülmesi cezasına mahkûm etmiştir. Karar Divan Başkanlığınca onaylandıktan sonra bugün yerine getirilmiş bulunmaktadır. Ceset Rimbach'ın 1 km. batısında (Altenkirchen - Westerwald'ın 7 km. kuzey batısında) bulunan bir koruya gömülmüştür. Gazetelerde ve dergilerde bu olaya ilişkin herhangi bir ölüm ilânı veya haber yayınlanması kesinlikle yasaklanmış bulunmaktadır.

Mektup yazılacaksa bunun "Harp Divanı" Batı-St. L. No. 1/1945 adresine gönderilmesi gerekmektedir.

İmza : Yargıç - Albay.»

İki hükümlü daha...

Üç mahkûmiyet kararı ve iki idamla kana susamış olan canavar doymuş muydu? Hayır. 14 Mart günü Harp Divanı yine o yakınlardaki küçük Oberirsen köyüne taşındı ve toplantı yeri olarak Pick adlı küçük köy otelini seçti. Müşterilerin içki içtikleri salon mahkeme salonu olarak kullanılacaktı. Bina çepeçevre «Gross Deutschland» Tümeni'nin muhafızlarınca sıkı kordon altına alınmış bulunmaktaydı.

Bütün bu korkunç merasim, iki istihkâm subayını yargılamak için yapılmaktaydı. Bunlardan biri, Yüzbaşı Karl Friesenhahn'ın doğrudan doğruya âmiriydi. Yüzbaşı Friesenhahn, aldığı emirleri yerine getirdiğinden ve kendisine hiçbir suçlama yöneltilmediğinden, böyle bir suçlama ilk bakışta şaşırtıcı görülebilir. Söz konusu olan sanıklar, Binbaşılar Herbert Strobel ile Binbaşı August Kraft'tı. Hattâ Binbaşı Kraft 6-7 Mart gecesi köprüye giderek her şeyin yolunda olup olmadığını denetlemişti. Fakat iki Binbaşı da köp-

rünün düşman eline geçtiği bildirilir bildirilmez hemen karşı-saldırıya geçmek için gerekli tedbirleri almamış olmakla suçlanmaktaydı.

O sırada Alman Ordusu'nda rütbe sâhibi herkesin uyması zorunlu bir kural vardı: Tehlike hâlinde komuta mevkiinde kalmamak, tersine, «ilerlemek». Belirli bir sorumluluğu yüklenmiş bir komutanın, bu sorumluluğun gereklerini en elverişli yerden, yâni savunma eylemlerini düzenlemeye ya da karşı saldırıya geçme olanağını sağlayan haberleşme araçlarına imkân ölçüsünde sâhip bir komuta postasından yerine getirmesi mantık icabıdır. Gel gelelim, birliklerin savaşçı ruhunu her yerde ayakta tutmak isteyen Führer, Birinci Dünya Savaşı'nda çok kullanılan bir savaş ilkesine başvurmayı emretmişti: Kaybedilen bir mevzii geri almak için hemen karşı-saldırıya geçmek!.. Kendisi de bu çok kanlı ve yorucu yöntemin ne olduğunu Flandre'da görmüştü ama bugün her mevziin eski zamanın siperleri gibi savunulmasını emrederek direnişi kamçılayacağını düşünüyordu. Bunun için bütün komutanlar birliklerini saldırıya geçirmeye ve her yerde onlara örnek olmaya çağırılmışlardı. Buna göre de harekâtı az ya da çok uzaktaki bir komuta postasından yönetecek yerde, savaşmakta olan birliklerinin başında kendilerini göstermek zorunluğundaydılar.

Binbaşı Strobel ile Binbaşı Kraft bu ilkeyi hemen uygulayarak Remagen önünde zorlu bir karşı-saldırıyı başlatmadıkları için önce sorguya çekilmek, tutuklanmak, sonra da suçlanmak için Oberirsen'e çağırılmış bulunuyorlardı. Binbaşı Herbert Strobel'e yöneltilen suçlama başlıca iki açık-seçik nedene dayanmaktaydı:

a) Köprünün kaybedildiği haberi üzerine düş-

manı geriye atmak için gerekli tedbirleri almak üzere olay yerine hemen gitmemişti;

b) Komuta postasında kalmıştı ama, bu tedbirleri kararlaştırmak üzere kurmayından bir subayı olay yerine göndermemişti.

O an için, bu nedenler Binbaşı Herbert Strobel'de derin bir şaşkınlık uyandırmaktan başka bir şey yapmadı. Bilgi vermek üzere çağırılmış, sanık durumuna düşmüştü! Onun için böyle bir suçlama, ancak elinde bulunan az miktardaki kuvveti bile isteyerek tutmuş olsaydı, ya da aldığı açıkseçik emirlere karşı gelmiş bulunsaydı geçerli olabilirdi. Kendi bakımından böyle bir şey söz konusu değildi, çünkü sağ yakada işe yarayabilecek istihkâm askerlerinin bir karşı-saldırı yapmalarını emretmişti ama bunu gerçekleştirmek için elinde fiilen hiçbir maddî olanak yoktu.

Sicili çok temiz bir subaydı, İstihkâm Generali Richard Wirtz ona değer veriyordu. Herkes onu yetenekli ve ağırbaşlı, görevinin gerçekten ehli bir subay olarak tanıyordu. Olaylar sırasındaki görevi de bir çarpışmaya katılmak değil, Koblenz'in kuzeyindeki Onbeşinci Ordu'nun gerilerinde ulaşımı sağlamlamaktı.

Ayrıca Binbaşı Strobel'in hangi makamın emrinde olduğu da onu en inanılmaz bir durumda bırakmaktaydı, bunu da çok yerinde olarak ileri sürebilirdi. Komutayı 2 Martta ele aldığı zaman bütün teknik sorunlar için «B» Ordular Grubu'na bağlıydı ve doğrudan doğruya General Wirtz'in; harekât sorunları için ise, General Botsch'un emrindeydi. Fakat 6 Mart saat 20'de, yâni Amerikan saldırısından az önce Binbaşı, yeni bir savaş örgütünün yönetimine verilmişti: «Bonn-Remagen Savunma Kesimi» adını taşıyan bu örgüt, General

von Bothmer'in emrindeydi ama istihkâm sorunları için General Wirtz'in dairelerine bağlı kalmaya devam ediyordu!

Fakat, Amerika'lıların köprüyü ele geçirişleri sırasında, General von Bothmer'in emrindeki servisler işleyebilecek hâlde bile değildi ve istihkâmcıların Rheinbrohl'daki yerel komuta postasında kimse görülmüş değildi. Öte yandan 8 Mart günü Binbaşı, «B» Ordular Grubu'ndaki üst'ünden olduğu kadar, Koblenz'teki General von Berg'den de birbirleriyle çelişen direktifler ve emirler almıştı!

O gün öğleden sonra birincisi, ikincisinin verdiği emirleri, kendince yerine getirilmelerini olanaksız görerek ve istihkâmcıların, Onbeşinci Ordu'nun gerilerindeki başlıca görevine zarar vermek gibi bir tehlike yaratacağını ileri sürerek iptal etmişti. İşleri büsbütün arap saçına çevirmek için 12'nci Askerî Bölge'deki istihkâm birliklerinin komutanı olan General Janowski de Rheinbrohl komuta postasında işe karışarak:

— «Değerli istihkâm birlikleri savaş harekâtında kullanılırsa yazık olur. Hem bunlar bu gibi harekât için hazırlıklı da değillerdir,» diyerek böylece General Wirtz'in direktiflerini doğrulamıştı. Sonunda, General Janowski ile General Kurt von Berg arasında oldukça uzun süren bir tartışmadan sonra şöyle bir anlaşmaya varılmıştı: İstihkâmcıların sadece bir bölümü, yalnız 403'üncü Eğitim Alayı kurmayının yönetimi altında bu göreve devam edebilecekti...

Bütün bu karma-karışık müdahaleler bir yana Binbaşı, 7 Mart akşamı düşmana bir tepki gösterilmesini emrettiğini de ileri sürebilirdi. Fakat bütün bunlar onun, o akşam tıpkı kendisi gibi

davranmış olan ast'ı Binbaşı August Kraft'la birlikte suçlu sandalyesine oturmasına yine de engel olamamıştı!

Binbaşı August Kraft'a yöneltilen suçlama nedenleri şöyle idi:

a) Sayn'daki kendi komuta postasıyla köprüdeki 12'nci İstihkâm Bölüğü arasında yeterince bağlantı sağlamamış olması eleştiriliyordu.

b) Köprü geçildikten sonra oraya kendisi gitmemiş, ya da karargâhından hiçbir subayı olay yerine göndermemişti.

c) Hiçbir karşı-saldırıda bulunmamış, nehrin yukarı yönünde olup kendi gözetimine bırakılan öteki köprülerin gözetimini sağlamakla yetinmişti.

Binbaşı August Kraft, Birinci Dünya Savaşı'nda assubay olarak savaşmış, birinci sınıf Demirhaç nişanı kazanmıştı. Koblenz'teki istihkâm dairesinde olduğu kadar 12'nci İstihkâm Alayı'nda da yiğit ve görevine bağlı bir kişi olarak ün yapmış bulunmaktaydı. Elllidört yaşına geldikten sonra, Binbaşı Kraft'ın başka şân ve ün beklediği yoktu. Bununla birlikte hep dürüst ve görevine bağlı bir komutan olarak tanınmaya önem veriyor; herkes onu, darda kalan ast'larını her zaman koruyan bir kişi olarak biliyordu.

Binbaşı August Kraft'ın kendini savunmak için ileri sürebileceği kanıtlar, Binbaşı Herbert Strobel'inkilerle eşdeğerdeydi. Bununla birlikte, kendisine yöneltilen suçlamaların ağırlığı karşısında, Binbaşı şaşırmış görünüyordu. Üstelik cerbezeli bir insan da değildi, kendisine yöneltilen haksız saldırılar yüzünden dili dolaşıyor, bu ise General Rudolf Hübner'i büsbütün onun aleyhine çeviriyordu. Bunun üzerine cesaretini yitirdi, tiksinti

duydu, olacağa boyun eğdi, kaderine razı oldu. Kaderi de Binbaşı Strobel'inkinin tıpkısıydı: Ölüm...

Tıpkı Rimbach'ta Binbaşı Scheller ve Teğmen Karl-Heinz Peters için yapıldığı gibi, başka iki manga asker hükümlüleri doğuda köye yüksekten bakan bir koruya götürdü. İkisi de muhafızları yöneten komutan tarafından aynı hoyratlıkla ve birkaç el tabanca ateşiyle öldürüldü (*).

Resmî adâlet yerini bulmuştu. Yıldırım hızıyla olduğu kadar pek üstünkörü işleyen bir adâletti bu. Duruşmada hiçbir avukat bulunmamış, danışman Janert de verilen hükümlerin hafifletme işini başaramamıştı. Zaten idam kararları olasıya kısa yazılmıştı ve hiçbir hukuk kuralı bunları desteklemiyordu.

Bu, öylesine açık-seçik bir şeydi ki, hükümler yerine getirildikten sonra Mareşal Albert Kesselring de, Mareşal Walter Model de Gezici Harp Divanı'nın kendi komuta bölgelerinden hemen gitmesini istediler. Belki iki mareşal birkaç gün önce Ren'in sağ kıyısında General von Bothmer'in kendi canına kıymasıyla sonuçlanan yeni soruşturmaların yapılmasından korkuyorlardı. Bonn garnizonu 8 Mart günü çöküp dağılmış, General Graf von Bothmer de buradaki köprübaşını koruyamadığı için olağan bir harp divanınca beş yıl hapis ve rütbesinin sökülmesi cezasına çarptırılmıştı. Hüküm Generalin çok gücüne gitmiş, bu haksız karardan sonra yaşamak istememişti..

(*) Savaştan sonra Binbaşı Strobel'in oğlu iki cesedi de Birnbach mezarlığına gömdürdü. Binbaşı Scheller'le Teğmen Peters de buraya gömüldü. Sonradan bir alle makberesine nakledilen Binbaşı Strobel'in dışında hepsi hâla aynı mezarlıktadırlar.

Mareşal Albert Kesselring'le Mareşal Walter Model 15 Martta gönderdikleri bir teleks mesajıyla Remagen Köprüsü'ne ilişkin Gezici Harp Divanı kararlarını hemen kolorduların kurmaylarına bildirmişler, haberin yöneticilerle erata ulaştırılmasını emretmişlerdi. Ancak, mesajda hiçbir hükümlünün adı anılmış değildi.

Fakat üç gün sonra, Alman Orduları Başkomutanlığı'nın günlük resmî bildirisi bu acıklı olayı bütün Alman ulusuna bildirince iş başka türlü olacaktı.

Der deutsche Wermachtbericht 1939-1945 (Alman Ordusu üzerine rapor: 1939-1945)başlıklı kitabında Erich Murawski, resmî bir bildiride bazı subayların ölüme hüküm giydiklerinin ilk kez açıklandığını belirtmiştir. Başkomutanlık üyelerinin karşı gelmelerine rağmen Hitler hükmün de, hükümlülerin adlarının ve rütbelerinin de yayınlanmasını istemişti. Alınan Başkomutanlığı bu metnin bildiriye bir ek biçimde yayınlanmasını kabul ettirebilmiş, bunun üzerine de bildiri şöyle son bulmuştu:

«... Bir istihkâm alayının kurmay heyetinden Binbaşı Strobel; bir kolordunun kurmay heyetinden Binbaşı Scheller; bir istihkâm taburundan Binbaşı Kraft; Remagen'daki Ren Köprüsü'nün hava akınlarına karşı korunmasıyla görevli uçaksavar kuvvetlerinin komutanı Teğmen Peters (aslında Peters sadece kendi uçaksavar birliğine komuta etmekteydi); ve gıyaben de Yüzbaşı Bratge hakkında Harp Divanı'nca ölüm cezası verilmiştir. Suçları, sefer hâlindeyken korkaklık göstermek ve görevlerinde ağır kusurlar işlemektir. Bunlar Remagen Köprüsü'nü vaktinde havaya uçurmayı ya da azimle savunmayı ihmâl etmiş bulunuyorlardı.

Binbaşı Strobel, Binbaşı Scheller, Binbaşı Kraft ve Teğmen Karl - Heinz Peters'le ilgili hükümler hemen yerine getirilmiştir.»

Bu bildiri, Ordu'nun her kademesinde büyük yankılar yarattı. General von Kortzfleisch'ın Harekât Şubesi Başkanı Albay Rudolf Schulz, sonradan bu konuda şunları yazmıştı:

«Ölüm kararlarını birkaç gün sonra resmî bildiriden öğrendik. Hepimiz beynimizden vurulmuşa döndük: Çünkü herbirimiz aynı durumda kalsaydık aynı âkıbete uğrayabilirdik. Bu subaylar, kendilerinin sorumlu olmadıkları kusurlar, eksikler yüzünden can verdiler.»

Bu bildirinin yankıları, Hitler'in istediği gibi, derin ve sürekli oldu. Savaşın sona erdiği gün olan 8 Mayısa dek istihkâm birlikleri düşman ilerleyişi karşısında terkedilme zorunluğunda kalınan stratejik nitelikteki bütün köprülerle bayındırlık tesislerini ve yapılarını - durumlarına, önemlerine ve böyle bir davranışın yararlı olup olmadığına bakmadan - havaya uçurdular. Savaşın son günlerinde kasabaların belediye başkanlarıyla ileri gelenleri bazı tahrip işlerinin yanlışlığını ve yersizliğini belirttiklerinde, istihkâmcılardan hep şu karşılığı alıyorlardı: **«Biz de Remagen'deki subayların âkıbetine uğramak istemiyoruz!»**

Böylece de savaşın son yedi haftası boyunca yüzlerle bayındırlık yapısı hiçbir stratejik yarar sağlanmadan yokolup gitti.

Fakat bu kararların 18 Marttaki bildirinin sonunda yayınlanması üzerine en câhil asker de, kulağı en az delik vatandaş da gösterilen her türlü zaafı Führer'in amansızca cezalandırmaya karar verdiğini öğrenmiş bulunuyordu. Kurşuna di-

zilen subaylar, alenen şerefsiz duruma düşürülen aileler... Bütün bunlar bir ibret dersi olacak ve görevi ne olursa olsun herkese, geçici de olsa, bir enerji aşılayacaktı.

Hitler: **«Kuşatılan Reich'ın direniş istemi böylece kamçılanmış olacak...»** Diye düşünüyordu.

Fakat aslı aranırsa, Almanya'nın ekonomik ve askerî durumu karşısında bu gibi yöntemler, çâresiz biçimde bozulmuş olan gidişatı artık düzeltemezdi.

(Remagen Faciası'ndan sonra resmî bildiriyle bir ölüm hükmü daha yayınlandı. Bu 12 Nisanda oldu. Bildirinin metni içinde bu kez, Königsberg'i savunan General Lasch'ın düşmana teslim olduğu için hüküm giydiği haber veriliyordu. Hükümlünün ailesi de bu işte sorumlu tutulmuştu!)

Köprübaşında 10 - 12 Mart günleri

Bunlar olup biterken Mareşal Kesselring'in, Batı Cephesi'ndeki gerçek durumu öğrenmesi için uzun zaman gerekmedi. Buna en önce gerçekçi General Westphal yardımcı oldu. Gerisini de Mareşalin tecrübesi tamamladı. Cassino'nun düşüşünden ve Roma'nın kaybedilişinden sonraki en kötü ânda bile Mareşal, tümenlerinin böylesine güçsüz düştüklerini görmemişti. Amerikan köprübaşını çevreleyen mevziler asgarî mevcutla elde tutulmaktaydı. Bu gibi araçlarla güçlü saldırılar yapmanın olanağı yoktu. Olsa olsa düşmanın ilerleyişini gerçekten tehlikeye düşürmekten çok, bunu yavaşlatma amacını güden yerel baskınlar yapılabilirdi.

Ayrıca Mareşal Walter Model'e General Bayerlein arasındaki anlaşmazlık da 53'üncü Kolordu'-

ya bağlı kuvvetlerin toparlanması için yapılacak harekâtı ve karşı-saldırı tasarılarını kolaylaştırmamıştı. Elinde Panzer Lehr'in ilk elemanları ile 9'uncu ve 11'inci Zırhlı Tümenler bulunan General Bayerlein, komutayı alır almaz, 10 Mart akşamı karanlık basarken cebin kuzey-doğusuna karşı, Unkel'le Linz arasında bir karşı-saldırı yapılmasını önermişti. Fakat Mareşal Model tasarıyı onaylamamış, vakit de az olduğundan, tersine, genel ve ânî karşı saldırılar yapılmasını istemişti. Mareşale göre durumu tersine çevirmek için tek şans, düşman esaslı takviyeler almadan önce çabuk ve kuvvetli vurmaktı.

Bununla birlikte bu güçlü eylemleri başarma olanağı bulunamadı ve bir hareketin yapıldığı her sefer bu daima topçu ve zırhlı birliklerce iyi desteklenmeyen az sayıda mevcutla yapıldı. İşte Mareşal Kesselring de yaptığı ilk denetimde bu durumla karşılaştı. Birlik komutanlarından Batı Cephesi Genel Karargâhı'na gelen raporlar da bu kaygı verici gözlemi doğruluyorlardı. Ayrıca yeni Başkomutan, Ren boyunca kuzeye doğru, sonra da aşağı Meuse'den Hollanda'ya dek uzanan Cephe Hattı'nın ölçüsüzce geniş oluşu karşısında korku duyuyordu. Güneyde ise, hâlâ birçok tümen sol kıyıda Moselle Bölgesi'yle Saar'ın ve Palatinat'ın dere-tepelerine, vâdileriyle ovalarına takılıyordu.

Sonra Mareşal yukarı Ren boyunca İsviçre sınırına dek uzanan bu cephenin gerisinde, elde fiilen hiçbir yedek kuvvet kalmadığını da biliyordu. Ancak büyük birliklerin çabucak yer değiştirmeleriyle ve büyük ölçüde bir harekâta girişmek şartıyle belki gedik kapatılabilecekti. Daha sonra Mareşal Model'in Kurmay Başkanı olan General Karl Wagener de 1948'de Amerikan Ordusu'-

nun Tarih Şubesi için yazdığı muhtırada da bu düşünceyi benimsemişti. Onun fikrince Bonn'un kuzeyinde ve Köln'ün ötesinde kademelenmiş olan 5'inci Zırhlı Ordu'nun tümünü güneye doğru sürmek gerekiyordu. Fakat böyle bir emir verilmedi. General diyordu ki:

«Ordular grubu 5'inci Zırhlı Ordu'nun bütün tümenlerini sol kanada göndererek köprübaşına karşı savaşa sokmak gibi köklü bir kararı veremedi. Bu; çok yerinde bir tedbir olacaktı; çünkü düşman kuvvetleri köprübaşını elde tuttukları sürece, nehrin öteki bölümleri boyunca kurulmuş olan savunma mevzileri, kanatlara ya da gerilere saldırılar yapıldığı takdirde, fiilen değersiz ve dayanıksızdılar. Yalnız güçsüzlüğümüz değil, kararsızlığımız da bu köprübaşının yokedilmesini engelledi.

Şimdi de dağınık teşkillerin damla damla toplaması işi başladı. Böylece de 11'inci Zırhlı Tümen'den 8 Martta; Panzer Lehr'den ve 9'cu Zırhlı Tümen'den 9 Martta; 26'ncı ve 340'ıncı Piyade Tümenlerinden 12 Martta birtakım elemanlar geldi. Peşinden 16 Martta 3'üncü Zırhlı Tümen'in savaş kademesi, 19 Martta 353'üncü Piyade Tümeni'nin döküntüleri, son olarak da 21 Martta 363'üncü Piyade Tümeni'nin dağınık grupları geldi. Bu, kuşkusuz başarıyı sağlayacak bir yöntem değildi. Yaptığımız umutsuzca saldırılar hemen her zaman karşılarında güçlülük bakımından hiç de aşağı olmayan düşman kuvvetleri buldular, bu ise birliklerimizi savunma yapmak zorunda bıraktı. Birliklerimiz daha önce yaptıkları birçok çarpışmalar yüzünden zaten güçsüz düşmüş bulunuyorlardı. Bu son muharebeler ise birliklerimizin savaş değerini ve etkinliğini büsbütün azalttılar. »

Böylece de 10 Mart akşamı General Rudolf Hübner'i, Führer Başbakanlıkta kabul etti. Harp

Divanı'nın kurulması, zihnini kurcalayan işlerden bir bölümü gibi görünüyordu. Beri yandan Amerikan kuvvetleri de üstünlüklerini boyuna ilerletmekteydiler. Bir gün önce sabahın saat 2'sinden beri Tuğgeneral Hoge, yetkilerini 9'uncu Piyade Tümeni Komutanı General Craig'e aktarmıştı: Çünkü General John Millikin, bir köprübaşı komutanının, çevresinde tam mevcutlu bir tümen kurmay heyetinden yararlanması gerektiğini düşünmüştü. Mütevazi «B» Savaş Birliği için böyle bir durum söz konusu değildi.

Komutanlığının ikinci gününde General Craig sevinçli bir haber aldı: 311'inci Piyade Tümeni, Erpel'in 6 km. kuzeyindeki Honnef kasabasını ele geçirmişti. Sağ kanatta da 309'uncu Alay çok inişli çıkışlı bir bölgede, havan ve otomatik silâh atışlarıyla desteklenen inatçı bir direnişe rağmen, iki kilometre ilerlemişti. Merkez kesiminde, Unkel'in doğusunda, 47'nci Piyade Alayı Bruchhausen önünde 310'uncu Piyade Alayı'nın 2'nci ve 3'üncü Taburlarının desteğiyle güçlü bir saldırıyı durdurmayı başarmıştı.

Güney-Doğu yönünde 60'ıncı Piyade Alayı bir km.yi aşkın bir ilerleme yapmış; güneye doğru, Linz'in ötesinde ise Tuğgeneral Hoge'un «B» Savaş Birliği'nin tankları ve Binbaşı Murray Deevers'in piyadeleri, 310'uncu Piyade Alayı'nın 1'inci Taburu ile birlikte Dattenberg'e ulaşmışlardı. Remagen kesiminin uçaksavar birliğinin yerel komuta postası üç gün önce orada bulunmaktaydı...

11 Mart günü General Rudolf Hübner'le yardımcıları duruşma salonu olarak kullanacakları Rimbach çiftliğinin binasına yerleştikleri sırada, General Louis Craig'in çok sevdiği 9'uncu Piyade Tümeni köprübaşına iyice yerleşmiş, sağ yakada

ise General Walter E. Lauer'in 99'uncu Piyade Tümeni'nin kamyonlarıyla savaş araçları toplanmaya başlamıştı. Bu yeni katkıyla köprübaşının savaşçı elemanları 25.000 askeri aşmıştı. Bu ise, o sırada Mareşal Albert Kesselring'in elindeki kuvvetleri bol bol aşan bir sayı idi.

Güneye doğru 99'uncu Piyade Tümeni'nin savaşa ilk giren birliği, yâni 394'üncü Piyade Alayı ileri mevzilerini Linz'le Bad-Hönningen arasındaki Leubsdorf ve Ariendorf köylerinin birdenbire ilerisine götürerek parlak bir başarı kazandı. O gün elde bulunan mevcutlar öyleydi ki «B» Savaş Birliği'nin kıtalarını nihayet geri çekerek kolordu yedekleri hâline getirmek mümkün olabildi. Tuğgeneral Hoge'un askerleri 7 Martta elde edebilir gibi oldukları bir dinlenmeyi bu kez elde edebileceklerdi. Fakat, bir alârm olasılığını gözönünde tutarak, yine de köprübaşının içerisinde kaldılar..

Köprübaşının kuzey bölümü, Honnef ilerisinde bundan böyle 78'inci Piyade Alayı'nın payına düştü. Doğu bölümü Kalenborn'un iki yanında 9'uncu Piyade Tümeni'nin kesimi hâline geldi. 99'uncu Piyade Tümeni ise olduğu gibi güneye yerleşti: Devriyeleri içerilerdeki tepeler üzerindeki egemenliklerini genişletirlerken, Bad-Hönningen'e yaklaştılar. Fakat günün elverişli haberlerinden en iyisi hiç kuşkusuz, iki yaka arasındaki trafiği üç katına çıkaran iki tombaz köprüsünün hizmete girdiklerini bildiren haberdi.

Bunlardan ilk tamamlananı, bir araya getirilmiş parçalardan oluşan treadway köprüsüydü ve Erpel hizasında, demiryolu köprüsünün altbaşında kurulmuştu. Köprücüler otuz saat kadar tutan sürekli çabalardan sonra bunu trafiğe açmışlar; ne topçu atışları, ne hava alârmları bu çabaları engelleyememişti. Akşamüstü istihkâmcılar Kri-

pp'i Linz'e bağlayan tombazları bir araya getirme işini tamamladılar. Fakat bu yanda trafik ancak geceyarısından az önce başlayabildi: Çünkü malzeme taşıyan dibi düz teknelerden biri, tombazlardan birine çarparak köprünün döşemesini hafifçe hasara uğrattı. Böylece, demiryolu köprüsünün üzerinde araçların farlarından çizgiler oluşturan ışıklara, iki ışıklı çizgi daha eklendi. Bütün 12 Mart günü boyunca her üç köprü rekor sayılacak bir trafik akımı sağladı. Erpel yakınlarında piyadelerin geçmesine elverişli hafif bir köprü daha yapılmış olduğundan, bu rekor daha da pekişmiş oldu. Ancak, ertesi gün yalnız demiryolu köprüsünün üst ve alt başlarındaki köprüler işledi...

Köprü trafiğe kapalı!

51'inci ve 291'inci İstihkâm Taburları köprücülerinin yaptıkları köprülerin trafik sağlama güçleri öylesine memnunluk vericiydi ki, 1'inci Ordu'nun teknik servisleri demiryolu köprüsü üzerinde trafiği durdurabilecekleri kanısına vardılar. Tam beş gün boyunca aralıksız bir trafiği sağlamış olan bu köprüde 7 Mart akşamıyla ertesi gece çabucak yapılmış onarımlar, bu yoğun trafik yüzünden zedelenmişti. Gerçi sürekli bir bakım yapılmıştı ama köprü beş gün içinde, ondokuz yıllık ömründen daha çok yıpranmıştı!

Ağır konvoyların, özellikle tankların, buldozerlerin ve cephane, ikmâl-iaşe, yakıt yüklü kamyonların aralıksız geçişleri yüzünden, raylar arasına yerleştirilen tahta döşeme tam anlamıyla aşınmıştı. Yapılan derme-çatma onarımlar fazla hasar görmeksizin bu trafiği karşılayabildiği sürece, istihkâm birlikleri uyanık bir gözetim yapmakla yetinmişlerdi. Fakat köprünün «nöbet de-

ğiştirmesi» sağlanınca bu kez döşemenin iyice onarımına, üstyapıların da adamakıllı güçlendirilmesine karar verdiler. Alman istihkâmcıları kışın bombardımanlara daha iyi dayansınlar diye bu üstyapıları hafifletmişlerdi ama şimdi bunlar kaygı verici yorgunluk belirtileri göstermekteydiler. Direğin hizasında ise yardımcı tahrip işleminin demiryolunda neden olduğu hasar, alttaki destekleri yine de zayıflatmıştı.

Bu önemli düzenlemeleri yapmak için, Birinci Ordu Kurmay Heyeti, Yarbay Clayton A. Rust yönetimindeki 276'ncı İstihkâm Taburu'nun uzmanlarını göreve çağırmıştı. Bunlara Binbaşı Carr komutasındaki 1.058'inci Yapım ve Onarım Bölüğü'nün yirmi kadar teknisyeni de yardımcı olacaktı. Bunlar yalnız hasarları onarmak ve köprünün güçsüz yerlerini güçlendirmekle kalmıyacaklar, bundan sonra 70 tonluk yüklere de dayanabilmesi için gerekeni yapacaklardı!

Bu askerler vinç, vagonet, kaldıraç, lehim aygıtları için jeneratör gibi heybetli olduğu kadar değişik malzeme kullanarak demiryolu boyunca ve üstyapılar üzerinde 10 Marttan beri harıl harıl çalışıyorlardı. İki gün süreyle bu çalışmalar trafik durdurulmadan yapılmıştı ki bu, gerçekten bir başarıydı. Bu iş, tehlikesiz de değildi; çünkü 10 Mart günü öğleden sonra üç asker bir top mermisinin dağılan parçalarıyla ölmüştü.

Fakat istihkâm uzmanları 13 Marttan itibaren bu çalışmaların yol trafiğiyle bir arada yürüyemeyeceği sonucuna vardılar. Trafik iki yeni köprüden de sağlanabileceğine göre, Remagen köprüsü üzerindeki gidiş-gelişin geçici olarak durdurulmasında hiçbir sakınca yoktu.

Bu da rastgele verilmiş bir karar değildi: Tak-

viyelerin, malzemenin ve ikmâl-iaşenin gönderilmesinde bu kararın yaratacağı etkiler belli bile olmayacaktı. Almanlar direnmek için zemini oldukça sarp olan ve Honnef'e hâkim bulunan bölge ile 6-7 km. boyunca içerilere doğru uzanan tepeler bölgesinden yararlanıyorlardı. Buralarda gösterdikleri güçlü direnişe rağmen, General Louis Craig'in üç tümeni - tıpkı bir gün önce 309'uncu ve 311'inci Piyade Alaylarının Honnef'in doğusunda yaptıkları gibi - zorlu saldırılar veya karşı-saldırılarda bulunuyorlardı.

Yine o 12 Mart günü en belirgin ilerlemeler de, zorlu bir direniş yüzünden yavaşlamış olmakla birlikte, yine kuzey-doğu ve doğu kesimlerinde elde edilecekti. 39'uncu Piyade Alayı'nın piyadeleri akşamleyin Kalenborn önüne vardılar. Hatırlanacağı gibi sonradan ölüm cezasına çarptırılan Binbaşı Scheller, o acıklı 7 Mart gününün akşamı General von Kortzfleisch'la orada buluşmuştu. 60'ıncı Piyade Alayı'nın erleri ise çetin çarpışmalardan sonra Hargarten'in kenar mahallelerine ulaşmışlardı. Talihleri daha yâver giden 393'üncü Piyade Alayı'nın erleri Ginsterhahn ve Rothekreuz'un iki yanından 3 km. ilerleyerek toprak kazancı rekorlarını kırdılar. Ginsterhahn'la Rothenkreuz, Wied ırmağının geçtiği dik yamaçlarla çevrili vâdiye 400 m. kadar yükseklikten bakmaktaydılar. Bu, öylesine bir ilerleyişti ki Remagen çevresinde, sol kıyı boyunca yerleşmiş olan sahra topçu bataryaları, artık o yanda mevzilenmiş olan birlikleri destekleyemiyorlardı. Bu yüzden de bu topları nehrin sağ yakasına taşımak gerekmişti! 9'uncu Piyade Tümeni'nin iki top taburuyla 78'inci ve 99'uncu Piyade Tümenlerinin herbirinden birer top taburu da köprübaşının içine yerleşmiş

bu da 6 başka top taburunun nehri geçmesinin başlangıcı olmuştu...

Amerikan topçusunun Ren'in öteki yakasına bu geçişi, Almanların Remagen Bölgesi'ne yaptıkları atışların belirli bir azalışıyla aynı âna rastladı. Savaş hattının gittikçe artan uzaklığı, çok iyi gözetleme yerlerinin kaybedilişi ve bataryaların yaptıkları karşı-atışlar 12 Mart günü görülmeye başlanan ve 13 Martta artık iyice elle tutulur bir hâle gelen bu iyileşmenin başlıca nedenleridir.

Rimbach'ta Binbaşı Scheller'le Teğmen Karl-Heinz Peters'in kurşuna dizildikleri gün, 78'inci Piyade Tümeni, Honnef Bölgesi'nde çetin muharebeler verdi ve çok çetin arazi koşullarına rağmen kuzey-doğu yönünde iki km. kadar ilerledi. Doğu yönünde 9'uncu Piyade Tümeni daha da değerli başarılar elde etti: Bu Tümen'in zırhlı ve topçu kuvvetlerce desteklenen 60'ıncı Alayı, Hargarten'in yakınlarını temizleyerek Sankt-Katharinen'in ötesine dek ilerledi. Köln-Frankfurt otoyolunun oradan uzaklığı ise 6 km.den ibaretti.

Ağır ağır, fakat sürekli olarak sağlanan bu kazançlar da Normandiya çıkarmasını izleyen harekâta benzemekteydiler. Birkaç hafta boyunca İngiliz-Amerikan kuvvetlerini Caen'a, Caumont'a ya da Saint-Lô'ya götüren Bocage Muharebesi'yle eşdeğerde idiler. Bunun nedeni ise, daha iyi düzenlenen Alman direnişi kadar, saldırgan için pek elverişsiz olan çok çetin arazi koşullarıydı. Amerikan Zırhlı Kuvvetler Okulu'nun bir incelemesinde şöyle denilmektedir:

«Köprübaşının genişleyişinin ilk günlerinde piyadelerin elde ettikleri ilerlemeler mille değil, ancak yüzlerce yarda ile hesaplanabilirdi. 'Böyle bir geçiş için bundan daha kötü yer seçilemezdi,' diyenler ol-

muştu. İç bölgelerin sarp oluşu yalnız zırhlı kuvvetlerin kullanımını azaltmakla kalmıyor, piyade saldırıları için de çok elverişsiz bir nitelik gösteriyordu. Tirfilli ya da ağaçlıklı tepelerden düşman, çok güzel gözetleme yerleri olarak yararlanıyor ve bunları çok sayıda doğal birer kale olarak ustalıkla kullanıyordu. Başlangıçta Almanların kuvvetleri oldukça az olmakla birlikte, 9 Marttan itibaren 11'inci Panzer Birliği gibi savaşta pişmiş birkaç tümenin gelişi ona, «saldırgan» bir savunmada bulunmak olanağını sağladı ve bunu yaparken de birkaç kez karşı-saldırıya geçti.»

Tıpkı Normandiya'da Haziranın ikinci yarısında ve Temmuzun ilk üç haftasında olduğu gibi, bu ağır ilerlemeler, hattâ görünürdeki bu durgunluk, savaş muhabirleriyle foto muhabirlerini, duydukları düşkırıklığını gizlemek için şöyle davranmaya itti: Bunlar çoğu zaman geçmiş olayları, bu arada 7 Mart günü olup bitenleri yine gözden geçirdiler. Yaptıkları röportarlarla Yarbay Leonard Engeman'ın birliğinin kazandığı başarıyı dünya çapında bir üne ulaştırdılar. Gazeteciler bu başarılı eylemi izleyen günlerde haberden yoksun kalmışlardı. Büyük halk yığınlarına General John W. Leonard'ın, Tuğgeneral Hoge'un, Yarbay Leonard Engeman'ın, Binbaşı Murray Deevers'in adlarını tanıttılar. Birçokları arasında Teğmen Burrows'u, kendi mahallesi olan New York'un Bronx semtinde bir kahraman hâline getirdiler. Oklahoma'nın Henryetta kasabasından râhip William Gibble'ın bir davranışını ise ballandıra ballandıra anlattılar: Bu râhip 8 Mart günü köprünün sağ yakadaki kulelerinden birinin dibinde ilk dinî âyini yapmıştı...

Bu kahramanların başları üzerinde zafer çelenkleri biçimlenirken, başka muhabirler de Reich'ın içerilerine doğru dalmak için duydukları

sabırsızlığı yatıştırmak için, kenarda kalmışların başarılarını övdüler. Bunların içinde rekor denecek kadar kısa bir sürede tombaz köprüleri yapanlarla bütün bu yapıları korumasını çok iyi bilen uçaksavar birlikleri de vardı. 14'üncü Motorlu Süvari Alayı'nın devriyelerini de yazılarına konu yapanlar oldu: Bu devriyeler kıyılar boyunca gidip gelerek gerçek «çoban köpekleri» gibi görev yapmaktaydılar. 9'uncu Piyade Tümeni'nin askerî inzibat «Military Police» grubu elemanları da top atışları ve hava akınları altında köprü üzerinde gidiş-gelişi sağlamışlar, bu ise adlarının günlük ordu emrinde anılmasına yol açmıştı.

Bununla birlikte, görünürdeki bu durgunluğun etkisi düşman saflarında çok derinden hissediliyordu. Otuz km. kadar uzunluğu olan köprübaşı kesimi tek başına Batı Cephesi'nin tümünün bütün takviye araçlarını kendi üzerine çekiyordu! Mareşal Albert Kesselring de günlük raporları görünce bu sonuca vardı. General von Zangen'le General Bayerlein da kendi bakımlarından gittikçe artan kayıplara uğramış olmaktan yakınıyorlardı. Bunlar, karşı-saldırıların başlangıç üslerini elde tutma olanaklarını azaltmaktaydılar.

Nitekim Onbeşinci Ordu'nun Komutanı bir toplantı sırasında, hem düşkırıklığı hem acı bir alaycılık edası taşıyan bir tavırla şunları söylemişti:

— «Amerikan ilerleyişi dolayısiyle, karşı saldırılar için kullandığımız başlangıç noktalarından şu anda yararlanacak hâlde bile değiliz!..»

Yüksek kademelere karşı Mareşal Kesselring kendi emrindekileri kınayamazdı. Daha sonra şöyle diyecekti:

— «Ben bile, kendimi akordu bozuk bir piyanoda Beethoven'in bir sonatını büyük bir dinleyici

topluluğu önünde çalmak durumunda olan piyaniste benzetiyordum.»

Bununla birlikte, varılması gereken amaç yabana atılır gibi değildi. Daha sonra Mareşal Albert Kesselring, anılarında şunları yazacaktı:

«Ren mevziinin elde tutulması, Remagen'a bağlıydı. Düşman, köprübaşıyı şimdiki temposuyla genişletmeye devam ettiği takdirde, cephe hattının delinmesi kaçınılmaz hâle gelecekti. Kuşatma çemberinde gedikler açılması gerekseydi, düşman gezici kuvvetleriyle yarma hareketleri yapacak ve saldırının yönü ne olursa olsun, bizim Ren'deki savunma düzenimizi hiç değilse Ruhr Havzası'yla Lahn Irmağı'nın yatağı arasında yerinden oynatacaktı. Şu hâlde, köprübaşı boyunca cephe hattının çökmemesi için insan gücünün yapabileceği her şeyi yapmak gerekiyordu.

Bu güçlüklere rağmen ben düşman ilerleyişinin yavaşlamasını mümkün görüyordum. Bu duruma göre, bir yandan Remagen köprübaşını yoketmeye ya da hiç değilse küçültmeye çaba harcarken, öbür yandan da Ren'i ve bir kale burcu görevi yapan Palatinat'ı elde tutmak gerekiyordu.»

Bu sözlerdeki edâ çok belirlidir. Berlin'den yola çıkarken cebi yoketmeye kararlı olan Mareşal, artık bu olasılığı çok uzak bir vâdeye bırakmakta her şeyden önce yerinde tutunmak istemektedir. Ama bunu bile elde edebilecek miydi?

Biraz ilerideki sahifelerde de Mareşal Kesselring şunları yazıyordu:

«Hava kuvvetleri elle tutulur başarılar kazanmıyorlardı. Benzinleri yoktu. Havaalanları bombardıman ediliyordu. Hava koşulları elverişsizdi. İnsan *'Bu durumu düzeltebilecek miyim acaba?'* Diye haklı olarak sorabilirdi.

Doğrusunu söylemek gerekirse durum kaygı veri-

ciydi, çünkü Ren Savunma Mevzii uygun anda örgütlenmemişti. Ayrıca gerilerde çözülme belirtileri görülmeye başlanıyordu. Tek başlarına kalmış askerlerin sayısı çoğalmaktaydı. Kimi zaman savaş iradesi bile sarsılmış bulunmaktaydı. Bazı bölgelerde halk tek başlarına kalmış askerlere, hattâ kaçaklara bile yardım ediyordu.»

Köln - Frankfurt otoyolu kesiliyor!..

Bu durumu Amerika'lılar da görüyorlardı. Binbaşı Strobel ile Binbaşı Kraft'ın kurşuna dizildikleri 14 Mart günü 3'üncü Kolordu'nun haberalma servisleri, dayanak noktalarındaki direniş sertliğini korumakla birlikte, düşmanın tepkilerinde gözle görülür bir azalma görüldüğünü bildiriyorlardı. Fakat daha şimdiden, Savunma Duvarı'nın şurasında burasında çöküşler olmaktaydı. Doğu kesiminde 39'uncu Piyade Alayı, Kalenborn köyünü alamamıştı ama 309'uncu ve 311'inci Piyade Alayları Himberg ve Rottbitz köylerine girerek Köln-Frankfurt otoyolunun bir km. kadar yakınına ulaşmışlardı. Daha doğuda, 9'uncu Zırhlı Tümen'in cephesini Notscheid ve Lorscheid köyleri çiziyor; güneyde, Ren vâdisinde ise 394'üncü Piyade Alayı'nın devriyeleri Bad-Hönningen'e giriyorlardı.

Bu kez cep, küçülmek şöyle dursun, gittikçe artan biçimde genişlemekteydi. Aegidienberg yakınlarında otoyol, Amerikan piyadesinin doğrudan ateşi altında bulunmaktaydı. 9'uncu Piyade Tümeni, Lorscheid'a ulaşarak Ren vâdisini Wied vâdisinden ayıran doruk hattının bir bölümünü denetliyor; Wied Irmağı ise birkaç km. yukarıda otoyolla kesişiyordu. Mareşal Kesselring'in kaygılarını «B» Ordular Grubu da paylaşıyor; durumu tersine çevirmenin olanaksız olduğunu orası da

iyiden iyiye anlıyordu. Amerika Ordusu Tarih Şubesi için yazdığı incelemede, General Karl Wagener bu konuda şöyle diyecekti:

«Ordular Grubu'nun 1945'te yaptığı eylemler gerçekte 'harekât' terimiyle nitelenemez. Tersine bunlar, hemen o anda yapılan derme çatma işler, aceleyle alınmış tedbirler olarak görülmektedir. Bunlar alt kademelere yardım amacını güdüyor, bu kademeler de küçük birliklere karşı aynı biçimde davranıyorlardı. Demek ki bu strateji, apaçık görülüyor ki, etkisi geçici olan, rastgele bulunmuş çârelere dayanmaktadır. Bununla birlikte her şeyin bir sınırı vardır ve şunu anlamak gerekir ki, bu sınır aşıldı mı, rastgele bulunmuş geçici çâreler etkisiz kalır, çünkü strateji ve askerî harekâtı güdüm anlayışı o zaman hiçbir anlam taşımaz.»

15 Mart günü Mareşal Kesselring, yaptığı işler üzerine bilgi vermek ve takviye istemek için Berlin'e gittiği zaman kaygıları daha da artmıştı ve o da Mareşal Walter Model'in Kurmay Başkanı'nın yukarıda anlattığı görüşe benzer bir görüşü Alman Orduları Başkomutanlık Heyeti'nin üyelerine anlattı. Mareşalin bu göreve yeni başlamış olmasından mı; ya da Kara Ordusu'ndan olmadığı için Führer'in inkâr götürmez sempatisinden yararlandığı için mi nedir? Muhakkak olan şuydu ki Hitler, onun ileri sürdüğü kanıtları büyük bir dikkatle dinliyordu. Hattâ Moselle Kesimi'nde bazı mevzilerin bırakılmasını ve birliklerin bir ara-mevzi üzerine çekilmesini bile kabul etti. Remagen Köprübaşı'nın önünde savaşan kuvvetlerin karşılaştıkları güçlükleri de kabul etti ve köprübaşının yokedilmesi için en enerjik tedbirlerin alınmasını da diledi.

Sonra bu yorgun, hayâlci, kuruntulu adamın karakteri yavaş yavaş baskın çıktı. Konuşmaların

asıl konusundan gittikçe ayrılarak yine hayâllere ya da konu dışı, ipsiz sapsız, sonu gelmez birtakım lâf ebeliklerine daldı gitti: Bu arada Saar Vâdisi'nin, Ruhr Havzası'nın, Main Bölgesi'nin de stratejik değerini anlattı da anlattı. Takviyeler göndereceğini, birliklerin yerini değiştireceğini vaadetti, Danimarka'dan gönderilecek bir tümenin gelmek üzere olmasından ötürü sevincini belirtti, yakında bir Onikinci Ordu'nun kurulacağını ve bunun da kesin bir manevra kitlesi meydana getireceğini hatırlattı...

Mareşal Albert Kesselring 15-16 Mart gecesi yine Ziegenberg'e döndüğü zaman, şu izlenimi edinmişti: Führer, Doğu Cephesi'nin Oder Nehri üzerinde, Slovakya'da, Macaristan'da ve Hırvatistan'da istikrara kavuşturulmasına iyice inanmaktadır. Ren Nehri boyunca durum ise onu çok az ilgilendirmektedir. Hitler, kesin kararın Doğu'da alınacağına inanmaktadır. Bu yüzden de direktifler daima aynıdır: Stratejik yedekler meydana getirmek ve tepkili bir motorla donatılmış Messerschmitt 262'nin kitle hâlinde savaşa katılmasını sağlamak için her yerde dayanmak. (*) Kaliteli bir silâh olan bu yeni uçak da eski bir havacı olan Mareşal Kesselring'i kayıtsız bırakmıyordu...

Tek başına köprünün tahribi öyle bir önem taşıyordu ki bu uçak tipinin ilk modelleri öncelikle bu hedefe yöneltildi. Çıkardıkları keskin ıslık sesi Stuka'ların, Blitzjaeger'lerin, Blitzbomber'lerin motorlarının dalış yaparken çıkardıkları homurtulara karıştı: Bütün bu uçaklar 8 Marttan itibaren hiç göz kırpmaksızın feda ediliyordu. O

(*) Alman Hava Kuvvetleri (Luftwaffe)nin yükseliş ve çöküşünü çok iyi anlatan «4000 metreden hücum» adlı kitap, Savaş Romanları dizisinde çıkmıştır.

günle onu izleyen gün boyunca hafif bombardıman uçaklarıyla 500 kiloluk bir bomba taşıyan avcıların yaptıkları **«intihar saldırıları»** felâket hâline dönüştü: Çünkü daha ilk gün, kayıp oranı % 100'e ulaştı..

10 Marttan itibaren yöntem değişti, saldırıları tek başlarına ya da küçük gruplar hâlinde gelen uçaklar yaptılar. O gün hedefin üzerine çeşitli tipte 32, ertesi 11 Mart günü de 20 uçak gönderildi.

Uçaksavar ateşinin yoğunluğu dolayısiyle bunların pek azı hedefin üzerine ulaşabildi, her seferinde de saldırganlardan beşi alevler içinde düştü. 12 Mart günü saldırılar artan bir şiddetle yeniden başladı: Hava Kuvvetleri Komutanlığı, sanki kara birliklerinin düşman piyadesini püskürtmekten âciz kaldığını anlamıştı. Köprünün çevresinde alârmlar artmaya başladı, hava savunmasının gözcüleri de toplam 91 uçağın 58 görev uçuşu yaptığını notettiler. Bu düşman uçaklarından 26'sı düşürülmüş, 8'i de muhakkak hasara uğratılmıştı.

Ertesi 13 Mart günü gelen raporlar iki tombaz köprüsünün yapıldığını bildirince, Alman havacıları daha büyük bir umutsuzlukla çabalarını arttırdılar. Bu kez 90 uçak 47 saldırı yaptı. Uçaklardan 26'sı düşürüldü, 9'u ağır hasara uğradı. 14 Mart gününün bilânçosu 100 akındı, köprüyü koruyan uçaksavarlar da 24 uçak düşürmüşlerdi. 15 Mart günü uçaklar düşmeye, Alman pilotları ölmeye devam ettiler. Mareşal Kesselring'in Berlin'e gittiği gün Blitzbomber tipi uçakların savaşa giren 21 tanesi düşürüldü.

8-15 Mart arasındaki önemli dönem içinde Remagen üzerine yollanan her tipten 350'yi aşkın

uçaktan 104'ü kesin olarak düşürüldü ki bu, % 30 oranına yakın bir kayıbı ifade eder! Buna karşılık, köprüye kaydedilen bomba isabetleri çok zayıftı. Patlamayan bir bomba bir direğe isabet etti, sonra Ren Nehrine düştü. Bir başka mermi sol yakadaki çıkış rampalarından birine hafif hasar verdi ama trafik sadece kısa bir süre kesildi. Son olarak 11 Mart günü treadway köprüsünün elemanlarından biri hafif bir isabet aldı ama bu, araçların üzerinden geçtikleri döşeme için bir tehlike yaratmadı.

Amerika'lılar yerde 37, 40, 50 ve 90 çapında uçaksavar toplarından muazzam bir yığınak yapmışlardı. Bu da her seferinde saldırgan pilotları bir çelik bulutu içinde ilerlemek ...ya da bu işten vazgeçmek zorunda bıraktı. Bu iş akıl almaz bir cephane israfına yol açıyordu ama buna karşılık pilotlar da hedeflerinin üzerinde uçamıyorlar ya da doğru nişan almak için ona yeterince yaklaşamıyorlardı. Sıfır denecek bir sonuç için uğranılan kayıplar işte bundan ileri gelmekteydi.

Böylece de, katlandığı bu havacı fedakârlıklarına rağmen Alman Hava Kuvvetleri, topçulardan ve kara birliklerinden daha iyi sonuçlar elde edemeyecekti: Düşman her toprak çıkıntısına ve kale hâline dönüştürülen her köye yiğitlik ve azimle sımsıkı yapışıyordu. Sonuç olarak bu enerji israfı da boşunaydı. Kuşkusuz, Amerikan ilerleyişini yavaşlatıyordu ama fiilen durduramıyordu: İlerleyiş günde ortalama bir kilometreyi bulmaktaydı. Bu ise Berlin'de saptanan hedeften uzaktı!

Bonn köprübaşından, Köln hattâ Ruhr Bölgesi'nden getirtilen bütün dağınık birlikler hiçbir takviye almaksızın muharebeye sürüldüklerine göre, bu hedefe nasıl ulaşılabilecekti? Onbeşinci Ordu'nun kalıntılarının durumu da böy-

leydi: Bu ordu Andernach'ın kuzeyinde Ren'in sol kıyısını 11 Mart günü boşaltmıştı. Hitzfeld'in sallarla sağ kıyıya taşınan 67'nci Kolordusu'nda, 26'ncı ve 272'nci Piyade Tümenlerinden yararlanılarak Bad-Hönningen'le Wied vâdisi arasında bir savaş grubu kuruldu ama hangi koşullar altında!

General Otto Maximilian Hitzfeld bu konuda şöyle diyordu:

«Köprübaşının güney kanadı boyunca bu tümenlerin işgal ettikleri başlıca hat, özellikle ağaçlık bölgelerden ve çok sayıdaki inişli çıkışlı yerlerden yararlanan dayanak noktalarından ibaretti. Bu ampirik yöntem her yerde tekrarlandı. Fakat bütün bu savunma noktaları her seferinde çok sayıdaki tankca desteklenen Amerikan piyadesinin zorlu baskısı altında kaldılar, bu ise onların tecrit edilmelerini kaçınılmaz hâle soktu. Kayıplar artıyor. Birlikler eriyor, bir birliğin ne zaman hiçbir savaş değeri kalmayacağını önceden hesaplamak mümkün bir hâle geliyordu.

Bu elverişsiz duruma Başkomutanlığın bir icadı olan '*dayanak noktası*' taktiği de ekleniyordu! Çoğu zaman ancak yukarıdan gelecek emirle boşaltılabilecek yerler böyle niteleniyordu. Böylece 67'nci Kolordu kesiminde Neuwied, Henningen, Rengsdorf ve Vallendorf gibi yerler, tahkimli mevkiler arasında yer aldı!

Böylelikle bu dayanak noktaları belki bir gün fazla dayanıyorlardı ama daha büyük bir kesinlikle tecrit edilip kuşatılıyor, dolayısiyle kaybedilmiş oluyorlardı. Bu dayanak noktalarından birinin komutanı başka türlü hareket edip bulunduğu yeri boşalttı mı Harp Divanı'nı boylayacağından emin olabilirdi. Bu komutanlar daha önce özel bir and içmek zorundaydılar. Tümen, hattâ kolordu komutanları bile, kuşatılmak

üzere olan birliklerin görevlerini geri alma olanağına sâhip değildiler. Böylece de harekâtın her türlü tutarlı güdümüne son verilmiş olunuyordu!..»

«Garnizonu» tarafından birkaç gündür zorlu biçimde savunulan Klenborn dayanak noktası 16 Mart günü düştü. Fakat daha kötü bir şey de oldu: Himberg ve Rottbitz adlı yerleri savunarak yıpranan, kuzey-doğu bölgesini korumakla görevli birlikler dağıldılar ve aynı gün saat 14,15'ten itibaren 78'inci Amerikan Tümeni'ne bağlı 309'uncu Piyade Alayı'nın öncüleri Köln-Frankfurt otoyoluna ulaştılar, sonra da Aegidienberg'de bu yolu geçtiler. Az sonra General Louis Craig'in Erpel'deki komuta postasına gelen raporlar, merkez kesimindeki Strödl'ün 9'uncu Piyade Tümeni'nce ele geçirildiğini haber veriyorlardı. Tümen, böylece Wied Irmağı'nın vâdisine ulaşmış bulunmaktaydı. Beri yandan da güneyde, 2 km.yi aşkın bir ilrleme sonunda 394'üncü Piyade Alayı 99'uncu Piyade Tümeni'nin Bad-Hönningen'i kesin olarak almasını sağladı.

Köprü yıkılıyor!..

Köprübaşının çevresi bu kez öyleydi ki, General Courtney Hodges hiç çekinmeden oraya General Clift Andrus'un Bonn Garnizonu'na boyun eğdiren 1'inci Piyade Tümeni'ni gönderdi. Bu da Köln'ü ele geçiren General Lawton Collins'in 7'nci Kolordu'sunun sağ yakadaki müdahalesinin başlangıcı oldu. 78'inci Tümen'le birleşen General Andrus'un tümeni, bu 7'nci Kolordu'nun çekirdeği olacaktı. Doğu ve güney kesimleri ise 3'üncü Kolordu'nun görev alanlarıydı. Şimdi General Hasbrouck'un emrindeki 7'nci Zırhlı Tümen'inin de gelişiyle köprübaşının içinde - ikisi zırhlı olmak üzere - tam mevcutlu 6 tümen yeralmış bu-

lunuyordu. Bu yeni tedbirler Amerikan Komutanlığı'nın tasarılarını açıkça belli ediyorlardı: Genişletilen bu tramplenden ileride kuzey, yâni Sieg Irmağı'nın küçük vâdisi, sonra da Ruhr Havzası yönünde; ya da Frankfurt'ta veya Main vâdisinde sonuçlanmak üzere güney-doğu yönünde yararlanılacaktı. General von Zangen'in bir kehaneti de böylece gerçekleşmiş oluyordu: Son günlerde Mareşal Kesselring, Mareşal Model ve General Bayerlein'la yapılan bir toplantıda General von Zangen:

— «Amerika'lılar Köln-Frankfurt yoluna ulaşır ulaşmaz kazandıkları başarıdan Hessen'de yararlanarak Almanya'nın içerilerine gireceklerdir,» demişti.

Bu da son ilerleyiş, General Eisenhower'in daha geçen 20 Ocakta tasarladığı harekâtın üçüncü evresi olacaktı. Buna 3'üncü Kolordu katılacak, fakat bu kez onun başında General Millikin bulunmayacaktı: Gerçekten, başka bir göreve atanan ve 7 Mart günü 9'uncu Zırhlı Tümen'in Remagen'da başlattığı girişimi onaylayan bu general, görevini James A. Van Fleet'e bırakmıştı. Arkadaşları ona «Büyük Jim» adını takmışlardı.

West Point Harp Akademisi'nden 1915'te çıkan Van Fleet, General Dwight Eisenhower ve General Omar Bradley'le orada tanışmıştı. Fakat, okul arkadaşlarından farklı olarak «Büyük Jim», o sıralarda taktik uzmanı olarak değil de, futbol takımında bek olarak gösterdiği beceri yüzünden daha çok tanınmış bulunuyordu. Fakat 1918'de Argonhe Cephesi'nde çarpışarak mütarekeden az önce yaralanmış, sonra da Birleşik Amerika'nın çeşitli eğitim merkezlerinde görev yaparak o zamandan beri aradaki açığı kapatmıştı. İyi bir teşkilâtçı olan, canlılık ve girginliği, şeflik yete-

nekleriyle ün salmış bulunan General Van Fleet, 6 Haziran 1944 günü, Normandiya çıkarması sırasında 4'üncü Piyade Tümeni'nin bir alayına komuta ediyordu. «Omaha Beach» diye adlandırılan kanlı kumsala ayak basmış, sonradan Tümen Komutanı General Barton'un yardımcılığını yapmıştı. Daha sonra Barton'un yerine geçmiş ve Lüksemburg Cephesi'ndeki çetin kış seferi boyunca Tümeni o yönetmişti. Buna göre 3'üncü Kolordu Komutanlığı onun için çabuk olduğu kadar da övünülecek bir yükselme olmuştu.

Görevin devir ve teslim günü, 17 Mart olarak saptanmıştı. Fakat yapacağı yeni işlerin arasında General Van Fleet'in demiryolu köprüsünün yeniden açılmasıyla çok geçmeden uğraşamayacağı görülecekti.

Bununla birlikte bu köprü beş günden beri gerçek bir karınca yuvası hâline gelmiş bulunuyordu. Sayıları 200 kadar olan 276'ncı İstihkâm Taburu'nun erleriyle 1.058'inci Yapım ve Onarım Bölüğü'nün gönderdiği yirmi kadar teknisyen, her yanda harıl harıl çalışıyorlardı. Kaplamalarda olduğu kadar üstyapılarda da inkâr götürmez iyileştirmeler sağlanmış, çürük noktalar sağlamlaştırılmıştı.

Uzmanlar dikkatlerini kuzey direği üzerinde yoğunlaştırmışlardı. Yardımcı tahrip kalıbı da tam burada patlamış bulunuyordu. Derken, saat 15'e doğru birdenbire patlamayı andıran iki keskin gürültü havayı yırttı. Aynı anda tahta döşeme titredi. Üzerinden yükselen tozlar, kemer gözlerini silikleştirdi. Beri yandan da üstyapılar alabora olan bir tekne gibi devriliverdiler.

Demiryolunun üzerinde bulunan herkes şaşırmıştı. Yorucu işleriyle uğraşan otuz-kırk kişi hiç-

bir şey duymamıştı. Tehlikeyi görenler ise siper bir yere sığınmaya bile vakit bulamadılar. Acıklı olay topu topu birkaç saniye sürdü...

Tozlar dağılınca, heybetli köprü de ebediyen kaybolmuştu. Köpüklü suların üzerinde yalnız bükülmüş putrellerin üst bölümleri yüzüyordu. Bunlar iki direğin bulunduğu yerlerde ve kıyıların kenarında sudan çıkmaktaydılar. Fakat orta yerdeki demir iskeletle tren yolunun rayları olduğu gibi Ren Nehri'nin sularına gömüldü.

Akıntının gidişi yönünde, şurada burada cesetler ve özellikle tahta parçaları yüzüyordu. İstihkâm Taburu Komutanı Yarbay Clayton Rust daha sonra bu konuda şöyle demişti:

— «Düşme hissi diye bir şey duydum. Yüzbaşı Sergi ile beni birlikte treadway köprüsünde sudan çıkardılar. İkimiz de oldukça sarsıntı geçirmiştik ama hiçbir yaramız yoktu.»

İki kıyıdan olup bitenlere ellerinden hiçbir şey gelmeksizin tanık olan otuz-kırk kişinin arasında 1.159'uncu İstihkâm Grubu'ndan Yüzbaşı Francis Godwin de bulunuyordu. Köprüden geçeli onbeş dakika bile olmamıştı! Hemen bir Jeep'e atladı, Treadway köprüsünden yıldırım hızıyla geçti ve sol kıyıda bulduğu bütün erlere, suya düşen tombazcıları kurtarmak üzere eldeki bütün tekneleri kullanmaları için emir verdi. Daha sonra da şunları anlattı:

— «Sonra, Remagen kasabasına daldım; köprüye üç-dört ambülâns gönderdim. Peşinden Kripp'teki Grup Karargâhı'na gittim, Çavuş Subkowski'ye: 'Köprüye mümkün olan her türlü tıbbî yardımı gönderin, olup bitenleri de üst kademelere haber verin,' dedim. Ondan sonra tombaz köprüye giderek nöbetçi subayı, 552'nci Ağır Tom-

baz Taburu'ndan Yüzbaşı Bishop'a olup bitenleri haber verdim. Sonra bu köprüden geçip askerî inzibat birliğine giderek facia yerine sağ yakada ne kadar boş tekne varsa göndermelerini istedim. Peşinden de yıkılan köprüye döndüm.»

Yüzbaşının emirleri yerine getirilmeye başlanmıştı bile. Bununla birlikte, yardımların çabuk yapılmasına rağmen kayıplar ağır oldu. 276'ncı Taburda 6 ölü, 11 kayıp, 60 yaralı vardı, bunların üçü sonradan öldü. 1.058'inci Bölükte ise 1 ölü, 7 kayıp ve 6 yaralı vardı. Çalıştırılan teknisyenlerin azlığı dolayısiyle bu sayılar yine de yüksekti. Remagen Köprüsü, büyük nehrin geçilmesini sağlayan savaş harekâtı sırasında değil de, ele geçirildikten sonra her iki taraftan da daha büyük sayıda kurbanın verilmesine yol açmıştı...

Niçin ?

Buna göre köprü, otuzbeş dakika eksiğiyle, tam on gün boyunca Amerika'lıların elinde kalmıştı. Çöküş haberi gece geç vakit Berlin'e ulaşınca Goering bu sonucun Alman Hava Kuvvetleri'nin gösterdikleri ustalığın meyvesi olduğunu her önüne gelene söyledi. Elinde hiçbir kanıt yoktu ama Alman kentleri bombalar altında yıkılmaya başlayalıberi iyice kararan yıldızını yeniden parlatmak için, fiyakacı Hava Mareşali gerçeği değiştirmekten çekinmemişti.

Aslında ise bu âni yıkılış daha çok, çeşitli nedenlerin bir araya gelişinin sonucudur ve bu nedenlerin hepsi de geçerli bir izah biçimi getirmektedir. En başta köprünün çürüklüğü gelmektedir. Dış görünüşe ve istihkâm uzmanlarının büyük çabalarına rağmen, köprünün kendi içindeki çürüklük, olduğu gibi kalmıştı. Yardımcı tahrip kalıbının patlamasıyla sarsılan demiryolu, hasara

uğramıştı. Köprü döşemesi kuzeydeki direğin yanında havaya kalkmış ve herhalde yerine eskisi kadar sağlam biçimde oturmamıştı. Bombardımanlarla hasara uğrama takdirinde üstyapıları bağımsız hâle koymak için Alman istihkâmcılarının yaptıkları çalışmalar köprünün tümünü sağlamlaştırmamış, bunun tersine bir sonuç yaratmıştır. Beri yandan, bir haftaya yakın zamandan beri aralıksız sürüp giden çok yoğun bir trafik akımının yol açtığı devamlı titreşimler dolayısiyle, ana putrellerin ek yerlerinde çatlaklar meydana gelmiş olabilir.

Tahta kaplamanın, demiryolunun ve köprü döşemesinin bu titreşimlerine, akustik olguların yarattıkları titreşimler de eklenmiştir. Alman Hava Kuvvetleri'nin akınları, Alman topçusunun atışları, Amerikan uçaksavarlarıyla sol kıyı boyunca yerleştirilen sahra toplarının açtıkları salvolar, kuşkusuz farkedilmeyen, fakat muhakkak ki zararlı olan sarsıntılara yol açmıştır.

Metotlu, titiz ve istatistiklere düşkün olan Amerika'lılar, Alman topçusunun bombardımanları dolayısiyle Remagen Bölgesi'ne 601 isabet kaydedildiğini saptamışlardır. Kendileri de bazen köprüden ancak 200 metre kadar uzaktaki mevzilerden 8 pusluk toplarla 1.087 atış yapmışlardır. Ayrıca bu gürültü, Viktoriaberg'in doruğundan Erpeler Ley'ın tepesine dek yerleştirilmiş bulunan uçaksavar topları ve hafif otomatik silâhlarca düzenli olarak arttırılmıştır. Son olarak da bizzat Hitler'in emriyle köprüye atılan V2 füzelerinin patlamalarını hesaba katmak gerekir! Amerikan gözlem noktaları yalnız 17 Mart günü bölgeye en azından 6 isabet kaydedildiğini saptamışlardır!

Bu sapasağlam köprünün varlığı Führer'in zihnine iyice takılmış olmalı ki «V» füzelerini, o za-

mana dek Londra, Anvers, hattâ Liège üzerine attırdığı bu yeni misilleme silâhlarını köprüye karşı da kullandırmıştır. Umutsuz durumdaki 3'üncü Reich'ın kolleksiyonunda bulunan bütün silâhların arasında, tepkili uçakla birlikte V2 füzeleri muhakkak ki en korkunçlarıydı. Londra'ya karşı 13 Haziran 1944'ten başlayarak kullanılan asıl V1 yavaştı, fakat pilotsuz bir uçaktan ibaretti. V2 ise Alman kentlerinin bombardıman edilişine karşı yapılacak misillemeler hiyerarşisinde kuşkusuz karşı konulması olanaksız bir silâh olarak yer almaktaydı.

Bu da onun saatte 1.500 metreyi aşan yükseliş hızından ileri geliyordu ki bu, saatte 6.000 km.ye eşit bir yol alış demekti! Bu füzenin teorik menzili 360 km.idi Hedefleri öncelikle kentler, limanlar ya da önemli stratejik noktalar arasından seçiliyordu. Buralara yapılan atışlardaki yörünge yanlışlıklarının önemi yoktu. Birkaç km. farkla da olsa isabet kaydedildi mi, istenilen yıkıcı etki elde edilmiş oluyordu.

Böylece de Hollanda'nın ve bu ülkenin kuzeyindeki beton fırlatma üslerinden yapılan atışlar, öncelikle Londra ve Anvers üzerine yöneltilmişti. Anvers, Batı Cephesi'nin ikmâl-iaşesini sağlamak için Müttefiklerin 1944 Kasımından beri Avrupa kıtasında kullandıkları başlıca limandı. Füzenin şaşmazlığı, balistik hesaplara gösterilen özenin sonucuydu. Fakat yaklaşık 250 km.lik bir menzil için yaklaşık 1,5 km.lik bir sapmanın hiç de anormallik anlamına gelmediği kabul edilmiş bulunuyordu. Ancak yine de Hitler, Ren üzerindeki bir köprü gibi ufacık bir hedef üzerine bu atışların yapılmasını emretmekten çekinmemişti!

Bu sapıkça görevi yerine getirmekle yükümlü olan birliklerden biri de S.S. Werfer Abteilung

500'dü. Üssü Doğu Hollanda'da, Deventer'in 30 km. kadar kuzey-doğusundaki Hellendoorn köyüne yakın küçük bir ormanın içindeydi. Bu birliğin subaylarından biri sonradan şunları söylemişti:

«Bir köprüye isabet kaydetmek için karşılaşılan sorunlar çok nâziktir. Çünkü hedefin boyutlarından biri, yâni genişliği, anormal derecede ufaktı. Bize 12 mermi atmak için emir verildiği zaman, Führer'in genel karargâhında ne düşündüler, bilemiyorum!

Dağılımdan ayrı olarak, teknik kusurların 6'ncı ya da 7'nci fırlatmadan sonra yörüngeyi saptırmak gibi bir tehlike yaratacağını da hesaba katmak gerekirdi. Buna göre, bu 12 füze ile köprüye isabet kaydetme olasılığı çok azdı. Fakat her şeye rağmen isabetlerin köprübaşı dolaylarında kargaşalık yaratacağı sanılabilirdi.»

Bunun üzerine de ilk atış tarihi tam da o 17 Mart olarak saptandı. O gün herhalde demiryolu köprüsüne oldukça yakın bir çevrede bu füzelerden altı tanesi patlamış olsa gerek. Köprünün çökmesine bunlardan biri mi yol açtı? «V» silâhlarına ilişkin sorunlarda uzman olan Hollanda'lı gezeteci J.F. Boer böyle düşünmektedir. 17 Mart fâciasıyla ilgili olarak şunları yazmıştı: **«Şurası dikkate değer ki köprünün bir V2 atışı yüzünden yıkıldığı yolunda Müttefiklerin hiçbir resmî belgesinde herhangi bir kayıt yoktur. Oysa 500 sayılı birlik tam o gün köprüye ateş etmiştir. Bunu da yalnız olay yerinde bulunan bir İngiliz savaş muhabiri haber vermiştir. Bir 'V' mermisinin, zaten büyük hasar görmüş olan köprünün yakınına düşerek çökmesine yol açmış olması muhtemeldir.»**

Bu tez, çöküşe titreşimlerdeki anormal sertliğin ve birkaç yüz metrelik bir daire içinde, hattâ

Remagen'ın bir ya da iki km.lik çevresi içinde görülen her çeşit patlamaların neden olduğunu ileri sürenlerin görüşünü doğruladığı için akla yakın görünmektedir. Fakat, bu da doğru olsa bile, çöküşün, köprü döşemesine aşırı yük binmiş olmasının sonucu olabileceği de pekalâ mümkündür.

Köprünün 70 tonu bulabilecek yüklerle geçilmesine olanak sağlamak üzere tahta döşeme, gerçekten de, 5 m. genişlik ve 10 cm. kalınlığında kalaslarla takviye edilmişti. Bu da, Amerikan İstihkâm Dairesi'ne göre, 50 tonluk bir fazlalık meydana getirmekteydi. Kaza sırasında demiryolu üzerinde ayrıca bir vinç, çok miktarda malzeme ve kamyonlar bulunmaktaydı. Bunların yanısıra testerelerle kaldıraçlar, kompresörler ve matkaplar da titreşimlerin sertliğini arttırıyorlardı.

Her ne olursa olsun, çöküşten hemen sonra hazırladıkları ayrıntılı bir raporda 3'üncü Kolordu'nun istihkâm servisleri olayı başlıca üç nedenin bir araya gelmesine yordular:

1) 7 Mart günü köprünün patlayıcı maddelerle tahribine kalkışılması dolayısiyle, yapının tümünün zayıf düşmüş olması.

2) Takviye çalışmaları sırasında köprü döşemesine binen yükün artmış olması.

3) Trafik ve özellikle o yöredeki topçu atışlarından ileri gelen patlamalarla başka her çeşit patlamaların yol açtıkları akustik titreşimler dolayısiyle iç çatlakların belki artmış olması.

Yüzücüler yine de iş ekarışıyorlar...

Atlattığı her çeşit vartadan ötürü için için kemirilen, yaralanan, yıpranan Ludendorff Köprüsü, Amerikan Komutanlığı'nın 7 Mart akşamın-

dan itibaren öngördüğü rolü yine de sonuna erdirdi. Köprünün girişinde beş günlük kullanım süresince sağlanan trafiğe ilişkin hiçbir tam denetim yapılmamış olmakla birlikte, edinilen bilgilerin birbirine eklenişi sayesinde, yapılan geçişlerin günde ortalama birkaç bin aracı bulduğunu saptamak mümkün olmuştur. Amerikan Ordusu Zırhlı Birlikler Okulu için köprübaşına ilişkin olarak yapılan bir incelemede sonradan belirtildiğine göre, 16-28 Mart arasındaki oniki gün boyunca nehrin üst ve alt başındaki köprülerin de katkısıyla 58.000'i aşkın aracı sağ kıyıya geçirmek mümkün olmuştur.

Bu etkinlik öyleydi ki 12 Marttan itibaren yeni köprülerle iki yaka arasında mekik dokuyan tekneler, köprübaşının durumu tehlikeye girmeksizin, sağ yakanın ikmâl-iaşesini sağlamaya yettiler. Bunun üzerine de demiryolu köprüsünün yıkıldığı haberi 17 Mart akşamı Remagen'in 14 km. kadar yukarısındaki küçük bir köy olan Hammersetein'a ulaştığı zaman, köprünün ayaklarına saldırmaya hazırlanan «Yüzücüler Birliği» hemencecik bütün çabalarını Kripp köprülerinin tombazları üzerine çevirmeye karar verdi.

Söz konusu olan, 4.581 K. Birliği idi, Hitler'in genel kararfgâhında alınan kararlara uygun olarak, Viyana'daki üssünden 11 Martta ayrılmıştı. Skorzeny, birliğin komutanı olan Teğmen Schreiber'i daha önce uyarmış, en iyi yüzücülerinden on biriyle birlikte yola çıkmaya hazır olmasını bildirmişti. Teğmen Schreiber, grubun geri kalanının komutasını Teğmen Wurst'a bırakarak askerleriyle birlikte havaalanına gitti, oradan kalkan bir uçak, müfrezeyi Frankfurt'a götürdü. Oradan bir kamyon, birliği ilkin Bad-Ems'e, daha sonra

da Wied Irmağı vâdisinde, Koblenz'in otuz km. kadar kuzeyindeki Waldbreitbach'a taşıdı.

O sıradaki başlıca görev, Ludendorff Köprüsü'nün kârgir ayaklarına saldırmaktan ibaretti. 16 Mart günü yüzücüler torpil istihkâklarını aldıktan sonra kara yolundan giderek Ren Nehri üzerinde, Andernach'ın karşısında bulunan Leutersdorf köyüne ulaşmaya kalkışmışlardı. Fakat Alman Onbeşinci Ordusu'nun sağ yakaya geri çekilmesinden ileri gelen tıkanıklık ve hava alârmları müfrezenin arabasını geri dönmek zorunda bırakmıştı. Bunun üzerine, görevin ivediliği dolayısiyle «B» Ordular Grubu'nun ilgili servisleri ağır patlayıcı madde yüklerinin taşınmaması ve mümkün olur olmaz kişisel sandıklarla eyleme girişilmesi için emir vermişlerdi.

Bunun üzerine Teğmen Schreiber bu girişimi, yeni bir patlayıcı madde olan «Plastit» kalıpları kullanarak yapmayı kararlaştırdı. «B» Ordular Grubu'nun İstihkâm Servisi 28 paket gönderdi, bunlar Teğmenin gösterdiği 7 askere dağıtıldı. Bad-Hönningen yolu o sırada nehrin sol kıyısına yerleşen Amerikan topçusunun ateşi altında olduğundan, birlik bazı güçlüklerle karşılaştıktan sonra Bad-Hönningen'in 5 km. yukarısındaki Hammerstein adlı yere geldi.

Grup, köyün yukarısında suya girdiğinde saat 19,15'ti. Daha önce sabahın saat 1,30'unda patlayacak biçimde ayarlanmış olan tahrip kalıpları, köprünün demirleme halatına bağlanacaktı. Teğmen Schreiberi'in adamları Kripp yakınına ağ gerilmiş olmasından korktukları için, karadaki gözetimin etkinliğini akıllarına getirmemişler; nehrin yatağına doğru dalarak engelin altından geçmeyi tasarlamışlardı.

Gel gelelim, köprülerin korunması ve kıyıların sürekli denetimiyle görevli olan 14'üncü Motorlu Süvari Taburu, 13 Marttan beri kıyılar boyunca daha büyük bir uyanıklık gösteriyordu. Hattâ 7'nci Zırhlı Tümen'den gönderilen 738'inci Tank Taburu'nun «C» Bölüğü'nün ışıldaklarla donanmış 4 tanktan oluşan bir mangası da süvarilere katılmıştı. Günün hangi saatinde olursa olsun sürekli nöbet tutan müdahale birlikleri böylece güçlendirilmiş bulunmaktaydılar. Bu devriyeler de otomatik silâhlarının atışlarını, zaman zaman ateş açan hafif uçaksavar toplarınınkine ekliyorlardı. Bu atışlar tombazların yukarısında yapılmaktaydı. Nehir o noktada yüzer mayınları, hattâ «cep denizaltıları»nı durdurmak için gerilmiş olan ağlar ve tel halatlarla kapatılmış bulunmaktaydı. Müttefiklerin o sırada cep denizaltılarından korktukları kadar vardı. Çünkü Almanlar o sırada böyle bir araç kullanmışlardı: «Biber (Porsuk)» diye adlandırılan 29 m. uzunluğundaki bu araç, iki torpil taşımaktaydı. 1944 güzünde Hollanda'daki Nijmegen Köprüsü'nün ayaklarına karşı kullanılmıştı. Fakat asıl büyük etkinliği, elektrikli ışıldakların gücüne eklenen ateşli silâhların atışları gösterecekti.

Geceyarısına onbeş dakika kala 164'üncü İstihkâm Taburu'nun bir postası, Fen'le Ahr'ın kavşağına yakın bir yerde, sol yakanın kıyısı yakınlarında iki yüzücünün bulunduğunu keşfetti. Devriyelerce yakalanan bu şüpheli kişiler, kauçuk tulumlar giyinmişlerdi. Silâhları bir bıçaktan ibaretti, üzerlerinde patlayıcı madde yoktu. Küçük grubun şefi de oradan pek uzak olmayan bir yerde, yaralı bir yüzücünün yanında yakalandı.

Tutsaklar sorguya çekilince şunlar anlaşıldı: Otomatik silâhların sık sık ateş etmeleri ve ışıl-

dakların her yanı ışığa boğmaları yüzünden, koruyucu halatlarla ağlara yaklaşma olanağı yoktu. Gerçi hepsi de aydınlatılmış bölgelerle karşılaşacaklarını biliyorlardı ama hiçbiri böylesine bol bir ışıkla karşılaşacağını düşünmüyordu. Çok sayıdaki ışıldaklara gayet iyi hesaplanan yörüngelere göre yön verilmişti ve bunlar hiçbir yeri karanlıkta bırakmıyorlardı. Bu yüzden dalgıçlar nehrin ortasında tutunamamışlar ve kıyıya çıkmak zorunda kalmışlar, orada da tutsak düşmüşlerdi. İçlerinden ikisi hafif silâhların atışı yüzünden tahrip kalıplarını kaybetmişler, bir patlayıcı madde kutusunun isabet alması yüzünden de arkadaşlarından biri yaralanmıştı...

20 Mart günü bu gruptan başka birisi Linz yakınında ve bu kez sağ kıyıda yakalandı. O da tombazlara yaklaşmaya çalışmış, onların yüz metre kadar yakınına gelebilmişti. Fakat suların çok iyi aydınlanmış olması ve sık yaylım ateşi açılması yüzünden daha fazla yaklaşamamıştı. Taşımakta olduğu patlayıcı madde kutusu bir mermiyle delinip batmıştı. Adam bu sert ateşten kaçıp kurtulmak için kıyıya doğru yüzerek terkedilmiş bir eve sığınmış, devriye de gelip onu orada bulmuştu.

Bu hesaba göre 17 Mart akşamı Hammerstein yakınında dalış yapan 7 kişiden 5'i ele geçmiş, yaralı da az sonra ölmüştü. Bir başkası da cesaretini kaybederek sonunda Alman hatlarına dönmüştü. Bu er kayıp diye gösterildi, başına ne geldiğini de hiçbir zaman, kimse bilemedi...

Ren'den Elbe'ye

Kripp köprüsüne karşı uğranılan bu son başarısızlık, Mart ayının son günü içinde Alman Ordusu'nun nasıl âciz bir duruma düştüğünü çok iyi

göstermektedir. Bütün saldırılar âkim kaldı. Ludendorff Köprüsü çökünce, General Bayerlein'ın kuvvetlerinin durumu daha da kötüleşti. 17 Mart akşamı 53'üncü Kolordu, Wied Vâdisine batıdan hâkim bulunan yamaçları kesin olarak elden çıkarttı. 18 Mart günü 9'uncu ve 78'inci Amerikan Piyade Tümenleri Köln-Frankfurt otoyolunun ötesinde ilerlemeye devam ederlerken, güney yönünde 67'nci Kolordu'nun savunma tesisleri de çöktü. General Hitzfeld bir kez daha açık görüşlü bir gözlemci olduğunu gösteriyor; o sırada köprübaşının çevresine yayılmış bulunan kuvvetlere ilişkin olarak şunları yazıyordu:

«Bütün kesimlerin savunma bakımından değerleri çok düşüktü. Elde ne topçu vardı, ne cephane, ne yiyecek. Fakat asıl önemli gözlem şuydu: Son çözümde mevcutları azalan bu birlikler moral bakımdan da sarsılmış bulunmaktaydılar. Ren Nehri'ni böylesine bir geçiş, birliklerin ruhlarında ve savaş değerlerinde sürekli bir etki yaratmaksızın yapılamaz. Ayrıca birçok haberleşme birliği dağılmış ya da gereçlerini yitirmiş olduğundan, komutanların ulaştırılması çok güç bir hâl alıyor ve komuta görevini çok güçleştiriyordu.»

19 Mart günü bu Kolordu, Neuwied'i kaybetti; burada kasabayı savunmak için ancak 150-200 asker kaldı. Orası ile komşu kent olan 3 km. uzaktaki Niederbieber arasında işe yarar durumda ve ağır silâhlardan yoksun yüz kadar asker vardı!

67'nci Kolordu'nun Komutanı ayrıca şunları da yazıyordu:

«19 - 20 Mart gecesi bir subayla 20 asker - ki dayanak noktasındaki savunuculardan kala kala bunlar kalmıştı - Neuwied'deki bir ev topluluğunda yine de kendilerini korumuşlardı. Birliğinin bağlı olduğu ala-

yın karargâhlarından bu subayla bir telefon konuşması yapmayı başardım. Küçük kasabadaki durumu anlattı. Durum umutsuzdu. Ordu bir karşı - saldırı yapmayı bile tasarlamıştı ama ben bunu, başarılması olanaksızdır, diye kabul etmedim. Bunun üzerine o subayla erlerine geceleyin oradan ayrılarak alaylarına doğru yola çıkmalarını emrettim. Hatlarımıza yalnız dört asker gelebildi. Bir emre karşı geldiğimi bile bile, bu eylemi raporumda bildirdim. Newied'in dayanak noktası olduğu ilân edilmişti ve bu niteliği kaldırılmış değildi. Ordu, raporumu üst kademeye ulaştırdı, bu yaptığımdan ötürü herhalde hesap vermek zorunda kalacağımı da üstü kapalı olarak bana bildirdi.

Yapılmakta olan harekâtın sonucu bakımından bu olay hiçbir etki yapmadı ama o zamanın savaş tarzını göstermek ve belirtilmesi gerekli olmak bakımından bana karakteristik göründü.»

Neuwied'de olup bitenler bu kez sağ yakadaki cephenin geri kalan bölümünde de cereyan etmeye başladı. Savunma her yerde çöküyordu, artık köprübaşı kavramının anlamı kalmamıştı. Koblenz'in kuzeyinden, Köln'ün güney-doğusundaki Sieg vâdisine dek boyuna yer değiştiren bir cephe uzanmaktaydı. Yine o sırada her birlik komutanı 19 Mart tarihini taşıyan ve Hitler tarafından verilen 72 sayılı direktifi Ordular Başkomutanlığı'ndan aldı. Sorumlu her komutana kendi komutanlık kesiminde «taş üstünde taş bırakmaması» emrediliyordu! Herşeyi kökünden kazımak, bir gerileme sırasında düşmanın işine yarayacak hiçbir şey bırakmamak gerekti!..

Bu delice öfke bir kez daha boşa çıkacaktı. 22 Mart günü Birinci Amerikan Ordusu'nun 3'üncü ve 7'nci Kolorduları öylesine ilerlemişlerdi ki, General Craig'e verilen komutanlık yetkisi de sona

ermiş bulunuyordu. Artık «Remagen Köprübaşı» diye bir şey yoktu. Buna karşılık, yine o gün General Patton Mainz'ın yukarısında Oppenheim köprübaşını kurarak Reich'ın bağrına doğru yeni bir kapı daha açtı.

Bu yeni başarı tam Üçüncü Ordu Komutanı'nın hoşlandığı türden, yıldırım hızıyla yapılan bir yarma hareketinin sonucuydu. General Middleton'un 8'inci Kolordu'sunun oluşturduğu sol kanadı Koblenz'le Andernach arasında Ren nehrine ulaşıp iki gün sonra Onbeşinci Alman Ordusu'nu kesin olarak sağ yakaya atarken, General Eddy'nin 12'nci Kolordu'su da 14 Martta Koblenz'in güneyinde Moselle Nehri'ni aşmıştı. General Eddy'nin tümenleri atılımlarını sürdürerek Nahe Irmağı'nın vâdisini geçtiler, Bingen'i, Mainz'ı, Worms'u kuşattılar ve böylece Renanya'nın bu bölgesinde düşman direnişinin yıkılmasına yardımcı oldular. Hattâ General Stafford R. Irwin, Oppenheim yakınında Ren Nehri üzerindeki Alman askerlerinin çekilmiş olduğunu görerek emrindeki 5'inci Piyade Tümeni'ni topçu hazırlığından hemen hemen yararlanmaksızın öbür yakaya sürdü ve ertesi 23 Mart günü sağ yaka üzerinde birkaç kilometrelik bir bölgeye egemen oldu.

23 Mart günü Montgomery ilk Müttefik askerleri Ren'in ötelerine götürmek için Ruhr'un kuzeyinde uzun süredir öngörülen büyük ölçüdeki saldırısına başlarken, General Courtney Hodges ile General Patton da buralara sımsıkı yerleşmiş bulunuyorlardı. Fakat şurasını da söylemek yerinde olur ki bütün bu başarılar - kısmen de olsa - 9'uncu Zırhlı Tümen'in 7 Mart günü yaptığı atakça girişimin sonucuydu. Sonradan 3'üncü Kolordu'nun tuttuğu köprübaşı, onbeş gün kadar

süreyle, Alman Ordusu'nu olduğu yere mıhlayan gerçek bir çıban başı oldu. Batı Cephesi'nde işe yarayabilecek ne kadar asker ve malzeme varsa Westerwald'ın bu bölümüne gönderildi ve «B» Ordular Grubu da orada sıfırı tüketti.

General Dwight Eisenhower için, 20 Ocakta kurmay başkanlarına gönderdiği mektupta öngördüğü üçüncü evre artık gelişecekti. Montgomery ile Patton'un kuvvetlerinin saldırıları karşısında, batıdaki Alman Cephesi de tıpkı Westerwald'da, General Hodges'in karşısında olduğu gibi, her yanda yıkılıyordu. 25 Martta Moselle, Saar ve Palatinat arasında her türlü direniş sona erdi. Tuğgeneral Hoge da komutanlığına üç gün önce geçtiği yeni birliği olan 4'üncü Zırhlı Tümen'in başında bu bölgeden geçtiği sırada Tümgeneralliğe yıldızını kazandı. General Patton'un 15'inci Kolordu'sunun emrine verilen, «B» Savaş Birliği'nin bu eski Komutanı, Moselle vâdisinde ileriye atılmadan önce Üçüncü Ordu'nun öbür tümenlerinin izinde yürüyerek Ren Nehri'ni Worms ile Mainz arasında yeniden aşacaktı...

Güneyde General Alexander Patch'ın Yedinci Amerikan Ordusu'yla General de Lattre de Tassigny komutasındaki Birinci Fransız Ordusu da çok geçmeden Spire'nin yukarısında ve aşağısında nehrin sağ yakasına geçeceklerdi. Kuzeyde ise Montgomery'nin komutasındaki İngiliz-Kanada kuvvetleriyle General Simpson'un Dokuzuncu Amerikan Ordusu'nun Vestfalya Ovası'ndaki ilerleyişleri daha şimdiden Ruhr Havzası'nı aşma olanağını sağlamıştı.

Büyük ölçüdeki bu iki saldırı arasında General Courtney Hodges de Remagen'da kazandığı başarı sayesinde üstün durumda bulunuyordu. Gene-

ral Eisenhower bu konuda hatıralarında şunları yazıyordu:

«Almanların zaman zaman yaptıkları saldırılara rağmen Remagen'deki köprübaşı kuruluşundan beri büyümeye devam etmişti. General Hodges 3'üncü, 5'inci ve 7'nci Kolorduları bu bölgede ileri sürmüştü. 26 Martta Cephe'nin kuzey kanadında Alman birlikleri Sieg Irmağı'nın öbür yanına sürülmüşlerdi, orada da onları ciddî bir saldırı beklemekteydi. Bununla birlikte Almanlar Remagen Bölgesi'nde bir başka büyük süprizle karşılaşacaklardı. Amerikan kuvvetleri köprübaşına sağlamca yerleşmeye başlar başlamaz General Omar Bradley ve ben olayların gelişmesinden olasıya fazla yararlanmak için plânlarımızı geliştirmeye koyulmuştuk.

General Bradley'in Cephesinde biz Ren'i geçmek için yapacağımız hareketlerin başlıcalarını, hep General Patton'ın köprübaşlarını kurduğu bölgede yapmayı tasarlamıştık: Çünkü Ruhr'u kuşatacak kerpetenin güney kolunun hareket noktası olarak en uygun bölge burasıydı. Ruhr'a doğrudan saldırmak için Birinci Ordu'yu tabii, Remagen'dan da kuzey ve kuzeydoğu yönünde ilerletebilirdik. Bununla birlikte bu, Sieg Irmağı'nın ötesinde cepheden bir saldırıya yol açabilirdi ve bizim temel plânımızın başlıca unsuru olan, bu bölgenin topyekûn kuşatılmasını öngören büyük hareketi gerçekleştiremezdi. Onun için daha başlangıçta General Bradley de ben de birlikleri Remagen köprübaşından güney-doğu yönünde ileriye sürmeyi; böylece de General Patton'la Giessen yakınında bağlantı kurmayı kararlaştırmıştık. Bu sayede General Patton, kuvvetlerini yoğun bir hâlde elinde bulunduracaktı ve bu yeni başarının da çabucak ve muhakkak olarak kazanılacağından emindik.

Remagen köprübaşından girişilen ileri hareket,

26 Martta başladı. Şimdi. General Clarence R. Huebner'in komutasında bulunan 5'inci Kolordu çabucak güneye doğru dalarak Limburg'u aldı. General Courtney Hodges'le General Patton'un aynı yöndeki ileri hareketleri de düşmana bu bölgede moralinin yıkılışı bakımından son darbeyi indirdi.»

General Courtney Hodges'in emrindeki birliklerin Ruhr yönündeki bu ilerleyişi, «B» Ordular Grubu için en kötü sonuçları doğurdu. Endüstri havzasının kuzeyinde Almanların gösterdikleri zorlu direniş dolayısiyle kıskacın güney ağzı savunma tesislerini daha çabuk çevirdi, bunları doğu yönünde aştı ve Lippe üzerinde, Paderborn doğrultusunda geçidi kapattı.

Ren'in Wesel yakınında 21'inci Ordular Grubu'nca geçilişinden bir hafta ve Remagen'daki beklenmeyen darbenin indirilişinden yaklaşık üç hafta sonra bu bağlantının kurulması, 325.000'i aşkın Almanı kuşatma olanağını sağladı. Bunların arasında otuz kadar generalle Mareşal Model de vardı. Mareşal Walter Model «B» ve «G» Ordular Grubu'nun karışık bir hâlde bulundukları Alman kevvetlerinin teslim oluşlarından üç gün sonra, 21 Nisanda Duisburg yakınında kendi canına kıyacaktı.

Yine o gün General Hodges'in ileri uçları Sachsen'da, Elbe vâdisinden pek uzak olmayan bir noktada, Sovyetlerle bağlantı kurmaya hazır bir hâldeydiler. Bu ileri ucların arasında, şimdi General Clarence R. Heubner'in 5'inci Kolordu'suna dahil bulunan General John W. Leonard'ın 9'uncu Zırhlı Tümen'i de vardı. Kansas'tan California'ya, Lüksemburg'dan Bastogne'a ve Saint-Vith'e, Ren'den Elbe'ye kadar sol omuzlarında üzerinde 9 sayısı bulunan mavi-sarı-kırmızı üçgen

biçimindeki armayı taşıyan askerler, kendi flâmalarına büyük şeref kazandırdılar. Eisenhower: **«Remagen'da yaptığımız talih denemesi, Almanya'nın düşmesini çabuklaştırdı,»** diye yazmıştı. Hiçbir saygı gösterisi onları Başkomutanın bu değerlendirmesinden daha çok ödüllendiremezdi.

ADÂLET

Şerefsizliği silmek için...

Öyle mahkeme kararları vardır ki sürekli olduğu kadar da ateşli tartışmalara yol açarlar. Bazı mahkeme kararları ise çoğunlukça hemen onaylanırlar. Hitler'in isteği üzerine verilen mahkeme kararları ise bu iki türden hiçbirine girmiyordu, haksız oluşları kaçınılmaz bir düzeltmeye ihtiyaç göstermekteydi.

Savaş bittikten sonra kurbanların aileleri bu görevi üzerlerine aldılar ve duruşma sırasında yakınlarından esirgenen şeyi istediler ki bu, asgarî bir hakkaniyetti. Bu dilekler kuşkusuz ilgililerin ölümlerinden sonra ileri sürüldü. Fakat dilek sâhipleri bunu yaparken acıları artık dindiremeyeceklerine göre, hiç değilse şerefsizliği ortadan kaldırmak istiyorlardı.

Alman Orduları Başkomutanlığı'nın 18 Mart 1945 günlü bildirisinin Alman halkı arasında uyandırdığı yankılar, beş subayın aşağılatıcı koşullar altında ölüme hüküm giymesi, köprünün elden çıkışının askerî sonuçları, Remagen adına acıklı bir anlam kazandırmıştı. Reich'ın askerî ve politik çöküşü, bu facianın anısını pek az hafifletebilmişti. Düşük bir rejimin resmî, fakat istisnaî adâleti kuşkusuz son sözünü söylemişti. Ancak bu kez dosyaları yeniden açmak ve «iade-i itibar»a olan manevî hakkı tanımak, başka bir adâlet mekanizmasına düşüyordu. Bu dileklerin, tarihsel

gerçeğin yeniden düzeltilmesine uygun düşmeleri gerekiyordu.

Köprünün havaya uçurulmayışının sebepleri nelerdi? Kurşuna dizilen subaylar, ölüm cezasını hakkedecek kadar suçlu muydular? Değillerse askerî yargıçlar hesap vermeli miydiler, hattâ yargılanmalı mıydılar? 1946'dan başlayarak açılan çeşitli dâvalar bu soruları cevaplayacak ve sonunda «Remagen esrarı»nı yeni bir ışıkla aydınlatacaktı.

Bununla birlikte, gerçeğin böylece yeniden saptanması, Gezici Harp Divanı'nı oluşturan üç askerî yargıcın hüküm giymeleri bahasına elde edilecek değildi. Gerçi savaştan sonra eski General Rudolf Hübner, bu Gezici Harp Divanı'nın başındayken yapıp ettikleri için yapılan bir suçlama üzerine bir Münich mahkemesi karşısında hesap vermek zorunda kalmıştı. 1945 yılının Nisanında güney Almanya'da bir cinayet işlenmişti. Ayrıca beş öldürmeye teşebbüs suçundan sanık bulunuyordu. Uzun ve kılı kırk yaran bir soruşturmadan sonra, eski General yalnız işlediği cinayetten ötürü 25 Kasım 1948 günü on yıl hapse hüküm giymiş, bu karar da istinaf mahkemesince 30 Haziran 1949'da onaylanmıştı.

Duruşma sırasında adlî makamlar Remagen işinin de üzerinde durmuşlar, fakat o sıralarda adâlet cihazının elinde hiçbir soruşturma nedeni bulunmadığından, bu işi sadece bilgi edinmek için yapmışlardı. Kurbanların aile fertlerinin başvurmaları üzerine bu dâvaya, Koblenz mahkemesi elkoymuştu. Eski General Rudolf Hübner'den başka öbür iki yardımcısı, Yarbay Paul Penth ile Yarbay Anton Ehrnsperger de suçlanmış ve başkan gibi onlarda kovuşturmaya uğramışlardı. Ne var ki, bu dâva 29 Ekim 1951'de bir takipsizlik kara-

nıyla sonuçlanmış ve bazı dâvacıların, özellikle Binbaşı Kraft'ın oğlunun verdikleri yeni dilekçelere rağmen karar, o zamandan beri hep aynı şekilde tekrarlanmıştı.

Koblenz adâlet makamları kararlarına gerekçe olarak «suç unsuru olayların cereyanı sırasında askerî yargıçların iyi niyetle hareket ettikleri» ve gerçekten haklı bir iş yapma kanısında oldukları esasına dayanmaktaydılar. Hübner'le iki yardımcısını yeniden suçlamak için bilerek ve isteyerek haksızlık yapma isteminin varlığını kanıtlamak gerekecekti, bu sübjektif kanıtı ise tabii dâvacıların hiçbiri veremezdi.

Koblenz'teki yargıçlara göre: «Gezici Harp Divanı, Rimbach ve Oberirsen'de kararlarını verdiği sırada, karşısında köprünün kaybedilişinden suçlu kimselerin bulunduğuna inanmaktaydı.»

Bu tez, yeni bir dâva dilekçesine cevap olarak 1953'te sorgu yargıçlarından birince tekrar ele alındı ve şu görüş ileri sürüldü:

«Şu olay gözden uzak tutulamaz ki, mahkeme üyeleri hukuk tecrübesine sâhip değildiler. Facianın gerçek nedeni de işte budur. Böylece klâsik askerî adâletin temel ilkelerinin çiğnendiği gibi bir sonuca varılırsa da bugün için onlara bu yüzden takaza etmek olanaksızdır.

Bunlar, günlerce gezip dolaşmışlar; çeşitli komuta postalarına uğrayarak bir dizi sorgulamalar yapmışlar; bu arada birkaç generali de sorguya çekmişler ve bunları ilk ağızda suçlu olmaları mümkün kişiler saymışlardır. Gerçeğin biçim değiştirmiş bir imgesini sahi sanarak görevlerine böylece bir önyargı ile başlamışlar, bunun bütün kötü sonuçlarını ise hüküm giyen subaylar çekmişlerdir.

Harp Divanı üyelerinin başlangıçta böyle yanlış bir

yol tutmalarının sorumluluğunun, bu istisnaî mahkemeyi askerî ceza yargılamaları usulünden tümüyle habersiz subaylarla kurmuş olanlara düşmesi gerekir. Fakat bu sorumlular, yâni Führer'le onun yakın danışmanları artık hesap verecek durumda değillerdir.»

Hukukî veya fiilî «iade-i itibar»

Buna karşılık, kurbanlardan bazılarının ailelerince Mart 1945 kararlarının tashih ve iptali için yapılan isteklerle karşılaşan bütün Batı Almanya mahkemeleri, dâvacılara hak vermişlerdir. Bu kararlardan sonuncusu, Bayan Scheller'in, kocası hakkında verilen mahkûmiyet kararının iptali için yaptığı başvuru üzerine Bavyera'daki Landshut Mahkemesi'nce 2 Şubat 1967 günü verilmiştir.

Rimbach ve Oberirsen'de kullanılan yöntemlerin adâlete aykırı oluşları, bu «iade-i itibar» dâvalarının sonuca bağlanmasını kolaylaştırmıştır. Fakat özellikle Binbaşı Scheller için, bu kararlar 1951'de Koblenz Mahkemesi'nce görevlendirilen bir bilirkişinin, General Graf von Schwerin'in (Şverin) hazırladığı çok dikkate değer bir rapor üzerine de verilmiş bulunmaktadır.

Savaş sırasında Zırhlı Birlikler Komutanlığı yapmış olan General, bütün bu dönem boyunca Nazi makamlarına karşı mesafeli davranmıştır ve yaptığı çalışma büyük bir objektifliğin olduğu kadar dikkate değer bir entellektüel dürüstlüğün de izlerini taşımaktadır. Hukukçu ile tarihçi, onun kişiliğinde bir araya gelmektedir. Bu nedenledir ki bu incelemeyi aşağıda özetlemek, zahmetine değer bir iştir. Zaten Federal Almanya mahkemeleri de birçok iade-i itibar dâvasında, bu raporun vardığı sonuçları benimsemiş bulunmaktadırlar.

Raporun başlangıç bölümünde büyük halk yığınlarının Remagen olaylarına gösterdikleri ve hâlâ göstermekte oldukları ilgiyi hatırlatan bilirkişi, amacının gerçek suçluların mı yargılanıp mahkûm edilerek kurşuna dizildiklerinin bilmek olduğunu özellikle belirtmektedir. Ayrıca kamuoyunun, adâletin açtığı yeni soruşturmadan, 1945'te cereyan eden olaylara ilişkin birçok sorulara bir cevap beklediğini de eklemektedir. Onun fikrince, dört soru açıklığa kavuşturulmalıdır:

a) Remagen köprüsünün kaybedilişi Ren'deki Savunma Hattı'nın çöküşünde gerçekten kesin bir rol oynamış mıdır; dolayısiyle Batı'daki askerî direnişin sona ermesine, hattâ savaşın kaybedilmesine yol açmış mıdır?

b) Remagen Köprüsü'nün kaybedilişi bir sabotaj sonucu mudur? Değilse, yâni bu soruya olumlu cevap verilemediği takdirde, olayın gerçek sebepleri nelerdir?

c) Hitler'in kurdurduğu Harp Divanı suçsuz kimseleri mi kurşuna dizdirtmiştir? Eğer öyleyse bunun sebepleri nelerdir?

d) Bu istisnaî adâlet kuruluşu zâlimce davranışlarda bulunmuş mudur?

Bu sorulara olasıya açık ve etraflı cevap verebilmek için, General Graf von Schwerin araştırmalarını yalnız sanıkların acıklı olaylar sırasındaki kişisel davranışları üzerinde yoğunlaştırmakla kalmamış, fakat Remagen Köprüsü'nü Ren Nehri'nin savunması çerçevesinde de ele almıştır. Araştırmalarını genişleterek ayrıca şu sonuca varmıştır: Batı'daki Alman Ordusu'nun 1945 başındaki ve Renanya Cephesi'nde cereyan etmekte olan muharebe sırasındaki yerel durumunu anlamak üzere iyice geriye gitmek gerektir. Gezici

Harp Divanı üyelerinin hangi koşullar altında göreve atandıklarını inceleyerek hükümlülerden herbirinin davranışını, kişiliği bakımından olduğu kadar fâcia sırasındaki tutumu bakımından da çözümlemiş, her seferinde açık-seçik bir sonuca ulaşmıştır. Bu mantıklı ve gerçekçi yöntem sayesindedir ki bilirkişi bazılarınca «Remagen esrarı» üzerinde yapılan açıklamaların geçersiz kalmasına katkıda bulunmuş; istisnasız bütün hükümlülerin itibarlarını yeniden kazanmalarına da kesin bir tarzda yardımcı olmuştur.

Askerî bilirkişinin raporu

General Graf von Schwerin, köprü olayını bütün ayrıntılarıyla incelemeden önce, bu olayı 1945 yılının ilk aylarının havası içinde ele almaktadır. Almanya'nın felâketli durumunu ortaya sermekte, halkın ve savaşçıların genel bezginliğini dile getirmektedir: Bunlar, resmî propagandanın bütün çabalarına rağmen anlamını artık kavrayamadıkları bir savaşın sona ermesinden başka şey istememektedirler. Yalnız az sayıda, fakat etkili bazı gözü dönmüşler gerçeği görmeye yanaşmamakta, umutsuz bir diktatörün anlamsız ve caniyane buyruklarının yerine getirilmesinde inad etmektedirler. Cephedeki dehşet verici olaylardan uzakta olan bu diktatör, Berlin'de, yeraltındaki sığınağına siperlenmiş olduğu hâlde, artık hemen hemen varolmayan tümenlerle hokkabazlık numaraları yapmaktadır.

General Rudolf Hübner de bu kayıtsız şartsız «sâdık» olanlardan biridir ve «Führer»lerinin buyruklarına sonuna dek körü körüne boyun eğecek olanlar arasında yer almış bulunmaktadır.

Batı'daki ünlü «(Westwall (Batı Duvarı)» bir kez delindikten sonra, artık saldırganı sınır böl-

gesinde durdurmak söz konusu değildir ve saldırgan Ren'e doğru önüne geçilmez bir tarzda ilerlemektedir. Ren! Bu nehir kuşkusuz hatırı sayılır bir engeldir. Fakat eninde sonunda aşılması kaçınılmaz bir hâle gelmiştir: Çünkü en modern araçlarla donatılmış bir düşmana karşı nehrin etkin tarzda savunmasını sağlayacak kuvvetler artık elde yoktur. Hattâ nehrin gerisinde az-çok sürekli bir direniş gösterebilmek için birçok tümeni, kısır birtakım muharebelerde yıpranma zorunda bırakacak yerde, zamanında nehrin sağ kıyısına geçirmek gerekirdi. Fakat Hitler buna kesinlikle karşı duruyordu: Ren'in gerisinde ne bir tek asker, ne bir tek top bulunacaktı! Düşmana bir karış toprak bile verilmeyecekti!

Böylece, adım adım geri çekilen Alman birliklerinin döküntüleri savaşa savaşa Ren'e vardıkları zaman, düşman da buraya onlarla aynı zamanda ulaşmış bulunuyor ve çabucak kuruluvermiş, birçok yerlerde de zaman ve imkân yokluğundan eksik ve yetersiz kalmış savunma tesisleriyle karşılaşıyordu. Remagen'da da durum böyleydi.

Köprü, havaya uçurulamamıştı ve bir avuç gözüpek Amerika'lı onu ele geçiriyordu. Fakat istihkâmcılar birçok köprüleri, hem de en güç koşullar altında, havaya uçurmuşlardı. Onun için, bütün Ren Nehri boyunca havaya uçurulamayan tek köprünün Remagen oluşu karşısında şaşmak, yerinde bir iştir.

Şu hâlde, 7 Martta Remagen'da neler olmuştu? Tanıkları dinleyerek ve arşivlerdeki belgeleri inceleyerek olayları yeniden düzenleyip sıraya koyan bilirkişi köprünün çevresine yerleştirilen, ağır silâhlardan ve özellikle tanksavar toplardan tümüyle yoksun küçük birliğin çok güçsüz bir

hâlde olduğunu belirtmektedir. Şu hâlde bu birlik, hiç de Amerikan tanklarına karşı koyacak hâlde değildi, nitekim bunlar görünür görünmez duruma hâkim olmuşlardı. 7 Mart sabahı köprübaşı hiçbir üst makamla temas kuramıyordu. Bu hâl, telefon hatlarının bombardımanlar dolayısiyle kesilmiş olmasından ve komuta örgütünde yapılan değişikliklerden ileri geliyordu. Yapılan son değişiklikten Yüzbaşı Willi Bratge'nin bile haberi yoktu!

Binbaşı Scheller, Yüzbaşı Willi Bratge'nin yerine geçmek için geldiği zaman elinde hiçbir haberleşme aracı yoktu, çünkü emrindeki radyo ekibi gelmemişti. Taşıt aracından da yoksundu. Bu yüzden de köprübaşının komutanları, Remagen köprüsünün havaya uçurulamadığını herhangi bir makama hemen bildirme olanağını bulamamışlardı. Nihayet karşı-tedbir alma emri verildiği zaman, bunlar çok geç kalmış, Amerika'lılar güçlenmeye ve doğu kıyısında gittikçe daha sağlam tarzda yerleşmeye vakit bulabilmişlerdi.

Fakat köprü niçin havaya uçurulamamıştı? Binbaşı Scheller kuşkusuz çok vakit geçirmiş ve ateşleme iznini vermekte gecikmişti. Ancak, çok kısa zaman önce yapılan denemelerden sonra normal olarak beklenebileceği gibi, mekanizma işleseydi, tahrip işi yine de son anda gerçekleşebilecekti. Öte yandan, elektrikle ateşleme işi başarısızlıkla sonuçlandığından, yardımcı tahrip kalıbını kullanma olanağı hâlâ vardı. Nitekim patlama olmuş, fakat patlayıcı madde miktarı çok yetersiz olduğundan, köprüyü havaya uçurma işini başaramamıştı: Çünkü Yüzbaşı Karl Friesenhahn istediği kadar patlayıcı madde alamamıştı.

Kısacası, köprüde başka savaşlarda da olduğu gibi, bir «kaza» olmuştu. Fakat Hitler «suçlular»ın

araştırılıp cezalandırılmalarını istiyordu. Onun için kurduğu harp divanına çok geniş yetkiler verdi ve buna katılmak üzere atadığı kimselerden, acımasız bir davranış bekleyebilirdi. Nitekim de öyle oldu.

Gerçekten bilirkişi, General Rudolf Hübner'in Hitler'in sözlerine inanmış olduğunu Koblenz'de söylediğini belirtmektedir: Yâni zaferi kazanmak hâlâ mümkündür ama, gevşek davranışları büyük bir sertlikle önlemek şartiyle. Remagen olayını ona eşi görülmedik bir askerî felâket olarak anlatmışlardı. Bu işte muhakkak ki, hainlik, sabotaj ve herhalde meydana çıkarılıp cezalandırılacak suçlular vardı.

General Graf von Schwerin şunları da yazıyor: General Rudolf Hübner, görevinin çok «yurtseverce» bir nitelik taşıdığına inanmış olarak Batı Cephesi'ne gitmek üzere yola çıktığını söylerse, onan niçin inanmamalı? İddia edildiği gibi Hitler ona: «Bazı kelleler düşmeli!» Dememiş olsaydı bile, General Hübner'in, «Führer»inin isteğini yerine getirmeye kararlı olduğu kuşkusuzdu. Ayrıca, ele aldığı ilk dâva için: «Ortada suçlu yok!» Diyebilir, böylece de Hitler'i yalancı çıkarabilir miydi?

General Graf von Schwerin daha sonra yardımcı üyelerin kişiliklerini ve davranışlarını incelemektedir.

Yarbay Paul Penth sanıkların sorgusu sırasında ılımlı bir tavır takınacağı yerde, muhakkak ki bunun tam tersini yapmıştır.

Yarbay Anton Ehrnsperger ise hiç istemediği hâlde atanmış olduğu bu mahkemede «işlerin pek de iyi yürümediğini» anladığını söylemişti. Fakat yaşı ve kıdemi dolayısiyle başkana ve Penth'a karşı durabilecek gücü kendinde bulamamıştı.

Aslında General Hübner iki yardımcısını da ikinci derecede bir rol oynama zorunda bırakarak herşeye kendisi karar vermişti. Bunu o da kabul etmiş ve: «Verilen bütün kararların sorumluluğunu üstüme almaya hazırım,» demişti. Remagen fâciasından altı yıl sonra General Hübner de Yarbay Ehrnsperger de ölüm kararlarının belki yanlışlıkla verilmiş olabileceğini kabul ediyorlardı. Yarbay Penth ise, tersine 1945'teki düşüncesini olduğu gibi koruyordu: Subaylar suçluydular.

General Graf von Schwerin, Mareşal Walter Model'in Harp Divanı'nın çalışmalarını izlemekle görevlendirdiği askerî yargıç Janert'in oynadığı rolü incelemenin de yerinde olacağını söylemektedir. Gerçi kendisi bu mahkemede üye değildi ama meslekî yetişimi dolayısiyle ılımlaştırıcı bir harekette bulunamaz mıydı? Fakat bilirkişi, danışmanın nâzik durumunu da hemen belirtmektedir: Janert yapacağı müdahalenin sınırlarını ve sanıklar aleyhindeki eğilimi değiştirmek bakımından çok zayıf bir şansa sâhip olduğunu çok geçmeden anlamıştır.

Bu subayların değerleri neydi?

General Graf von Schwerin daha sonra kurşuna dizilen subayların herbirinin durumunu ayrıntılarıyla incelemekte, kişiliklerini anlatmakta ve herbirinin sorumluluklarını hangi koşullar altında yerine getirmek zorunda kaldığını çözümlemektedir. Son olarak görevlerini nasıl yaptıklarını, mahkûmiyet sebeplerinin ne olduğunu incelemekte ve suçluluk sorunu üzerinde düşüncesini söylemektedir.

Bilirkişi, beş subayın ağır bir kusur işlediğini hiçbir zaman söylememektedir. Hepsinin sicili iyiydi ve hepsi birliklerinde iyi olarak tanınmış-

lardı. Zaten başka türlü olsaydı kendilerine sorumluluk taşıyan bu görevler verilir miydi? Kuşkusuz hayır!.. Demek oluyor ki suçlanabilecek tek şey, bu görevler yerine getirilirken karşılaşılan inanılmaz koşullardır. Ayrıca Alman Ordusu'nun Renanya'da sürekli gerileme durumunda olduğunu ve Batı duvarıyla Ren arasında cephenin giderek çökmekte olduğunu da hesaba katmak gerekir.

General Graf von Schwerin bu konuda, Remagen Bölgesi'ndeki Komutanlık Örgütü'nde teknik bakımdan olduğu kadar taktik bakımdan da üstüste yapılan değişikliklerin zararlı niteliğini ayrıca belirtmektedir. Bu değişikliklerin 28 Şubattan, yâni Ren Nehri'nin savunması seferî orduya - ki bunlar «B» Ordular Grubu'yla 5'inci Panzer Ordurusu'dur - geçişinden beri karmakarışık bir durum yarattıklarını söylemektedir. Son olarak saldırıdan az önce, yâni 6 Mart saat 20'de köprübaşı yeni bir komutanlığın emrine verilmişti ki bu görevde General von Bothmer bulunmaktaydı.

Hüküm giyen subayların davranışlarının, bütün bu nedenlerle, kendilerinin sorumlu olmadıkları bu düzensizlikten etkilenmesi kaçınılmaz bir şeydi. Eğer duruşma gerçekten alışılmış yöntemlere uygun olarak yapılmış olsaydı, sanıklar işte bu kanıtları kolayca ileri sürebilirlerdi. Soruşturmalar açtırılacak, tanıklar dinlenilecekti. Bunların hiçbiri yapılmadı ve Harp Divanı, Teğmen Karl-Heinz Peters'in durumunda olduğu gibi dâva başlayacağı sırada, daha önce birliklerde soruşturma açılıp açılmadığına aldırış bile etmedi.

Bilirkişi bunlara dayanarak Rimbach ve Oberirsen'de Binbaşı Scheller, Yüzbaşı Willi Bratge, Teğmen Karl-Heinz Peters, Binbaşı Herbert Stro-

bel ve Binbaşı August Kraft hakkında verilen kararların haksız olduğunu açık-seçik belirtmektedir. Tezini desteklemek için ileri sürdüğü birçok nedenlerin arasında, hiçbir tanığın dinlenilmemiş olmasını, bunların ifadelerini hesaba katmaktan kaçınmak anlamına geldiği sonucuna varmaktadır. Meselâ Binbaşı Scheller'in durumu ele alınırsa: Mareşal Model tarafından tutuklanışından önce bu subayın, kendi hiyerarşik şefi olan General Otto Maximilian Hitzfeld'e bir ilk rapor sunmaya vakit bulduğu görülür. Duruşmalar sırasında da 67'nci Kolordu'nun karargâhı Altwied'de, yâni Rimbach'tan yaklaşık kırk kilometre kadar ötede bulunuyordu ve cereyan etmekte olan savaş harekâtına rağmen, tanıkların ifadelerine başvurmak mümkündü.

Bilirkişi, Binbaşıyla ilgili bir başka anormal durumu da belirtmektedir. Kendisi Remagen'a geç geldiğinden, buna karşılık da Amerika'lılar oraya çok çabuk ulaştıklarından, Yüzbaşı Willi Bratge yetkilerini Binbaşı Scheller'e aktarmaya vakit bulamamıştı. Dolayısiyle Yüzbaşı Bratge fiilen Köprü Komutanı olarak kalmaktaydı. Fakat durumunda yine de aksayan bir taraf vardı: Çünkü o andan başlayarak yüksek rütbeli bir subay, kendisinin yanıbaşında «Remagen köprübaşı»nın bütün savunma işlemlerini yönetmekle görevliydi. Demek oluyordu ki Yüzbaşı, daha önce Binbaşı Scheller'e danışmadan köprünün havaya uçurulmasına emir vermemek gibi bir ihtiyat tedbiri almış bulunuyordu.

Yüzbaşı Bratge'nin durumunu inceleyen Harp Divanı, yetkiler devredilmediğine ve Yüzbaşı Bratge hâlâ Köprü Komutanı unvanını taşıdığına göre, bu sıfatla onu da ölüme mahkûm etmişti. Fakat bu durumda Yüzbaşı Bratge sorumlu ise,

Binbaşı Scheller de aynı nedenle niçin mahkûm edilmişti? Bilirkişi Binbaşı Scheller'in köprüde bulunduğu sırada ona hiçbir kusurun yüklenemeyeceği sonucuna varmaktadır. Tünelden ayrılışı dolayısiyle de ona hiçbir takazada bulunmamaktadır: Fikrince Binbaşının görevi o sırada zaten imkânsız olan bir karşı-saldırıya kalkışmak değil, üst makamlara durumu olasıya çabuk haber vermekti, tâ ki gerekli tedbirler en kısa zamanda alınabilsin.

General Graf von Schwerin'e göre, olsa olsa Binbaşı'nın Yüzbaşı Bratge'ye haber vermeden kalkıp gidişi karşısında hayret duyulabilir. Belki haber de vermiştir ama, bu varsayım kabul edilirse emri yerine getirilememiştir; Amerika'lıların her an gelmek üzere oldukları haberinin tünelde yarattığı kargaşalık da buna neden olmuştur. Kuşkusuz üst kademeye haber ulaştırmak üzere kendisi gidecek yerde bir assubayı veya subayı da gönderebilirdi. Böylelikle de görevini bırakarak, düşmanın sağ yakada görünmesi üzerine tam bir kargaşalık içinde bocalayan bir bölgede âvâre dolaşmak gibi bir suçlamadan da kurtulmuş olurdu. Ancak şurası da gerçek ki Binbaşı Scheller'in elinde hiçbir haberleşme aracı yoktu, yararlanabildiği tek taşıt aracı da 7 Mart akşamı bir uçaksavar birliğinin topçusundan ödünç aldığı bir bisikletti!

Bilirkişi bu koşullar altında açılacak bir disiplin soruşturmasının - yolda giderken bir tanksavar engeli kurmakla görevlendirilişi de hesaba katılarak - Binbaşı Scheller'in 10 Marta dek ortalıkta görünmeyişinin nedenlerini saptamaya yeteceğini ileri sürmektedir. Gerçekten de Binbaşı Scheller 67'nci Kolordu'nun Altwied'de bulunan kurmay heyetindeki görevine geri dönmüştür.

Onun bu davranışı - bazılarınca kanıt gösterilmeksizin ileri sürülen - kendisinin muhtemel olarak ve bilerek vatan hainliği yaptığı tezine ters düşmektedir: Binbaşı Scheller, birliğine dönünce yapıp ettiklerinin muhakkak ki hesabını vermek zorunda kalacaktı. Böyle davranacak yerde, kendisini Amerika'lılara tutsak ettirmesi yeterli olabilirdi.

Teğmen Peters'e ilişkin olarak da bilirkişi şu noktaları belirtmektedir: Teğmen köprünün havaya uçurulması konusunda olduğu kadar Amerikan köprübaşına yapılacak karşı-saldırı konusunda da hiçbir sorumluluk taşımıyordu. Kendisine yüklenen suç sadece uçaksavar toplarının kaybedilişine yol açmaktı. Fakat yargılama öylesine çabuk yürütülmüştü ki, sanık haklarını savunma olanağını bulamamıştı. General Graf von Schwerin sonuç olarak Harp Divanı'nın ciddî bir soruşturma açılmasını emretmeyerek gerçek görevini yapmadığı ve ölüm kararı vererek bunu hemen yerine getirtmesini hiçbir şeyin izah edemeyeceği düşüncesini ileri sürmektedir.

Ölüm cezası haklı değildi

Yine bilirkişinin fikrince, Binbaşı Strobel'le Binbaşı Kraft'ın durumları daha da hayret vericidir. Aslında, Binbaşı Strobel 7 Mart akşamı köprünün kaybedildiğini öğrenince hemen harekete geçilmesini emretmişti: 655'inci Tombazcı Taburu'nun müfrezeleriyle 834'üncü İstihkâm Eğitim Taburu'nu ve bir uçaksavar grubunu kullanarak ilkin Amerika'lıları batı yakasına püskürtecek, sonra köprüyü havaya uçuracaktı. Başarı şansı çok azdı ve sonuçta bu eylem akîm kaldı. Binbaşı Herbert Strobel teknik bir istihkâmcılık görevini üstlenmişken, taktik bir hareketin girişimini ele

almıştı. Fakat 8 Mart sabahı Binbaşı Strobel, herbiri kendi görüşünü üstün tutma iddiasında bulunan teknik ve taktik üst'lerin işe karışmaları yüzünden akıl almaz bir durum karşısında kalmıştı. Nitekim 5'inci Panzer Ordusu'nun Ren'i geçmesi için ne gibi tedbirlerin alındığını öğrenmek üzere, saat 8'e doğru General Richard Wirtz gelmişti. Fakat saat 11'de General von Berg telefon ederek eldeki bütün kuvvetlerle Remagen yönünde saldırıya geçilmesini emrediyordu. Bu emre uyan ve elindeki bütün askerleri Hönningen'e doğru yola çıkaran Binbaşı Strobel böylece, Ren'in geçiş noktalarındaki teknik görevini bırakmış oluyordu. Onun için, teknisyen olan General Richard Wirtz saat 13'e doğru yine geldiğinde, General von Berg'in yapılmasını istediği harekâtın durdurulmasını emretti. 12'nci Bölge Komutanlığı'nda İstihkâm Dairesi Başkanı olan General Janowski, kendi istihkâm birliklerinin taktik bir görev için kötü bir tarzda kullanılışından yakındı. Fikrince her şeyden önce Alman birliklerinin sağ kıyıya geçişlerini sağlamak gerekiyordu. Nihayet saat 15'e doğru General von Berg çıka-geldi, verdiği saldırı emrinin yerine getirilmediğini görünce dehşetli kızdı ve bu konuda da General Janowski ile şiddetli bir tartışmaya girişti.

Bilirkişi, General von Berg'in yapılmasını emrettiği bu harekât konusunda şu görüşü ileri sürmektedir: Bu iş tank ve topçu desteği olmadan yapılacağına göre, hiçbir başarı şansı yoktu. O sıralarda bazı komutanların sık sık yapmaya alışık oldukları gibi, sadece «kendine söz getirmemek» için verilmiş bir emirdi bu.

General Rudolf Hübner'e göre, Binbaşı Strobel'in kendi komuta postasında kalacak yerde Remagen'a gitmesi gerekirdi. Fakat kendisine

Ren'in aşılması için gerekeni yapması emredilmişti, Remagen'a giderse teknik görevini nasıl yerine getirecekti? Sonra, kendisinin Remagen'da bulunması, durumda ne gibi bir değişiklik yaratabilirdi? General Graf von Schwerin yargıçların boyuna sanık subaylara yükledikleri bu kusuru - yâni bunların komuta postalarında kalmaları olayını - da incelemekte ve şu gözlemde bulunmaktadır: «Komutanları komuta postalarından alıp ileri sürmek» yolundaki bu eğilim pek genelleşmiş bulunmaktaydı ve bazen de gülünç durumlara yol açıyordu.

Bu dâvada ise bu yüzden ölüm cezası vermeyi haklı gösterecek hiçbir neden yoktu.

Binbaşı Strobel'in alayının bir taburuna komuta eden ve Yüzbaşı Karl Friesenhahn'ın doğrudan şefi olan Binbaşı Kraft (Koblenz'in güneyindeki) Remagen-Horchheim Bölgesi'nin teknik bakımdan sorumlusuydu. Bu bölgede beş köprü ile birkaç tane de sal için geçit yeri vardı. Elindeki bütün askerler iş başında olduklarından, hiçbir yedeğe sâhip bulunmuyordu.

Binbaşı Kraft'a yüklenen suçlar şunlardı: Yüzbaşı Friesenhahn'la bağlantıyı korumaya göz-kulak olmamıştı; hattâ Remagen Köprüsü'nde durumun ciddî olduğunu bildiği hâlde oraya gitmemiş, bir subay bile göndermemişti. Son olarak, şefi Binbaşı Strobel'in «hemen Remagen'a giderek orada Amerika'lılara karşı harekete geçmesi» için verdiği emri yerine getirmemiş, kendi konaklama yerinde kalmış ve sorumlusu olduğu öteki köprülere de ancak ertesi gün gitmişti.

Binbaşı Kraft'ın komuta postası Remagen'dan 35 km. uzaktaki Sayn'daydı. Beş köprüyle doğrudan bağlantı kurmak için gerekli araçlara muhakkak ki sâhip değildi. Binbaşı Strobel'in komuta

postası, Remagen'a çok daha yakındı, oniki kilometre kadar bir mesafedeydi ve Remagen'la onun doğrudan bağlantı sağlaması normal bir şeydi. Aslında Binbaşı Kraft, Yüzbaşı Friesenhahn'la Ordular Grubu'nun «D» adlı santralı aracılığı ile temas kurmuştu. Fakat bu santralin 6-7 Mart gecesi yer değiştirdiğini bilemezdi. Ama ne olursa olsun, bu konuda Binbaşı Kraft'a az-çok bir ihmâl yüklense bile bunun için bir disiplin cezasının yeterli olması gerekirdi.

Binbaşı Kraft 7 Mart akşamı saat 21'e doğru köprünün kaybedildiğini komutanı Binbaşı Strobel'den öğrenince, bu yönde harekete geçmeyi önermiş, ama bu iş için de asker istemişti: Çünkü elinde yirmi kadar asker vardı. Binbaşı Strobel: «Ben bu işle kendim meşgul olurum,» demiş, fakat kendisine 1.000 kilo patlayıcı maddeyle bir de teknisyen gönderilmesini emretmiş, bunları da bir saat sonra bir kamyon gönderip aldırmıştı. Son olarak Binbaşı Kraft'a: «Gözünü aç da senin bölgendeki öbür köprülerin başına da buna benzer bir kaza gelmesin,» demiş; bunun üzerine Binbaşı Kraft hemen yola çıkarak kendi komuta postasına ancak 8 Mart akşamı dönmüştü. Koblenz'de ifade veren tanıklardan hiçbiri Binbaşı Strobel'in Binbaşı Kraft'a vermiş olabileceği bir karşı saldırı emrinden sözetmemişti. Şurasını da belirtmek gerek ki General Hübner'in dinlenmelerinde yarar görmediği bu tanıkların ifadeleri çok açık-seçik ve tutarlı olmuştu. Üç yargıç ise tersine, karma-karışık ve tutarsız ifadeler vermişler ve sözlerinden, iki Binbaşının sorgularının nasıl cereyan ettiği bir türlü anlaşılamamıştı. General von Schwerin buna dayanarak, ölüm cezasının hiçbir suretle haklı görülemeyeceği sonucuna varmaktadır.

Bütün bu soruşturmanın sonunu getirirken, Koblenz Mahkemesi'nce bilirkişi olarak atanan General Graf von Schwerin, General Hübner'le yardımcılarının davranışlarını sert bir tarzda eleştirmektedir. Ayrıca, Koblenz'de yapılan sorguları sırasında her üçünün de Rimbach ve Oberirsen'de izledikleri yargılama usulü üzerinde olduğu kadar beş sanığın mahkûmiyet nedenleri üzerinde de sık sık değişik ifadeler verdiklerini açıklamaktadır.

Yine bilirkişi Generale göre, bu mahkûmiyet kararlarının önceden ciddî bir soruşturma yapılmaksızın ve tanıklarca mahkemeye yararlı olabilecek açıklamalar yapılmasına olanak sağlanmaksızın, alelâcele verildiği, tartışma götürmez bir şeydir. Harp Divanı'nın üyeleri en ilkel hukuk bilgisine dahi sâhip olmadıklarından bu, daha çok üzücü olmuştur.

Avukatları olmayan, savunmalarını hazırlamak için zamandan ve imkândan yoksun bulunan sanıklar, savcılıkla savunma arasında geçecek bir dâvanın huzur ve sükûnunu korumakla görevli bir yargıçtan çok bir suçlayıcı rolündeki acımasız, sert, hırçın bir başkan karşısında şaşkınlığa kapılmaktan başka şey yapamamışlardır.

Bilirkişi, bu koşullar altında sanıkların gösterdikleri tepkilerdeki güçsüzlüğü ve suçluluklarını sözde kabul edişlerini, 1937'de Stalin iktidardayken Kızılordu'yu kana bulayan gürültülü patırdılı ölüm cezalarıyla kıyaslamaktan çekinmemektedir.

Bilirkişiye göre bu Gezici Harp Divanı'nın çok aceleyle ve ön-yargılarla hareket ederek iş gördüğünde en ufak bir kuşku yoktur. Olayların titiz bir incelemesi, Ludendorff Köprüsü'nün bir sabo-

taj ya da bir hainlik sonucu havaya uçurulmadığı varsayımını ihtimal dışı bırakmaktadır. Köprünün tahrip edilmeyişinin nedeni en başta, onu savunanlara sağlanan teknik araçların, özellikle tankların ve istihkâm servislerinin yetersizliğidir. Bu da başta Hitler'in kendisi olmak üzere üst makamların yaptıkları hatâların ve aldıkları kötü stratejik ve taktik tedbirlerin sonucudur.

Verilen bütün mahkûmiyet kararlarının yanlış sayılması gerektir. Duruşmada hazır bulunan subaylarla ilgili dört kararda tartışma götürmez üç yanlış vardır. Teğmen Peters'in durumunda belirli bazı noktaları açıklığa kavuşturmak için bir soruşturma yapılması gerekliydi. Muhakkak olan şuydu ki, hakkında uygulanan usûl herhalde tamamen kanunsuzdu.

Son olarak mahkûmiyet kararlarının infaz biçimine değinen General Graf von Schwerin, bunu insanlığa aykırı ve böyle bir yargılama kuruluna hiç yakışmayan bir şey saymakta ve raporunu şu sözlerle bağlamaktadır:

«1945 Martında Ordu'nun direniş gücünü kamçılamak için ibret olsun diye mahkûmiyet kararları vermenin zamanı artık geçmişti. Savaşın en kötü yöntemlerle yürütüldüğünü düşünen bir Ordu mahvolmuş demektir ve yalnız harp divanlarının verecekleri caydırıcı kararlarla sert bir direnişe zorlanamaz.»

Bu sözler Rimbach ve Oberirsen'deki dört ölünün mezar taşlarına kitabe olarak yazılsa yeridir. Ailelerinin çektikleri acıları dindiremese bile, yaralarına yine de hakkaniyetin merhemini sürebilir...

S O N

Mart 1945: Müttefiklerin İsviçre sınırından Kuzey Denizi'ne dek giriştikleri saldırı, doğal bir hendek olan ve yüzyıllar boyu Cermanya'ya engel vazifesi görmüş bulunan Ren Nehri'ne dayanıp durmuştu.

Kuşkusuz nehrin aşılması öngörülüyordu, fakat General Dwight Eisenhower'i, stratejik düzenini tekrar gözden geçirmek için yerinde saymak zorunda bırakıyordu.

İşte o sırada, 7 Mart sabahı 9'uncu Amerikan Zırhlı Tümeni'nden bir devriye kolu bir ormandan çıkınca aşağıda sapasağlam bir köprü gördü!

Ren Nehri birkaç saat sonra geçilecek; özellikle Remagen kasabası üzerine hemen saldırtılan Alman tümenlerinin zorlu karşı-hücumlarına rağmen Müttefiklerin kurdukları köprübaşı dayanacak ve durmadan genişleyecekti.

Hitler'in bu felâketi öğrenince gösterdiği öfke, dünyaca ün kazanmıştır. Nazi diktatörü Remagen Köprüsü'nün düşman tarafından ele geçirilmesinden sorumlu tuttuğu birkaç subayı, hemen yargılatıp kurşuna dizdirtmiştir.

Bu inanılmaz dâvanın bütün dosyalarını yeni baştan açan kitabın yazarları, bunun bütün sırlarını çözmekte ve gerçeği dakikası dakikasına açıklamaktadırlar.

Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş.

25 TL.